Murray Bail

EUKALIPTAS

Murray Bail

EUKALIPTAS

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Rasa Akstinienė

VILNIUS 2005

UDK 820(94)-3
Ba-144

Murray BAIL
EUCALYPTUS
The Harvill Press, London,1999

„Garsiausios XX a. pabaigos knygos“

ISBN 9986-16-448-6

1

Obliqua

GALĖTUME PRADĖTI nuo *desertorum,* kuris čia vadinamas Lenktuoju maliu*. Jo nusmailėję lapai sudaro švelnią kilpelę; paprastai aptinkamas sausringose žemyno vidurio vietovėse.

Bet *desertorum* (pirmiausia) yra tik viena iš kelių šimtų eukaliptų rūšių; tikslaus skaičiaus nėra žinoma. Vis dėlto pats žodis *desert-or-um* primena nuvalkiotą tautinio kraštovaizdžio versiją ir veda bemaž tiesiai prie nacionalinio charakterio; visas tas sielos ir gerklų turinys, kurio pradžia *krūmynuose,* tiesą sakant, laikomas poetine dorybe (ar galite patikėti?), jei tave nukamuoja sausros, krūmynų gaisrai, dvokiančios avys ir panašūs dalykai; dar nepamirškime izoliacijos, išsekusių nedailių moterų, šiurkščios kalbos, visada plataus horizonto ir musių.

Kaip tik šios aplinkybės kaltos dėl tų itin sausų (pilkšvai rudų – ar galime taip pavadinti?) atšiaurios laimės istorijų, pasakojamų prie laužų ir laikraščiuose. Visa tai buvo seniai, kurį laiką įdomu, bet iš tikrųjų nereikšminga.

Be to, *Eucalyptus desertorum* yra kažkas nepatrauklu, netgi liguista. Jis labiau primena krūmą nei medį ir beveik neturi kamieno – vos keli stiebai driekiasi žeme, skurdūs ir *nususę.*

* Žemaūgis į krūmokšnį panašus eukaliptas, paprastai turintis kelis liaunus kamienus. (*Čia ir toliau vertėjos pastabos*)

Galėtume pereiti ir prie retai pasitaikančio *Eucalyptus pulverulenta,* turinčio energijos sklidiną pavadinimą ir keistus širdies formos lapus; jis aptinkamas tik dviejuose siauruose Mėlynųjų kalnų skardžiuose. O kaip *diversifolia* arba *transcontinentalis*? Jie bent jau kelia minčių apie užmojus ir tikslus. Tą patį galima pasakyti ir apie *E. globulus,* paprastai sodinamus nuo vėjo. Vienintelį šios rūšies atstovą galima pamatyti nuo Holendo priekinės verandos antrą valandą po pietų – juvelyrinį pilkai žalią smeigtuką, stilingai įsmeigtą į fetrinę moters skrybėlaitę, suteikiantį stabilumo išblukusiam linguojančiam vaizdui.

Kiekvienas eukaliptas įdomus dėl savų priežasčių. Kai kurie atspindi išskirtinai moterišką pasaulį (Geltonasis švarkas, Vakarų rožė, Verkianti guma). *E. maidenii* teikia fotogenišką šešėlį Holivudo žvaigždėms. Džara – medis, kuriam kiekvienas prisipažįsta meilę. *Eucalyptus camaldulensis*? Mes vadiname jį Upės raudonąja guma. Jis pernelyg vyriškas, pernelyg arogantiškai vyriškas, be to, seniokiškai išbertas gumbais ir išaugomis. Apie Šmėklos gumą (*E. papuana*) kai kurie springdami tvirtina, jog tai gražiausias medis žemėje, ir tuo galima būtų paaiškinti, kodėl jis mirtinai nuvalkiotas mūsų tautos kalendoriuose, pašto ženkluose ir servetėlėse. Holendas turi vieną egzempliorių, žymintį šiaurės rytų kampą, arčiau miesto, ir mojuojantį baltomis rankomis tamsoje tarsi išprotėjęs matininkas kuoleliu.

Mes galėtume amžiais aptarinėti mėgstamiausius ar grįžti prie botanikos pavadinimų, kurie beveik teisingai nusako esmę ar siūlo kokį nors apibendrinimą, jei tik įmanoma, arba yra beviltiškai toli nuo tų požymių, bet dirstelkime tiesiog į lingvistines keistenybes – *platypodos;* nes visa, ko reikia, nepaisant pačios pradžios, yra eukaliptas – nepriklausomas, toks, kuris... Iš tiesų tai visai nesvarbu.

Gyveno kartą vyras... Kas gi čia bloga? Ne pats originaliausias būdas pradėti, bet tikrai išbandytas ir įrodytas, žadantis,

jog bus kažkas vertinga; skleidžiasi kažkokios slaptos paskatos, daug galimybių.

Gyveno kartą vyras ūkyje prie provincijos miestelio Naujajame Pietų Velse ir niekaip negalėjo apsispręsti dėl dukters. Ir priėmė netikėtą sprendimą. Neįtikėtiną! Kurį laiką žmonės vargiai begalėjo galvoti ar kalbėti apie kitką, kol suvokė, kad šis vyras tik taip ir tegalėjo pasielgti; ar vertėjo stebėtis? Iki šiol vis dar apie tai kalbama, įvykis vis dar veikia miestelį ir apylinkes.

Jį vadino Holendu. Su vienturte dukra Holendas gyveno ūkyje, o jo žemę iš vienos pusės juosė chaki spalvos upė.

Tai buvo į vakarus nuo Sidnėjaus – važiuodamas per ganyklas japoniška mašina užtruktum keturias valandas.

Visur aplinkui žemė buvo geologinio kupranugario pavidalo: lėtai kylanti ruduma, sukietėjusi ir nutaškyta šešėlių, kurie tarsi svyravo karštyje, ir neįveikiamos kantrybės dvelksmas.

Kai kurie žmonės sako prisimeną jo atvykimo dieną.

Buvo bjauriai karšta, kepino. Jis išlipo iš traukinio vienas, nelydimas moters, tada ne. Nesustojęs miestelyje net stiklo vandens, jis nužingsniavo į naujai įsigytą ūkį – apleistą dvarą ir ėmė jį apžiūrinėti.

Su kiekvienu žingsniu peizažas skleidėsi įgaudamas pavadinimą. Galėjai girdėti vyrą dainuojant ne į toną. Viskas priklausė jam.

Čia buvo arbatos su pienu spalvos tvenkinių, susiraukšlėjusių ir sukrypusių daržinių, jardai sutrūkinėjusios medienos, rūdynų. Ir atsiskyrėliai stori eukaliptai viešpatavo įkaitusiuose aptvaruose, kamienai kaip aliuminis žvilgėjo prieblandoje.

Liesas vyriškis ir trys jo sūnūs buvo pirmieji kolonistai. Purvinas vietos keliukas pavadintas jų vardu. Iš pradžių jie miegojo su drabužiais, kad būtų šilta, drauge su aviganiais ar apsikloję kviečių maišais, ir neturėjo laiko painiems santykiams

su moterimis – plaukuoti vyrai suvargusiais veidais. Jie taip ir nevedė. Buvo slapukai. Versle jiems patiko slėpti tikruosius ketinimus. Gyveno, kad įsigytų, plėstųsi, kauptų. Pasitaikius progai vis plėtėsi, statė aptvarus šen ir ten, visomis kryptimis, aptverdavo akrą po akro, užstatydavo turtą, kad galėtų tai daryti; įsigijo net bjaurios žemės sklypą kitoje kalvos pusėje, nuožulnų ir nuolat kiaurai permirkusį šešėlyje, apaugusį varnalėšomis, kol buvęs sklypas akmenuotoje žemėje visiškai pranyko, virto ilgu kalvotu ūkiu, paukščio krūtinkaulio ar sulaužyto dubens formos.

Keturi vyrai kaip pamišę lupo žievę nuo medžių, kad šie nudžiūtų. Naudojo ir plieninius spąstus, ugnį ir įvairiausių rūšių nuodus bei grandines. Grakščiuose galiniuose aptvaruose dideli gumamedžiai iš lėto bluko ir rietėsi kaip nukarpyti nagai. Šen bei ten pliki tiesūs kamienai gulėjo išgriuvę, suvirtę taip, kad priminė nuleisto nuo bėgių traukinio katastrofą. Tada vyrai apsisuko ir persikėlė kirsti medžių į kitą stačiakampį.

Kai pagaliau atėjo laikas statytis tinkamą namą, jie pasistatė jį iš liūdnų pilkų akmenų, absurdiškai vadinamų *vario sulfatu,* suskaldytų miglotoje ir itin šlapioje Viktorijos dalyje. Vėliau žmonės matė, kaip vienas iš brolių brėžė vingiuotą baltą liniją tarp plytų eilių, aukštyn, labai susikaupęs, net iškišęs liežuvį. Kaip ir prie žemės, čia nuolat šį tą pridurdavo – verandas, priestatus. Norėdami įamžinti šiokį tokį savo dominavimą, 1923 metais jie pristatė bokštą, kur visi keturi galėdavo susėsti prieblandoje ir gerti bei šaudyti į viską, kas juda – kengūras, emu, erelius. Tėvui mirus ūkis jau buvo didžiausias apylinkėje ir galbūt gražiausias (viskas dėl upės); bet trys likę sūnūs pradėjo nesutarti ir kai kuriuos aptvarus pardavė.

Vieną vėlyvą popietę – 1940 metais – jauniausias iš brolių senbernių įkrito į upę. Niekas negalėjo prisiminti, ar bent kar-

tą gyvenime jis buvo ištaręs kokį žodį. Apylinkėje buvo žinomas kaip lėčiausiai vaikščiojantis. Tai jis sukūrė erzinančią aptvarų vartų sistemą su griozdiškais į falą panašiais skląsčiais. Jis plikomis rankomis pastatė per upę kabantį tiltą – išklerusį paminklą tolimojo pasaulio karui, kurio, nepaisant nieko, ilgėjosi, bet gal labiau dėl merinosų su juokingomis garbanotomis galvomis, kad nesušlaptų kojų brisdami per upę, nes kas septyneri metai potvynio vanduo švelnų vingį prieš namą paversdavo sraunia upės atšaka. Kurį laiką apie tai buvo kalbama apylinkėje, apie jo paskatą, kol naujoji karta įvertino jį kaip trikdį. Dabar tiltą galima rasti tolimame mieste spausdinamose blizgančiose knygose – kaip išradingo, praktiško liaudies meno iliustraciją: keturi lynai nutiesti tarp dviejų medžių, perkloti kiparisu, su vielos turėklais.

Iš pradžių Holendas neatrodė kaimietis, bent jau vyrams. Nė nežvilgtelėję į jo skylėtus batus jie galėjo iš karto pasakyti, kad jis iš Sidnėjaus. Tai dvelkė iš visos jo povyzos.

Tiems, kurie perėję gatvę prisistatydavo, jis ištiesdavo minkštą ranką, ir žodis nekantraudavo ištrūkti atsiradus menkiausiam pretekstui. Šyptelėdavo, ir jo šypsnys sustingdavo – kaip žmogaus, kuris uždaro langą prieš atsiduodamas. Žmonės juo nepasitikėjo. Savotiška šypsena negelbėjo. Ėmė pasitikėti tik pamatę, kaip jis netenka kantrybės dėl smulkmenų. Aplink vaikštinėjantys vyrai arba plačiai šypsojosi, arba demonstravo akmeninius veidus. Kas antram iš jų trūko piršto galiuko, buvo įplėšta ausis, sulaužyta nosis arba viena akis užtinusi nuo smūgio tvoros viela. Pradėjus kalbą apie senus mechanizmus, pasakėles apie humoro jausmo neturinčius banko vadybininkus ar kai kurių žolių galią pastebėta, kad Holendas pasinerdavo į savo mintis ir pokalbyje nedalyvaudavo.

Kartą kažkokie vaikai nustebę žiopsojo, kaip džiaustydamas

skalbinius jis laikė burnoje spaustukus, ir eilė atsikišusių kaip kupranugario dantys spaustukų teikė jam išsišiepusio nemokšos išvaizdą. Iš tiesų jis buvo gudrus ir domėjosi daugeliu dalykų. Ėjo gandas, kad jis nežinąs, į kurią pusę atsidaro vartai. Išgirdę jo mintis apie aptvarų keitimą žmonės šypsojosi ir kasėsi pakaušius. Jie svarstė, kaip jam išvis pavyko nusipirkti šią vietą. O kai dėl vis nirštančio buliaus visi vyrai ir jų šunys ėmė šalintis kvadratinio galinio aptvaro, jis išsprendė problemą galviją nušaudamas.

Jis metų metus nuolat vaikštinėjo bet kokiu oru, jį žmonės sutikdavo akis į akį, matydavo kitoje gatvės pusėje, kol galiausiai jis ir jo veidas ėmė derėti su aplinka.

Jis tarė mėsininko žmonai:

– Ketinu gyventi čia septynerius metus. Kažin, kas bus toliau? – Pamatęs, kaip ji sučiaupė presbiterijoniškas lūpas, pridūrė: – Jūsų kraštas puikus.

Miestelis buvo labai mažas. Moterys apšnekėdavo kiekvieną naują atvykėlį – grupelėmis, nutaisiusios rimtus veidus. Tik iš to, kaip laikydavo rankas, galėjai spėti, kad jas yra užvaldęs liūdesys.

Jos nutarė, kad kažkur jo gyvenime turėtų slėptis moteris. Sprendė iš kalbėjimo manieros, jo išdidaus veido. Jis visada vilkėjo juodu paltu, nenešiojo skrybėlės, vaikščiojo gatve ir vienas valgė pusryčius pas graiką, kur joks sveiko proto žmogus nesėdėtų ant suolo ir nevalgytų; ir to užteko, kad tos svajingos moterys imtų kurti ateities planus – dėl tamsių akmenų namo, daugybės tuščių kambarių jame, dėl to, kad ten trūko gėlių, dėl visų tų plačių akrų ir neprižiūrimų galvijų – su šiuo vyru, beveik pasiklydusiu tuštumoje. Taigi jis iškilo kaip asmenybė, reikalaujanti visokeriopo dėmesio, net pataisų.

Žingsnį žengė viena dailiarankė našlė. Nelabai ko pasiekė. O ko tikėjosi? Kas rytą ji skuduru šveitė savo namo fasadą.

Netrukus tą patį ėmė daryti tvirtų dukterų motinos žemėse aplink Holendą; jos kvietė jį į savo šiaurėn atsuktus namus, kur buvo patiekiami dideli dubenys avienos. Valgiais nukrautas pušinis stalas, nugremžtas iki plaučių spalvos, virtuvėje dominuojanti juoda liepsnojanti krosnis; kituose namuose – popieriumi išmušta svetainė, ąžuolinis stalas, sidabriniai indai, krištolas ir Spoudo porcelianas, o stalo gale tarsi mirtis sėdėdavo purpurinio veido vyras. Motinos ir dukterys susidomėjusios stebėdavo, kaip šis joms visiškai svetimas žmogus dedasi maistą į itin plačią burną, užkąsdamas gabalu baltos duonos. Jis dėkingas linkčiodavo. Netardavo h žodžio pradžioje – tai buvo joms paguoda.

Tada jis išsitraukdavo nosinę ir nusivalydavo rankas taip, kad šioms motinoms ir dukterims atrodydavo, jog jis kaip magas siūlo vieną iš savo chaki aptvarų, ir prieš baigdamas pasirodymą palikdavo jas be nieko.

Praėjo beveik penki mėnesiai; pirmadienio rytą Holendą matė geležinkelio stotyje. Susirinkusieji linksėjo kaimiškai sveikindamiesi, manydami, kad jis čia atėjo pasiimti iš Sidnėjaus užsakytų mechanizmų dalių, kaip ir jie.

Holendas užsidegė cigaretę.

Sunkūs bėgiai tęsėsi tolyn lygiagrečiai su platforma, sukloti ant tvarkingai suguldytų pabėgių, pajuodusių nuo šešėlio ir purvo, ir tamsėdavo tolumoje, kol patekdavo į saulės šviesą; bėgiai, užlieti mirguliuojančiu sidabru krūmynuose, vingiuojantys pusiauryčio miglelėje.

Traukinys vėlavo.

Tie patamsėję pabėgiai, kurie sušvelnindavo milžinišką keliaujančių traukinių svorį, buvo iškirsti iš Pilkosios geležinės žievės (*E. paniculata*) miškų aplink kalvotą Banją, už kelių valandų kelionės į rytus. Tie tamsūs eukaliptai krito nuo tų pa-

čių medkirčių, kurie pildė eksporto sutartis dėl garo mašinų platinimo Kinijoje, Indijoje, Britų kolonijose Afrikoje. Daugelis pabėgių Sibiro geležinkeliui buvo iškirsti miškuose aplink Banją ir – tai poetiškai teisinga – atlaikė svorį tūkstančių rusų, pasmerktų tremčiai ar dar blogesniems dalykams. Tikrai, Pilkoji geležinė žievė yra vienas tvirčiausių žmogui žinomų medžių.

Tylus švilpukas ir dūmai. Bėgiai ėmė cypčioti ir bildėti. Traukinys pasirodė, vis didėjo ir galiausiai sustojo pailsėti palei platformą, kelis kartus atsidusęs – tarsi išsekęs juodas šuo, apsiseilėjęs, išsišiepęs. Valandžiukę žmonės buvo pernelyg užsiėmę, kad pastebėtų Holendą.

Holendas nulenkė pliką galvą prieš mažą mergytę mėlyna suknele. Kai jie išėjo iš stoties, žmonės matė, kaip jis paėmė jos pintą lagaminėlį ir stengėsi kuo daugiau kalbėti. Ji žvelgė į jį užvertusi galvą.

Netrukus moterys išėjo į saulės atokaitą gatvėje ir tarsi atsitrenkė viena į kitą. Susimetė į grupeles. Naujiena greitai peršoko toli už miesto ir pasklido įvairiausiomis kryptimis, užsukdama į namus, kuriuose Holendas buvo sėdėjęs ir valgęs, – kaip ugnis šoka per tvoras, kelius, plikus aptvarus ir upes, sukurdama mažesnes, visada kiek skirtingas savo pačios versijas.

Ji buvo jo duktė. Jis galėjo daryti su ja ką panorėjęs. Taip, bet prabėgo kelios savaitės, kol atsivedė ją į miestą. Jis labai rūpinosi „aklimatizacija“.

Moterys norėjo ją pamatyti. Jos norėjo pamatyti juodu drauge. Svarstė, ar jis bus jai griežtas, aptarinėjo. Tačiau Holendas atrodė neįprastai susikaustęs ir tuo pat metu atsainus.

Dukters akys ir žandikauliai buvo kaip jo. Ji taip pat šypsojosi dviejų pakopų šypsena, taip pat raukėsi atsakydama į klausimą. Su miesto moterimis buvo itin mandagi.

Ją vadino Elena.

Holendas susipažino ir vedė upių krašto moterį iš už Valkirijos Murėjuje, Pietų Australijoje; Elenai niekad nepabosdavo klausytis tos istorijos.

Jos tėvas parašė vedybų skelbimą.

– Ir kas čia bloga? Abiem labai smalsu. Niekada nežinai, kas iš to išeis. Tą ketinu padaryti ir kai tu pakankamai suaugsi. Pats parašysiu skelbimą. Pabandysiu pateikti patraukliausius tavo bruožus, jei sugalvosiu bent vieną. Tikriausiai teks pasiskelbti Škotijoje ir Venesueloje.

Kai kurie kaimo laikraščiai vis dar spausdina tokius skelbimus; jie patogūs vyrui, paprasčiausiai nesugebančiam rasti sau tinkamos moters ar dirbančiam sezoninius darbus. Toks paprotys giliai įsišaknijęs kitose šalyse, tokiose kaip Nigerija, kur vyrai vadinami gėlių vardais, ir Indijoje, ypač Naujajame Delyje leidžiamame viename laikraštyje; jis godžiai skaitomas būtent dėl tų meniškai užrašytų skelbimų, atkeliavusių iš visų subkontinento kampelių. Tai patogi tarnyba žmonėms, kurie organizuoja kitų vedybas, kai tenka mesti platesnį tinklą.

Šiame kontekste verta paminėti, kad Naujajame Delyje, kur tik užmeti akį – net kai nuotaka pakelia debesų lengvumo veidrodinį šydą, kad pirmą kartą pažvelgtų į kitų jai paskirto savo vyro veidą plonais ūseliais, – neišvengiamai pamatai Mėlynąją gumą (*E. Globulus*); ji auga visur, kaip ir aukštas greitai augantis *E. kirtoni,* čia vadinamas Pusiau raudonmedžiu, iš tikrųjų užvaldęs dulkėtą Laknau miestą.

Iš trijų atsakymų į Holendo vienos eilutės skelbimą akivaizdžiai daugiausia žadėjo laiškutis, vaikiška apvalia rašysena parašytas ant liniuoto popieriaus. Galėjai spėti, jog rašo moteris, neseniai tapusi našle: jai priklausęs vyras gyvenimą baigė galvotrūkčiais puolęs į upę, net batų nenusiavęs.

Ji buvo viena iš septynių ar aštuonių vaikų. Holendas visur matė žmogystas plačiomis suknelėmis, blyškias seseris, per-

vertas prasiskverbusios šviesos spindulių, tarsi skardinė pašiūrė būtų sušaudyta.

– Aš prisistačiau, – paaiškino Holendas. – Tavo motina buvo labai tyli. Ji beveik neprasižiojo. Tikriausiai suvokė, į ką įsivėlė. Ir štai aš stojau priešais ją. Gal dirstelėjusi į mano marmūzę ji norėjo lėkti kiek kojos neša? – Duktė nusišypsojo. – Labai, labai maloni moteris. Aš daug laiko praleidau su tavo motina.

Kartais prisėsdavo sesuo ir tylėdama imdavo šukuoti vyresnėlės plaukus. Jie buvo šiaudų spalvos; kitos buvo tamsiaplaukės. Virtuvės stalo kojos buvo įstatytos į žibalo skardines. Tėvas tai įeidavo, tai išeidavo. Jis vargiai pastebėjo Holendo buvimą. Motinos nebuvo matyti. Holendas padovanojo jiems kirvį ir antklodę, tarsi raudonodžiams indėnams.

Pagaliau jis parsivežė ją į Sidnėjų.

Čia, jo kambariuose, kurie daugiau mažiau priklausė jo pasauliui, ji atrodė putli, arba (tegul bus taip) minkštesnė, nei jis įsivaizdavo, ir kaito tarsi apibarstyta miltais. Buvo judri. Palengva įvedė savo tvarką. Nesusegti jos plaukai krito kaip smėlis karjere, ji juos ritmingai šukuodavo, tarsi atlikdama ritualą, prieš veidrodį. Neįtikėtinas buvo jos pasitikėjimas juo – kaip leisdavo jam įeiti. Jo rankos buvo nerangios ir šiurkščios, o kartais ir žodžiai. Atsirado žmogus, kuris jo klausėsi.

Tai, kas nutiko vėliau, prasidėjo kaip pokštas. Akimirkos nuotaikos pagautas jis gana sunkiai, bet gavo draudimo polisą, – jei jo upių moteris pagimdytų dvynukus. Iškvietė į dvikovą Gamtą. Taip jis šventė. Draudimo agentai numatė menkus šansus ir Holendas tučtuojau padidino draudimo sumą. Jis mojavo senu sertifikatu su suklastotu raudonu antspaudu draugams prieš nosį. Tomis dienomis jis gėrė.

– Aš ištuštinau kišenes iki paskutinio grašio.

Elenai menkai terūpėjo finansinė reikalo pusė.

– Tu buvai pirmagimė, – linktelėjo jis. – Pakrikštijome tave Elena. Noriu pasakyti, kad tavo motina pasirinko – Elena. Tavo brolis išgyveno vos kelias dienas. Kažkas nutrūko tavo motinos viduje. Galiu lažintis, kad niekas nėra matęs taip verkiančio žmogaus. Tavo viršugalvis, štai čia, visąlaik buvo šlapias. Ir kraujas, marios kraujo. Žinai, ji tiesiog gulėjo tyliai verkdama. Negalėjo liautis. Silpo. Mano akivaizdoje jos gyvybė tarsi ištekėjo. Nieko negalėjau padaryti. Aš vos spėjau ją pažinti. Nežinau, kaip tai nutiko.

– O tu sveikutėlė, ir netrukus gavau riebų čekį. Reikėjo iš džiaugsmo mėtyti skrybėlę į orą. Nebuvau matęs tiek pinigų, tiek nulių. Nešiojausi visus juos ant popiergalio užrašytus galinėje kelnių kišenėje mėnesį ar ilgiau, kol išdrįsau įžengti į banką. Ir štai mes čia. Iš verandos gražus vaizdas. Pagaliau galiu tai pasakyti. O tu! Tu esi gražiausia lėlytė visoje apylinkėje.

Elenai niekad nepabosdavo klausytis šios istorijos, uždavinėti klausimus, paprastai vis tuos pačius, apie motiną. Dažnai Holendas nutraukdavo pasakojimą ir sakydavo:

– Nagi, eikš ir stipriai pabučiuok savo tėvą.

2

Eximia

KAI KURIE ŽMONĖS IR tautos nuolat lieka šešėlyje. Kai kurie žmonės patys meta šešėlį. Juos persekioja išdrykusios tamsos atraižos, net bažnyčioje, ar kai saulė, kaip sakoma, pasislepia po purvina debesų antklode. Tamsos klanai susimeta aplink kojas. Tai labai *pušiška.* Pušis ir tamsa yra tas pat. Eukaliptai šiuo atžvilgiu yra keisti: pro nusvirusius jų lapus matyti kiaurai lapiją, kuri savo ruožtu meta silpną raštuotą šešėlį, jei išvis meta. Skaidrumas, tamsos nebuvimas – tokios galėtų būti „eukaliptų savybės“.

Šiaip ar taip, ar nemanote, kad paklusnioji pušis siejasi su skaičiais, geometrija, dauguma, o eukaliptas stovi nuošaliai, atsiskyręs, iš esmės nedemokratiškas?

Gumos medis yra blyškaus, šiurkštaus grožio. Jis vienas gali viešpatauti visoje Australijos kalvoje. Tai medis egoistas. Stovėdamas nuošaliai jis traukia dėmesį, sugeria drėgmę ir visus gyvybės ženklus – nežalingas piktžoles ir žolę – kiek pasiekia šaknimis, neatsidėkodamas nė šešėliu.

Medžiai kuria kraštovaizdį.

Prabėgo daug laiko, kol Holendas susitaikė su mintimi (o ne su faktu), kad žemė, ant kurios jis stovi, – kiekvienas kvarco gabaliukas, lūžusi šaka ir sausos žolės kuokštas, kiekvienas tiesus augantis ar niūrus nugriuvęs medis, – priklauso jam, yra jo. Kartais rodėsi, kad net oras jam priklauso.

Pagautas entuziazmo Holendas nusprendė, kad nori žinoti viską, ypač pavadinimus – paukščių ir uolų, o svarbiausia – medžių. Vos sulaikantys juoką, sumišę, bet mandagūs miestelėnai ne visada rasdavo atsakymus; Holendas užsisakė iš Sidnėjaus keletą žinynų.

Atvažiavus Elenai mėlyna languota suknele Holendas pasodino keletą eukaliptų; ji dažnai lydėdavo tėvą su kibiru ir geltonu kastuvu, tupinėjo aplink, kol šis sodino.

Taip, Elena sėjo savo pačios ateities sėklas.

Pirmasis eukaliptas – jei galima tiksliai nusakyti aistrą – auga arčiausiai namo fasado. Būdamas ne centre jis sulaužo besiformuojantį priekinės verandos horizontalumą ir iš bet kur žvelgiant užstoja dukters miegamojo langą.

Holendas galėjo pasodinti bet kurį pasaulio medį, pavyzdžiui, kalninę pušį, metančią pataikūnišką šešėlį (skėtinę pušį? Norfolko?), arba akaciją, nuobodžiausią medį; japoninė šliandra būtų sentimentali vietinių numylėtinė. Bet jį ypač traukė eukaliptai, nes jie buvo, taip sakant, čionykščiai, vienišiai ar panašiai; net tomis dienomis jau galėjai nusipirkti daugybę įvairiausių sodinukų surūdijusiose skardinėse.

Holendas pasodino Geltonąjį kraujamedį (*E. eximia*).

Štai turime medį, tokį jautrų šalnoms, kad jis glaudžiasi arčiau pakrantės, netoli Sidnėjaus. Pirmasis Holendo sodinukas netruko nudžiūti. Su nirčiu užsispyrimu jis vis sodino kitus ir puoselėjo paskutinį likusį augalą, primenantį piktžolę. Kas dieną pureno žemę ir girdė augalą iš puoduko, dėliojo avių mėšlą, o nakčia uždengdavo skardos ir storo audeklo danga, saugančia nuo šalnų. Medis augo ir vešėjo. Ten jis tebestūkso ir dabar.

Geltonasis kraujamedis, nors tai neįprasta eukaliptui, turi virpantį, beveik liečiantį žemę lapų baldakimą – kaip paklydė-

lis ąžuolas. Botanikos žurnalai štai ką sako: „Rūšinis pavadinimas kilęs iš anglų kalbos būdvardžio *eximious* ir reiškia, kad žydintis medis atrodo ypatingai". Vėlai pavasarį žiedai pradeda spektaklį. Tarsi kažkas būtų linksmai prisvaidęs purvino sniego gniūžčių į karinės uniformos žalumo lapiją. Purvinas sniegas – taip giliai žemyne? Alaus putos spalva. Šviesių plaukų spalva. Amžinai tekanti raudona guma yra kitos pavadinimo dalies „kraujas".

Paūgėjusi Elena panoro daugiau sužinoti apie nesamą motiną. Elenos tėvą trikdė rafinuoti jos lūkesčiai, tai, kaip nekantriai ji klausėsi jo atsakymų.

Nuotrauka gal būtų išsklaidžiusi įtampą. Bet jos tikriausiai nė nebuvo – nors Holendo žmona užaugo, kai imta masiškai daryti tiek nespalvotas, tiek rudas nuotraukas ir suklestėjo nerangios pozos. (Užfiksuotas piknikų nuobodulys, juodos avys ištįsusiais snukiais, pusbrolis iš kaimo, pozuojantis su senu arbatinuku, kūdikiai, susiraukę vežimėliuose kaip pikti motociklininkai. Dievas žino, buvo galima padaryti daugybę standartinio pavyzdžio mėgėjiškų nuotraukų, rodančių dar ir pasibjaurėjimą nepatikimomis vietos fotoateljė...) Nuo tos akimirkos, kai spragteli užraktas, sidabre ir želatinoje išsaugomos ateities siaubo, gailesčio ir nuostabos reakcijos. Fotografija yra palyginimų menas. Bet kas gali fotografuoti. „Meną" kuria pats subjektas, net jei tai tik plytų siena, – iš tiesų žodis „menas" čia yra stulbinamai pretenzingas, nes tai tik kojų dėliojimo aprašymas, nesvarbu, ar fotografas siekė parodyti šešėlių poetiškumą, keistą subjektą, sugretinimą, asketiškumo koncentraciją, ar tik padaryti paprastą padorią nuotrauką.

– Jiems vargiai užtekdavo duonos kąsnio, – paaiškino Holendas, – ką jau kalbėti apie fotoaparatą. Jie turėjo skaudulių, neturėjo batų. Atrodo, jų namuose buvo asla.

Taip srauni upė užlieja daugybę metų ir nusineša pačius intymiausius žmogaus turtus.

Kad ir kaip ten būtų, Elena jautėsi neužbaigta, kažko trūko. Holendas stengėsi iš visų jėgų. Norėdamas apibūdinti Elenos motiną, jis pirmiausia turėjo išvalyti visą krentančių ašarų praskiestą kraują, kuris įsisunkė jai į suknelę, išblukino jos kontūrus, tai yra šlaunis, riešus, krūtis, lūpas, veido išraišką, balsą – juk ji nebuvo labai šneki.

Vėliau jis aptiko moterį, kurios anksčiau nepažino; ji buvo kruvinai švelni, kvėpuodama šalia ar sėsdama į virtuvinį krėslą, beprotiškai švelni, *sklidina*; tiek daug švelnumo ir giedros, kad jam buvo sunku suvokti tikrąją jos esmę. Bet laikui bėgant šie prisiminimai irgi ėmė blukti.

Jis nepasakojo Elenai apie jos senelį. Holendas nežinojo, ką galėtų apie jį pasakyti. Tikras Vaikerio priemiesčio scenarijus: tėvas, septynios ar aštuonios karštyje augančios dukterys, motinos niekur nematyti, apsnūdusi ruda upė lėtai sruvena saulėkaitoje. Net kai Holendas ketindavo pasivaikščioti su vyriausia jo dukra – o tai tęsėsi daugelį dienų, – ir susitepdavo plaukus Brilio kremu bei pasidarydavo sklastymą, tėvas vargiai jį pastebėdavo. Miklus, išsekęs myžpuodis; pagal populiarias statistika besiremiančias amerikietiškas knygas apie šeimą jis nuviltų visus; iš tiesų buvo prastas tėvas.

O kas yra tėvas dukrai?

Tėvas yra vyras, tačiau ne dukrai. Kur ji beeitų, jis yra už jos arba šalia – amžinas gremėzdiškas šešėlis. Ji niekada jo nenusikratys. Tėvas pranašesnis, nes vyresnis. Jis rimtas, visada šalia, bet ne per arti; miglotas autoritetas, žadantis švelnumą. O šis tėvas suplėšytais marškinėliais – juodas taškelis ant statistinės kreivės, – buvo išsitatuiravęs ant riešo undinę (nors gyveno toli nuo jūros), mėgo judinti jos prakaituotas krūtis ir žuviškas šlaunis sugniauždamas ir atgniauždamas kumštį savo

dukterų akivaizdoje. Pakalbėkime apie įvairius signalus: jį pričiupo tai darant per laidotuves.

Holendo žmona papasakojo apie žaidimus, kuriuos ji su daugybe seserų žaisdavo upės pakrantėje.

Klykaudamos, supintomis kasomis ir nubrozdintais keliais, jos išsirinko vieną medį ir iš eilės apsikabindavo jo kamieną šnibždėdamos. Kamienas buvo kietas kaip geležis, nors ir gyvas – tarsi didžiulis arklio kaklas. Pagal žaidimą, sesuo, kuri apkabinusi kamieną sulies pirštų galiukus, taps nėščia. „Nėštumu" jos laikė santuoką; jos buvo tik mergytės.

Viena iš seserų, jauna ir gana apkūni, stovėjo karštą popietę prie medžio ir buvo apvaisinta. Tai buvo dulkinimasis – taip stipriai kaimiečiai įsikimba į naują tvoros stulpą iš Geležinės žievės. Štai kaip tai nutiko. Nei ant žemės, nei ore. Jai buvo tik šešiolika. Po kelių mėnesių sužinojo visi.

Užsakytoji paštu Holendo nuotaka nusivedė jį prie upės ir parodė lingamo medį. Holendas vos nenusikvatojo iš jo, susitaršiusio ir paprasto, neplataus apimti. (Jauna Pelkių guma – jos įtartinas rūšinis pavadinimas yra *Eucalyptus ovata.*) Plikomis rankomis apkabinęs kamieną Holendas pats sau paspaudė ranką, o norėdamas pabrėžti, kaip tai lengva, tarė:

– Malonu susipažinti.

Ji žiūrėjo ir mandagiai šypsojosi.

– Žinojau, kad ji ketina man pritarti. Manau, ji tada apsisprendė. Tavo motina visada mėgo pokštus.

Jos švelnumas ir giedra – tai galėjo slėpti abejingumą. Niekada nežinosi.

Netoli to medžio vieną popietę kažkas, taip sakant, krito jai į akį: jos veidas sutrūkčiojo, lūpos išsiviepė, ji iškėlė rankas. Kartais matydavo, kaip karvės ir avys, o sykį ir arklys, virsta amfibijomis ir plūduriuoja pilvais į viršų. Bet niekada – lėtai veidu žemyn plaukiančio vyro lavono languotais marškiniais.

Ieškodama ilgos šakos ar ko panašaus ji šniurkščiojo.

Tėvas sučiupo ją iš už nugaros; jo mylimoji undinėlė sušoko pilvo šokį. Netoliese upėje buvo vieta, kur jis kviečių maiše iki alkūnės panardintą į vandenį laikydavo alų – kad atšaltų. Dabar jis spaudė jos pečius.

– Palik jį, vargšelį. Netruks užkliūti. Baik žliumbti, girdi?

Jam bekalbant lavonas sustojo, upė apvertė jį ant nugaros. Veidu į juos. Bet ji jau žinojo, kad tai liesasis vaisių rinkėjas, kurį matė su jos seserimi.

Ji svarstė, ar galėtų pasiekti lazda. Bet lavonas pasivartė srovėje ir vėl pajudėjo. Galiausiai jis rado poilsį netoli miestelio tilto, įstrigo medžio šakose drauge su kibiru ir kitomis šiukšlėmis. Tokia kelio pabaiga – tarp kasdienių daiktų.

Keletą dienų jų sesuo, išpurtusi, perlamutro spalvos, su niekuo nesikalbėjo. Paskui ją matė saujomis ryjant žemę ir tėvas nusprendė, kad tai įrodymas, o jei dar reikėjo kitokio patvirtinimo – net žiaurūs smūgiai alkūne negalėjo jos sustabdyti.

Kartais skaisčios mergelės įsivaizduodavo esančios nėščios; apie tai sklando istorijos. Bet ji jautėsi nerangi laukdamasi. Tapusi dviem būtybėm norėjo vėl grįžti į ankstesnę būseną ar bent jau atsiriboti nuo papildomos gyvos naštos, tempiančios žemyn. Skysčiai traukė ją prie žemės kaip išpampusią kempinę. Ištino net dailios kojos. Ji nebeskaičiavo dienų. Buvo per jauna. Be jokių priežasčių vieną savaitgalį – daugiau nebuvo ką veikti, – atsakė į Holendo skelbimą ir ėmė uoliai susirašinėti. Kažkaip suprato, kad žodžiai „jauna našlė“ – kaip raudonas skuduras tolimam vyriškiui, net jei iš tiesų tokia ir nebuvo, bent jau oficialiai. Padedama vyriausiosios sesers atsakė į pasiūlymą pasikeisti nuotraukomis: „Atvažiuok ir pats pasižiūrėk!“

Ir štai po kelių dienų jis pasirodė, atsistojo ant slenksčio, iš tiesų nelaukiamas. Niekas nežinojo, kur sukti akis.

Išsipūtusioji mergina nuplėšta garbe pasinėrė į gėles ir sulūžusios sofos spyruoklės sušnypštė:

– Neketinu su juo kalbėtis, teks tau, nagi.

Ir visos išsislapstė šešėliuose kikendamos. Vyriausioji liko megzti pokalbio ar bent pasėdėti.

Nuo slenksčio Holendas aiškiai ją matė; jo paties veidą dengė šešėlis. Net nejudėdama ji, rodės, siūlėsi. Vėliau ji svarstė, ar tada nusprendė.

Štai kaip tai nutiko. Holendas neatplėšė nuo jos akių. O ji suvokė besiklausanti, ką jis kalba. Vėliau ėmė atsakinėti, vis pakeldama ranką, tarsi rodydama savo nepaprastus plaukus.

3

Australiana

BŪTINA ŠIEK TIEK apibūdinti kraštovaizdį.

Taip pat (būkit tikri) bus atkakliai siekiama išvengti surūdijusių spąstų, pastatytų atsiliepiant į nacionalinio kraštovaizdžio idėjas, – kraštovaizdžio, kuris, be abejo, yra žemyninis, apgaubtas giedro dangaus, su privalomu nuostabiuoju gumos medžiu, gal dar keliais išblukusią žolę kramsnojančiais merinosais pirmame plane; tokius peizažus matai ilgėdamasis tėvynės ar spalvotuose priemiesčių mėsininkų kalendoriuose, pridedamuose prie dešrų per Kalėdas („malonu pasimatyti, mėsa jums pamaloninti“ ir t. t.). Kiekviena šalis turi savo kraštovaizdį, kuris sluoksniais nusėda piliečių sąmonėje, šitaip atmesdamas ypatingas visų kitų nacionalinių kraštovaizdžių pretenzijas. Be to, daugybė eukaliptų buvo eksportuota į įvairias pasaulio šalis, kur išaugo į stiprius perregimus medžius ir pažeidė tų kraštovaizdžių tyrumą. Jei reikia akivaizdžių pavyzdžių, tai Italijos, Portugalijos, Šiaurės Indijos, Kalifornijos vasaros vaizdai iš pirmo žvilgsnio gali priminti klasikinius Australijos peizažus – kol eukaliptai ima rodytis lyg ir ne savo vietoje, tarsi žirafos Škotijoje ar Tasmanijoje.

Štai keletas fragmentų apie Holendo nuosavybę į vakarus nuo Sidnėjaus, kuri tam tikru metu laiku gauna ir lietaus, ir sauso vėjo.

Iš tiesų mūsų nacionalinio kraštovaizdžio problema yra ta, kad jis sukūrė tam tikrą elgsenos tipą, kuriam formą suteikė istorijų pasakojimai, visos tos lakoniškos istorijos apie nesėkmes – jų tiek, kiek varnalėšų ant avies nugaros, ir jas lygiai taip pat sunku pašalinti. Taip, taip, nėra nieko labiau žlugdančio entuziazmą, *déjà vu,* kaip dar vienas Australijos užkampiuose sukurtas pasakojimas apie nusivylimą. O dabar, amžiui baigiantis, kai jau galėtume galvoti, kad tokių istorijų liko mažai, tokių pat šviesiai rudų pasakojimų pasirodė miestuose, užsimaskavusių! Figūros juda ant asfalto tarp variklių, pažįstamai iškilmingai sentimentalios; kartais jos apsitraukia poetine migla, malonumu skaityti: istorijos apie buvusius karo belaisvius aukso širdimi, meilės kankinamas jaunuoles prie uosto arba mąstančias kalnų verandose, o jei istorijos apie tapytojus, tai jie, žinoma, gyvena skurdžiai ir tyrai... Nuolat nieko neįtariančio užsispyrėlio tėvo nevyriškumas dedamas po miesto mikroskopu, taip sakant, atskiriami senieji sluoksniai. Jau nė nekalbėsime apie šimtus istorijų, pasakojamų kaip per išpažintį pirmuoju vienaskaitos asmeniu, o jų bus dar daugiau. Taikomosios psichologijos metodas persmelkia istorijų pasakojimą, uždengdamas ir užtemdydamas esmę.

Tai, kas trapu, atkrinta; giliai šaknis įleidusios istorijos tampa *daiktais*, deformuotais *daiktais* su nelogiška esme; jie pereina per daugybę rankų nenusidėvėdami ir nesubyrėdami, iš esmės likdami tokie pat, tik iš kraštų kiek pasikeitę, nieko daugiau – kaip šeimos ar miškai kuria besikeičiančias savo kopijas, – mitinė geologija. Aleksandrijoje eukaliptai buvo sodinami prieš namus, kad nubaidytų piktąsias dvasias bei mirtinas ligas.

Nuo priekinės verandos Holendo žemė ėjo į dešinę link miesto.

Tai buvo geriausiai matomas neįdirbtas ruožas, baigėsi jis violetine migla ir blausiu blizgesiu, tarsi kas veidrodžiu gau-

dytų saulės zuikučius – mažytė paslaptis, kurios Holendas taip ir neatskleidė. Iš vienos pusės kaip šukuosena stirksojo medžių eilė, kur kartais pasirodydavo Holendas, blyškus kūnas pilkoje pelkėje. Toliau žemė leidosi žemyn putni ir lygi, tarsi nevienodai sutapšnota ranka, nusidėvėjusi lopais palei upę. Ji kilo ir leidosi, vietomis perrėžta uolienų atodangų. Triušiai iškapstė miniatiūrinius griovelius. Ten buvo gyvačių. Upės raudonoji guma, atspari kirviui ir tikriausiai viskam, kaip paprastai netvarkingai sušliurpė visą vandenį; daug pasakojama apie jų kietumą. Eidamas pasroviui Holendas atsargiai žirgliojo per pūvančius medgalius, juodą purvą, paskui apvaikščiojo visus kampus. Dideli tamsūs paukščiai skraidė virš galvos – kaip skarmalai, nuplėšti kur nors nuo lavonų, – bet oras buvo gaivus, dangus giedras, ir vieną akimirką čia viskas atrodė įmanoma.

Gretimose žemėse gyveno Lomaksas, Korkas, Kroninas, Kernis, Galis, net Steinas (senasis Lesas) ir seserys Sprant; Šeldreikai, Treilių, Vudų ir Kelių šeimos – tolėliau. Vienas vyras pasikeitė pavardę, paėmė geriausio savo draugo, žuvusio nuo arklio kanopų. Niekas nebuvo labiau mylimas... Mieste gyveno Longas* ir Šotas** (vėl Lesas); ir Manifoldas; vieninteliam viešbučiui vadovavo ponas Brajanas Breinas su žmona atsikišusiais viršutiniais dantimis. Iškabų tapytojas kas treji metai pasirodydavo minutė minutėn ir labiau priminė santechniką žaliame drebančiame sunkvežimyje; jis užraitydavo raides ant parduotuvių fasadų ir buvo vadinamas Zelneriu, bet, deja, į jį niekas nekreipė dėmesio. Šių pavardžių šaknys buvo senovėje – pelkių airių, jorkšyriečių, kaulėtųjų škotų. Krikščioniški vardai sklandė vingiuotose Sidnėjaus gatvėse. Klarensas, Fi-

* Ilgšis.

** Trumpulis.

las, Džordžas, Bertas, Betė ir Gregoris. Anksčiau niekas nebuvo girdėjęs Holendo vardo.

Paprastai Holendą matydavo netoliese, vaikštinėjantį viename iš savo aptvarų. Į miestą keliaujantys žmonės sakydavo:

– Žiūrėk, už tos Gyslotosios žievės.

Arba:

– Vieną dieną nupirksiu jam skrybėlę.

Vyrai naršydavo žvilgsniu apylinkę tikėdamiesi pamatyti jo dukrą.

Holendo tėvas buvo kepėjas Tasmanijoje, – žemaūgis vyrukas, auksinis žmogus. Šiek tiek linkęs į metodizmą, jis nekantriai laukdavo kitos dienos. Už prekystalio miestelio pyragaičių krautuvėje stovėjo liesa mergina mažyte burna. Ji paslaugiai pritarė jo idėjoms ir artimiausios ateities planams dėl bandelių, kuriose būtų paslėpta migdolų – labai nedaug.

Netrukus ji leido suprasti, kad jiems reikėtų persikraustyti – ir kuo toliau nuo kaimo, esančio palei pagrindinį kelią.

– Neįsivaizduoju savo gyvenimo saloje, – paaiškino ji.

Taigi Holendas gimė Sidnėjuje, Haberfildo priemiestyje. Net šiandien Haberfilde sklando nuojauta, kad erdvė ima plėstis ir atsiveria į visas puses.

Čia Holendo tėvai pradėjo smulkų verslą: gamino ledinukus pašiūrėje galiniame kieme. Holendas augo lipniame pervirto cukraus dvoke, net motinos rankos būdavo lipnios – tuo galima paaiškinti, kodėl visą likusį gyvenimą jis niekada, jokiomis aplinkybėmis, nedėdavo cukraus į arbatą ir labai ilgai spyriojosi prieš galiausiai pasodindamas – taip, kad nebūtų matyti iš namo – Cukraus gumą (*E. cladocalyx*), o visi juk žino, kad Cukraus guma yra svarbiausia eukaliptams suprasti, bent jau vizualiai.

Juodosios pipirmėtės su zebro dryžiais tapo Holendų firminiais ledinukais, apvyniotais (motinos idėja) prabangiu celo-

fanu. Popietėmis Holendo tėvas persivilkdavo marškinius ir išnešiodavo ledinukus po priemiesčius.

Kurį laiką visi Sidnėjuje tikriausiai gadinosi dantis čiulpdami Juodąsias pipirmėtes, gaminamas galinio Haberfildo kiemo pašiūrėje. Spaustuvininkai, bankų vadybininkai, draudimo agentai, gražių kartono dėžučių tiekėjai, viltingi prekių tiekėjai, sveikatos inspektoriai ir mokiniai rasdavo kelią prie šio šaltinio ir nė vienas neišeidavo be nediduko maišelio su Juodosiomis pipirmėtėmis.

Statytoją, kuris buvo ir vietos meras, traukė drėgnas moteriškas pašiūrės švelnumas ir ten vedantis betono takelis. Jo rankos buvo apžėlusios susivėlusiais rausvai gelsvais plaukais. Vieną popietę Holendas pamatė kampe miltuotą nuogą motiną – apvalią ir grakščią, perkreiptomis lūpomis – už nuogų mero pečių.

Visą tą laiką Holendo tėvas nepaliovė šypsotis; net miegodamas jis šypsojosi luboms aukso šypsena. Jam viskas, net ir keisti jausmai ar perspėjimai, buvo lygiaverčiai. Ir užuot teikusi gerą savijautą, amžinoji šypsena padarė jam priešingą paslaugą – be laiko susendino veidą, tarsi žokėjui, per ilgai bandančiam išlaikyti svorį. Tą rytą, kai jis išėjo pasiėmęs lagaminą, lūpas buvo ištempusi ta pati šypsena, optimistinė ar teisuoliška, nors gelsvai rudos šukos, oriai prisegtos prie marškinių kišenėlės šalia šratinuko, siūlė kitokį siužetą.

Statytojas užėmė vieną virtuvinio stalo galą, kur pasirašinėjo popierius ir pasistatė telefoną; visur voliojosi pieštukų galiukai ir užsakymų blankai bei faneros ir plytų pavyzdžiai.

Jis turėjo ne tik statyti raudonų plytų namus ir parduotuves, garažus, motelius bei mūryti oranžinių plytų sienas, bet dar turėjo atlikti ir mero pareigas, o tai reiškė – rengtis mantija ir lankytis įvairiausiuose priėmimuose.

Kadangi jis buvo sėkmės lydimas statytojas, arba meras, o

gal dėl to, kad vyras, tai buvo tvirtas patriotas; jam net šovė mintis gaminti vėliavų stiebus ir pardavinėti už didesnę ar mažesnę kainą. Vieną pardavė ir įsmeigė priekiniame Haberfildo kiemelyje, vienintelį vėliavos stiebą apylinkėse, bet čia, šoninėje gatvelėje, mūsų nacionalinė vėliava beveik nesiplaikstė, kartais ją sujudindavo žemyninis brizas nakčia, kai niekas nematydavo.

Jis niekaip negalėjo nustygti vietoje, net kalbėdamas telefonu. Verslininkas, paaiškino jis berniukui, yra užsiėmusio žmogaus sinonimas.

– Jei nieko neveiki, pranešiok juos man.

Batų dėžutė nusileido prie Holendo kojų. Pirmoji Holendo mintis – ar jis tilps į patėvio batus?

– Jei man skaudės kojas, iš to nebus nieko gera. Supratai? Nepatikėsi, kiek turiu pareigų.

Verslininkas dalija pasaulį į sutvarkomus vienetus, kai kurie iš jų yra sekundės dalies dydžio. Jų tvarkymas, galimybių įgyvendinimas tiesiog įtraukia. Sėkmė aplanko skeptikus; tiesą sakant, reikia teigiamai vertinti skeptiškumą, štai kodėl verslas vyrams nėra sunkus pašaukimas. Mažai laiko lieka paprastiems dalykams. Specialistui statybininkui, dar ir merui, net drabužius pirkti nėra lengva. Jis kas keletą metų tiesiog nusipirkdavo visko po šešis: šešerius baltus marškinius, rombuotas kojines, juodus suvarstomus pusbačius kieta nosim.

Holendas sunumeravo batus, kuriuos turėjo pranešioti. Tada išmėgino pirmąją porą, girgždino ją po namus. Prieš grįždamas prie savo patogių batų, tą patį padarė su antrąja pora ir taip toliau. Trečią savaitę išėjo į gatvę – ir trumpiau nei po mėnesio nekantriam patėviui jis įteikė visas šešias avėti paruoštas poras.

Pakakdavo menkiausios užuominos apie tai ir Elena užsidengdavo ranka lūpas.

– Kaip galėjai? Kodėl jis pats to nepadarė?

– Man užmokėjo, – paaiškino Holendas.

– Tai baisu, tai vienas baisiausių dalykų, kokius esu girdėjusi. Tikiuosi, niekada neturėsiu patėvio.

Holendui buvo įdomu. Malonu, kad duktė pyksta, nors ir gerokai perdėtai.

– Nė nesusimąsčiau, kol nepasakei, – gūžtelėjo pečiais. – Ne pati įdomiausia istorija iš tuzino kitų, jei supranti, ką noriu pasakyti.

Vis dėlto saga apie batus rodė anksti išryškėjusį polinkį instinktyviai siekti baigtumo, klasifikavimo ir tvarkos, savitą būdą išsamiai išnagrinėti pasitaikiusią temą ar situaciją; o kokį malonumą teikė įsigilinimas!

Jai visada patikdavo matyti jį susikaupusį, bet niekada nežinai, kuo tai baigsis. Jų skirtinga reakcija į pasakojimą apie batus atspindėjo kažkokius tėvo ir dukters skirtumus, nors jie ir jautėsi kaip vienas, ir todėl ji jautė neapibrėžtą atstumą, matyt, esantį tarp jos ir visų kitų vyrų – jis tikriausiai buvo ne didesnis už tarpą nuo jos alkūnės iki šalia stovinčios lentynos aukštu stačiu kraštu.

Ūkyje Holendas gana atsargiai vertino jį supančias kaimo vertybes, pasireiškiančias ir šalia esančiame miestelyje. Jis anksti sukrovė dukters daiktus ir išsiuntė ją pas vienuoles į Sidnėjų, o vėliau – be aiškios priežasties – staiga parsivežė atgal. Sidnėjuje ji bent jau išmoko siūti, plaukti ir mūvėti pirštinaites. Miegamajame išmoko gyvai šnekučiuotis su draugėmis ir patylėti; savaitgaliais, atvykus tolimiems giminaičiams, skusdama daržoves mėgdavo klausytis istorijų, galėjo stebėti, kaip kruopščiai lūpdažiu dažomos lūpos. Ūkyje ji bastėsi visur. Atrodo, tėvas tą leido. Vėliau, paauglystėje, ji aprimo. Beveik nesąmoningai jis stebėjo jos veiksmus; tai buvo panašu į glo-

bą. Dievas žino, jis nenorėjo, kad jo duktė lakstytų į pritemdytą „Odeono“ kino teatrą miestelyje, kur užsikertantis projektorius užgožia per septyniasdešimt procentų žodžių, o paskui užsliuogtų ant sėdynės fluorescuojančiame pieno bare, kaip kitos bendraamžės.

Elenai šie apribojimai nerūpėjo.

Maždaug tuo metu ji liovėsi vaikštinėti namie nuoga, nors tėvas ir toliau nuogas eidavo koridoriumi į vonią – smailiomis alkūnėmis ir raudonais keliais, panašus į gembę, – daugybę dienų per metus šokdavo į upę su savo siūbuojančia varpa, to niekada nedaro ūkininkai, ir plaukiodavo rudame vandenyje iki kabančio tilto, spoksodamas į debesis: vieną minutę apsupti šakų, jie atrodydavo kaip smegenys, vėliau išsidriekdavo į susivėlusią išminčiaus ar mokslininko, tarkim, Alberto Einšteino, galvą.

Kažkokio nemalonaus troškulio buvo nuogo Holendo veržlume ir visiškoje maudynių užmarštyje. Jei Elena taip ir galvojo, to nepasakė. Vos per naktį ji tapo gražuole. Iš smulkios strakaliukės išaugo grakšti lėta putloka mergina. Tai buvo strazdanotas grožis. Ji buvo sėte nusėta rudai juodų strazdanėlių, kurios traukė vyrus, visus vyrus. Daugybė įgimtų pirmagimės apgamų išryškėjo ant veido ir kaklo. Vyrai jautė, kad nebaudžiami gali varstyti ją žvilgsniais, dirsčioti į blyškius plotelius ir vėl grįžti prie taškučių – taip taškas sustabdo nerišlų sakinį. Ji leido, jos veide nebuvo pasipriešinimo, neatrodė, kad ji juos pastebi. Tad vyrai jautėsi nestabdomi, ėjo nuo vieno taško prie kito, dirsčiojo net į pasmakrę ir apgamą ant viršutinės lūpos – lyg būtų akimis bėgioję po visą jos nuogumą.

Gandai apie Eleną palengva sklido už miesto, už aptvarų ir kalvų; jie geležinkeliu nukeliavo į kitus šalies miestus, Sidnėjaus priemiesčius; silpni atgarsiai pasiekė tolimas kitų valstijų ir kitų šalių sostines. Gandai apie jos grožį plito vis sparčiau,

nes ji nesirodė viešumoje. Veidas ir kūnas su apgamais ir visa kita dažniausiai likdavo kitoje upės pusėje, nepasiekiama, už medžių. Ir kai jos strazdanotas grožis tapo legenda, kilo įtarimų, kad tėvas nori jį paslėpti.

Paragrafas nelabai skiriasi nuo aptvaro – panaši forma, panaši funkcija. Ir šitas ryšys vertas apmąstymų: tuo metu, kai aptvarai didėjo, miestuose, kur spausdinami rimti dalykai, paragrafai atitinkamai mažėjo. Virtinė mažų aptvarų galėjo erzinti, o ilgieji – varginti. Vienos minties paragrafai, kurių pilna laikraščiuose, yra kliūtis. Laikraščių reporteriai gyvena sekiodami paskui žmones, vienaip ar kitaip iškilusius virš minios – žmogiškuosius žemės drebėjimų, traukinių avarijų, patvinusių upių atitikmenis, – ir rašo apie juos trumpus paragrafus, nors visi žino, kad trumpos stačiakampės nuomonės nepakanka. Laikraščiuose aprašyti žmonės gyvenime nuveikė kai ką svarbaus, daugiau ar mažiau, jų veikla truko trumpai arba ilgai; žurnalistai iš tiesų perdėtai domisi laikraščių savininkais, nes tai vienas iš mūsų, ar beveik mūsiškis, iškilęs aukščiau už kitus. Holendas irgi traukė žurnalistus; kai kurie atvykdavo iš Sidnėjaus laikraščių su susivėlusiais fotografais. Tuomet paprastai būdavo risnojama (reporteriai privalėjo tai daryti) po aptvarus ir atrodė, jog jie driekiasi be galo, be krašto, amen. Kiti aptvarai galėjo būti perpildyti, netvarkingi, pilni kliūčių. Visai lengva susipainioti ar suklupti ir paragrafo vidury! Kaip ir aptvare, kartais būtina grįžti atgal tuo pačiu keliu. Lengva pamesti širdį, lengva pamesti kelią. Šioje ir kitose situacijose impulsas verčia rinktis trumpiausią kelią. „Probleminis aptvaras“ – įprastas apibrėžimas. Žodžiai, tauškalai, ištariami aptvare (paragrafe). Stačiakampis yra civilizacijos požymis. Europa iš oro. Civilizacija? Paragrafas, prasidėjęs kaip stačiakampis, visai atsitiktinai gali baigtis kvadratu. Kas pasakė, kad kvad-

rato gamtoje nebūna? Aptvaras turi tvorą kaip kvadrato pakaitalą, nurodančią įėjimą, kaip paragrafas – įtrauką, kad padrąsintų įeiti. Aptvare irgi gausu daiktavardžių ir lotynų kalbos, nors jis gali atrodyti tuščias. Kai Holendas ėmė sodinti medžius, jis tą darė atsitiktinai, be aiškaus plano.

Paragrafas turėtų aptverti klaidžiojančias mintis.

4

Diversifolia

ŽODIS *eukaliptas* kilęs iš graikų kalbos žodžių „geras“ ir „paslėptas“. Jis apibūdina tam tikras rūšies ypatybes. Eukalipto pumpurų reprodukcinius organus, iki jie prasiskleidžia ir pasirengia apvaisinimui, dengia gaubtelis.

Visa tai labai išmintinga. Tuo pat metu – ir tai paradoksas, pagrindinis žodis eukaliptui apibūdinti, – jį dengiantys lapai yra mišrūs – skirtingo storio, formų, spalvų ir blizgesio: kaip sako botanikai – „nustatytas nukrypimas nuo normos“. Vienos ar dviejų atmainų lapai netgi įvairiaspalviai. Eukaliptai keisti: kuo medis aukštesnis, tuo lapai mažesni. Kitas paradoksas: didžiausių eukaliptų mažiausi žiedai.

Žievė būna stulbinamai įvairios tekstūros, spalvų ir taip toliau, o tai nebūdinga vienai rūšiai, ir dažniausiai identifikavimo žaidime ji yra svarbiausia.

Vis dar ginčijamasi dėl tikslaus eukaliptų skaičiaus. Jis gerokai viršija šimtus, bet skaičiai keičiasi. Nuolat kokios nors įstaigos tamsiame kampe kyla sumanymas tą skaičių sumažinti. Neseniai buvo iškelta prielaida, kad Vaiduoklių guma, ilgai laikyta archetipiniu eukaliptu, iš viso nėra eukaliptas, o *Corymbia* šeimos narys. Naujas pavadinimas, jei jūs nieko prieš, bus *Corymbia aparrarinja.* Argi tai nėra mafijos ir aborigenų santuoka? Daugybė žmonių bando su tuo susitaikyti. Jauna

tauta turi silpnas šaknis ir menkiausi neramumai, patriotiškai kalbant, gali išmušti iš pusiausvyros. Nacionalizmas – tai tik griebimasis už šiaudo. Galima tikėtis, jog sprendimas dėl Vaiduoklių gumos bus peržiūrėtas ar bent atidėtas. Kita vertus, paslaptingas eukaliptas, iš nuogirdų žinomas kaip *E. rameliana,* nors joks valdininkas nebuvo jo matęs, vis dėlto buvo aptiktas 1992 metais sausringose dykumose į vakarus nuo Uluru; taip dar vienas pridėtas prie bendro įspūdingo eukaliptų skaičiaus. Mesjė Reimelis, beje, buvo žmogus, atvežęs eukaliptus į Alžyrą.

Žmones į eukaliptų pasaulį traukia jų chaotiška įvairovė. Čia glūdi nedrąsių nutylėjimų ir dalinių apibūdinimų labirintas, nuolat išsiplečiantis ar susitraukiantis, beveik nevaldomas – pasaulis pasaulyje, bet pernelyg palaidas. Eukaliptai šaukėsi kokios nors „sistemos", kur gamtos begalybėje be taisyklių galėtų būti įvesta tvarka.

Bandymas „sužmoginti" gamtą, pavadinti atskiras jos dalis, turi ilgą ir išskirtinę istoriją. Kadaise duotas objektas padalytas į dalis, kiekviena identifikuota, pavadinta ir priskirta prie grupės – periodinė lentelė, mineralų klodas, besivaržantis dėl prizo svorio kategorijoje, – viskam nustatytos ribos, viskas tampa priimtina ar bemaž suvirškinama. Tai savo ruožtu gali būti vertinama kaip įrodymas iš praeities likusios baimės – begalybės baimės. Kaip miško tamsos vengimas. Yra žinoma, kad kai kurie vyrai ir moterys aukoja gyvenimus eukaliptų lapams tyrinėti, bet pasensta taip ir neįveikę užduoties. Ilgainiui jie tampa panašūs į švelnias senmerges tetules, kurios paprašytos demonstruoja nuostabias genealogines žinias, žino krikšto vardus ir šeimos narių istorijas, kas su kuo susituokė ir kiek vaikų susilaukė, jų vardus ir ligas, kas nuo ko mirė, ir taip toliau – hibridų istorija.

Medžių pasaulyje tik akacija turi daugiau rūšių už eukaliptą... Bet pažvelkite į akaciją, apgailėtinas tų krūmokšnių eiles.

Kai Holendas savo žemėje aptikdavo Australijos akacijų kuokštų, juos tučtuojau išraudavo su šaknimis.

Juodoji pipirmėtė ant nuolaidaus šlaito tarp namo ir upės buvo pasodinta netrukus po Geltonojo kraujamedžio. Ji įsirėžė į Holendo panteoną kaip iškraipyti karių vardai miesteliuose – nepaisydami sunkumų, jie puldinėjo žmones niekieno žemėje. Kai studijuodamas botanikos pavadinimus jis aptiko Juodąją pipirmėtę, kilusią iš Tasmanijos, kuri žemyninėje dalyje žinoma ir kaip *E. australiana,* medis akivaizdžiai patraukė dėmesį tarsi koks vėliavos stiebas pasąmonėje.

Žinoma, kaip bežiūrėtum, Juodoji pipirmėtė ir panaši į vėliavos stiebą (o Holendas neturėjo teisės apkrauti paprasto eukalipto bevertėmis asociacijomis).

Ji nėra liauna ir tikrai neišblyškusi: geriau pažvelkite į tą, vadinamą Bungulu, į Žvakiažievį ar Volangavos baltąjį, – tai puikūs pavyzdžiai, puošiantys Holendo žemę, jau nė nekalbėkime apie baltą kaip paklodė Vaiduoklių gumą. Paprastai eukalipto kamieno apačia yra lygi, o Juodosios pipirmėtės kamieną dengia daugybė šakučių ir lapų – taip barzda apželia silpną vyro smakrą, o metalo drožlės aplimpa magnetą.

E. eximia ir *E. australiana*, besipuikuojančių blizgančiais lapeliais, vaizdas turbūt jaudino Holendą. Be jokio ypatingo plano jis pasodino dar kelis.

Medžiai buvo geriau nei nieko, davė peno žvilgsniui, nebuvo dyka.

Net tada (tai yra iš pat pradžių) jam netoptelėjo mintis rinktis įprastas rūšis – ąžuolus, gluosnius, lazdynus ir panašius medžius, įvairius šešėlį metančius skirpstus, kedrus, Viduržemio regiono kiparisus, išskyrus pragaištingai rūškaną pušį – geriau palikti ją, padaryti iš jos popieriaus masę laikraštiniam ar šiaip prastam popieriui, tuo laiku naudotam literatūros ir filosofijos

darbams. Jo trauka eukaliptams buvo ir miglota, ir neapsimestinė; netrukus jis ėmė kartkartėmis juos sapnuoti. (Čia neaprašinėsim Holendo sapnų apie medžius! Taip būtų bandoma skaitytojo kantrybė arba skatinama interpretuoti. Miestuose miškus sapnuoja, kaip ir gėles, dantis ar nosis, stambiu planu, sapnuose skraido, plaukioja ir prie kažko sustoja, o miegantieji kaime, kur mažiau šešėlių ir daugiau erdvės tarp daiktų ir žmonių...)

Pasodinęs tuziną ar daugiau medžių Holendas atsitraukė ir išvydo, kad reikia dar kelių – idant paveikslas netaptų dirbtinis ir kreivas.

Jis sekė didžiaisiais tapytojais ir anglų kraštovaizdžio sodininkais, kurie iš visų jėgų stengėsi atkurti tikrosios harmonijos atsitiktinumus, taip įprastus gamtoje.

Žinoma, daugybė eukaliptų jau augo tose žemėse Holendui atvykus. Ne visiems broliai nulupo žievę. Raudonoji gyslotoji žievė ir Raudonoji geležinė žievė vešėjo visur – jos priklausė šiam regionui; bitininkų mėgstamų Geltonųjų dėžių irgi buvo visur pilna. Aptriušusios gumos augo palei kalvagūbrį, Keverzonių gumos klestėjo lygumoje, kaip ir Vakarų rožės, vos siekiančios žmogaus ūgį. Išliko keletas Žemyninių raudonųjų dėžių – fermeriai kirto jas tvorų basliams. Kitas rūšis paskirstė vėjas ir atsitiktinumas, kiekvieną kitaip. Vienur kitur aptvaruose, nematomi iš sodybos, tarp paprastų vietos eukaliptų augo ir reti egzemplioriai. Niekas nežinojo, kaip jie čia pateko. Šiurkštūs Kalnų peleniai karaliavo ant kalvos šlaito virš namo, prievarta apvaisindami tvorą. Neabejotinai aukščiausias medis apylinkėje teikė prieglobstį ištisoms paukščių giesmininkų, varnų ir papūgų kartoms, šakos stirksojo ore. Netoli nuo jo augo drūtas Tuartas (*E. gomphocephala*). Vėl turime medį, retai aptinkamą į rytus nuo Nularboro. Sėkla tikriausiai nukrito iš dangaus ar iš už vyriškio kelnių atvarto. Tikriausiai taip ir buvo, – nusprendė Holendas.

Su virtu kiaušiniu ir klasikiniais vadovėliais kuprinėje Holendas skersai išilgai išvaikščiojo šią žemę, įsigilinęs identifikavo kiekvieną eukaliptą. Dažnai tekdavo siųsti vaisių ir lapų pavyzdžius pasauliniams autoritetams Sidnėjuje ar ieškoti antros nuomonės kitur. Nė vienas eukaliptų ekspertas nežinojo visų atsakymų. Kokie išblyškę ir neapsakomai jautrūs buvo tie ekspertai; jie perduodavo klausimus atitinkamų įstaigų darbuotojams, šie savo ruožtu atsakydavo paslaugiai aistringai, pateikdami pernelyg daug smulkmenų.

Tomis dienomis Holendas susidomėjęs klausydavosi visų. Vieną rytą išeidamas iš viešbučio sutiko raukšlėtaveidį vyrą, pasispaudusį po ranka Senovinį jūreivį ir kliedintį apie mokslinius apsauginės miško juostos privalumus; tą patį vakarą Holendas per radiją išgirdo tą dalyką aiškinant blaiviu, kur kas pakenčiamesniu balsu.

Palei vieną namo šoną jis nesodino sodinukų pagal mokslo reikalavimus. Pasirinko rūšis, pagarsėjusias kaip vėjo užtvara: greitai augančią Jojiko gumą ir Mugą geležinę žievę – jos lotyniškas pavadinimas *E. sideroxylon* labiau susijęs su aukštakrosnėmis negu su dailiais žiedais ir lapais. Šios ištęstos geometrijos vidury Holendas pasodino įsibrovėlį, vienintelę Pilkąją geležinę žievę. Tik po daugelio metų ji bus regima, o pasekmės Elenai – itin šiurpios, kad būtų galima ištverti.

Netrukus atsirado Mėlynoji guma, Lašišinė guma ir kitos. Mėlynoji guma auga prieš namą; žvelgiant iš tam tikros vietos ji primena smeigtuką moters skrybėlaitėje, prikaišiotoje patriotinių žolių, o vasarą tampa auksinė. Holendas pakabino Elenai sūpuokles ant apatinių jos šakų. Čia žemė leidžiasi ir kyla švelniomis bangomis. Ji buvo plika ir dulkėta kaip apkirpta avis, bet Holendo rankos pavertė ją parku. Mėlynąją gumą lengva atpažinti. Pavadinimas *E. globulus* atsirado dėl vaisių formos, o dabar jis nusako imperinį šio didingo medžio

paplitimą: Viduržemio jūros regionas, Kalifornijos ir Pietų Afrikos miškai, visos Australijos valstijos.

E. salmonophloia Holendas suteikė išskirtinę vietą prie paradinių vartų.

Holendas turėjo žinoti, kad vietiniai stabčios prie šio eukalipto. Lašišinė guma paprastai aptinkama kitoje žemyno pusėje, prie Vakarų Australijos aukso kasyklų. Lašišą primena rausva žievė. Holendo persodinto medžio kamienas buvo visiškai lygus, tarsi guminė juosta. „Vienuolės pilvo spalva“, – sakydavo kiti.

Medžiai regėjo didžiąją airių, italų, žydų, britų, graikų migraciją, stebėjo, kaip šie leido šaknis į svetimą dirvą. Skirtingų spalvų, šešėlių ir vandens naudojimo būdo perkėlimas į kitą aplinką, kaip ir lapų kritimas, kelia nesusipratimų ir didelį priešiškumą – Portugalijoje valstiečiai rovė jaunus eukaliptus, – galiausiai tampa kraštovaizdžio, kuriame klesti visos kultūros, dalimi.

Plokščiai žemei palei upę buvo pasirinktos lygiakamienės atmainos, kad atskleistų (taip atrodė) vienodą gumos plantacijos ramybę; ilgi sidabruotos šviesos stačiakampiai krypo tarp apvaliakamienių vertikalių tarsi prožektoriai, ieškantys vienišo bėglio, bet pagaunantys tik keletą drugių ir nerūpestingų paukščių.

Elenai patikdavo aklai bėgti į viso to vidurį, kol tyla užgoždavo jos žingsnius, užklodavo akis ir protą *Lėtu neišvengiamu augimu, Amžina kantrybe* ir *Nieko nebuvimu dėl vienos priežasties*; tarp daugybės abejingų vienodo storio pilkai žalių kamienų ji įsivaizduodavo pasiklydusi ir praradusi bet kokią krypties nuovoką klykterėdavo, negarsiai cyptelėdavo; buvo malonu žinoti, kad tėvas ir namas yra vos už kelių minučių kelio. Taip ji elgėsi pirmųjų menstruacijų dieną: atšventė brandą ir

sumaištį. Jos pirštų atspaudų blyškus raudonis ant kamieno buvo svarbiausia spalva giraitėje.

Labai rami ji stebėjo, kaip vabzdžiai ir šliužai šmižinėja ant nelygių paviršių, iš toli girdėjosi arklio kanopų bildesys, o tėvas „Kelly" kirviu lupo nuo medžio perteklinę žievę savo poreikiams.

Ramybė visada yra graži.

Mūsų šalies didesniuose privačiuose ūkiuose įsivyravo nekaltas įprotis nuo kelio pažvelgti į namą už alėjos, žalių platanų arterijos ar tuopų, kurios stirksodavo kaip plunksnos. Viskas priklausė nuo ūkio istorijos bei su ja susijusių pompastiškų savininkų jausmų – kaip jie save apylinkėje vertino.

Perskaitęs gautas antografijas, Holendas rinkosi eukaliptus pagal lapų tankumą, – visus skirtingus, bet to paties aukščio.

Elena talkino laikydama matininko špagatą.

– Vieną gražią dieną visa tai atiteks tau, – Holendas stipriai pasuko duobučių kasiklį.

Tėvas kaip visada kalbėjo trumpais sakiniais. Dabar klausimas, rodos, pailgino jo žandikaulius.

– Ar tau patinka namas, ši vieta?

Ji prisiminė savo miegamąjį su daiktais ir mėlynomis užuolaidomis, verandas, virtuvės šilumą. Ten buvo daug tuščių kambarių. Kai kurias lėles, kurias paliko bokšte, grįžusi po daugelio mėnesių rado išblukusias. Ir tada, ir dabar mintis apie brolį buvo jai labai patraukli, nors abejojo, ar brolis leistų jai sekioti iš paskos. Ir jis, jos tėvas, beveik galėjo būti brolis, kai, pavyzdžiui, leisdavo juoktis jam į akis tuo metu, kai pradėdavo pasakoti, kad naktį lapių akys tampa rausvai violetinės, o vorai žiba ant žemės kaip žvaigždės.

Po vėjo užtvaros, „gumos plantacijos" ir puošnios alėjos Holendas nebesodino masinių rikiuočių. Jis sutelkė dėmesį į in-

dividualias atmainas, sodinamas po vieną. Kitaip tariant, jo programa neturėjo plano. Palengva jis užpildė peizažą. Ilgai miegodavo. Leisdavo dienas ir savaites lovoje nieko neveikdamas, vėliau imdavosi intensyvios veiklos. Visąlaik vengė sodinti tokius pat; netrukus kilo rūpesčių dėl tiekimo. Kuo sėkmingesnė buvo programa, tuo sudėtingiau buvo ją tęsti.

Daugybė metų praėjo atsirenkant medžius, paliekant tik po vieną sveiką daugelio rūšių pavyzdį.

Tuo pat metu jis stiprino tiekimo ryšius; būtinai reikėjo važinėti toli už Naujojo Pietų Velso. Naudingos informacijos ateidavo iš keisčiausių šaltinių. Holendo žemė atrodė kitaip ir žmonės ėmė į ją kitaip žvelgti. Klausydamiesi jie, taip sakant, konservatyviai šypsojosi. Buvo natūralu, kad vietiniai gerai nešmanė apie eukaliptus, kentė nuo baisių atminties spragų, o kartais atsitiktinai paminėdavo ką nors, nesuvokdami to dalyko svarbos. Dažnai šnekučiuodamasis gatvėje Holendas išsitraukdavo lapelį popieriaus ir šį tą pasižymėdavo, pavyzdžiui, adresą mažai žinomo pakelės medelyno Šiaurinėse Teritorijose, priklausančio antros eilės pusbroliui kažkieno netikros sesers, latvės, kuri laikė narveliuose visų Australijoje žinomų rūšių papūgų ir ištobulino fotografiškai tikslių dykumų vaizdų tapymo ant stručių kiaušinių meną. Čia Holendas įsigijo salas mėgstantį *E. nesophila,* vedantį urnos formos vaisius, ir šiurkščialapę Eilės gumą (*E. aspersa*), labai retą, reikalaujančią atidžios priežiūros.

Kas antrą savaitę Holendą matydavo ant geležinkelio platformos perkantį sodinukus, suvyniotus į šlapią džiutą, ir viena iš seserų Sprant skųsdavosi visiems, kas tik klausėsi, kad dulkėti sunkvežimiai, pristatantys dar daugiau pavyzdžių, neleidžia jai naktį miegoti. Paštininkė irgi pasakojo, kad manilinuose vokuose nuolat šiugžda sėklos, vis siunčiami mėnesiniai žurnalai ir šakelėmis papuošti važtaraščiai.

Holendas, kai gaudavo ypač retą pavyzdį, jausdavosi kaip perlų gaudytojas, išniręs į paviršių su lobiu. Kai kurie eukaliptai buvo itin reti, nes sunkiai įsišaknydavo kitur, už to nedidelio ploto, kur paprastai augo, ribų. Jie jautriai reaguodavo į drenažą, dirvos kalkingumą, šalnas, aukštį virš jūros lygio, lietų ir Dievas žino, ką dar. Kai kurie užsispirdavo ir neaugdavo kovo mėnesį, kiti – savaitę po Kalėdų. Vienas medis klestėdavo šešėlyje, o kitas – skursdavo. Jie buvo hipochondrikai, reikalaujantys ezoterinio mėšlo ir rankinio laistymo.

Kaip jam pavyko išauginti didelę Darvino vilnonę sėdynę (*E. miniata*) ar kitus, kilusius iš smėlėtų dykumų, lieka paslaptis. Sidabraviršūnė Gyslotoji žievė (*E. laevopinea*) kasmet reikalauja 1000 mm kritulių, o Sniego guma, kaip skelbia jos pavadinimas, klesti kalnuose, drebiant šlapdribai, ant ledo. Jo eukaliptai augo paprastoje žemėje, nors kitur jiems reikėdavo molio, žemapelkių ar granito. Po daugybės nepasisekusių bandymų jis padėjo mažajam Geltonviršiam peleniui, kaip sakoma, išsikalti tarp uolų. Ir taip toliau.

Taip sunkiai triūsiant su kirviu, geležine dalba ir kibiru bei vaikštinėjant be skrybėlės po aptvarus sušiurkštėjo rankos ir suskilinėjo nagai, raukšlės išvagojo nurudusį veidą, bet kai išeidavo į pagrindinę gatvę, niekas neabejojo, kad jame dar liko švelnumo, tešlos, – jis buvo vienintelis nusivylusio kepėjo sūnus.

Ar jam vis dėlto pavyko užsiauginti savo žemėse visų žinomų eukaliptų? Ką ketino daryti toliau? Jis skatino dukrą Eleną klausinėti, bet jai nebuvo įdomu. Jis laukė. Tėvas visada laukė dukters. Jei tik ji būtų paprašiusi, būtų išsakęs jai viską, ką žino. Jis buvo šios siauros srities pasaulinio lygio autoritetas. Ne, jis netroško išdėstyti žinių, tik norėjo perduoti savo susidomėjimą. Anksčiau ji buvo jo padėjėja. Drauge jiedu pasodi-

no daugiau nei šimtą medžių, o vėliau jai, rodos, nebebuvo įdomu.

Faktiškai čia buvo medžių lauko muziejus. Žmogus galėjo vaikštinėti tarp daugybės įvairiausių rūšių ir rinkti visokiausią informaciją, žavėtis ar suakmenėti be žado prie itin puikaus pavyzdžio. Pati eukaliptų įvairovė mokė. Vos pasukęs galvą pamatydavai kitą eukaliptą, kitokio aukščio, lapijos ir žievės rašto, keistai atrodantį namą, įspūdingą savo niūria pusiausvyros stoka, galėjai dirstelėti į langą ar medvilninę suknelę tolumoje – dukterį, atsirėmusią alkūne į medį.

Holendas vis rengėsi pritvirtinti prie medžių lenteles.

Galiausiai jas pagamino ta pati firma, kuri aprūpindavo Karališkąjį botanikos sodą Sidnėjuje; vietiniai ir lotyniški pavadinimai buvo tvarkingai išgraviruoti ant oro poveikiui atsparaus aliuminio stačiakampių, maždaug plaštakos dydžio. Šviesiaplaukis vaikinukas, firmos partneris, asmeniškai pristatė siuntą. Drauge jie patikrino ją verandoje, šnekučiuodamiesi apie šį bei tą. Užtruko daug valandų. Kai Elena įėjo su arbata ant padėklo, jie buvo taip įsigilinę, kad ji matė tik nepažįstamojo sprandą, o Holendas jos nepristatė. Vėliau Holendas paliko lentelių krūvą savo biure, kuriame ir miegodavo. Juk tada jis galėjo vos pažvelgęs identifikuoti kiekvieną eukaliptą.

Kelios pastabos, nieko konkretaus, apie *moterišką grožį*. Trumpai, droviu nuoširdžiu balsu. Žinoma, kodėl ne? Gandas apie Elenos grožį nukeliavo ilgą kelią (buvo kalbama, kad jis perplaukė du vandenynus) ir galiausiai virto legenda.

Čia verta pažymėti, kad porcelianinis dailumas traukia vyrus kur kas menkiau nei savimi pasitikintis grožis. Glotnumas, dailumas – mirties bučiniai. Vyrui tai kelia minčių apie Motiną! O kalbant apie seksą – kas to nori? Jei pagrindinis grožio komponentas yra šioks toks nepasitenkinimas ar blogas cha-

rakteris, sunaikinamos visos vyro asociacijos su motina, ir staiga kyla nevaržomas potraukis.

Visa tai Elenoje sustiprino kitas veiksnys.

Visai neseniai moterys nešiojo skrybėlaites su veidus dengiančiais šydais, primenančiais apglamžytą milimetrinį popierių su retais tamsiais kvadratėliais, kurie teikė veidui netikėto rytietiško apgamų ir intapų žavesio. Elenos strazdanotas grožis priminė tą šydo efektą – apsaugota, su šydu, netgi iš arti; toks provokuojantis, nenuoširdus kuklumas.

Norėdama išlikti ji augo nuošaliai, vengdama miesto vyrų žvilgsnių.

Pirmasis vyras, pamatęs Eleną nuogą, buvo vienturtis vietinio traktorių pardavėjo sūnus Melojus. Jis buvo populiarus, stiprus futbolininkas. Tėvas neseniai buvo nupirkęs jam motorinį dviratį su vaivorykštiniu degalų baku.

Pro Holendo žemes ėjo purvinas kelias; jis neturėjo kitos paskirties, tik vedė miesto link; jo dvynė panašios spalvos upė tingiai suko nuo kelio ir Upės raudonųjų gumų tankynėje tolumoje darė vingį, kuris nuolat traukė sportininkus, – net jei norėdamas jį pasiekti turėjai šliaužti keturpėsčias per atžalyną. Ties vingiu buvo smėlėtas duburys, slepiamas svyrančių šakų, kurios margino ir rudino vandenį, darė jį panašų į vėžlio kiautą.

Itin karštą dieną Elena paniro į vandenį... Iškilo abiem rankom braukdama plaukus nuo akių. Kurį laiką gulėjo ant nugaros užsimerkusi; blyški kūno ir vandens darna, kurią galima paliesti lūpomis ar ranka, trys tamsūs viliojantys ploteliai.

Kai ji atsistojo seklumoje, krūtys švelniai siūbavo.

Iš abiejų pusių augančios gumos atrodė tarsi tvirtų pagyvenusių moteriškių, pasikėlusių sijonus aukščiau kelių ir ketinančių bristi į vandenį, palyda.

Pritūpusi Elena pradėjo šlapintis.

Jaunasis Melojus slėpėsi už medžio. Kad geriau matytų, irgi pritūpė. Musė ėmė ropinėti aplink nosį. Pagaliau nuleido akis... Mąstydamas apie ateitį?

Lėkdamas vis greičiau, kojomis apsižergęs variklį, prisimerkęs, apsiseilėjęs, jis ėmė klykti apie tai, kuo buvo apdovanotas. Staiga pajuto, kad slysta nuo motociklo į purvą, variklis sukosi, ir jis išsižiojo pasitikdamas spygliuotą vielą, kuri nuplėšė didžiąją dalį jo nosies.

Holendas, kaip tvoros savininkas, aplankė jį pirmasis.

– Jis tikrai labai savęs gailėjo, – pasakojo Holendas Elenai. – Buvo abu jo tėvai, jie nepyksta ant mūsų dėl tvoros. Tiesiog džiaugiasi, kad liko gyvas. Tik apie tai tegali šnekėti. Manau, kad jis gyvens, bet ne per geriausiai. Tiks tik karvėms melžti.

Jis apako viena akimi, netrukus ir kita.

Elena buvo girdėjusi apie jo sveiką gerą išvaizdą. Mieste kalbėjo, kad yra nežaboto charakterio.

– Nenoriu pamatyti tavęs ant galinės motociklo sėdynės, – sakydavo dukrai Holendas.

Vieną rytą prie „Komercinio viešbučio" Elena nusikvatojo – tokio juoko mieste dar niekas nebuvo girdėjęs. Lyg aukštas Afrikos ar Andų krioklys būtų persikėlęs į dulkėtą seną gatvę.

Tikriausiai tėvas pasakė kokią nors nuobodybę. Žiūrėdama skersom į kėblinantį tėvą, Elena juokėsi, o kai jis nusišypsojo savotiška šypsena, visų vadinama *miglota,* ji ištempė kaklą ir nusikvatojo dar garsiau.

Duktė atvirai šaipėsi iš tėvo; kitos moterys suprato, jog tai subrendęs grožis pratrūksta pramogaudamas.

Visi ja didžiavosi: tik pamanykite, tokio reto grožio mergina gyvena apylinkėse!

Stiprūs žaliūkai netekdavo žado. Jos akivaizdoje kai kuriuos suparalyžiuodavo. Elenai įžengus į miestą jie tegalėdavo šyp-

sotis ir žiopčioti. Norėdami to išvengti, pro ūkį skubantys vyrukai įprato signalizuoti, ir perlėkęs per upę bei šimtų eukaliptų kamienus signalas pasiekdavo namą tarsi tylus lytiškai gedulingų veršių bliovimas.

Žinoma, buvo ir tokių, kurie įžūliai atžygiuodavo ir kalbindavo ją. Pirmiausia jiems tekdavo praeiti pro tėvą. O šis labiau priminė teniso trenerį nei tėvą ir niekada nepaleisdavo savo mergytės iš akių. Jei į gangsterį panašus jaunuolis atsitrenkdavo į juos ir prasižiodavo ką nors sakyti ar išėjęs į gatvę Holendas rasdavo dukrą, saulėkaitoje puse ausies besiklausančią vieno ar kelių vyriškių, jis atsistodavo šalia su gudria susikaupusio žmogaus išraiška veide. Kaip tikras žinovas tarp jų. Juk galų gale ji buvo jo duktė, jis geriausiai ją pažinojo.

Bėda ta, kad jam nedarė įspūdžio nė vienas. Kiekvienas kažkuo netiko – arba ne taip kalbėjo, arba ne taip atrodė; vienas per plačiai šypsojosi, kito buvo netinkamo dydžio nykščiai. O visų blogiausi tie, kurie elgėsi agresyviai ir nevaržomai. Jie tiesiog kunkuliavo familiarumu, o plaukai buvo kaip ką tik pasėta pieva.

Jie buvo tik pradžia, kaip ir pati šalis; Holendas nežinojo, ką jiems sakyti.

Duktė menkai nutuokė, ką vyrai priima, ką atmeta, ką jie išvis galvoja. Nepamąstęs Holendas pasisamdė vyriškį iš miesto, kad šis padėtų išrauti su šaknimis keletą medžių – laimingai vedusį vyrą, patikimą... Bet pričiupo jį atsirėmusį į kastuvą ir nieko neveikiantį, tik spoksantį į Eleną. Vėliau pamatė, kaip šis siūlė jai cigaretę. Holendas pasijuto kaip išprievartautas. Ji visada buvo šalia jo, augo šalia jo, buvo jo tąsa.

Prie vartų mašinos ir sunkvežimiai lėtino greitį – juk niekada nežinai, kada nusišypsos laimė. Gerbėjai plaukė iš visų pusių. Jei kas pasibelsdavo į paradines duris klausdamas dukters, Holendas buvo mandagus. Vienas iš jų atšuoliavo ant ar-

klio nesilaikydamas rankomis! Pastebėjęs smalsią dukters šypsenėlę Holendas pareiškė, kad tas idiotas girtas.

Žiemą ji mėgdavo ištisus rytus leisti bokšte, kur buvo šilta ir ji galėjo lesinti paukščius. Iš čia galėjo matyti, ką nuveikė tėvas; bet kai nusivilkdavo drabužius ir pasijusdavo kaip orchidėja, visa užliejanti šiluma atverdavo jos kūno žiedlapius ir ji suvokdavo, kad jos nuogumas tyčiojasi iš kruopščiai visur pasodintų įvairiausių medžių rūšių. Kartais ji sėdėdavo savo mėlynajame kambaryje šukuodama gražiuosius plaukus, kurie Holendui priminė jos motiną. Ji pati siuvosi drabužius. Siuvo, tvarkėsi ir dūzgė virtuvėje. Vėl iš naujo skaitė tas pačias knygas. Nors buvo graži, valgė čepsėdama.

Kaip ir tada, kai jis pirmą kartą atvyko į apylinkes, vėl ateidavo kvietimai iš tų pačių didelių namų, ir tų namų stalai, sienos, angliški laikrodžiai su kurantais, lėkščių raštai, ėriuko šoninė ir virtos bulvės liko tokios pačios. Neryžtingos jaunos moterys gėlėtais apdarais nuo Holendo laikų pastambėjo, išplero; dabar jos buvo motinos, turinčios visai kitokių rūpesčių. Ir šįkart dėmesys iš tiesų buvo nukreiptas ne į Holendą, bet į jo dukterį, labai tiesiai sėdinčią šalia (pavyzdžiui) plačiapečio sūnaus, – krenkščiančio, su naujais marškiniais. Elena, tarsi paklusdama tėvui, nutaisydavo abejingą išraišką.

Vėliau namų galva, žinodamas Holendo pomėgius, kartais įkišdavo raktus sūnui, kad šis pavežiotų visus po ūkį, o Holendas sėdėdavo ant galinės sėdynės ir identifikuodavo kiekvieną priekinių žibintų apšviestą eukaliptą.

– Taviškė – tikras brangakmenis, – pripažindavo gyvulių augintojas, turėdamas omenyje Holendo dukrą.

Garsiai ar ramiai, arba per pasiuntinius, buvo leidžiama suprasti, kad santuoka būtų įspūdinga žemdirbystės sinergija, garantuojanti šypseną visų prie stalo sėdinčiųjų veiduose. Atro-

dė, kad Holendas sveria kiekvieną pasiūlymą. Su tais vyrais jis būdavo susimąstęs, čiulpsėjo dantis linkčiodamas ar siūlydamas cigaretę; iš pažiūros jie patys būtų šitaip elgęsi.

Kažkokio nekantrumo atsirado Elenos grožyje.

Miesto ir aplinkinių sodybų moterys laukė nenuleisdamos akių. Daugelį metų stebėjęs medžius Holendas suprato vieną dalyką: *neskubėk, yra natūralus tempas*. Elenai mielesni buvo nerūpestingi sezoninių darbininkų, purvinų mechanikų ir popiečio gėrikų veidai, bet į juos ji žvelgdavo suglumusi.

Holendas tarė dukrai:

– Noriu, kad kai ką man pažadėtum: laikykis atokiai nuo komivojažierių. Esi mačiusi jų mieste, su Vindzoro kaspinais ir įmantriais cigarečių žiebtuvėliais. Gerai žinai, keli buvo atėję ir iki mūsų durų, tikėjosi, kad pirksime kaspinų ar medžiagos atraižų. Jie nešiojasi papuošalų pavyzdžių ir vaistų specialiuose lagaminuose. Tas vaikėzas, kuris čia buvo, ūsuotas, pardavinėja plaukų tepalą, muilą ir kitus niekučius. Man sakė, kad jie dabar platina katalogą, kuriame duri pirštu į tave sužavėjusį daiktą, ir jį tau vėliau pristato. Sakyčiau, tai labai išmintinga.

Buvo ir vyresnių vyrų, kurie užkopė dulkėtais karjeros laiptais klausydamiesi tik savo pačių balsų. Jie žinojo, kada eiti pirmyn, kada trauktis. Holendas matė, kaip tvirtos miesto moterys nuo jų žodžių tirpdavo ir supaikėdavo. Kokių tik istorijų neprisigalvodavo! Kaip į pavyzdį Holendas mostelėjo ranka į spalvotas užuolaidas, kurias pats nusipirko iš vieno tokio atkaklaus auksaburnio, o jos išbluko per vieną vasarą. Tačiau tie dabišiai buvo dosnūs. Vėliau tas pats nepatikimų užuolaidų pardavėjas, mėgęs kalambūrus ir nešvankius juokus, niekieno neverčiamas tolimame mieste nupirko ir Holendui pristatė retą Sidabrinės princesės sodinuką muzikaliu pavadinimu *E. symphyomyrtus,* ir jį Holendas po sunkaus triūso sugebėjo išauginti gilioje dauboje.

– Saugokis, – perspėjo Holendas dukterį, – saugokis vyro, kuris tyčia pasakoja istorijas. Tu susidursi su tokiais. Supranti, ką sakau? – Jis iki skausmo suspaudė jos rankas. – Noriu, kad klausytum manęs. Tau nėra reikalo vaikščioti į miestą. Bet palikime tai. Kai vyras ima austi istoriją, verta paklausti savęs, kodėl jis tai daro? Ko nori?

Gandas, kad Holendo duktė tarsi princesė sėdi užrakinta drėgname pilies bokšte, žinoma, buvo klaidingas. Juk ji gyveno Naujojo Pietų Velso vakarinėse žemėse. Čia tikrai buvo erdvės judėti. Tačiau atrodė, kad ją pašalino iš akių, o gal ji pati nusprendė pasitraukti. Net jei tai tik iš dalies tiesa – vaizduotė įsiaudrina, menkiausia užuomina apie įkalintą grožį sukuria stipresnį atgarsį nei pats grožis. Taip ji tik dar labiau trokštama; tai buvo Holendo silpnoji vieta.

Medžių tyrinėtojai, politikai, dirvos erozijos specialistai, ūkininkų delegacijos, net atsitiktiniai turistai, anksčiau maloniai priimami, dabar neteko drąsos. Holendas nesuprato, ar jie domisi medžiais, ar jo dukra. Jei draugiškas kaimynas su sūnumi apsilankytų nepranešę, kaip įprasta kaime – būtų priimti mandagiai, ir tiek. Ir išstypėliui sūnui pasisektų, jei pamatytų Elenos veidą lange, tarsi po vandeniu.

Kartais Eleną matydavo už upės tarp medžių, vertikaliai suraikytą, – t. y. spalvotos medžiagos fragmentus. Kai ji pasirodydavo pagrindinėje gatvėje apsiavusi elegantiškais bateliais, jos grožis būdavo stulbinantis – kūniškas, dailių formų ir strazdanotas.

Holendas suvokė, kad žmonės laukia jo sprendimo. Kas kartą nubudęs žaižaruojantį rytą žinodavo, kad lauke auga įvairiausi medžiai, ir klausimas apie dukterį, nors ir nekonkretus, iškildavo prieš jį. Buvo priverstas galvoti apie tai, apie ką nenorėjo; norėjo galvoti apie įprastus kasdienius dalykus. Klausimas, o gal greičiau situacija, niekur nedingo.

Mėsininko žmona nelabai padėjo. Tapo nebejauku gerti arbatą su ja ir šalia gyvenančia jos drauge, ritmiškai linkčiojančia paštininke.

– Leisk vargšei mergaitei pačiai spręsti. Kiek jai metų? Ji apie tuos dalykus išmano geriau už tave. Ką tu žinai? Keletą faktų ir skaičių apie gumos medžius. O kokia dabar nauda iš visų tų tavo medžių, pasakyk man? Tau tiesiog teks nebekreipti dėmesio į tai, ką daro Elena, ir tikėtis geriausio.

Laikas ir kraštovaizdis buvo amžinai korytas; įsakymas dukrai judėti siauru spinduliu per vilnytą žemę tikrai negalėjo galioti amžinai.

Holendas nusprendė nusivežti Eleną į Sidnėjų; jai buvo devyniolika.

Jis manė, kad dideliame mieste ji ištirps tarp daugybės gatvių ir minios žmonių.

Tiesą sakant, Sidnėjuje ji buvo dar labiau pastebima, – jos grožis labai skyrėsi nuo sveiko atviro minios paprastumo. Be to, Holendas netrukus suvokė, kad čia daugiau vyrų; daugybė grėsmingų patyrusių vyrų; jis vis pastebėdavo kokį miestietį ar visą pulką, varstantį žvilgsniais jo dukterį, kuri atrodė visiškai užsimiršusi.

Jie apsistojo „Bondi". Elena kasdien norėjo eiti į paplūdimį. Norėjo būti viena. Jo nuostabai, ji lengvai vaikštinėjo po miestą, tarsi pasakiški atstumai, egzistavę tarp daiktų jų ūkyje, nieko nereiškė. Privertė nupirkti jai dailius akinius nuo saulės. Jis visada pirkdavo Elenai visus drabužius, net apatinius. Visada jautė, ką ji turėtų vilkėti. Išbėgdama ryte ir grįžusi vakare tėvui atrodė aukšta ir švytinti.

Nors jis kalbėjo mažai, bet buvo irzlus. Kai sėdėdavo priebutyje ar vaikštinėdavo taku, jo nosis atrodė per didelė. Nelabai buvo ką veikti. Jis spoksojo į savo rankas. Aukso amžius, kai į vyrų giminės pirštus įsiėsdavo nikotino dėmės. Tai, ką tos

raudonai rudos rankos padarė, – eukaliptai, jų demonstruojama įvairovė, – mieste neatrodė svarbu. Ir jis vis irzo laukdamas dukters. Tai buvo paskutinė jų kelionė drauge.

Jis visada prastai miegodavo. Ji prisiminė, kad vaikystėje jis pasakodavo jai apie ypatingus, užmigti padedančius būdus, besiremiančius pribloškiama regima monotonija, kurią dar sustiprindavo skusdamasis, ir ją prajuokindavo. Dabar šviesa sklido pro jo durų apačią ir ji girdėjo, kaip tėvas valandų valandas girgždina lovą.

Galiausiai jis išėjo iš kabineto ir įžengė į jos miegamąjį.

Jie kurį laiką kalbėjosi, Elena verkė.

Tą pačią dieną tapo žinomas Holendo sprendimas. Jis buvo gana paprastas. Vyras, teisingai įvardysiantis visus eukaliptus jo žemėse, laimės dukters Elenos ranką.

Iš pradžių stojo nejauki tyla: žmonės negalėjo patikėti savo ausimis. Netrukus, kai istorija pasirodė laikraščiuose, jauni ir ne tokie jauni pretendentai ėmė ruoštis.

5

Marginata

KELETAS ŽODŽIŲ apie miestą; daug nekalbėsim, atiduosime pagarbą pagrindinei gatvei.

Miestas buvo siauras ir pageltęs. Kur nors kitur jį vadintų kaimu. Galėtų būti netgi kaimelis – čia nebuvo bažnyčios.

Šiaip ar taip, tai buvo miestas, kuris turėjo *visko po viena:* viešbutį, banką, paštą, kino teatrą, keletą parduotuvių, kur pardavinėjo kibirus, audeklo rietimus, žemės ūkio produktus ir brezento tentus, vasarą nukabusius iki nutekamųjų griovių. Ten gyveno viena blondinė, vienas vienarankis vyras (El Alameinas), vienas vagis, viena moteris, kuri galbūt buvo ragana. Buvo dar ir vienas žmogus, kuris norėjo visiems patikti, vienas, kurio žodis visada būdavo paskutinis, ir vienas, kuris jautėsi įkalintas santuokoje.

Tibubura, toliau į vakarus, buvo žinoma dėl krūvos karštų akmenų vienintelės pagrindinės gatvės gale. Kiti miestai išgarsėja dėl išskirtinių paminklų, tokių kaip merinosų avinai ar keturiasdešimt kartų aukštesnis nei paprastai ananasas, dėl priemiestyje ranka užrašytos pagyros, kad šiame mieste užfiksuota aukščiausia temperatūra Australijoje, ar kad jis valyviausias valstijoje ir todėl jo reikėtų vengti; Mosmenas šiaurės Kvinslende turi cukrinį traukinį, beveik kasdien šnypščiantį ir pūškuojantį pagrindine gatve. Šis geltonasis miestas turi staigų

posūkį, iškreipiantį tiesią gatvę, tokį netikėtą ir vis dėlto derantį prie besidriekiančių verandų, kad jis apdovanojo šiaip jau paprastą miestą masinės reprodukcijos kokybe.

Dauguma Elenos gerbėjų gyveno miestelyje arba kaime netoliese, ir miestelis tapo sustojimo vieta antrajai bangai, ramiems ryžtingiems optimistams iš svetur, taip pat ir iš tolimų miestų, – kaip Zanzibaras praėjusiame šimtmetyje prakaituotiems, vienam tikslui atsidavusiems tyrinėtojams iš Britanijos prieš išvykstant į žemyno gilumą.

Mieste knibždėte knibždėjo gerbėjų. Kai kurie neperžengė viešbučio slenksčio. Vyrai plūdo į miestelį vedami lytinio instinkto, atsitiktiniai plėšikai norėjo išbandyti savo galimybes. Šiaip ar taip, jie galėjo pamatyti Mėlynąją gumą, Geltonąją dėžę, net žemaūgę *calycogona* ir pacituoti juokingą jos pravardę – Agrastinis malis. Bet jie pasijusdavo sukrėsti stulbinančio fakto, kad tokia daugybė eukaliptų auga vienoje vietoje – ir dar tokių retų rūšių, – bei išgirdę pasakojimus apie ankstyvą savo pirmtakų žlugimą; tarp jų buvo patyrusių rąstų pjovėjų bei liūdnas vietos mokyklos mokytojas.

Vėliau tie vyrai išsiskirstydavo net nepamatę strazdanotojo prizo. Vienas vaikinas vilnoniu kostiumu atvyko traukiniu iš Juso, susirado kelią į Holendo ūkį, nuglostė visus pakelės šunis, tik kartą dirstelėjo į baisybę medžių pro vartus, apsisuko ir parkeliavo tiesiai namo. Galvotesni žmogėnai, kurie nepervertino užduoties, ėmė kalti sudėtingą temą sukišę nosis į neišsamias botanikos knygas.

Tarkim, Džara (*E. marginata*). Ar yra žmogus, kurio Džara netrikdo – jos kietumas, keblumas? Jos prigimtyje rastum pilietinio nepaklusnumo. Vis dėlto reikėtų pripažinti, kad materialūs sunkumai gali sustiprinti medienos grožį. Visada atsiranda akstinas paimti Džaros gabalėlį ir juo žavėtis – glostyti kaip katę. Ar galima sakyti, kad medienos gabalėlis yra išdi-

dus? Ne taip, kaip tie, kurie suskyla nuo menkiausio smūgio – dūžtanti į šipulius pušis, bestuburė akacija? Džara pagarsėjo kaip ištverianti ir po žeme, ir po vandeniu. Ja išgrįstos gatvės nuo pajūrio nutolusiame Sidnėjuje ir nuostabiajame Melburne; medis jau seniai pergyveno jį į gabalus supjausčiusius vyrus, ką jau kalbėti apie kantrias šokių salių ir prašmatnių viešbučių grindų lentas.

Gražus medis, tiesus ir aukštas, neauginamas plantacijose. (Vėl užsispyrimas.) Holendas kadaise turėjo patėvį, vadinamą Džarabiu, ir šis buvo išdidus bei užsispyręs.

Už Vakarų Australijos ribų vos keletas žmonių žino apie Džaros medį, neatpažintų net į jį atsitrenkę.

Nutiko taip, kad vietos mokytojui pradžioje kovoti dėl Elenos rankos sekėsi geriausiai, nes buvo labai išsimokslinęs ir jautė nuoširdų polinkį prie medžių; būdamas vienišas jis leido laiką droždamas sunkius dubenis švelniems vaisiams, tokiems kaip persikai ar vynuogės. Kaip ir tikėtasi, pirmąją dieną iki priešpiečių jis teisingai išvardijo aštuoniasdešimt septynis eukaliptus, ir darė tai gerai, bet sutriko prie storos gražios Džaros šalia tvoros už namo.

– Neskubėk, – patarė Holendas ir atsikrenkštė. „Nėra prasmės lėkti kaip žiurkei kanalizacijos vamzdžiu“, – norėjo pasakyti.

Jam patiko jaunasis mokytojas. Ir visai nereikėjo skubėti. Panika visada lemtinga. Iš Sidnėjaus tankynių jaunasis mokytojas buvo perkeltas į kaimą, o tai sunki monotonijos pamoka. Kelis kartus jis matė Eleną pagrindinėje gatvėje. Vėlyvomis popietėmis ir sekmadieniais vaikštinėdavo purvinu keliu pro Lašišinę gumą tikėdamasis, gal ji pasirodys. O pats ūkis, visi tie platūs akrai prie upės, didelė sena sodyba – vargu ar išvis mokytojas apie tai galvojo.

Jau besakant „Džara!“ viena akis pasiklydo Kario (*E. diversicolor*), augančio šalia, lapijoje.

– Kaip gaila, – Holendas užgesino cigaretę. – Kaip apmaudu. Maniau, kad tau pavyks.

Prieš einant apžiūrinėti eukaliptų kiekvienas gerbėjas būdavo pakviečiamas į namą – į svetainę, ne daugiau, – išgerti puodelio arbatos. Holendas sėdėdavo atsilošęs ir juos egzaminuodavo. Iš tiesų egzaminas prasidėdavo būtent tada. Jiems patarnauti išeidavo pati dovana, dar labiau strazdanota, tikrai daug gražesnė, nei jie prisimindavo ar net įsivaizduodavo; jie tik dirstelėdavo į tarpelį tarp krūtų, į šešėlį, ir juos apimdavo nuostaba.

Nuo tos dienos, kai tėvas apsisprendė dėl santuokos, ji nelabai žinojo, ką sakyti jam ar kam kitam. Šalia nebuvo nei senos močiutės, nei išmintingos motinos ar visur nosį kišančių seserų, kurios galėtų patarti. Nelabai buvo svarbu, kad eukalipto egzaminas surūšiuos varžovus, atskirs pelus nuo grūdų ar panašiai; procesas tuo pat metu ir sveikas, ir nesveikas, kaip sakė tėvas.

– Tik vyras aukso plaukais, auksaplaukis paprastas vaikinas įvardys visus tuos medžius – toks, kaip tavo senasis tėvas, – pasakė jis jai.

Pirmieji gerbėjai buvo vietiniai. Kai kurie jai kėlė juoką, kol tėvas subarė:

– Užteks!

Vienas buvo į pensiją išėjęs avikirpis, toks senas, kad galėtų būti jos senelis – be dantų. Vienintelis tik pusdienį dirbantis miesto santechnikas virtuoziškai išsidrėbė ant gėlėtos sofos, ištiesė kojas ir paprašė dar vieno puodelio arbatos, o išėjęs pro paradines duris suklydo ties pačiu pirmuoju medžiu, į kurį parodė. Suklydo dėl Juodosios pipirmėtės, kuri tokia įprasta kaip lietus. Net Holendas sukikeno. Daugelį, kuriems pavykdavo be klaidų įvardyti aštuoniasdešimt ar daugiau, išversdavo iš koto paprastas pakelių eukaliptas; pasak Holendo, jie

buvo išsiblaškę. Kitas, kuris išmanė apie medieną, bet ne apie medžius, buvo jaunasis Kevinas, praradęs ranką lentpjūvėje. Stebino tai, kokia daugybė suklydo dėl vienintelės Geležinės žievės, įsibrovusios į vėjo užtvarą.

Nereikia nė sakyti, buvo vyrų, bandžiusių apgaudinėti, nuleisti viską juokais ar regzti delsimo taktiką. Tokios charakterį papildančios gudrybės buvo pasitarnavusios jiems praeityje. Amžinas nevykėlis įtūžo, kai jam nepavyko. Kiti siūlė pinigų. Kodėl ne? Tai buvo visas pasaulis, tik miniatiūrinis. Vienas ar du bandė įeiti pro šonines duris: „Argi nėra kokio kito būdo tam sutvarkyti? Ar negalėtume susėsti ir aptarti? Tai, ką žinau apie gumos medžius, tilptų ant smeigtuko galvutės, bet tikrai žinau, kad būčiau geras vyras jūsų dukrai“. Banko valdytojas atsiuntė savo trumparegį sūnų. Tamsiaplaukis nepažįstamasis iš kito miesto skelbė turįs fotografinę atmintį: pirmasis eukaliptas, kurio niekada nebuvo regėjęs, jį pribaigė. Tyla buvo giliai įsišaknijusi, vos keli tauškė be paliovos. Elena savo kambaryje nuolat girdėdavo garsų balsą iš šlaituoto aptvaro. Keliaujančio cirko artistai išgirdo pasakojimą apie gražiąją dukterį ir per ilgai derėjosi dėl burtų traukimo. Vienas puošeiva, pavojingasis komivojažierius, irgi iškėlė savo kandidatūrą. Holendas nuvyko į miestą ir jį atkalbėjo.

Tikriausiai pati egzamino idėja laimėti šio vyro dukterį buvo nervinanti ar kitaip pernelyg keista: kalbėta, kad gerbėjai per valandą prieš egzaminą išgerdavo septynis bokalus. Kaimo prajodinėtojas pasirodė lydimas žaliūko, kuris užsiminė Elenai, kad kandidatas jau vedęs.

– Teks dirstelėti į lapą, – pareiškė kitas. – Tam reikės kopėčių.

Pažvelgusi į vyrus, ta proga apsivilkusius naujus marškinius ir apsikirpusius, Elena kiek nuliūsdavo, jausdavosi kaip baltas paukštukas narvelyje; ėjo vis kiti tokie patys; kai kurie dvokė. Įvairiaspalvė procesija.

Elenai iš tiesų nepatiko nė vieno jų išvaizda.

Buvo vyrų, norinčių išvengti tradicinių žodžių, šnibždėti ir burkuoti, meilikauti, viltingai juokauti, nerangiai gūžčioti pečiais, rodyti neįtikėtiną atidą, nors tai išsiurbia vyro energiją, arba demonstruoti išsiblaškymą ir kurti *būtino lėtumo* mozaiką... Tai leidžia moteriai rinktis vyrą suteikiant iliuziją, kad jis ją pasirinko. Tuo tarpu – už geltonojo miesto ribų – gerbėjai, atvykę rikiuotis egzaminui, galėjo tam tikra prasme pasiekti tą patį tikslą nusisukę ir cituodami faktus. Net nebuvo svarbu į ją žiūrėti (mokytojo žlugimas buvo išimtis).

– Jergutėliau, jau tie kaimiečiai, – skundėsi Holendas. – Jie apsimeta, kad išmano viską apie pasaulį, bet paklausk, ir negalės išvardyti paprastų daiktų prieš savo nosį. Mes juk čia kalbame apie eukaliptus, įprastus kaip musės.

Elenai ėmė rodytis, kad tai išties per sunku – be jos tėvo tamsiuoju paltu vos keli vyrai žemėje galėtų įvardyti visus eukaliptus. Tai gali užtrukti metų metus – ir be jokių rezultatų. Ji per anksti nurimo.

Bėda ta, kad sunkumo laipsnis aktyvino smalsumo dėsnį: kai peržengusiems slenkstį vyrams nepasisekdavo ir gerbėjų srautas sumažėdavo iki srovelės, nepasiekiama dovana vėl sustiprindavo troškimą ją gauti.

Holendas ir jo duktė tikriausiai tai žinojo. Dabar, kai santuokos klausimas buvo bemaž įtvirtintas, jie vėl pradėjo lankytis miestelyje, kur Elena tučtuojau būdavo nužiūrėta ir apkalbėta.

Buvo vasara. Medžių kamienai įkaito. Upėje, kur lygūs akmenys gulėjo po vandeniu tarsi į sirupą panardintos kriaušės, Elena taškėsi, plaukiojo ir nukorusi nuo tilto kojas apžiūrinėjo savo rankas.

Tada Naujosios Zelandijos gyventojas nukrito iš dangaus ir užkopė taku prisistatyti. Jis buvo su ilgiausiais ūsais. Plaukai buvo tamsūs kaip Danidino* gyventojų. Prieš kiekvieną eukaliptą jis glostėsi ūsus ir erzino Holendą kikendamas, kai pasisekdavo įvardyti kurią nors iš mažiau žinomų rūšių.

– Dievuliau, vis dėlto jis išmano apie eukaliptus, – pagarbiai tarė Holendas. – Ir čia nė negyvena. Koks juokingas. Pričiupau jį vakar besimeldžiantį prie vartų, kaip tik prieš pradedant.

Trečią dieną zelandietis buvo išvardijęs pusę eukaliptų.

To Holendui užteko, kad kramtydamas skrebutį panirtų į apmąstymus, o Elena vos galėjo nuryti kąsnį įsivaizdavusi, kas būtų, jei kas dieną tektų gyventi su tokiu vyru. Keistai jautėsi žinodama, kad gandai apie ją pasiekė žmones kitoje šalyje. Jos tėvas vis purtė galva svarstydamas, kaip vyras iš Pietų salos galėjo tapti eukaliptų žinovu; jam tai buvo tikra paslaptis. Eukaliptai buvo kilę iš Australijos, iš niekur kitur. Būtų nustebęs, jei daugiau nei penkiasdešimt skirtingų eukaliptų išvis būtų augę Naujojoje Zelandijoje. Ketvirtos dienos rytą Holendas jau ketino užduoti keletą klausimų, bet vyras priėjo prie vienos iš daugybės gyslotųjų žievių ir buvo jos nugalėtas; panaši į išdžiūvusią *E. youmanii*, ji lengvai galėjo apkvailinti profesionalų botaniką; jis su palengvėjimu linktelėjo ir išėjo, pirmą kartą pažvelgęs į Elenos veidą.

Pasakojimas apie Holendą ir jo gražiąją dukterį perskrodė Tasmaniją, nukeliavo iki Australijos centro, palei Stiuarto greitkelį, pakeliui įgaudamas jėgų. Jis pasklido aplink greitkelį į kairę ir į dešinę, tarsi tai būtų medžio kamienas ir šakos. Ir besišypsantis kinas, atkeliavęs iš pat Darvino, pabeldė į duris. Holendui jis lengvai linktelėjo ir prisistatė vaisių ir daržovių pirkliu.

* 1848 m. škotų kolonistų Naujojoje Zelandijoje, Pietų saloje įkurtas miestas.

Visa, ką paliesdavo, jam teikė palaimą. Jis turėjo „saldžias kaip cukrus“ akis. Kai Elena įpylė jam arbatos, nusišypsojo:

– Tavo gražios rankos.

Elena nusprendė, kad jis gyvens labai ilgai. (Greičiau neaiškus jausmas, nei psichologinis faktas: energingos smegenys gali nutempti kūną dar keletą papildomų jardų. Ilgas yra filosofų gyvenimas.)

Elena svarstė, ar šis laimingas vyras yra pavydėjęs kam nors daiktų arba pavyduliavęs iš meilės, ar išgyveno kada vienatvės sumaištį – įprastus jausmus, jau nė nekalbėkime apie rimtesnius, tokius kaip staigūs nevilties priepuoliai.

Prisidengęs rytietišku linksmumu jis sijojo botaninius pavadinimus ir taikė juos prie visos medžio išvaizdos. Žinoma, jis buvo pranašesnis kalbėdamas apie subtropines rūšis iš Darvino srities. Buvo atsargesnis už Kivį*; pamatęs itin grakštų egzempliorių, tokį kaip Patvinusi guma, kuri atsitiktinai suformavo trikampį su Sidabriniu grąžtu ir dvigubo kamieno Raudonuoju maliu (*E. socialis*), vis atsitraukdamas dūsavo „Aaaak...“ ir nuolat šnypštė į raudoną nosinę – kad sektųsi; jis vos nesuklupo, bet tik kiek ilgiau šypsojosi pamatęs sunkiai atpažįstamą lapiją.

Po devynių dienų jis vis dar šypsojosi. Jo lūpos Holendui priminė jo paties tėvą.

– Kas norėtų, kad namuose kiaurą dieną kas nors taip vaipytųsi? – paklausė jis Elenos. – Nesijaudink, aš jaučiu – jis prieis liepto galą. Nežinau, kaip jis taip toli nuėjo. Kaip manai, kiek jam metų? Aš nenutuokiu.

Pagaliau atėjo eilė eukaliptui iš pietinio Tasmanijos kyšulio, kuris išvis nebuvo panašus į eukaliptą.

Kinas iš tiesų suklydo.

* Naujosios Zelandijos gyventojas.

Lakuotoji guma (*E. vernicosa*) yra panašesnė į krūmą ar vijoklį. Ji vargiai siekia žmogaus kelius. Pumpurai ir vaisiai auga po tris, lapai kaip nulakuoti.

Iš gerbėjų liko tik reikalą išmanantys profesionaliai. Mintis, kad vyro dukters ranką galima laimėti įvardijus visus jo medžius, ir galimybė bent vienam tai padaryti buvo aptarinėjama visos šalies kabinetuose. Prabėgo metai, paskui dar beveik vieneri, o nugalėtojo vis nebuvo, ir užduoties sunkumas tapo patrauklesnis už pačią dovaną. Botanikos ir miškininkystės specialistai, kaip tie didieji olimpiados čempionai, taupantys jėgas ir darantys psichologinį spaudimą varžovams, prieš pradėdami varžytis laukė, kol kartelė bus iškelta iki maksimalaus aukščio.

Elena stebėdavo, kaip tėvas apibrizgusiu paltu juos pasitinka. Be medžių garbintojų ir raudonplaukio medžių gydytojo iš Brisbeino, atvykdavo požeminių vandens gyslų specialistų, nacionalinių medžių fanatikų, eukalipto aliejaus patento likimo lėmėjų, buvo ir pasaulinis žievių ekspertas, jau anksčiau lankęsis jų žemėse vesdamas delegaciją.

– Nenorėtum nė vieno iš jų, – pripažino tėvas. – Visi mano pažįstami ekspertai, ką besakyti, sukišo galvas į smėlį. Patys įvarė save į kampą. O tu! Tu esi princesė, per gera daugumai vyrų, bent jau tiems, su kuriais susiduriu. Kur nors turėtų būti tinkamas. Tobulų nėra, aš žinau. Bet tau, atrodo, nebeįdomu. Kaip manai? Tai atima kur kas daugiau laiko, nei maniau. Ar iš sutiktųjų kuris nors patraukė tavo akį, nors sekundėlę? Matyt, nueisiu į kapus taip ir netapęs išmintingesnis.

Elena laikėsi maloniai santūri. Viena jos ranka iš lėto šalo.

Iš tiesų, koks vyras galėtų ateiti ir įvardyti visus medžius? Žinoma, jos tėvas; bet jis kitoks. Daugybė angliškų ir lotyniškų pavadinimų užima gyvybinę žmogaus erdvę, tą, kurią galima panaudoti kitiems, natūralesniems dalykams – taip nevy-

kęs ūkio mechanizmų pirklys leidžia surūdijusių senų daiktų sankaupai kėsintis į jo lentelėmis apkalto namo fasadą, šonus ir galinį kiemą.

– Mūsų žmogus ateis iš miesto, – pranašavo tėvas. – Instinktyviai tai jaučiu.

Klausydamasi tėvo ir šiek tiek fantazuodama Elena negalėjo įsivaizduoti tokio visa žinančio žmogaus, ką jau kalbėti apie tai, kad jis galėtų jai būti įdomus. Ir uždaryta mėlynojo akmens sodyboje, apsupta medžių-klausimų ji jautė, kad atsakymas kažkur toli. O problema visada panosėje. Tai skatino elgtis atsainiai, atsiduoti likimui.

Holendas gavo laišką.

– Sveiki, čia sakoma, kad ponas Rojus Keivas meta pirštinę. Jis liepė savo sekretorei tai atspausdinti. Aš apie jį esu girdėjęs. Eukaliptų pasaulyje jis turi vardą. Iš Adelaidės, – pasakojo jis Elenai. – Žmonės juokavo, kad jis asmeniškai apžiūrėjo kiekvieną eukaliptą Pietų Australijoje. Adelaidė – eukaliptų miestas. Taip kalbama. Jis užaugo su gumos medžiais. Ar girdi? Čia sakoma, kad jis pasiėmė kasmetinių atostogų. Ar būtų patogu ir t. t.? Užsisakė vietą smuklėje. Jis nejuokauja! Mins mums ant kulnų ištisas savaites.

Tėvas priėjo prie lango, sunėrė rankas už nugaros, atsistojo tėvo poza ir žvelgė į savo parką primenančias žemes, kurios simbolizavo dukters ateitį. Tai buvo švelnūs vingiai, blyškiai ruda žolė, vandens srovė ir karštis.

– Ar tave tai vargina? – jis staiga atsisuko. – Dievas žino, kas bus. Tavo motiną ir mane buvo visiškai užvaldęs netikėtumas. Tuo metu tai buvo keblus dalykas, viskas buvo labai keblu. Optimistiškai žiūrint – mes padarėme tai, ką reikėjo; aš vis dar čia, su tavimi.

6

Maculata

ŠIO MEDŽIO grožis... slypi lygioje, švarioje žievėje. Atsitiktinai išsibarsčiusios dėmės, paliekančios duobutes – iš čia pavadinimas Dėmėtoji guma, – o kai žievės paviršius pasensta, spalva keičiasi iš kreminės į mėlynai pilką, violetinę ar raudoną ir žievė tampa margaspalvė. Kamienas paprastai būna tiesus ir simetriškas.

Žiedai sudaro gana didelį sudėtinį žiedyną, o vaisiai ovalo formos, su trumpais koteliais ir giliomis vulvomis.

Ir taip toliau, ir taip toliau.

Jauni lapeliai gali būti pėdos ilgio, su lapkočiais. Suaugę lapai lancetiški, pjautuvo pavidalo, beveik vienodai žali iš abiejų pusių.

Pokalbyje ponas Keivas pasigardžiuodamas vartojo terminus „lapkotis“, „žiedynai“, „pjautuviškas“ ir „lancetiškas“, be to, gerai jautėsi tardamas „nejudrus“, „verpstiškas“ ir „daugiaspalvis“. Holendas, kuriam niekad nerūpėjo techninės smulkmenos, kartais pagalvodavo, apie ką, po velnių, tas ponas Keivas šneka.

Dėmėtosios gumos daugiausia auga gana sunkiose dirvose, ypač priemolyje be skalūno, kur rūšys dažnai siejamos su Pilkąja dėžute (*E. moluccana*) ir Geležinėmis žievėmis.

Rūšis pirmą kartą 1844 m. aprašė J. D. Hukeris, botanikas iš „Erebus“ tyrinėjimų laivo. Jo pirmieji rašiniai buvo apie Tas-

manijos florą. Hukeris – vienas iš tų faktus mėgstančių Viktorijos laikų žmonių, turinčių nenumaldomą apetitą klasifikuoti ir tikrinti, Darvino draugas ir rėmėjas. Čia buvo galima tiek daug nuveikti, tiek daug užrašyti. Jis vos įstengė ramiai nusėdėti savo studijos nuotraukai: žandenos, išsekusios žmonos ranka ant jo peties. Bijojo per anksti numirti. Hukeriui daiktų pavadinimai ir klasifikavimas buvo pasaulio suvokimo esmė; tai bent jau siūlė tokią iliuziją. Jis mirė devyniasdešimt ketverių. Dar vienas pavyzdys – visiškai atsitiktinis, – kai hiperaktyvus protas tempia paskui save kūną. Kur jis, taip sakant, rado laiko? Vien Džozefo Hukerio „Britų Indijos flora“ yra septynių tomų.

Po savo tėvo jis tapo Kju sodų* Londone direktoriumi. Kaip ir tėvui, jo vardui buvo suteiktas titulas, rodantis aukščiausią klasę: Džozefas Daltonas Hukeris už tarnavimą medžiams tapo seru.

Ponas Keivas lankėsi Kju prieš atvykdamas pas Holendą. Nereikia nė sakyti, kad jis tiesiu taikymu nudrožė prie eukaliptų, ignoruodamas reprezentacinius medžius, krūmus ir paparčius iš visų pasaulio šalių („Lietuvoje manyta, kad ąžuolai yra šventi medžiai“); taip žmogus milžiniškame muziejuje skuba pro kantriai maldaujančių šedevrų eiles tik tam, kad tamsiame kampe pamatytų vieną ypatingą aliejumi tapytą paveikslą – siauras akiratis, kurio faktiškai neįmanoma pritaikyti zoologijos sode.

Ponas Keivas, kaip bet kuris protingas asmuo, nusprendė, kad tarp daugybės eukaliptų Kju bus ir Dėmėtoji guma, pasodinta pagerbti žmogui, kuris pirmasis ją aprašė. Jis taip pat nutarė, kad ji turėtų būti gerai matomoje vietoje. Bet ne: iš dviejų, *tik dviejų* eukaliptų, kuriuos jam pavyko rasti po daugybės ieškoji-

* Karališkasis botanikos sodas Kju, Ričmonde, Londone. Jį įkūrė Jurgio III motina, padedama sero Džozefo Benkso. Dabar sodai yra svarbi botanikos institucija.

mų, vienas buvo apvytusi, beviltiška Sniego guma (*E. pauciflora*), o už damų tualeto su bokšteliais – Sidro guma (*E. gunnii*). Tiesa, *E. gunnii* irgi pirmą kartą buvo aprašyta Džozefo Hukerio; bet Dėmėtoji guma gražesnė už Sidro gumą. Žinovai skelbia, kad šis eukaliptas labiausiai iš visų traukia akį.

Ponas Keivas pasitikslindamas patikrino lentelę su pavadinimu ir, nors labai nenorėjo, kad kas pastebėtų jį slankiojantį aplink tualetus, ėmė vaikštinėti priešais medį.

Eukaliptas atrodė ne savo vietoje, atsainus, pamirštas. Kamieno apačioje buvo atsivėręs į vaginą panašus plyšys, tarsi patriotiškas protestas prieš perkėlimą ir izoliaciją. Moterys ateidavo ir išeidavo. Kai kurios buvo dailios, kartais su vaikais. Ponas Keivas ir toliau žingsniavo arba stoviniavo prie gumos medžio negalėdamas nueiti.

Tuo pasakojimo metu jis atsisėdo ant suoliuko ir ėmė krutinti nykščius. Nežinojo, ką dar veikti Anglijoje. Kiekvienas jį pamatęs pamanytų, kad jis apgailėtinas.

Paprastai jis nebūdavo vangus; netrukus pastebėjo, kad prie medžio stovi moteris. Ji keistai dairėsi. Buvo apkūnoka, aplink galvą apsivyniojusi šalį. Staiga paliko vaiką vežimėlyje, pabėgėjo ir greitai įmetė voką į medžio plyšį.

Jis bent jau manė tai regėjęs. Sėdėdamas ant suoliuko mąstė, kad jo metai matuojami medžių rievėmis – kai kurios iš jų kampuotos, kelios skurdžios. Intervalai ritmingi, beveik muzikalūs. Jo istorija buvo prikimšta medžių. O dabar štai spokso į vargšą *E. gunnii,* kuris iš teisybės turėtų būti *maculata.*

Jis svarstė, ar keltis ir dar pasižvalgyti, ar jau eiti, nes pasirodė jaunasis sodininkas. Pastatęs karutį ir visai nesislėpdamas jis įkišo ranką iki alkūnės į Sidro gumos vaginos plyšį – Australijoje taip nederėtų elgtis. Ponas Keivas žiūrėjo, kaip tas atplėšia voką. Įsikišo jį į šoninę kišenę ir tučtuojau vėl ištraukė. Atsiduso, šypsodamasis apsidairė ir pamatė poną Keivą.

Intymi scena, kurios dvi dalis stebėjo ponas Keivas, liko jo atmintyje visą likusį gyvenimą. Ją tikriausiai įkvėpė supanti žaluma, ryškesnė už bet kokią veją. Smailūs šešėliai metė tinklą. Jie buvo neįprastai tamsūs. Ir nekantrumas, pirmiausia moters, vėliau sukėlęs ir jaunojo sodininko nekantrumą. Purvini vyro batai. Laiko tarpas tarp jų veiksmų; jų metų skirtumas. Rausvas languotas šalis.

Ir nepaisant nieko – nežinomi žodžiai raštelyje, nepažįstami žmonės; viso to atvira begalybė, kaip ir pati vėlyva popietė.

Netrukus ponas Keivas neskubėdamas, kaip buvo pratęs, apsisprendė laimėti strazdanotos Holendo dukters ranką.

7

Regnans

TIKRAS STULPAS – tokią frazę unisonu ištaria seserys Sprant, apibūdindamos vyriško kūno abstrakciją. Sėdėdamas ant gerbėjams skirtos sofos ponas Keivas kyšojo iš raudonų rožių guolio, pečiais beveik liesdamas Eleną. Sunku įsivaizduoti labiau netinkančią pavardę nei Keivas tokiam tiesiam ir aukštam žmogui. Be to, žmonės pamiršo jo vardą Rojus ir visada pridėdavo prieš pavardę „ponas“. „Keivas“ kelia horizontalumo įspūdį, o šis vyras buvo vertikalus, – kaip iš medžio ištašytas telegrafo stulpas.

Elenai buvo įdomūs jo plaukai. Iš pradžių ji manė, kad jie juodi kaip varno. Paskui prisiminė Sidnėjuje jai patikusią batelių porą; tai buvo maži žvilgantys mėlynai juodi batukai, kaip pono Keivo plaukai su sklastymu, – štai kodėl ji žvelgė į jį palankiai.

Jis buvo beveik tokio amžiaus, kad tiktų Elenai į tėvus; bet jos tėvo veidas tapo raustelėjusia akmenų, griovų, apsemtų lygumų ir šiurkščios žolės dykra, o pono Keivo veidas buvo nuostabiai lygus. Jame nebuvo nė raukšlelės, net kai kalbėdavo. Juodi plaukai atitiko foną, akivaizdžiai buvo neatskiriama jo dalis, sveikas šalutinis produktas, jo nuosavybė. Vienintelės raukšlės radosi ant šiugždančio medvilninio kostiumo, beveik kariškų linijų chaki kūrinio, tarsi pieštuku nuškicuotas švar-

kas rodytų į galvą, kur, be tvarkingo plaukų skyrimo, nebuvo jokių linijų.

Tos vertikalios nevykusio medvilninio kostiumo linijos darė jį aukštesnį, nei buvo iš tiesų.

Kalbėdamas su ponu Keivu Holendas linkčiojo dažniau nei paprastai, bet buvo kantrus, nepaprastai kantrus, o kantrybė peraugo į apdairų budrumą. Holendas nedemonstravo pagarbos, negalėjo. Eukaliptų pasaulyje visi žinojo apie poną Keivą, bet žinojo ir apie Holendą bei jo medžius.

Pono Keivo Adelaidėje skirtumas tarp miesto ir kaimo, kaip sakydavo graikai, buvo neryškus. Kaimas prasismelkia į miestą beveik iki miesto rotušės laiptų, pakeliui palikdamas gumos medžius drauge su plačiais išdžiūvusios žolės stačiakampiais. Tad galima sakyti, kad Adelaidės žmonės turi tam tikro fizinio kaimo žmonių skaidrumo, bet miglotą vidų ir susirūpinusius veidus, nes kasdien pirmyn atgal kerta miesto ir kaimo ribas.

Elena panoro ištiesti ranką ir paliesti pono Keivo plaukų juodumą. Troško to taip smarkiai, kad teko tramdyti juoką.

– Kaip tavo dantys? – riktelėjo tėvas. – Paragauk mano dukters pyragaičio su razinomis*!

Maisto, kaip nepažįstamuosius raminančios priemonės, niekas dar nebuvo gerai ištyrinėjęs. Tas įprastas veiksmas yra kur kas daugiau nei paprastas svetingumas. Gamindama maistą ir patiekdama jį visu gražumu nepažįstamajam moteris siūlo dalį savęs; ja galima mėgautis, bet tai nėra kūnas. Visa, kas leidžiama jam, nepažįstamajam, yra tik moterį atliepiantis kąsnelis. Svarbus fragmentas. Ji lieka davėja, bet už žingsnio.

Šis maisto kaip tarpininko panaudojimas – duoti neduodant, bet be kartaus prieskonio, – yra šiurkščios kilmės ir greičiau

* Žodžių žaismas. Angl. pyragaitis su razinomis yra *rock cake* – akmeninis pyragaitis.

būdingas klajokliams. Maistas kaip interceptorius, kaip deflektorius! Galima sakyti, kad tai tęsiasi iki šių dienų kaip santuokinio gyvenimo apsauga.

Ponas Keivas demonstravo giliai slepiamą procesą priimdamas vieną kiek apsvilusį Elenos pyragaitį su razinomis abejingai, ne visai ją pripažindamas, tarsi irzlūs *Arabia deserta* datulių mėgėjai. Paskui, surankiojęs iš drabužių klosčių visus trupinius, dėjosi juos vieną po kito ant liežuvio.

– Esu tik mėgėjas, – priminė Holendas svečiui. – Ir nieko daugiau.

Jie kalbėjosi apie kitus tos srities žmones.

– Ar esate kada susidūręs su... – ponas Keivas ėmė spragsėti tušinuku – frustracija. – Jo pavardė buvo... kokia buvo jo pavardė? Kaip Anglijos miesto pavadinimas.

Elena nusišypsojo. Jai patiko, kad jis taip pasakė.

Stengdamasis prisiminti pavardę vyro, kurio veiklos sritis buvo Šiaurinių teritorijų rūšys, tėvas raukėsi kaip šuo, o toks pat ryžtingas juodaplaukis svečias sėdėjo ramiai, jo susikaupęs veidas atrodė lygesnis už alkūnę.

– Kalbėjot ne apie Hangefordą?

– Ne, jo nebėra. Ir jis užmerkė akis. Pervažiavo traktorius. Turėjot su juo susirašinėti atlikdamas tyrimus.

– Jau daugybę metų nepalaikau ryšių su ekspertais, – paaiškino Holendas. – Turiu šias žemes ir jas valdau, tad man nereikia jokių ekspertų, – Holendas nusijuokė. – Dabar jie labiau linkę užmegzti ryšius su manimi, dabar aš esu laiškų gavėjas. Jie rašo man iš už jūrų marių, tarsi žinočiau visus atsakymus.

Buvo pusė vienuoliktos, o ponas Keivas nė nesujudėjo. Neatrodė, kad jis nerimautų. Sėdėjo ant plantatoriaus kėdės verandoje ištiesęs ilgas kojas. Net nepasivarginęs įvardyti bent vieno medžio, jis jau demonstravo, kad tai jam nieko nereiškia.

Elena negalėjo prisiminti, kada jos tėvas paskutinį kartą verandoje kalbėjosi su kuo kitu, o ne su ja, ilgiau nei tris minutes.

– Čia aš esu enciklopedija! – kartą pajuokavo jis džiūgaudamas.

Ji pastebėjo, kad tėvas neturi jokių artimų draugų. Taip atsirėmęs į verandos stulpą jis tarsi sakė Elenai, kad cigaretės dūmas visada primins jį patį ir jo drabužių audinį.

Ponas Keivas irgi rūkė.

– Eukaliptų Adelaidės gatvėse daugiau nei kituose miestuose. Tų augaliukų yra visur, – (aiškus pasitikėjimo požymis – vadinti eukaliptus „augaliukais"). – Už mūsų namo augo *fasciculosa* ir *cosmophylla,* kaimynai turėjo gražiausią Žvakiažievę gumą, o prie tako buvo nuostabi *megacarpa.* Suprantat, ką sakau? Mokykloje mus mokė atpažinti medieną iš skaidulų, o jei ką praleisdavome, mus skaudžiai mušdavo poliruota medine liniuote. Mano metodinis protas kunkuliavo manyje. Ar svaidydavotės gumos riešutais mokykloje tempdami laiką? Mokyklos kieme buvo eukaliptų *cladocalyx,* jei neklystu. Eukaliptai tiesiog augo mums iš ausų.

– Ne visai suprantu, kas man nutiko, – tarsi atsakydamas atsiliepė Holendas. – Atvykau čia, pasodinau vieną, paskui kitą. Ir kitur ūkyje reikėjo medžių. Sodinau toliau. Kai peržengiau ribą, jau nebegalėjau grįžti atgal ir palikti sodinukų ramybėje. Paskui situacija tapo... kaip ten sakoma? Nebevaldoma. Viskas apie eukaliptus buvo įdomu.

– Jie įsišaknijo į jus, – ponas Keivas itin ramiai pajuokavo. – Man nutiko kai kas kita, bet, manau, galima rasti panašumo. – Jis pažvelgė virš medžių. – Mano motina turėjo abonementą į Adelaidės simfoninio orkestro koncertus. Visada tos pačios dvi kėdės. Prisimenate, kaip vienuoliai užsirašydavo vardus ant bažnytinių klauptų? O priešais mus sėdėdavo panelė Dora Heron, moteris rausvai violetiniais apdarais, niekada neprave-

rianti burnos. Kad atbaidytų mikrobus, ji per koncertą iš buteliuko ant nosinaitės vis lašindavo eukalipto aliejų, kad ir kas būtų grojama. Sėdintys aplink ją, ir aš, ir mano motina, negalėjome išvengti kvapo. Nepaisant nieko, nenuostabu, kad eukaliptai mane taip tvirtai supančiojo, – ponas Keivas pasimuistė ant kėdės. – Pažvelkit, jie suteikė man šiokį tokį gyvenimą, – jis ėmė linkčioti. – Viską galima palyginti, – pridūrė jis be aiškios priežasties.

Elena stovėjo prie lango. Buvo keista stebėti, kaip du vyrai vis dėlioja klausimų blokus, tuoj pat juos pamiršdami – sprendžiant pagal toną ir pastovumą. Jie labiau priminė brezentinius sunkvežimius su sunkiu kroviniu, vis perjunginėjamomis pavaromis, negu šviesius ir guvius paukščius, strykčiojančius nuo vieno spalvos blyksnio prie kito.

Ponas Keivas atsistojo.

– Apžiūrėkime keletą jūsų augaliukų, – pasiūlė jis grėsmingai abejingai.

Ir Holendas paliko pasvirusį verandos stulpą, kai ponas Keivas pasuko prie Juodosios pipirmėtės, apmovusios miestelio santechniką, dirbantį ne visą darbo dieną, bet tokios pažįstamos Rojui Keivui, kad jis vos užmetė į ją akį; paskui nuėjo prie Mėlynosios gumos, kurią galima aptikti ant sausų Alžyro, Pietų Afrikos ir Kalifornijos kalvų, ir Sidabraviršūnės gyslotosios žievės prie vartų, atsiveriančių į ilgą siaurą aptvarą palei namą, prisišliejusį prie medžių eilės. Čia eukaliptai buvo išmėtyti akivaizdžiai atsitiktinai, į visas puses.

Elenai atrodė, kad ponas Keivas tempia tėvą buksyru – optinė iliuzija, kuri stiprėjo jiems tolstant. Gerbėjas buvo toks aukštas, kad tėvas buvo panašus į seną žokėjų, skubantį paskui šeimininką ar trenerį gauti nurodymų. Iš tikrųjų tai čia Holendas nurodinėjo, žymėjosi kiekvieną įvardytą medį.

Jei būdavo sunku įspėti, ponas Keivas tardavo:

– Ką gi mes turime *čia?*

Jis lėtai vaikštinėjo po aptvarą, vardijo vieną medį po kito, metodiškai, labai metodiškai. Jo tvirtumas stulbino, jis ėjo tik pirmyn. Dažnai stabčiojo tarp medžių pasikalbėti visai kitomis temomis, rodydamas, kad jam visa tai ne itin rūpi.

Pusę dviejų jis nusprendė, kad vienai dienai pakaks.

Dideli medžiai gimdo dar didesnes istorijas. Kartą gyvenusi moteris, vardu Usnis. Jei koks vyras ją paliesdavo, to oda pamėlynuodavo visam laikui ir žmonės suprasdavo, kad jis lietė Usnį. Vieną dieną Elena išgirs istoriją apie vyrą Škotijoje (Hailende?), nesikalbantį su žmonėmis, žemesniais nei šešios pėdos. Tėvas ne taip seniai perskaitė rytiniame laikraštyje apie šešiasdešimt trejų metų moterį Brazilijoje, kuri skundėsi skrandžio skausmais ir buvo peršviesta rentgenu: paaiškėjo, kad ji nešioja prieš penkiolika metų ne gimdoje užsimezgusio vaisiaus skeletą. Įsivaizduokite vyrą Naujojo Pietų Velso vakaruose, nusprendusį be niekieno pagalbos pasodinti savo žemėse visų žinomų eukaliptų rūšių pavyzdžių ir tam paskyrusį ūkį ir savo žmogiškąjį gyvenimą. Kartą Elena nugirdo paštininkę sakant: „Ji pasidarė vėrinį iš išvietės grandžių. Buvo labai sumani“. Kažkoks vyras nusiskandino Murėjaus upėje prie Milduros, pasikabinęs ant kaklo vokiečių kalbos žodynus ir vokiškas enciklopedijas. Ne taip seniai kitas, vos išėjęs į pensiją, perplaukė išilgai Murėjų – nuo ištakų iki žiočių; plaukiant jį vis kamavo mėšlungis, skaudžiai kliudė šiekštai, svilino saulė, bet buvo patenkintas, kad galiausiai padarė tai, ko dar nebuvo padaręs niekas kitas, ir net (pasak jo) „nesvajojo apie tai“. O vieno miestelio žmonės, – kažkur Rytų Europoje, – buvo kurčnebyliai – visi, išskyrus vieną. Vėliau nutiko...

– Mano motina sakė, – tarė Elenai smulkutė moterytė mieste, – kad mane pradėjo po gumos medžiu.

Jos akys buvo įsodintos prie pat nosies – kaip pirštinių sagutės. Airijoje jaunuolis, prieš išvykdamas Ameriką, išvakarėse suskaičiavo visas savo senelės veido raukšles. Ar tiki šmėklomis? Buvo pasakojama apie drąsią moterį, kuri slapčia apsimaudavo kelnes ir valandai tapdavo vyru. Vakarais buvo sekamos pasakos apie gūdžias gelmes. O apie damą, kuri išgelbėjo Koventrį, nuoga perjojusi gatvėmis ant balto arklio? Tai turbūt prasimanymas – dėl balto arklio. Vyras pamilo *upę*. Sveikatingam jaunuoliui po nakties, praleistos su moterimi, iškrito dantis.

Aukščiausi medžiai brandina smulkiausias sėklas. „Iš mažyčių gilių išauga didžiuliai ąžuolai." Akivaizdu, kad europiečiai, sukūrę tokį aforizmą, nebuvo matę dar didesnių eukaliptų. Toks monarchas kaip *E. regnans,* kuris krisdamas sudrebina žemę ir duoda tiek medienos, kad iš jos galima pastatyti didžiulį namą, išauga iš sėklos, ne didesnės už tašką sakinio gale.

Lentpjūvių darbininkai Viktorijoje ir Tasmanijoje buvo nufotografuoti matuojantys gigantiškų medžių storį, o vėliau paskelbta – paskui kelis kartus ištrimituota užsienyje, kaip kadaise kino žvaigždės kūno statistika, – kad *Eucalyptus regnans,* geriau žinomas kaip Kalnų pelenius, yra aukščiausias pasaulio medis, kaip kad Zalcburgas garsėja didžiausiu savižudybių procentu, didesniu nei kur nors Jungtinėse Valstijose. Atlikus tikslius matavimus tankiuose miškuose buvo rasti bent du 100 metrų aukščio Kalnų peleniai, o vienas iš jų siekė 140 metrų.

Žinoma, kaimiškose Australijos vietovėse visi buvo slapta patenkinti turėdami kažką geriausio pasaulyje, ar bent jau nepralenkiamo dydžio. Jaunimo troškimai atsiskleidžia Naujajame pasaulyje: falo simboliai, taip kadaise pavadinti, užvaldė viską, drauge su karinėmis pergalėmis reklamuodami savo triumfą.

Tačiau amerikiečiai negalėjo pritarti verdiktui. Jie teigė, kad Kalifornijos sekvojos karaliauja medžių pasaulyje. Neteko il-

gai laukti, klaida buvo ištaisyta. Anksčiau, nei pasikeitė žmonių karta, aukščiausi *E. regnans* ėmė netekti viršūnių per audras ar nuo žaibo kirčių! Arba kai kurie pradiniai matininkų matavimai buvo klaidingi. Kokia priežastis – slaptas akstinas – didinti? Tai geriausiai pastebima prieš pat žmogaus mirtį ir po jos.

8

Signata

YRA PENKIOS skirtingos Keverzonių gumos – kaip penki mitiniai broliai, – turinčios atskirus reikšmingus pavadinimus: *sclerophylla, signata, rossii, racemosa* ir – dėl raudonų apvadų ant vaisių – *haematoma.*

Keverzonių guma daugiausia auga Sidnėjuje ir aplink jį; tik *E. signata,* pavyzdžiui, aptinkama siaurame pakrantės ruože Naujojo Pietų Velso šiaurėje, – valstijos ribos neturi reikšmės medžiams ir žolėms, ji įsiskverbė ir į pietų Kvinslendą.

Pagaliau visos penkios buvo persodintos į Holendo žemes, nors mažiausia, *E. rossii,* augo sukrypusi, – jaunatviškas protestas.

Savitos kaligrafinės žymės ant kamienų, atsiradusios dėl vabzdžių lervų tunelių, priminė iškeverzotus žodžius, skubiai suregztus parašus. Tos „keverzonės“ turi kažką žmogiška: jos tvarkingai išdėstytos, elegantiškos, traukia žvilgsnį – lyg ant medžio užrašyta slapta žinutė.

E. signata gali simbolizuoti visas penkias Keverzonių gumas.

Ilgą laiką Elena stebėdamasi žiūrėdavo, kaip pasirašinėja tėvas. Smilius vibruodavo viename taške, tarsi ketintų sutrėkšti vabzdį, ir staiga laisvai išsiliedavo puošnus užraitymas. Kartą ji pasibaisėjusi nusikvatojo, kai jis plunksnakočiu perdrėskė liniuotą rašomojo popieriaus lapą. Pats parašas buvo toks su-

mazgytas ir išraitytas, kaip malių – žemų eukaliptų su negiliomis šaknimis – guotas. Kai ėmė supirkinėti visoje Australijoje tuzinus elitinių sodinukų, jo čekiai dažnai būdavo grąžinami patikrinti.

Medžių auginimo programa apėmė visą ūkį ir Holendas nusprendė, kad būtina sudaryti antografiją.

Jis visur nešiojosi juodą knygelę. Laikė ją po pagalve, kaip nevala Gideonas. Kiekviename puslapyje buvo aprašyta po eukaliptą, nurodyta jo augimo vieta ir sodinimo data, ypatybės, tiekėjo pavardė. Po to, kai mėsininkas klaidingai pacitavo Holendą, šis ėmė remtis katalogu kaip aviganiu šunimi – siekdamas išvengti lengvabūdiškumo.

Tai nebuvo paprastas katalogas. Risnojimas po aptvarus skatino mąstyti. Holendas brūkštelėdavo pieštuku įvairiausių dalykų. Deja, beveik visi jie būtų pamokslų kategorijos, pavyzdžiui, *viskas surūdijo,* – tai nelabai ką mums sako.

Bet viename puslapyje jis iškeverzojo įdomią mintį: *nieko nebūna dėl vienos priežasties.* Čia mes turime daugialypę tiesą apie auką, apie tai, dėl ko gyventi ar bent kuo tikėti, – tekstūros bandymas. *Nieko nebūna dėl vienos priežasties*, – kartojama keliuose puslapiuose, ir kartodamas Holendas tarsi tai patvirtina, nors, nekalbant apie eukaliptų dauginimą ir tikėjimą įvairove – vargu ar tai buvo jo gyvenimo principas.

Visų tų keverzonių Holendui klaidžiojant po ūkį padaugėjo, kai Elena pasiekė santuokinį amžių.

Tuo metu Elena užrašydavo kur kas daugiau žodžių nei pasakydavo. Dienoraštyje ji aprašydavo pokalbius su savimi bei tikrus ir įsivaizduojamus pašnekesius su tėvu; ten buvo kažkokių didelių paukščių, jūros ir mokyklos vartų Sidnėjuje aprašymų, neįprastų sapnų bei įspūdžių apie daugelį ją lankiusių gerbėjų, paskutinis – apie poną Keivą. Dienoraščio viršelis buvo sidabro spalvos, papuoštas spalvotomis žvaigždutėmis. Jo pus-

lapiuose ji galėjo svarstyti apie savo jausmus. Jis buvo geriausias jos draugas. Čia ji išpažindavo nuodėmes, skrajodavo fantazijose. Jo intymume švelniai vėrėsi pasaulis. Elenai ypač patikdavo atversti švarų lapą saulės spinduliams užklydus ant baltos patalynės. Ji susirangydavo, sušildavo, panirdavo į apmąstymus, ir sausos eukaliptų šakos bei vilnijanti žemė lauke nebeegzistuodavo.

Keli atmesti gerbėjai rašė tiesiai jai. Elena skaitė įdėmiai ir netgi su užuojauta. Kai kurie rašė pieštuko galiukais, vienas – ant vyniojamojo popieriaus. Tos juokingos klaidos! Kartais jai būdavo gaila vyrų. Didelis popieriaus lapas atkeliavo iš Tomo Lėjaus, kuris, Elena prisiminė, buvo praleidęs keletą metų Italijoje. Laiškas buvo beveik nesuprantamas, lyg kokia slapta kalba parašytas. Iš tiesų tai buvo keverzonių, taisymų, nebaigtų žodžių, trynimų ir erdvės kompozicija; vis dėlto ją sudomino minčių subtilumas, apatiniame kampe nupieštas piešinėlis – lyg ir medis. Susikirtęs mokytojas apipylė ją švelniais rašteliais, – iškalbingais, nuoširdžiais, nuolankiais, – ir išdrožė porą dubenėlių vaisiams iš kari ir džaros, tik jai.

Iki šiol Elena tikėjo, kad tėvas žino viską, ką reikia išmanyti, kad laimėtum. Užteko pažvelgti į jo veide įrašytus metus; ir tie glausti atsakymai į faktinio pobūdžio klausimus – jie irgi rodė sukauptas žinias. O svarbiausias visada buvo jo balsas. Žinoma, ji manė, kad neįmanoma įsivaizduoti kito vyro žemėje, išvardijančio visus eukaliptus; tas, kuriam pasisektų, turėtų būti kaip tėvas, netgi daugiau.

Kai tėvas ėmėsi tvarkyti santuokos reikalus, ji reagavo isteriškai, ir tiek. Dabar buvo truputį smalsu. Nė vienam gerbėjui nepasisekė. Vos keliems pavyko peržengti pusiaukelės ribą.

Iki šiol ponas Keivas darė didžiausią įspūdį; tai, kaip jis vaikštinėjo – susikišęs rankas į kišenes, – turėjo būti įspėjimas. Užuot

sekusi laimėjimus, Elena mintyse ir dienoraštyje svarstė, kodėl jis vengia į ją žiūrėti. „Ar aš jam patinku?" Gal dalyvauja varžybose tik dėl intelekto pratybų, taip leisdamas kasmetines atostogas.

Tėvas grįžo į namus susivėlęs, sutrikęs.

– Jis protingas, daugiau nei protingas. Tai todėl, kad jo motinai trūksta kelių varžtelių. Ji jo nebeprisimena. Jis buvo išvarytas. Nebeturi daugiau dėl ko gyventi. Taip manau.

Ir ėmė linkčioti.

– Ponas Rojus Keivas yra visapusiškai įdomus vyras.

Vargšas žmogelis, senbernis. Elena bandė įsivaizduoti jo motiną.

– Prisimeni, daugybę kartų rodžiau tau nusmurgusį malį prie užtvankos? Maniau, kad jis nunyko, bet ne, išgyveno. Imlio kalno malis – vienas iš rečiausių eukaliptų. Užtrukau metų metus, kol jį gavau, o dar ilgiau jis augo. Vos keletas žmonių, išskyrus tave ir mane, yra matę jį savo akimis. Tad kai mes prie jo priėjome, pagalvojau: „Štai kas tave sustabdys ir man teks ieškoti kito gero vyro savo dukrai". Bet ne, jis išpyškino lotynišką pavadinimą *imlayensis* kalbėdamas apie savo motinos baldus. Norėjau šūktelėti: „Ei, sustabdyk arklius!" Jis nepanoro įdėmiau apžiūrėti medžio. Man pasirodė gana keista. Beje, matėme, kaip džiaustei skalbinius. Spėk, kas toliau? Jis man sako – užsimena prabėgomis, jei supranti, ką turiu galvoje, – kad mūsų džara yra porūšis. Jis vadinamas *marginata*; aš tai žinojau, bet tai po antrinio pavadinimo *thalassica*.

Holendas susižavėjęs nusijuokė.

– Tiek eukaliptų vienoje vietoje – jam tai turėtų būti rojus.

Bet kai kalbą pasukdavo prie eukaliptų, Elenai pro vieną ausį įeidavo, pro kitą išeidavo. Be to, panirusi į savo mintis, sutrikusi ji tiesiog nesuprato, ką tėvas turi omeny.

Penktą dieną ji pasijuto priblokšta minties, kad ponas Keivas drąsiai ir tvirtai peržengė pusiaukelės ribą. Iš bokšto ji matė dvi žmogystas, besisukiojančias toli aptvare. Viena kalbėjo, kita familiariai laikė pašnekovą už alkūnės.

Ji matė – suvokė – jau įveiktų aptvarų skaičių, bendrą plotą akrais, su *šimtais eukaliptų*. Kol žiūrėjo, vyras įvardijo dar vieną, paskui perėjo prie kito, dar kito. Žengė tvirtai, neskubėdamas. Niekas jo nesustabdys!

Ji negalėjo aiškiai mąstyti.

Leisdamasi laiptais ir eidama koridoriumi atsitrenkinėjo į sienas, atidarinėjo ir uždarinėjo duris.

Ji sėdosi ir stojosi.

Miegamajame vėl atsisėdo. Nežinojo, ką daryti, kur eiti.

Kaip tai nutiko? Ji norėjo žinoti. Ir kodėl anksčiau nematė? Klausė savęs: „Ką aš galiu padaryti?“ Nė į vieną gerbėją nereikia žiūrėti rimtai; pasak tėvo, visi jie – idiotai. Jis galėjo prasimanyti varžybas įsitikinęs, kad pasaulyje nėra galinčio jas laimėti.

Vonioje ji iki galo atsuko čiaupus, nors tėvas niekada neleisdavo to daryti. Ji jau suvokė, kad jis draugiškas, daugiau nei draugiškas ponui Keivui. Pagarba buvo abipusė. Tikriausiai jie turėjo daug bendra, pavyzdžiui, medžius, o dabar ir ją. Ir vis dėlto ponas Keivas visai nebuvo panašus į tėvą, visiškai.

Daugiau žmonių nebuvo. Ponas Keivas taip pasitikėjo savimi, kad nepersistengė. Antrą valandą jis paprastai grįždavo į viešbutį. O pirmą savaitgalį pasiūlė pailsėti.

Elena ėmė rašinėti tėvui laiškus. Daugelį suplėšydavo arba perrašydavo į dienoraštį. Kai kuriuos išsiuntė, net girdėdama jį vaikštinėjantį savo kambaryje. Pirmąjį jam adresuotą laišką ji padėjo po jo arbatos puodeliu per pusryčius, kai vyrai tenori tik skaityti laikraštį.

– Kas gi čia? – Holendas bandė skaityti laikydamas lapus ištiestoje rankoje. – Tavo rašysena buvo tokia graži. Neįskaitau nė žodžio.

– Noriu, kad perskaitytum.

Jis būtų supratęs, ką ji jautė, nors dabar sėdėjo ir nejautė nieko, tik sumaištį.

– Norėčiau išvykti, – prabilo ji.

– Ir kas iš to? – jis markstėsi žiūrinėdamas jos rašliavą. – Šiaip ar taip, juk nepaliksi vargšo seno tėvo vieno šiame tamsiame sename name – tik su medžiais! Su kuo pasikalbėčiau vakarais?

– Nežinau, ką daryti.

Po trečio ar ketvirto laiško jis atstūmė kėdę.

– Tu kartoji vis tą patį. Dabar paklausyk manęs. Gerai, tau nepatinka, kaip viskas pasisuko. Žinau, kad nėra absoliučiai tobula. Bet ar tai klaida? Nežinau. Atsiprašau. Nenoriu, kad mergytė slankiotų tarsi atėjus pasaulio pabaigai. Ko tu nori? Sakyčiau, kad pati nežinai. Ar aš teisus? Tas ponas Keivas, Rojus, – tu menkai jį pažįsti, – nėra toks blogas. Maniau, tu jį pamėgai. Bent jau nesukai nosies į šalį. Ar kalbėjai su juo? Aš kalbėjau... daug. Manau, viskas ne taip paprasta. Pirmiausia – jis padorus žmogus; manau, sutinki. Tvarkingas žmogus, ne šiukšlė. Jis tikrai velniškai daug žino apie medžius.

– Pastebėjau.

Tėvas uždėjo ranką jai ant peties.

– Mums liko tik laukti ir žiūrėti, kas bus.

Kartą lauke ji pasuko prie upės.

– Kur išsiruošei? – tėvo balsas.

Ji nesuprato, kas jai darosi. Žingsniavo sparčiai, priėjusi medžius sustojo ir tyloje negalėjo susilaikyti nepalietusi, bent akimirką, artimiausio iš vienodai susodintų medžių. Eukaliptai, visa ko priežastis, leido stabtelėti.

9

Maidenii

ŠĮ MEDĮ Holendas padovanojo dukrai per jos gimtadienį. Jai buvo trylika.

Ji įėjo į jo kambarį anksti, atvirai nekantraudama; Holendas negalėjo nesižavėti jos susijaudinimu. Norėdamas pratęsti laiką, jis pasielgė tėviškai negailestingai: susiraukė apsimesdamas nustebęs, tarsi nežinotų, kokia yra diena. Kai abejonės apniaukė Elenos veidą, jis mostelėjo į drabužių spintą.

Net daugybė mėlynų kaspinų aplink terakotos vazoną ar tikslus botaninio pavadinimo išaiškinimas negalėjo paslėpti jos nusivylimo. Jautėsi ne gavusi, bet netekusi. Atrodė, tarsi tėvas būtų pasidovanojęs dovaną sau, ir labai jau įprastą. Ką jai daryti su medžiu? Net medžio sodinimas drauge, ant šiaurinio šlaito į miesto pusę, nepadarė jos laimingesnės.

Metai bėgo kaip paprastai. Pamažu ji ėmė jaustis vis mažiau patenkinta; nežinojo kodėl. Kai gerbėjai ėmė plaukti pas ją sunkvežimiais, automobiliais, motociklais, traukiniais ar pėsčiomis, Elena grįžo prie mielo įpročio klajoti arba paprasčiausiai būti tarp daugybės įvairiausių eukaliptų. Vieną rytą ji prisiminė savo medį, *E. maidenii,* ir po kelių valandų rado jį toli žemių gale, kur dirva buvo drėgna ir gana sunki – toli nuo namų.

Stovėdama atokiau Elena šypsojosi žvelgdama į medelį.

Jis augo kaip ir ji – liaunas, tiesus, blyškus. Buvo subtilaus lankstaus grožio; Elena nusprendė, kad tai moteris.

Impulso pagauta panoro stverti šluotą ir nušluoti aplink besimėtančias šiukšles, apšluoti aplink medį. Iš visų eukaliptų ūkyje šis priklausė tik jai. Ji norėjo, kad jis būtų švariai apšluotas – kaip miestelio karo memorialas, nuplautas vandeniu su muilu.

Tą akimirką Elena pastebėjo į kamieną įkaltą didelę surūdijusią vinį. Tą galėjo padaryti tik jos tėvas – kas dar? Pajuto keistą jausmą, lyg vinis būtų įkalta į ją; netgi šiek tiek nustebo pamačiusi plieninį daiktą, įbestą į gamtos švelnumą. Ją supančioje žemėje nebuvo jokių kitų žmogaus ženklų, jokių spygliuotos vielos ritinių, skylėtų alaus skardinių ar išblukusių cigarečių pakelių, šratų prie triušių urvų.

Tą akimirką vinis stirksojo be tikslo.

Buvo dūzgianti nuo karščio diena. Atsisukusi į medį kaip į ilgą veidrodį ji suėmė savo krūtis ir švelniai kilstelėjo jas nuo žemės traukos. Miglotai panoro pabučiuoti save. Jei paraudusi žemė, negyvi lapai, sausos šakelės ir žolė, skruzdėlės ir tolimi dygūs eukaliptai nebūtų tokie neviliojantys, tokie nejautrūs, ji nusirengtų, nusimetusi viską pasinertų į šiltą plačią erdvę.

Ji buvo tokio amžiaus.

E. maidenii susiję su Tasmanija ir pietų Mėlynosiomis gumomis (*E. globulus*); labai gyvybingi medžiai.

Kamienas apačioje turi trumpą pilkos žievės kojinę, aukščiau žievė lygi, taškuota. Atžalyno jaunatviška lapija ryški, itin patraukli.

10

Torquata

PEIZAŽAS VIS DAR braunasi (nebeilgai). Nedažyta avikirpio pašiūrė aptvare plūduriuoja savo šešėlyje, primūryta prie sodybos laisva tvoros linija. Nereikia nė sakyti, kad žemė suraišiota viela. Tiesi linija neabejotinai yra skaudžiai žmogiška.

Siūbuojančios žolės vandenynai – vasarą auksiniai, kaip jau minėta. Dažnai rašoma, kad mūsų javai ir žolės siūruoja ir šlama tarsi didieji vandenynai aplink apvalią žemę; kartkartėm nestiprus brizas išraito retus stiebus – kaip auksinius plaukus ant jūreivio rankos. Už aptvaro popiet eukaliptai atrodo išsimėtę šen bei ten, išsilankstę stačiakampiais – kaip rašalo dėmės ar nykščio atspaudai ant geriamojo popieriaus. Ir visada pagal akivaizdžiai atsitiktinius Gamtos potvarkius. Tai atsitiktinė neišvengiamybė – nugriuvusio medžio nuožulnumas sulaužo kitų vertikalę, leidžia akiai pailsėti.

Elenai patiko būti prie senojo tilto, ten rami eukaliptų geometrija teikė užuominą apie jos pačios eleganciją – ar panašiai; netoliese esančio upės vingio šlamesys buvo jaukus ir alternatyvus.

Dabar, aptikusi savo medį, ji retkarčiais jį aplankydavo kitoje kalvos pusėje.

Vieną ankstyvą popietę ji nelauktai išgirdo vyrų balsus. Pagal Holendo nustatytas taisykles, gerbėjas galėjo pradėti ir baig-

ti savo bandymus bet kurioje žemės vietoje, ir ponas Keivas pasiūlė dėl įvairovės persikelti į kitą galą. Paukščiai priekyje ėmė purpčioti nuo šakų, kai kurie klykavo perspėdami, vienas kitas triušis nulėkė šautuvą traukiančiais zigzagais, netoli Elenos šokinėjo volabiai*.

Ji liko už blyškaus medžio, nors būtų buvę geriau pasirodyti.

Perėjęs pusę žemyno tas vyras, ponas Keivas, tvirtai žengė link jos ketindamas išsivežti. Jis buvo tas tikrasis. Eukaliptų čia buvo begalė. Bet jie jo nesustabdė. Monotonišku balsu jis identifikavo juos vieną po kito, o Holendas murmėjo pritardamas, kol jie sustojo gana arti.

Tą dieną ponas Keivas buvo su apykakle ir kaklaraiščiu, ant jo nugaros išryškėjo Papua Naujosios Gvinėjos formos prakaito dėmė, o Holendo veidas buvo rausvas – kaip tarp medžių plaukiančios koralinės žuvies. Jie kalbėjosi apie gyvates – kokio jos dydžio, kur matė ar beveik užlipo, ir taip toliau. Pasakojimai apie gyvates skyrėsi pagal jų ilgį.

– Kartais jos įlenda į miegmaišį pasišildyti, – pasakojo Keivas. – Būna ir tokių dalykų.

– Kaip ir kalbant apie eukaliptus – mūsų gyvatės pačios nuodingiausios!

– Taip man sakė.

Jie stovėjo kitoje medžio pusėje. Elenai buvo per vėlu išlįsti ir juos nustebinti.

– Jūrų gyvatės. Tikiuosi, kad niekada su jomis nesusidursiu. Šitas – Muilo malis, o tas aukštasis – *kirtoni.* Štai tikrasis eukaliptas. Rytoj jis pateks į atviruką. *Maidenii,* ar aš teisus? Visada jį mėgau.

Tėvo šešėlis linktelėjo.

* Mažosios Australijos kengūros.

– Su žiburiu nerastume geresnio pavyzdžio, esu tikras.

Tą akimirką, beveik pamiršusi savo padėtį, Elena žvelgė į keistai besielgiančius vyrus. Tiedu kažko ieškojo kelnėse ir pono Keivo ranka ištraukė į dienos šviesą minkštą daikčiuką, kurio primerkta akis spoksojo į Eleną; abu, ponas Keivas ir tėvas, ėmė šlapintis ant kamieno.

Jai teliko stebėti jų atsainų ir keistą elgesį; jautėsi sutrikusi. Stovėdami šalia jie žvilgčiojo į savo daikčiukus arba dairėsi į medžius. Elenai visa tai kažkaip siejosi su tuo, kaip ponas Keivas sklaidėsi po kraštovaizdį tarsi spindulių pluoštas ar prožektorius, prarydamas viską prieš save – netrukus jis praris ir ją.

Pasislėpusi už kamieno Elena pajuto silpnumą. Dar ir suirzo. Kai jie baigė, girdėjo vieno iš jų kvėpavimą.

Baimindamasi būti aptikta Elena užsimerkė; nors gal dar ne dabar, dar ne.

11

Nubilis

KITAM GERBĖJUI su įspūdingomis rekomendacijomis buvo liepta palaukti, kol baigs ponas Keivas.

Jis buvo su rausvai gelsva barzda, vadinosi Svinglis. Dirbo raštininku Melburno botanikos sode ir buvo atleistas už tai, kad be leidimo leisdavosi į keliones; jis troško atrasti nežinomą eukaliptų rūšį, ar net porūšį, kuriam būtų suteiktas jo vardas – kaip ir kitiems, palikusiems savo pėdsakus drugelių, rožių ar paparčių ir, žinoma, eukaliptų pavadinimuose. Jei panelė Merė Merik iš Karališkųjų botanikos sodų Sidnėjuje buvo apdovanota už ilgus metus, praleistus bibliotekoje tyrinėjant *E. merrickiae,* geriau žinomą kaip Taurės malis, kodėl jis negalėtų? Kažkokio pono H. S. Bloksomo vardu buvo pavadintos rūšys, aptiktos jo žemėse pietryčių Kvinslende...

Nuoširdžios nemirtingumo paieškos nuvedė Svinglį į tolimas ir klaidžias vietoves. Vienoje iš tų vienišų kelionių jis susilaužė ranką. Neseniai Grampianso kyšulyje numynė vienintelį likusį nežinomo nykštukinio eukalipto medelį su ypač siaurais lapais ir jį sunaikino. Jis to taip ir nesužinojo.

Keista, bet jis buvo kuklus žmogus. Ir kai jo gyvenimo svajonė vis labiau tolo, Svinglis liko, taip sakant, *tik filosofas*, – tai apgailėtina, bet neerzina.

Mokslinis medžių įvardijimas nėra šabloniškas. Kartais jį lemia patrauklus mėgėjiškas atsitiktinumas. Kai kurie pavadinimai apibūdina žievę, lapus ir taip toliau; miestų ir kalnų virtinės netoli eukaliptų arealo pailgėja ir *sulotynėja;* tyrinėtojai ir keli medžiais besidomintys politikai taip pat paliko savo žymę; pagerbta daug augalų kolekcininkų, profesionalų ir mėgėjų bei keli dailininkai akvarelininkai. Pastorius E. N. Makki, presbiterijonų dvasininkas Gairoje, buvo entuziastas, geriausiai išmanęs apie Gyslotąsias žieves – Makki gyslotoji žievė (*E. mckieana*).

Labai dažnai vietos pavadinimas ką nors primena: Odinis švarkas, Verkiančioji guma, Vaiduoklių guma, Kuliba.

Kaip *E. nubilis* galėjo gauti pavadinimą? Įdomu. *Nubilis* reiškia „galintis tuoktis“.

12

Baxteri

PASAKOJIMAS VISAI nėra nepaprastas.

Jį papasakojo Elenai prieš kelias dienas sutiktas vyriškis (taigi beveik nepažįstamas) ta netiesioginio pasakojimo maniera, tarsi ją kurtų; dar daugiau, ją pasakojo po medžiu, kuriame kranksėjo varnos; pridėjo šiek tiek faktinės informacijos, o mergina neturėjo būdų jai patikrinti, bet atrodė, kad ši menkai susijusi su esminiais pasakojimo įvykiais. Dėl visų tų nukrypimų Elenai istorija pasirodė įspūdinga tuo, ką turėjo reikšti, – kitaip tariant, nelabai aišku, ką.

Jaunuolis pasakojo, jog nukeliavo iš Didžiosios Britanijos į Bombėjų ir apsistojo įžymiausiame Indijos viešbutyje Tadž Mahale, kurį buvo suprojektavęs jo prosenelis praėjusio šimtmečio pabaigoje. Norėjo pamatyti savo akimis, ar viešbutis išties pastatytas taip baisiai arti prie jūros. Atgręžtas, ar bent taip atrodo, į Indijos vartus, o jūra čia visą laiką ruda, kaip ir į ją spoksantys žmonės. Jo šeimoje buvo pasakojama, kad prosenelis suprojektavo viešbutyje viską, net durų rankenas ir lyginimo lentų aukštį, ir gynė visas projekto detales taip, tarsi nuo to būtų priklausiusi jo gyvybė. Jam kažkaip pavyko išsaugoti neįtikėtinai ekstravagantiškus laiptus ir iškilų kupolą, kuris rodėsi neturįs jokios funkcijos, tik darė viešbutį panašų į operos teatrą ar fondų biržą. Didžiausias jo, kaip architekto, nuopel-

nas – laimėtas ginčas. Patenkintas architektas laivu išplaukė į namus.

Niekas nežino, kas jam nutiko Londone. Kažkas įvyko. Neišvengiamai ėmė sklisti gandai apie moterį.

Vietoj keturių mėnesių jis pasiliko aštuoniolikai. Kai grįžo į Bombėjų, jo didysis projektas buvo beveik baigtas. Tik dirstelėjęs į jį suprato, kad vietiniai statytojai pastatė milžinišką pastatą atvirkščiai: jis nebuvo atgręžtas į jūrą! Legenda sako, kad jis tikrąja tų žodžių prasme nusirovė plaukus nuo galvos ir rodydamas protestą bei neįsivaizduojamą nusivylimą žuvo nušokęs nuo viršutinės pusračio formos laiptų aikštelės.

Architekto provaikaitis prisistatė viešbučio valdytojui. Nors niekas negalėjo nei patvirtinti, nei paneigti gandų apie architekto mirtį, jam davė kambarį su vaizdu į jūrą ir suteikė dosnią nuolaidą. Jis klaidžiojo gatvėmis. Negalėjo apsispręsti dėl savo paties karjeros. Keletą dienų sirgo. Trumpai tariant, jo vizitas... nedavė rezultato.

Dabar pėdsakus aptinkame prie savo durų slenksčio. Užuot grįžęs į Didžiąją Britaniją, jaunuolis nuskrido į Sidnėjų ir praleidęs keletą dienų paplūdimyje pasuko į Baterstą.

Baterstas? Šalčiausias miestelis Naujajame Pietų Velse? Tačiau jis mąstė istoriškai; jis įkūnijo tipišką anglišką charakterį. Baterstas buvo labiausiai į vakarus nutolęs taškas, kurį pasiekė Čarlzas Darvinas devynioliktame šimtmetyje. Savivaldybės sode yra tai žyminti lentelė.

Tad jis yra Baterste, mūsų keliauninkas iš Britanijos.

Gal Baterste, o gal greičiau jo priemiestyje, istorija įgauna staigų posūkį. Antrą dieną vaikštinėdamas palei upę jis pamatė dvi rudąsias gyvates – viena iš jų nėrėsi iš odos. Jis suklydo, nužudė ne tą ir buvo paverstas moterimi. Maždaug taip viskas nutiko.

Paskutinėmis žiniomis, jis gyvena Sietle – o gal San Franciske? – kaip moteris.

Teismo pastatas Baterste toks ekstravagantiškas, kad atrodo esąs ne savo vietoje. Anksčiau kolonijos civilinių pastatų projektus gaudavo iš Vaitholo. Sakoma, kad Baterstui per klaidą buvo išsiųsti Indijos miesto teismo rūmų brėžiniai, o Indijos miestas gavo daug kuklesnį Baterstui suprojektuotą teismo pastatą.

Bet tai jau kita istorija.

13

Microtheca

ELENA PAMATĖ, kaip ponas Keivas suklydo. Akimirką atrodė, kad jis egzaminą baigė, bet, kaip tinka monarchui, liko ramus. Tingiai nusisuko nuo abejonių keliančio medžio; absoliučiai niekuo neišsiskiriantis malis, itin kuklus, vos vienas toks išlikęs – krūminis *E. fructicosa,* jį lengva supainioti su *E. foecunda.*

Jis nusuko kalbą į visai kitus dalykus – kaip išspręsti upių problemą šiame sausiausiame žemyne, nes jos kiek įkabindamos teka į jūrą; tai gamtos klaida, sukūrusi plačią negyvą erdvę, absurdišką tuštumą, bevertę, tinkamą nebent milijonams prastos kokybės nuotraukų ar politikų, žurnalistų ir kitų mąstytojų vaizduotei lavinti. Elena, ką tik atnešusi termosą su arbata, pastebėjo, kad jo sakiniai nerišlūs, jis slapčia dirsčiojo į lapiją.

Paskui nutilo. Ponas Keivas ir laukianti Elena išgyveno lemiamą minutę.

Elena suirzo. Norėjo užsimerkti, kaip nors ištrūkti.

Jis nuskynė lapą.

– Eukaliptas be vietos pavadinimo, – jis vis dar buvo nusisukęs. Balse slypėjo prislopinta energija, kurios ištakos – nacionalinėse viktorinose. Pasakė teisingą lotynišką pavadinimą.

Elena nebegalėjo žiūrėti ir netarusi nė žodžio nuėjo prie upės. Jos mintys klaidžiojo, tarsi būtų bėgusi per mišką; san-

tuoka pagal susitarimą; daugiau tėvo nei jos; ranka pasiekiama santuoka; santuoka be jos sutikimo, jai nedalyvaujant; visa jos esybė atiduota jam, iš Adelaidės; bereikšmė santuoka ir nieko daugiau. O tėvas, atrodė, visada tyčia kalbėdavo su ja lengvabūdiškai, dažnai geraširdiškai paerzindamas.

Nejudantys medžiai ramino. Vis dėlto ji vos ištvėrė desperatiškai gyvuliškai nesuklykusi.

Ir kai iš abiejų pusių ir už nugaros padaugėjo aukštyn kylančių kamienų, ji pajuto šiokį tokį palengvėjimą suvokusi, kad sprunka nuo jų, dviejų vyrų.

Sidabrinė šviesa kreivai tarsi pro siaurus langus sruvo į nejudančius kamienus. Katedra seka miško pavyzdžiu. Skliautinis stogas, kylantis į dangų, pilioriai kiek primena medžius, netgi būtinas aidas apskaičiuotas taip, kad žmogus pasijustų menkas ir apimtas neaiškios nuostabos. Ir katedroje, ir miške net menkiausias skrebtelėjimas gali sutrypti švelnius jausmus. Dėl to Elena nesąmoningai stypčiojo pirštų galais.

Kai baigėsi matematika ir atsivėrė šviesi erdvė, Elena nusprendė atsigręžti, bet kažkas ant žemės po medžiu atkreipė jos dėmesį. Akimirką ji manė, kad tai tėvo paliktas drabužių ryšulys. Pakrūmėj įžvelgė švelnius kūno kontūrus, medžiai ir žolės teikė foną.

Pavėsyje gulėjo vyras; svetimas kūnas jų žemėse.

Ji pagalvojo – dar vienas gerbėjas!

Užuot žygiavusi atgal į namus, žengė dar du žingsnius. Keletą akimirkų stovėjo nejudėdama, ir aplink ją niekas nejudėjo. Gal jis negyvas? Ji žengė dar kelis žingsnius. Jei jis miega, pamatys, kas toks. Norėjo pamatyti jo veidą.

Veidą beveik slėpė alkūnė. Ir veidas, ir alkūnė skendėjo šešėlyje. Norėjo pamatyti, bet dvejojo, paskui pritūpė.

Buvo taip arti, kad galėjo jį paliesti.

Jis buvo nesiskutęs. Skruostas įdegęs. Ilgai buvęs gryname ore. Klajūnas. Tai, ką ji manė esant nešulį, buvo tvirtas ir siauras, juodas nudėvėtas lagaminas, tokiuose laikomi mokslo, o ne muzikos instrumentai. Šiose vietovėse sakytų, kad jo plaukai ilgi. Elenai jie priminė Sidnėjų. Drabužius vilkėjo nerūpestingai, geros kokybės.

Elenai žiūrint jis sujudino lūpas. „Tikriausiai sapnuoja. Ką gali sapnuoti vyras čia, po medžiu, apie ką tokie kaip jis mąsto?"

Vyrų kūnai, jų regimi plotai – jie randuoti. Vyrai linkę rinkti randus. Jie *dėvi* randus beveik taip, kaip moterys papuošalus. Turėti randą reiškia turėti istoriją. Net užuomina gali praturtinti asmenį. Po kiekvienu randu – istorija, deja.

Elena žiūrėjo į nedidelę perregimą žymę po akimi, panašią į ašarą; akis atsimerkė ir atidžiai pažvelgė į ją.

Ji buvo chaki žalumo. Tokiomis aplinkybėmis, knibždėte knibždant galimybių, kai akį glostė ryški šviesa ir skverbėsi šešėliai, tokios akių spalvos Elena ir tikėjosi.

Vis dėlto jis nejudėjo, net neatitraukė alkūnės. Atrodė, tarsi gulėtų lovoje – jų žemėje.

Pati nustebo, kad prabilo pirmoji.

– Ko tu nori?

– O kas tu esi?

– Tas nesvarbu! – Elena atsistojo. Jis buvo dailus. Braukdama įsivaizduojamus šapus ir lapus nuo palaidos medvilninės suknelės, ji jau ketino eiti. Jis atsisėdo. Buvo už ją vyresnis, nors ne toks senas kaip tėvas ar ponas Keivas. Galėjo būti trisdešimt trejų, ne daugiau.

– Kai tik atsimerkiau, vietoj žvaigždžių pamačiau... strazdanas.

Elena nesuprato, apie ką jis kalba. Sujudėjo tarsi ketindama eiti.

– Tu kalbėjai per miegus.

– Tai ne taip įdomu, kaip atrodo. Ką aš sakiau?

– Vardą.

Jis nusijuokė ir liko išsišiepęs; virš galvos linko šakos, sviro lapai.

– Koks čia tragiškos išvaizdos medis? Reikėjo pasirinkti geresnį. Jei neklystu, tai...

Taip nutiko, kad *E. microtheca,* gerai žinoma kaip Kuliba, buvo vienas iš nedaugelio eukaliptų, kuriuos Elena pažino, ir tik todėl, kad tėvas dažnai šaipydavosi iš jo šokiruojančios istorinės reikšmės – „negilių kapų istorijos“, kaip jis sakydavo.

Bet nepažįstamasis taip ir neįvardijo medžio.

Tikriausiai jis nė nebuvo jos gerbėjas. Susiraukusi prisiminė, kad tėvas nuolat įspėdavo apie vyrus ir jų kalbas. Iki šiol šis nelabai ką tepasakė. Dirstelėjusi pamatė, kad jis net nežiūri į ją. Nugręžė išraiškingą galvą ir paniro į savo mintis.

To jau per daug, sėdi čia toks patenkintas! Staiga Elena pajuto tarp jų pasklidusį jaukumą, kuriam tyla atvėrė duris. Suirzo ir norėjo jam tai parodyti, pati ne visai suvokdama kodėl.

– Kodėl tau neatsisėdus? Sėskis, arba aš atsistosiu. Negaliu pakęsti, kad stūksai virš manęs. Tai neturi jokios prasmės.

Nieko nelaukdamas jis atsistojo ir Elena nedrąsiai šyptelėjo.

Jis vėl nusigręžė.

– Ar žinai... – jis vaikštinėjo susikišęs rankas į kišenes; staiga be aiškios priežasties sušoko airišką džigą ir beveik prajuokino Eleną – atrodė, kad jam, visiškai nepažįstamam, buvo malonu ją matyti.

To pakako, kad ji užsigeistų eiti, bet jis jai kažką kalbėjo, nors ir atsukęs nugarą.

Jis atsiplėšė žievės. Kai atsisuko, šešėliai pleveno ir sroveno per jo veidą – kaip plunksnos ar vanduo.

– Ar tu žinai... – pradėjo jis vėl, – Melburne, netoli Jaros upės, gyvena moteris. Daugybę metų ji dirbo advokatų kontoroje Burko gatvėje su testamentais.

Atsikrenkštęs jis pažvelgė į Eleną, stovinčią už poros žingsnių.

– Ji gimė Rytų Europoje, mieste su daugybe tiltų. Tėvas buvo su tamsiais ūsais ir labai garbanotais žilais plaukais. Jo plaukai buvo kaip užutėkis ar ši jūsų upė, kai patvinsta. Jis užsimesdavo apsiaustą ant pečių, kaip vis dar daro vyrai jo mieste. Tai senas įprotis, beveik moteriškas, nemanai? Kad tėvas yra garsus tenoras, ji pirmąkart suprato, kai dar būdama vaikas iškyloj išgirdo jį dainuojant pušyne. Motina irgi buvo dainininkė. Ji buvo kilusi iš senos turtingos pirklių šeimos.

Taip, toje šalyje buvo represinė politinė sistema. Jų vyriausybė kaip *cementas.* Niekas be leidimo negalėdavo išvykti iš šalies. O jei pavykdavo leidimą gauti, nebuvo galima išsivežti pinigų. Niekam tikusi situacija. Norėdami ištrūkti, šie žmonės išbandė visokiausius būdus.

Sode po medžiu moters tėvai užkasė vertingą devynioliktojo šimtmečio klasikinę pašto ženklų kolekciją; ten buvo retų ženklų iš Gerosios Vilties kyšulio, Mauricijaus ir Tasmanijos. Kolekcija buvo paveldėta iš moters giminaičio. Beveik kasmet ūsuotasis tenoras eidavo prie medžio, išsikasdavo emaliuotą skardinę, susuktą į vaškuotę, ir su pincetu, – čia jis viena akim žvilgtelėjo į Eleną, – išimdavo tik vieną brangų pašto ženklą, kurį vėliau įdėdavo į voką ir parduodavo Ženevoje už valiutą. Štai kaip jie tęsė koncertines keliones Europoje.

Tėvas paikino dukrą. Visada parveždavo jai brangių dovanų. Eidamas su draugais į kavines kartais pasiimdavo ir ją. Būdavo kaip padūkęs. Kartais ji užmigdavo laikydama ranką jo kišenėje. Keletą kartų jis pristatė ją puošniai apsirengusioms moterims, kurios, rodėsi, niekad nenustoja kvatotis – kai kurios nešiojo skrybėlaites su šydais arba palikdavo lūpų dažų žymes ant baltų pyragaičių ir taurių.

Ji tapo jauna moterim. Taip, reikia pasakyti, kad buvo melancholiško grožio. Raudonplaukis teisės studentas tuo neabejojo. Bet jie galėjo tik šnibždėtis gatvėse ar kavinėse. Jos tėvas nebūtų

leidęs jam ateiti į namus ar kitur susitikinėti. Vos paminėjus jo vardą tėvas įtūždavo. Pasak tėvo, jis buvo tikras skurdžius. Dar blogiau – studentas buvo sekamas dėl politinės veiklos.

Jam buvo liepta neberašyti laiškų. Tėvas grasino juos sudeginsiąs.

Beveik saulėkaitoje Elena tyrinėjo jo veidą bandydama suprasti, ar jis laužia iš piršto.

O jis neskubėdamas tęsė:

– Liko tik keli pašto ženklai. Norėdamas atitraukti jos dėmesį nuo studento, kuris, kaip sužinojo, slapčia vis dėlto susitikinėja su jo dukra, jis išsivežė ją į kelionę dviese. Iš pradžių jie nuvyko į Šveicariją – grynųjų už ženklą. Ženevoje jis susipažino su itale primadona. Kokia primadona – kaip iš vadovėlio! Duktė matė, kaip tėvas krito jai po kojų. Jis nenurimo, kol ją užkariavo. Duktė buvo su tėvu šiam sekiojant primadoną po Europą. Galiausiai penkių žvaigždučių viešbutyje Madride jam pavyko. Beveik tuo pat metu išsibaigė pinigai! Jiems teko grįžti namo. Traukinyje jis verkė įsikniaubęs į dukters krūtinę ir dainavo gedulingas dainas.

Jo apkūni žmona laukė sukryžiavusi rankas. Pakako vieno žvilgsnio. Vėl ta pati istorija. Kur nors nuolat būdavo kita moteris. Šį kartą ji nusprendė nieko nedaryti.

Nedaug ką tegalėjo jis savo žmonai pasakyti. Mintyse buvo tik italė primadona. Prarado apetitą. Negalėjo miegoti. Ir nusprendė išvykti į Šveicariją, šįsyk vienas. Netikėtai žmona pabandė sutrukdyti. Ji grūmėsi, verkė. Maldavo dukters padėti. Duktė – dabar ji gyvena Melburne... Jis visada įsiklausydavo į jos žodžius. Juodu buvo tokie panašūs. Tuo tarpu areštavo raudonplaukį studentą. Jam pranešė, kad turės sėsti į kalėjimą arba išvykti iš šalies.

Duktė sudarė sandėrį su tėvu: pasidalyti likusius pašto ženklus. Ji išvyks su studentu, o jis galės būti su primadona.

Tėvas mielai sutiko.

Kalbėdamas nepažįstamasis tarsi kažką pamatė danguje. Jis prisimerkė.

– Jie drauge išsirinko išvykimo dieną, – karštyje jo balse skambėjo domesys. – Duktė itin maloniai elgėsi su motina, bet šiai tas nerūpėjo. Tos uždaros šalys, žinoma, jose viskas iškreipta. Prie Iškasimo Medžio ji klūpėjo šalia tėvo, kol šis išrausė skardinę su pašto ženklais. Jo optimizmas buvo truputį vaikiškas – jis niūniavo viltingą ariją. Tik pamanykit – keletas vaizdelių ant perforuoto popieriaus gali juos išgelbėti.

Ji prisiminė jo mirktelėjimą. Reikėjo tylėti.

Vos prieš valandą ji filateliniu pincetu pešiojosi antakius. Dabar laikė jį atkišusi, laukė atidarant emaliuotą dėžutę. Apsiaustas nusmuko jam nuo pečių.

Visi ženklai buvo sudegę. Dėžutėje likę tik pelenai.

Po daugelio metų jai pavyko išvykti iš šalies, ji pasirinko kuo tolimesnę vietą. Kiti šios istorijos herojai, įskaitant studentą, liko praeity, retkarčiais šmėkštelėdami vieni po kitų.

Vargšė, vargšė moteris, – galvojo Elena. Ir bandė įsivaizduoti dukrą, dabar jau Melburne gyvenančią moterį – toli toli nuo tėvynės. Kaip ištvėrė tėvas? Liko su motina? Pasakojimas be pabaigos, ji tą suprato. Joks gyvenimas neturi aiškios pabaigos. Tokia būna tik pradžia.

Norėjo sužinoti daugiau. Bet nepažįstamajam nebebuvo įdomu. Matyt, mąstė apie kažką kita. Nusisuko palikdamas ją, tarsi medį, nieko daugiau... Tai buvo neapsakomai šiurkštu. Mylių mylias aplink nebuvo kito žmogaus. Dabar net jo akivaizdžiai per ilgi plaukai ir dėl to tarsi įdubusios akys atrodė lyg ne vietoj.

Nutarusi eiti Elena apstulbusi pamatė, kad jis taip pat jau tolsta, palikdamas ją po Kuliba. Jie abu paliko medį. Elena nebenorėjo jo daugiau matyti.

14

Camaldulensis

KAI KURIE eukaliptai buvo tokie paprasti, kad vargiai nusipelnė pono Keivo dėmesio. Holendui nuolat tekdavo kviesti jį atgal ir kartoti pagrindines taisykles, kruopščiai išdėstytas pačioj pradžioj – taip teisėjas šaukia sunkiasvorius varžovus į ringo vidurį kautis, apžiūrėdamas vieną po kito, o treneriai išsiblaškę masažuoja savo kovotojų sprandus... Taisyklės buvo tokios, kad norėdamas laimėti jo dukters ranką varžovas turėjo įvardyti kiekvieną eukaliptą. Tęskim.

Vis dėlto reikia pripažinti, kad beveik viską galima laikyti savaime suprantamu dalyku. Tiesa ir tai, kad kai kurie eukaliptai prasprūsta pro akis, nes dėl gausos tarsi optiškai *suvienodėja* ir todėl tampa nematomi – kaip piktžolės ir telegrafo stulpai.

Elenai sakydavo – lauk staigmenos iš paprastų dalykų. Kiekvienas pasaulio daiktas turi savo istoriją, nereikia nė sakyti, o ji – kažkokios kitos istorijos rezultatas, ir taip toliau – amžina tąsa. Elenai sakė – istoriją gali pažadinti pavadinimas. Netikėtumų gali pateikti ir grumstelis, ir luitas.

Dažniausiai aptinkamas eukaliptas yra Raudonoji guma. Vien tik Holendo žemėse šimtai jų auga palei upę. Ir vis dėlto – ir tai gana netikėta, – nepaisant paplitimo, jos nerastum Tasmanijoje.

Upės raudonoji guma (*E. camaldulensis*) visuomet buvo apipinta legendomis. To ir reikėjo tikėtis. Dėl gremėzdiškų Raudonųjų gumų gausos jų nuolat vienur kitur pasitaiko plačiajame pasaulyje, jos tiesiog lenda į akį; augdamos šalia upių mūsų ypatingame žemyne jos ne tik įspaudė savo miglotą formą, bet tiesiog savo žaluma įsiskverbė į sąmonę, suteikdamos šiek tiek vilties kolektyvinio varnų krankimo fone. Jei to dar negana – masyvus šių medžių individų, – senovinių, dėmėtų ir karpotų, – sėslumas turi prosenolišką aspektą, ilgą nutikimų, sezonų kaitos ir legendų istoriją.

Įdomu, kad nors ir plačiai paplitusi Australijoje, Upės raudonoji guma pirmą kartą buvo aprašyta pagal kultūrinį medį sienų apsuptame kamaldulių vienuolyno sode Neiplese. Kaip tai nutiko?

Elena buvo girdėjusi kelis istorijos fragmentus (tarsi gavusi nebaigto laivo kilį); to užteko atgaivinti, išgirsti balsus, pamatyti veidus. Savo dienoraštyje ji užrašė galimus paaiškinimus.

Devynioliktojo šimtmečio pabaigoje garlaivio kapitonas – airis našlys, gyvenęs Ventvorte, – prisiekė nužudyti savo paties dukterį!

Šis vyras buvo upeivis. Jis turėjo slaptų gebėjimų plaukioti vasaros mėnesiais Darlingo upe. Jį dažnai matė prie šturvalo, be šypsenos veide, o šalia jo besišypsančią ir mojuojančią dukterį. Vieną dieną žmonės pastebėjo, kad jos ten nebėra. Beveik tučtuojau nuo jo nusisuko sėkmė, jis vis užplaukdavo ant seklumų, kartą – su vilnos prekių kroviniu. Jis plaukiojo toliau, nes ne verslo nuostoliai, bet įtartinas dukters elgesys kėlė nerimą, įtarimus sunkino Darlingo upės, Ventvorte įsiliejančios į sraunesnę Murėjaus tėkmę ir susiliejančios į vieną, vaizdas. Jei jis teisus, dukters išvaizda buvo subtiliai pasikeitusi.

Taip jau nutiko, kad įtarimai pasitvirtino. Nesulaukusi nė dvidešimties jo duktė susitikinėjo su vietinio stikliaus sūnumi.

Visas miestelis žinojo. Ji pastojo. Pora paspruko prieš jam grįžtant po savaitę trukusio plaukiojimo upe. Jis nutarė sekti pavymui. Nors nenorėjo jos susigrąžinti.

Po daugelio metų, užsiauginęs ilgus šviesiai rusvus ūsus, jis aptiko ją kamaldulių vienuolyne Neiplese, kur panirusios į kontempliaciją vienuolės praktikavo tylą, pasninką ir rankų darbą.

Jį palydėjo pas žemę kapliuojančią stambią moterį. Išmaišęs visą pasaulį vargšas vyriškis stovėjo trindamas akis. Šiurkščiais drabužiais, rami – ji atrodė panirusi į sapnus. Vaikas buvo atimtas.

Jis ėmė ją kamantinėti.

Tai, kas nutiko vėliau, prabėgo pernelyg greitai, kad būtų galima užrašyti. Supykęs ar pajutęs palengvėjimą, o gal norėdamas išpešti kokį žodį – niekas nežino – jis griebė ją už pečių. Jie grūmėsi keldami dulkes sode; Elena girdėjo pasakojant, kad jie galynėjosi kaip imtynininkai.

Istorija sako, kad tada Raudonosios gumos sėkla, snaudusi upeivio kelnių atvarte, iškrito ant žemės.

Netgi gali būti – tiesą sakant, tai vienintelis paaiškinimas, – kad įnirtingoje kovoje tėvas ir duktė trypdami kaip tik ten ir įmynė sėklą į nederlingą dirvą. Nes netrukus po to, kai išsekęs ir drebantis tėvas iškeliavo, pasirodė žalias daigelis.

Duktė globojo jį, kol išaugo sveikas medelis; ji ilgai gyveno kamaldulių vienuolyne ir matė, kaip medelis virto medžiu, paskui visiškai brandžia Upės raudonąja guma – storakamiene, dominuojančia sode, kurios vandens ieškančios šaknys trupino sienas ir iščiulpdavo drėgmę iš daržovių lysvių; tokie pat medžiai rikiavosi palei Darlingo upę, kurios ji niekada nebepamatys.

15

Planchoniana

ELENA LIKO namie. Apie pusę dešimtos ji išvirė arbatos tėvui ir ponui Keivui, – vienam įjuodusiom panagėm, kitam švariom, – ir kai jie iškeliavo, o balsai, pripildyti lotyniškų žodžių, vietovių pavadinimų ir atsitiktinių pavardžių, kybojo ore prieš nuslopdami, plati ramybė nusileido ant žemės ir sodybos, pripildė visas kambario ertmes – tikriausiai ne tik vanduo randa sau tinkamą lygį.

Grįžusi į kambarį Elena turėjo aprašyti dienoraštyje daugybę dalykų. Prisiminė susitikimą su miegančiu vyru. Buvo karštos dienos, ji stovėjo prieš veidrodį nuoga ir tyrinėjo save. Mintimis keliavo į rytus, į Sidnėjaus miesto pakraštį – minios, žvilganti baltuma, mėlyna žaluma. Sidnėjuje ji galėjo paprasčiausiai būti tarp daugybės kitų žmonių, kitų moterų, dalyvauti nuolatiniame beveik tokiame pat slystančiame judėjime, prisidėti prie jų (be būtinybės pažinti ką nors). Vėliau prasidėdavo namų ruoša; vaikštinėdama, užsiėmusi ji leisdavo mintims klajoti. Taip lėtai leido dienas.

Priekiniame kambaryje adydama tėvo kojines ji įsidūrė adata mažąjį pirštelį. Atmetė galvą kaip suirzusi kumelė.

Palaižė kruviną pirštą ir apvyniojo nosine. Pirštas nesiliovė kraujavęs.

Prieš ją išdygo ponas Keivas – tos klostės, jo kūno karštis. Taigi dar vieną dieną jis sėkmingai pasirodė lauke.

Jis ištiesė gumos riešutą.

– Čia tau, – paaiškino. – Paėmiau pakeliui. Bus puikus antpirštis.

Elena nusišypsojo. Pirmą kartą jis nutarė į ją pažvelgti. Nuleidusi galvą ji matavosi riešuto kevalą. Tiko.

– Taip ir maniau, – tarė jis.

Jai sakė, kad storuliai – geriausi šokėjai. Jis labai švelniai atvyniojo nosinę.

– Ar virtuvėje turi melasos? Įkišk ten pirštą. Ims gelti kaip įsipjovus, bet kraujavimas liausis. Tai mano motinos triukas. Ji buvo iš kaimo.

Iš kito kambario jam šūktelėjo tėvas.

– Tavo tėvas nori man kažką parodyti.

Atsainiai maudamasi gumos riešutą ant įdrėksto piršto Elena suvokė, kad staigus pono Keivo priartėjimas atskleidė praktinę jo pusę. Žinojo, kad ją laimės – kada nors. Jis vos galėjo išlaikyti šaltakraujiškumą. Vis dėlto kraujavimas liovėsi. Dėl gumos riešuto. Elena norėjo pasakyti tą Keivui. Tuo metu ji buvo pasiruošusi teikti per daug reikšmės paprastiems dalykams.

– Šiaip ar taip, – nusišypsojo jis, – paklausk tėvo, koks trumpas vietinis *planchoniana* pavadinimas.

16

Approximans

YRA PASAKOJIMŲ (apie juos buvo kalbėta), sudarytų iš tokių menkų išteklių, jog vargu ar išvis galima juos vadinti pasakojimais. Tai greitomis užrašytos kelios eilutės: fragmentai be pabaigos – pernelyg tikroviški. Beveik pasakojimai, arba – gal ir pasakojimai. Jie labiau primena santraukas. Toks glaustumas prieštarauja geležiniam dėsniui, kurį pasiūlė žymus vokiečių milžinas: „Visi geri pasakojimai – lėti pasakojimai“.

Vis dėlto negalima paneigti, kad trumpiausias anekdotas (štai, mes nesakome „pasakojimas“) gali sukurti išties kurioziškos, neišdildomos galios aidą. Dėl tų pačių priežasčių, nepamirškime, dailininkai labai vertina piešinius ir mažyčius eskizus.

Kadaise didingame Ranguno viešbutyje, vis dar veikiančiame ir dabar, po karo valgomajame stovėjo „Beale“ pianinas. „Beale“ – Australijoje pagamintas pianinas. Su *eukalipto dangčiu.* Žmonėms šnekučiuojantis ir šnabždantis valgomajame, dūzgiant ventiliatoriams ant lubų, o gal dėl to, kad buvo madingas kabaretas, pianino dangtis visada būdavo pakeltas. Ir visai nesvarbu, kad Sidnėjuje pagamintas „Beale“ dažniausiai būdavo nesuderintas.

Kolonistų žmonos, prekybininkai, valdininkai mėgdavo pasipuošę baisioje drėgmėje šokti valsus ir fokstrotus pagal „Be-

ale“ muziką, akompanuojant vienam ar dviem smuikams. Pianinas, smuikai ir drėgmė – begalinė melancholija.

Garso srautas, sklindantis iš po pakelto „Beale“ pianino eukalipto dangčio, sukūrė tarp kai kurių porų antrinį, ilgiau trunkantį aidą – painiavą, išskirtines galimybes; daugybė įvairių pasakojimų rasdavosi apie tuos žmones ir plevendavo kaip muzikos natos „Beale“ pianino su pakeltu dangčiu dėka. Vienintelis pianinas Rangune ir net pats dangtis tapo pasakojimo ar daugybės pasakojimų šaltiniu ar esme. „Jei supranti, ką sakau“, – tarė jis.

17

Imlayensis

TIKRIAUSIAI PATĮ REČIAUSIĄ eukaliptą, Imlio kalno malį, buvo matę – apytikriai skaičiuojant – tik keli tuzinai laimingųjų. Manoma, kad yra tik apie septyniasdešimt augalų, visi viename plotelyje prie uolų netoli Imlio kalno viršūnės, tolimojoje Naujojo Pietų Velso pietinėje pakrantėje. Jauni kamienai žali, papūgų ar laumžirgių spalvos; oro veikiami vėliau jie tampa rudai oranžiniai ar papilkėja.

Kaip Holendui pavyko gauti sodinuką, lieka paslaptis. Eukaliptų pasaulis gali nirčiai gintis; pasakojimai apie nemokšiškumą ir išdavystes plinta kaip krūmynų gaisrai, ir juos lygiai taip pat sunku sutrypti. Šios srities žmonės nelabai žinojo, ką veikti su Holendu. Iš tiesų jiems jis nebuvo saviškis. Ir vis dėlto buvo sunku negerbti jo atkaklumo.

Dar įspūdingiau, kad jam pavyko išauginti savo žemėse, žemyno gilumoje, Imlio kalno malį.

Iš bokšto Elena stebėjo dvi tolimas žmogystas, plūšinančias per aptvarą prieš vėją. Jie, tarsi skrendančios varnos, suko į kvarcito atodangą pietiniame pakraštyje, kur augo rečiausias eukaliptas; ji tą žinojo, nes tėvas mirktelėjo ir linktelėjo galvą jai per pusryčius. Bet pats Imlio kalno malio retumas teikia jam tokią išskirtinę išvaizdą, kad įvardyti turėtų būti lengva, ypač pono Keivo kalibro žmogui.

Elena nuleido galvą jiems išnykus. Jai buvo sunku žiūrėti. Kiekvienas medis, prie kurio ėjo ponas Keivas, buvo dar vienas žingsnis link jos. Tėvas atrodė tarsi koks pabrolys. Jis varė ją lauk. Bokšte buvo šilta. Elena pažvelgė į savo kojų pirštus, tyrinėdama kelį prisiminė kitus gerbėjus, jų balsus, viltingus veidus. Valandą ar ilgiau spoksojo į kelį. Prieš kelias dienas ji aptiko miegantį vyrą. Dabar Elena galvojo ne apie jo plaukus, bet apie elgesį, kuris glumino. Netikėtumas beveik erzina, – iškeverzojo ji savo dienoraštyje.

Kai ji vėl pakėlė galvą ir dirstelėjo į medžiais nubarstytą aptvarą, – priešinga kryptimi nuo pono Keivo ir tėvo, – pamatė šalia tankesnio medžių guoto judančią žmogystą.

Jų žemėse retai galėjai pamatyti tokį vaizdą. Žmogus buvo panašus į tą vidutinio sudėjimo vyrą, kurį ji rado miegantį ant žemės. Ji nuskubėjo žemyn siaurais laipteliais į plačią šviesią erdvę ir ryžtingai nužingsniavo beveik iki tos vietos.

Jo nė ženklo, tik eukaliptai vienur kitur, kurie jai nerimaujančiai atrodė visi vienodi. Elenai jos gyvenimas buvo kaip tik toks. Tėvo dėka čia buvo visa ko gausu, tą atspindėjo medžiai, – ir neišspręsta dėlionė centre.

Mėlynus marškinius ji paprastai vilkėdavo tik ypatingomis progomis, ir jie kažkaip pridėjo nekantrumo jos strazdanotam grožiui.

18

Foecunda

PO DAUGYBĖS NUOTYKIŲ daugybėje kelių – miestų, miestelių ir miškų – jis vasaros pradžioje pavargęs atvyko į Holendo ūkį. Buvo budrus, sunkiai būtum galėjęs priremti prie sienos, ir abejingas daugybei dalykų. Ligos padarė jį mąslų. Šiaip ar taip, jį galėjai palaikyti neatsakingu.

Užuot ankstyvą rytą grįžusi į tolimąjį ilgą aptvarą, Elena ėjo tarp patamsėjusių kamienų palei upę, regėdama kelią.

Tai buvo pasyvumo forma – beveik kaip žvejyba.

Ji tik akimirką stabtelėjo prie ramaus vandens netoli tilto, kai kažkas jai švilptelėjo. Užuot priešiškai nusisukusi, kaip miestelyje, ji atsigręžė.

– O, tu vis dar čia... Maniau, kad palikai mūsų apylinkes.

– Apylinkes, – pakartojo jis. Stovėjo šiek tiek pasisukęs į ją. – Beje, ką čia veiki?

– Ieškau tėvo.

– Ar reikia jo ieškoti?

– Tikriausiai ne.

– Manau, kartais sunku suprasti, – jis sukryžiavo rankas labai natūraliai.

„Jis – mano tėvas, – norėjo pasakyti ji. – O tu jo nepažįsti.“

– Nori atsikąsti obuolio?

Pagundai pasidalyti maistu – švarių sferinių matmenų, kur

matyti, kiek paimta, – neįmanoma atsispirti. Elena ištiesė ranką, jos rankovė atsismaukė, ranka apsinuogino.

– Vakar mačiau panašų į tave iš namo.

Jis vyriškai atsikando obuolio ir nežymiai linktelėjo. Krutantys žandikauliai priminė jai arklį. Jie ėjo pro medžius į ilgo aptvaro galą.

– Kaip manai, kiek čia eukaliptų?

– Manau, net mano tėvas jų nebesuskaičiuoja. Jis juos visus surašė.

– Akivaizdu, kalbame apie šimtus.

Jie priėjo daugybę neišvaizdžių krūmokšnių, dažniausiai augančių smėlėtose Australijos slėnių juostose.

– Kažkur čia, – Elena atsisuko ir parodė į namą. – Manau, čia buvai tu... kažkur čia.

– O dėl eukaliptų – nuo malių mane krečia šiurpas. Jie niekada neapsisprendžia, kokią kryptį pasirinkti.

Jis šelmiškai žvilgtelėjo kaip bendrininkas; jai tas nepatiko.

– Argi tavęs nekrečia šiurpas nuo malių? Tau turėtų labiau patikti geras senas tvirtas gumos medis, toks, – viltingai tęsė jis, – kaip kalendoriuose?

– Man neįdomus nė vienas!

Tema buvo pati neįdomiausia iš visų, kokią tik ji galėjo įsivaizduoti. Vieninteliai į jų žemes ateinantys žmonės buvo vyrai, kurie stengėsi įtikti jos tėvui, visi apsikarstę juokingomis nereikšmingomis žiniomis apie medžius. Jau pats žodis *eukaliptas*, daugeliui pats mieliausias pasaulyje, Elenai kėlė nepakenčiamų rūpesčių. Ji manė, jog visi, įžengę į eukaliptų pasaulį, išeina iš jo sumenkę ir susmulkėję. O dabar štai ir šitas, stovi šalia jos ir skina lapą – tikrai dar vienas iš jų. Nors ir nepasakė vietos pavadinimo – Siauralapis malis (*E. foecunda*), – atrodė žinąs, nes pažvelgė į medį ir atsikrenkštė.

– Kartą gyveno italas, – tarė jis, – kuris Karltone turėjo vaisių krautuvėlę.

Šis vyras pirmasis Melburne pasivadino FRUTOLOGU – ar esi kada pagalvojusi, iš kur kilo šis žodis? – ir užrašė tai žaliomis raidėmis virš krautuvėlės durų. Jo vaisiai buvo geriausios kokybės. Jis gyveno virš parduotuvės. Abu tėvai buvo mirę. Jis buvo kuprius. Ne toks jau bjaurus, bet šiek tiek perkreipta burna. Visi jį mėgo. Jis atidžiai klausydavosi moterų. Savo ruožtu jos niekam neleisdavo blogai kalbėti nei apie jį, nei apie jo vaisius, nors irgi kraipydavo galvas ir juokdavosi vos užsiminus apie vedybas.

Jo parduotuvė Karltone garsėjo vaisių parodomis. Labai kantriai ir talentingai kiekvieną sekmadienį už langinių jis kūrė kompozicijas. Galėjo rinktis iš daugybės spalvų ir formų.

Įprastinės obuolių piramidės ir panašūs dalykai jam atrodė pernelyg nuobodūs. Jis kūrė detalius Italijos žemėlapius iš žaliųjų ir geltonųjų paprikų, o Kvinslendo valstijos – per mangų sezoną. Tarp įspūdingiausių kūrinių buvo nacionalinės vėliavos, žinoma, futbolas, laikrodžiai ir dviratininkas. Ištobulinęs meistriškumą jis ėmėsi vaisių skulptūrų: Kristaus gimimo scenų, Ajerio uolos iš Tasmanijos obuolių, pacifistinės scenos iš kantalupų; ir visur – saldieji obuoliai bei ananasai.

Tai buvo jo pomėgis, davęs daug naudos ir verslui. Žmonės klausdavo:

– Tai ką sumanei mums šią savaitę?

Kuprius dėmesingai ir rūpestingai išlaidavo šviežių vaisių parodoms ir gana santūriai stengėsi atitolinti tą ypatingą niokojimo atmosferą, „kuri persmelkia anglosaksų miestus sekmadieniais“. Jis teikė malonumą ir pirkėjams, ir praeiviams. Pamažu parodos tapo vis pretenzingesnės ir sudėtingesnės, reikalavo iš jo vis daugiau kantrybės, išradingumo ir ištvermės –

ir ne tik to. Kuprius kaip visada ramiai sau triūsė parduotuvėje, o vaisių skulptūros darėsi vis nepaprastesnės.

Gretimoje pyragaičių krautuvėlėje dirbo jauna moteris. Kartais ji užeidavo į jo parduotuvę – nusipirkti kekės vynuogių ar ko kito. Jai einant pro šalį jis sustodavo ir spoksodavo į ją. Vargu ar ji bent kartą žvilgtelėjo į kuprių, gal tik pajusdavo jį esant netoliese, – net tada, kai jis stovėdavo ant tako su prijuoste.

Kartą jis padovanojo jai kekę vynuogių; ji paėmė ir nerūpestingai padėkojo. Nereikia nė sakyti, kad jos visai nedomino vis pretenzingesnės jo vaisių parodos.

Jaunoji moteris buvo itin mėlynų akių, tokias galėtų turėti persiška katė (išgryninta migloto kalnų į vakarus nuo Sidnėjaus mėlynumo versija). Dar keistesnis, gal susijęs su akių spalva, buvo jos įprotis pasitaikius progai žvilgčioti į save – ne tik į veidrodžių, bet ir į langų, durų, automobilių gaubtų, klanų atspindžius. Nesvarbu, ar kur nors ėjo, ar su kuo kalbėjo. Kiekviena proga vis bandydavo dirstelėti į save. Pamačiusi savo atspindį, dažnai taisydavosi plaukus ar drabužius. Nieko negalėjo padaryti. Tai buvo egocentrizmas, perėjęs į tiką.

Ar ji buvo miela, ar buvo graži? Elena svajojo apie mėlynas akis.

Miela ar graži – nelabai tai ir svarbu. Ilgais tiesiais plaukais ir kiek tuštoko veido. Vargšas kuprius buvo kaip apsėstas. Jeigu jis ją turėtų, gyvenimui nebetrūktų nieko.

Kiekvieną laisvą akimirką – ir net aptarnaudamas pirkėjus – jis svarstė, kaip galėtų patraukti jos dėmesį.

Atsisėdo ir išsitraukė sąrašą. Atrinko spalvas. Apskaičiavo kiekius. Specialiai užsakė egzotinių vaisių. Turguje pats rinkosi kiekvieną vaisių, svėrė jį rankoje apžiūrinėdamas formą ir spalvos lygumą.

Visą sekmadienį triūsė už uždaro priekinio krautuvės lango. Ir ryte vis dar plušo, taisinėjo. Jis buvo kaip tie uolūs paukš-

čiai Naujojoje Gvinėjoje, kurie kruopščiai renka butelių dangtelius bei stiklo šukeles ir neša į lizdus, kad pritrauktų patelę.

Susirinko įprasti stebėtojai ir ankstyvi pirkėjai, ir kai jis, tarsi paminklą atidengiantis politikas, atvėrė langines, nuvilnijo susižavėjimo murmesys.

Pirmasis bandymas atliktas.

Dabar beliko laukti.

Turistai fotografavo, vaikai šokinėjo ir rodė pirštais. Pirkėjas, dėstęs meno istoriją netoliese esančiame universitete, puolė jį sveikinti:

– Šedevras. O aš žodžiais nesišvaistau...

Tą akimirką pasirodė ji, kaukšėdama aukštakulniais bateliais. Jis pusiau žodžio paliko pirkėją ir išėjo į priekį.

Ji skubėjo, vėlavo į darbą, ir vis dėlto dirsčiojo kairėn ir dešinėn ieškodama atspindžių. Kas gi čia dedasi? – ji praėjo tiesiai pro jo langą nieko ypatinga nepastebėjusi. Jis lūkuriavo. Įpusėjus rytui ji vėl praėjo nieko nepastebėjusi, per priešpiečius taip pat, o einant namo jos dėmesį patraukė ne vaisių skulptūra, bet šoninis jo sunkvežimio veidrodėlis.

Ten, lange, buvo sumodeliuota ji – galva ant nuogų pečių, stulbinančiai tiksli Arčimbaldo mozaika: jos persikų ir grietinėlės kūnas, supjaustyto obuolio ir datulių nosis, papajos kakta, banano smakras, žvilgantys granato dantys, kivio antakiai, sultingos slyvų lūpos; gvajavų kekės tiko ausims, kriaušės pečiams; kiti kąsneliai bei gabalėliai, pernelyg subtilūs, kad iškart pastebėtum, susiliejo į visumą. Padaręs raukšlę kaktoje ir delikačiai išdėliojęs nektarinus ir figas, jis netgi pavaizdavo jos maniją.

Viskas čia buvo nuostabiai tikslu – išskyrus akis. Jam nepavyko rasti žydrų vaisių. Be akių ji tikriausiai negalėjo savęs atpažinti.

Siekdamas ranka atsiremti į puošnų lygų Pietų mėlynosios gumos (*E. bicostata*) kamieną jis netyčia kliudė Eleną.

19

Sideroxylon

KODĖL MEILĖS kankinamas bakalėjininkas turėjo būti kuprius? Tarsi jam nepakaktų problemų – juk vienas gyveno virš parduotuvės, ir taip toliau.

Tai buvo tik pasakojimas. To reikia pasakojimui.

Jam nereikėjo pasivadinti „frutologu“, bloga iškaba, – manė Elena.

Kai nepažįstamojo pasakojimas pakibo ore, ji susierzino dėl jo abejingumo jos klausimams: „Ar ji vis dėlto sustojo prieš parduotuvę ir atpažino save? Kas toliau? Ar negalėjo kas nors jai pasakyti? O batai – kokius batelius ji avėjo?“

Tačiau jis nuėjo prie kito medžio, žemo *niūraus* eukalipto šalia šviesiai rudos užtvankos, kuris tarsi priminė jam kitą, visiškai kitokią istoriją. Elena tyrinėjo jo veidą. Ar jis vaikščiodamas kuria?

Medis buvo Muga geležinė žievė (*E. sideroxylon*).

Ši istorija neturi laimingos pabaigos.

Viename iš nesuskaičiuojamų Kanberos aklagatvių gyveno į pensiją išėjęs tarnautojas su žmona. Pastaruosius septyniolika metų jie bendravo tik per savo šunį.

– Ar ta sena kalė pakels savo subinę ir išvirs puodelį arbatos?

– Pats gali išsivirti, tarnavau tam šmikiui daugybę metų.

Elena ėmė juoktis.

Tai turėjo būti nelaiminga istorija!

Dirbdamas vyras sėkmingai kopė valstybės tarnautojo karjeros laiptais ir galiausiai tapo atsakingas už visus Australijos svorio ir mato vienetų standartus. Tai buvo veikla, teikusi tam tikro pasitenkinimo. Be kita ko, ji demonstravo, kaip iš viena neišvengiamai kyla kita: sunkus darbas prie prastų svorių ir matų standartų leido jam daryti karjerą. Tai savo ruožtu įliejo į privatų jo gyvenimą griežto pedantiškumo ir nusivylimo.

– Palikau skrebučių jam ant stalo, turbūt atšals.

– Slankioja su tuo senu chalatu, ar ne? Ar nemanai, kad jai reikėtų pasižiūrėti į veidrodį.

Jie abu kantriai laukė vienas kito mirties ir iš visų jėgų stengėsi palenkti į savo pusę šunį, lėtai slankiojantį australų aviganį: glostė jį ir šėrė skaniausiais kąsneliais iš savo lėkščių, nuolat kalbėdami su juo ir per jį. Kai australų aviganis ėmė vis mažiau judėti, jie išsigando – kaip bendraus jam nugaišus.

Pirmoji išėjo moteris. Užsiėmęs kryžiažodžiu vyras nepastebėjo nieko neįprasta. Ją rado ant miegamojo grindų apie priešpiečius; vyras girdėjo šunį inkščiant.

Nuo tos dienos australų aviganis nesitraukė nuo vyro.

Namai atrodė ištuštėję.

Kiekvieną antradienį ir penktadienį, iš paskos lėtai bidzenant šuniui, jis lankė jos kapą ir skundėsi jai prie kojų gulinčiu šunimi: ką padarė, ko nepadarė, kokią netvarką sukėlė skalbykloje, jo blusomis ir tuo, kad nebeatsiliepia į jo švilpimą.

Ir tada, po kelių mėnesių, atsitiko pats blogiausias dalykas – atsibudęs ryte vyras suprato, kad ir paklusnusis šuo nugaišo.

Sutinku, tai liūdna istorija. Elena norėjo jam tą pasakyt ir paklausti, ar jam patinka šunys. Staiga jai kilo daugybė klausimų, bet jis perėjo prie kito medžio, tarsi atsitiktinai – prie Pilkosios gumos (*E. punctata*), dėl žievės vadinamos Odiniu švar-

ku, ir paniro į beveik tokią pat istoriją – išskyrus vieną esminį skirtumą.

Taigi – batsiuvys Leichharte (turėčiau jums pasakyti, kad tai vyksta Sidnėjaus priemiestyje su telegrafo stulpais, telegrafo laidais ir raudonais telefonais) kas vakarą eina prie savo žmonos kapo, dažnai net pamiršęs nusijuosti odinę prijuostę, ir pasakoja jai dienos naujienas, klausia patarimo:

– Ponios Kadlip kulniukai vėl nulūžo, tų žalių batų. Jai reikėtų numesti svorio. Pamiršau palaistyti gėles. Vėl pritrūko raištelių. Pažįsti Farinių mergaitę, tą, kurią vaikinas vežioja motoriniu dviračiu? Jis nukrito nuo dviračio ir susiplėšė odinį švarką. „Aš tik batus taisau“, – pasakiau jai. Žvilgtelėjau – galėčiau sulopyti. Kiek už tai prašau? Kaip paprastai? Paštininkas Regas vėl grįžo. Žinoma, jo batų nosys vėl sudilusios. Tūkstantį kartų jam sakiau – guma, pereik prie gumos, kaip tu visada sakydavai. Bet jis senamadiškas. Turi savo skonį! Dvi moteriškės eina į tas pačias vestuves – tu jas pažįsti. Mane atmintis apgauna. Abi su aukštakulniais, sutvirtintais dirželiais. Viena garsiai kalba, sakei, jos motina buvo kurčia. Atėjo vyras pasikeisti automobilio stovėjimo skaitiklio. Ar sakiau tau, kad nuomos sutartis baigiasi lapkritį? Taip, sakiau. Teks ką sugalvoti, turiu keletą minčių. Sako, kad rytoj lis.

Jis taip pat norėjo žinoti, ką daryti su visais jos batais, patogiais batais su žaviomis raukšlelėmis, kurie taip ir liko surikiuoti drabužių spintos apačioje.

Istorija, nuskridusi jam nuo liežuvio, turėjo būti priešpriešа pasakojimui apie beviltišką santuoką, karčią šunišką katastrofą, – taip sakė jis; bet Elenai ji atrodė liūdna, kur kas liūdnesnė nei pirmoji, beveik per daug liūdna, kad apie ją norėtum galvoti. Kol ji mąstė apie ilgos draugystės privalumus ir silpnybes, medžiai aplink ją išskydo – kaip sapne. Žinoma, tema plati ir įvairi kaip miškas, skirtingi aspektai kilo skirtingais kampais skirtingame fone.

Žvilgčiodama į jį svarstė, kaip jis atrodytų su odiniu švarku.

Kad ją pralinksmintų, jis atpažino medelį iš Kvinslendo, *E. beaninna,* ir mąsliu balsu pasakė neseniai nugirdęs pagyvenusią moterį Menlyje sakant kitai, galėjusiai būti jos dukra: „Koks baisus vardas! Bus kaip girnų akmuo jai po kaklu“.

Jis atsisuko į Eleną:

– Ahaa, ji šypsosi.

O dėl girnų akmens – kaipgi tas pardavimų vadybininkas iš pramoninės keramikos firmos Sidnėjuje, dėl vienintelės priežasties visada galiausiai prarasdavęs autoritetą darbe?

Jis buvo Buvo – Piteris Buvo.

Žinoma, kai žmogus geraširdiškai klausia: „Ar viskas buvo gerai?“, atrodo, kad jį šmeižia, kad ir kur tas būtų. Net nekaltas pardavėjo įprotis pradėti žinutę žodžiais „šiandien buvo“ badė pirštu į prastėjančius jo gebėjimus. Greitai besikeičiančiame, mažai pelningame pramoninės keramikos pasaulyje menkiausias perspėjimas, kad kas nors „buvo“... deja, tai lemtis.

Elena vis dar mąstė apie draugystės galią, vargšo kurpiaus istoriją.

Iš tiesų kalambūras visada kelia apmaudą – ir neduoda rezultatų. Tai tarsi būdas persikelti į kitą tikrosios daiktų būties pusę, niekur nevedantis išsisukinėjimas. Bent jau jis labai menkai paveikė tradicinį medžių pavadinimų suteikimo būdą, eukaliptų taip pat.

– Ar žinai mano vardą? – pasiteiravo ji.

– Žinoma. Bet dabar manęs neklausk.

Jie sustojo priešais kitą eukaliptą, akį rėžiantį, stebuklingai persodintą iš Melvilio salos; jo kaštoniniai žiedai karojo žaliai rudoje jūroje – Kašmyro skara be ornamentuotų apsiuvų. Matydama jį panirusį į savo mintis Elena atsirėmė į kamieną ir laukė.

– Nuo šiol nebesakysiu kalambūrų. Ne, – jis pridėjo ranką prie širdies. – Nieko netikro.

Jis ėjo nuo medžio prie medžio ir pasakojo jai istorijas, o Elena leido joms lėtai suktis ir skverbtis į ją. Bėgo laikas, o jo balsas vibravo pro medžius drauge su pažįstamu karščiu. Jai patiko jo balso skambesys. Dienos karštyje panoro užsimerkti. Bet stebėjo jį klausydamasi. Net nežinojo jo vardo. O jei kas paklaustų?

Kol atėjo laikas Elenai grįžti namo, šis vyras jai papasakojo dar šešias ar septynias – ji jų neskaičiavo – istorijas.

20

Desertorum

TAIP, TAIP, TAIP, taip; Ciuriche, Dubline, mechaniko garaže Paryžiuje daugybė istorijų prasideda ir baigiasi šiuo maloniausiu žodžiu, vis dar malonesniu ausiai, jei ne protui, už *eukaliptą*. Taip, visi vyrai mieste ir visos moterys, o svarbiausia – motinos, sakydavo Holendui „taip" jam dar nepravėrus burnos – jei ne žodžiu, tai veido išraiška, – kad tik išlaikytų gerus santykius su šiuo maloniu visų tų plačiai nusidriekusių akrų, einančių niekais šalia gražuolės upės, savininku ir jo gražiąja dukra. Ji iš tiesų buvo graži, ir kas dieną darėsi vis gražesnė – strazdanotas balandžio kiaušinis, toli pralenkęs visus apylinkėse. Daugiau keliavę vyrai, kaip ir tie, kuriems teko būti kare, ir beveik visi kiti gerbėjai negalėjo prisiminti gražesnės moters nei artimiausiame mieste, nei už kalnų Sidnėjuje. Naujas gofruotosios geležies banko vadybininkas paskelbė nematęs dailesnės gražuolės visame Londone, kur praleido tris savaites po karo.

Peizažas taip pat turėjo strazdanoto grožio, kuris geologiškai sunkėsi iš visų pusių – ir išliko.

Holendas buvo patenkintas jo nekintančia išvaizda – lėtais pakilimais ir nuolydžiais, nuovargiu ir ašaromis, kurios ištrykšdavo vos pakrapščius paviršių. Medžiai, medžiai. Prabėgo daugybė metų, kol Holendas pripažino blyškią žemės jėgą. Ji įšliaužė į jo kūną ir apsistojo jame visam laikui. O jis

viską jau pamiršo – talentas, natūralus pranašumas, kurio reikia pavydėti.

Elena mintimis vis grįždavo į Sidnėjų, į mokyklą pas savo uoliąsias drauges ar nenusakomą dviejų gatvių kryžkelę – prie pramanytų pamatų. Ten visada būdavo jūros siena, klampus uostas ir žiburiai, miesto gatvės, parduotuvės ir minios žmonių, vaikštinėjančių visomis kryptimis. Stovėdama aptvare Elena dažnai įsivaizduodavo save kur nors kitur; ir kaip tai galėtų nutikti? Savo dienoraštyje ji suteikė tam formą, – pagal nuo bokšto plaukiančių minčių kryptį, karštose dulkėse tarp medžių, ar jai pačiai plaukiant šiltoje upės srovėje, – dvigubo plaukimo formą. Elena būtų galėjusi lengvai atsiskirti nuo mylimo tėvo ir savų medžių.

Pasitelkus kraštovaizdį kuriamas menas. Ir kokios tai karštligiškos, tačiau akivaizdžiai būtinos pastangos!

Menas netobulas, ne toks kaip gamta, kuri yra kasdieniškai „tobula“. Bandymai pakartoti ar bent ranka perteikti kokį nors gamtos kampelį yra amžiams pasmerkti. Ir vis dėlto, mums atpažįstant šias pastangas, atsiskleidžia keista meno galia.

Dailininkas sužmogina gamtos stebuklą nupiešdamas klaidingą jo versiją; taip gamta – peizažas, figūros – priartinama prie mūsų, leidžiama vienaip ar kitaip ją suvokti. Pažvelkite į žmogiškąsias versijas vandens lelijų, kalno prie Aikso, geltonos plokščios Vimeros žemės, saulėgrąžų, besimaudančiųjų, jau nė neminėkim ąžuolo su iš dešinės atbėgančiu šunimi, – jis tikriausiai simbolizuoja visus pasaulio medžius. Teptuko žymės, dažuose įklimpę vabzdžiai, nykščio atspaudai, *parašas* ir kita – tai žmogaus pastangų ženklai. Kai jų ten nėra, kaip nuotraukose, rezultatas lieka analogiškas gamtai, oportunistinis.

Šiaip ar taip, toks peizažas kaip Holendo toliau prašosi perteikiamas žmogaus terminais.

Nei Holendas, nei ponas Keivas neturėjo laiko žvilgčioti į veidrodį. Jei nebūtų reikėję skustis, jie tikriausiai net neturėtų jo namuose ar kur kitur. Dėl tos pačios priežasties, – jei pasaulyje yra bent kiek poetinės logikos, – jiems buvo nejauku duoti ar gauti.

Devintos dienos rytą ponas Keivas pajuto šį nejaukų jausmą stumdamas per stalą rudo popieriaus maišelį, ir paaiškinimų čia nė nereikia. Holendas pripažino gestą, bet nepaisė ir neskubėdamas toliau gėrė arbatą. Elenai pasidarė jų beveik gaila. Pagaliau Holendas pakėlė maišelį – iš jo išslydo pavyzdinė knyga paprasta tema – S. Sirilo Blektino „Dulkės" (*Chapman & Hall*, 1934).

– Šiandien mano gimtadienis, – paaiškino ponas Keivas. – Jaučiuosi dosnus.

– Su gimtadieniu, – pasveikino Holendas. Atvertė keletą puslapių. – Kur paveikslėliai?

– Ar skaitysi? – paklausė duktė.

– Kas žino?

Jis padėjo knygą į lentyną prie antografijų bei specialių vadovėlių, krūvos *Illustrated London News* bei *Walkabout*. Čia glaudėsi Kaleskio klasikos knyga užlankstytais kampais, „Lojantys ir kandantys Australijos gyvūnai" bei sąskaitų knygos zomšos nugarėlėmis, kurių jis niekada nė atsivertęs nebuvo.

Užuot pakėlusi nuotaiką, netikėta dovana juos prislėgė, Eleną taip pat. Ji priminė, kad varžybos eina į pabaigą.

Ponas Keivas matė viską kitomis spalvomis, nes buvo senamadiškas.

– Trumpos šaknys, – Elena girdėjo jį sakant. – Jos išties neįsikabino šioje vietoje. O dirva... dirva skurdi. Sakyčiau, dar nepakankamai ilgai čia esame, todėl neįsikabinome. Dažnai apie tai mąstau. Mano šeima žlugo. Žinote tokius dalykus: girtuokliai, beviltiški vyrai ir taip toliau. Taip, mano pro-

tėviai atvyko, mes gyvenome ir augome, bet tik tiek. Daugiau nieko...

– Jūsų vietoje nesikraustyčiau dėl to iš proto, – tarė Holendas.

Vos tik jie dingo iš akių, Elena nusprendė „pasiklysti", jei tik įmanoma, ne medžių rikiuotėse palei upę, bet tarp sutaršytų malių kuokštų už sodybos, už vėjo užtvaros. Tenkindama malonų įgeidį ji apsiavė šviesiai raudonus batukus su aukščiausiais kulniukais, juos buvo nusipirkusi Sidnėjuje. Jie buvo skirti vaikščioti kilimu trumpus atstumus, na, gal šiek tiek toliau. Elena avėjo juos tik savo miegamajame. Dabar ėjo sutrūkinėjusia žeme tarp medžių, apėjo didelį skruzdėlyną ir lengvai siūbuodama, nenatūraliai išskėtusi alkūnes mėgavosi, kaip smailūs kulniukai sminga į žievių chaosą. Mažų batelių nepraktiškumas tikrai ją džiugino – nukreipė mintis į kulkšnis ir kažkokiu būdu atspindėjo visus jos jausmus – laisvės troškimą ir begalinį pažeidžiamumą.

Ji vis dar leido kūnui siūbuoti ir linguoti; tik pamačiusi jį suprato, kaip atrodo iš šalies.

– Tu stebėjai, – pasipiktino ji.

Nusiavusi batelius pasikišo po pažastimi.

– Argi ne?

– Vėl apsiauk, – paprašė jis ir susiraukęs spoksojo į batelius.

Pasirodyti prieš jį; o jis bandytų ją paremti, bent jau žvilgsniu. Svarstė, kodėl jis čia. Nebuvo panašus į gerbėją, tikrai ne. Bet kur tik ji eidavo, jis vis pasirodydavo, prie medžio.

Tikriausiai ją stebėjo.

Jis papurtė galvą.

– Nebūtinai, – tarė.

– Ar gerai jautiesi? – pasiteiravo ji. Jis buvo išblyškęs.

Bet kuris kitas gerbėjas, egzaminuojamas tėvo, jau būtų akmeniniu veidu išpyškinęs medžio, po kuriuo jis tupėjo, pavadinimą – Lenktasis malis (*E. desertorum*).

Kurį laiką jis nieko nesakė.

– Turiu pasiūlymą, – jis rankos mostu išlygino orą. – Nusimesk naštą nuo kojų.

Žvelgdama žemyn Elena matė dalį jo kaklo.

– Gali stovėti. Ką galiu tau pasakyti... Tai tik kadaise išgirstas sakinys. Bent jau pasidėk batelius, arba atiduok man! Libane, dykumos pakraštyje, yra vieta, vadinama Šventųjų slėniu. Kalbama, kad ten gyveno trys šventieji, darantys stebuklus.

A, ji sėdasi. Gerai.

Vienas galėjo gydyti ligas, tokias kaip reumatas, kitas – prikelti mirusį žmogų, o trečiasis, kuris mums dabar rūpi, daugybę kartų padėjo nevaisingoms žmonoms. Jį lankydavo dvigubai dažniau nei anuos du.

Dykuma, – tęsė jis, tarsi būtų praleidęs daugybę laiko po ją klajodamas, – yra nežemiškai *švari* vieta. Sakoma, kad ji išgrynina žmogų.

Elena manė, kad jis jai labiau patiktų, jei būtų čia atvykęs po klajonių tolimuose miestuose. Ją domino jo elgesys, kalbos ir net jo išvaizda, bet vis dėlto ji abejojo. Jis visada buvo ir arti, ir toli. Manė, kad jai įdomios jo istorijos. Kelis kartus pažvelgė į jį nusisukusi.

Jis tęsė pasakojimą.

– Moteris nukeliavo ilgą kelią per dykumą, kad aplankytų šventąjį. Labiau už viską ji troško vaiko, bet negalėjo turėti. Ji buvo vargeta. Kad nenuplėštų batų, ėjo basa, nešdamasi juos rankose. O grįžusi po metų pagimdė sūnų. Tada vėl basa keliavo ilgą kelią pas šventąjį, nešdama savo kūdikį pakrikštyti, bet vaikelis mirė. Dykumoje ji pajuto, kad jo kūnelis šąla glėbyje. Tai įvyko Libane.

Tyloje Eleną užplūdo dykumos vaizdas, krypuojanti vieniša skarota žmogysta, ir klausimai patys prašėsi užduodami. Ji atsisuko į jį. Jis vis dar buvo ten. Atsilošęs, abiem alkūnėm atsirėmęs į žemę ir pakėlęs kelius, įsistebeilijęs į kitą medį.

– Kur tai išgirdai?

– Tai dykumų pasakojimas. Manau, yra daugybė tokių. Tai tikriausiai labai sena istorija.

Prieš jai paklausiant: „Kodėl man tai pasakoji?“, jis prisimerkė kaip majoras Lorensas filme.

– Jei aš neklystu... pataisyk mane, jei klystu... argi čia ne Boranapo malis?

Kol Elena vis dar matė vargšę moterį tuščiu glėbiu, nepažįstamasis (kuris jau nebebuvo visai nepažįstamas) kiek pagalvojęs iš liauno rausvai pilko kamieno medžio ištraukė kitą istoriją iš kitos dykumos.

– Purviname kelyje į pietus nuo Darvino, – kalbėjo jis, – yra viešbučio kavinukė ir *Shell* degalinė. Buvo karšta ir aš vis dar matau tą keistą įtampą tarp latvio, kuriam priklausė kavinė, ir putlios moters, padavinėjančios valgį pravažiuojantiems keliauninkams. Ji – apsirišusi galvą skara. Jis – siauraakis, lygios kaktos, trumpaplaukis. Ryte latvis pirmiausia atsikimšdavo butelį alaus ir gerdavo kiaurą dieną. Lauke buvo didžiulė butelių krūva. Pastebėjau, kad turistai iš autobusų rikiuodavosi jos fotografuoti. Dar buvo viščiukų ir kelios ožkos ant ilgų grandinių. Buvo ir Baltasis Rusas, kuris gyveno už kavinės, furgone su oro kondicionieriumi.

Jis pažvelgė į Eleną ir, atrodė, reikšmingai linktelėjo.

– Baltasis Rusas iš tikrųjų buvo tos moters vyras, bet jį pakeitė latvis, jaunesnis vyrukas, leidęs vyrui likti furgone, kur šis, man sakė, stūmė laiką tapydamas žiemos vaizdus ant emu kiaušinių. Ar aš sakiau, kad ji buvo putli, geraširdė ir netvarkinga? Baltasis Rusas norėjo dirbti garaže, be atlygio, kad tik būtų šalia žmonos. Jis buvo santūrus su latviu tik saugodamas ją, vis dar savo žmoną. Kartais ryte jos veidas būdavo ištinęs ir nusėtas mėlynių. Galiu pasakyti tau to vyro pavardę – Turčaninovas.

Ši maža dviejų vyrų ir moters nausėdija buvo niekieno žemės vidury, iš visų pusių apsupta raudonos žemės. Vandenį jie gaudavo iš gręžinio, iškasto prieš šimtą metų ir iškloto geležinės žievės pusrąsčiais. Vieną vasario rytą latvis pasiskundė, kad jam beprotiškai skauda galvą. Vakare ėmė karščiuoti. Kitą dieną jis jau nebegalėjo kalbėti. Blaškėsi lovoje. Prakaitavo kibirais. Murmėjo žodžius, kurių nesuprato nė moteris, o ji irgi buvo latvė.

Moteris nebetiekė klientams maisto, nes bandė dėti ledą ant sergančiojo kaktos, o Baltasis Rusas liko furgone: jam nerūpėjo pilti benzino ir keisti sudaužytus keliauninkų automobilių langus. Trečią dieną ligonis nurimo. Moteris pasitraukė nuo jo lovos ir ėmė daužyti furgono duris. Baltasis Rusas išėjo ir nusekė paskui žmoną ten, kur kadaise buvo jųdviejų miegamasis. Liepęs jai nesijaudinti pakėlė ligonį iš patalo ir akmeniniu veidu, kaip stepių gyventojas, nunešė prie gręžinio.

Jis atsargiai įsodino ligonį į metalinį kibirą ir pritvirtino virvėmis. Paskui nuleido giliai žemyn, iki virvės galo, ir panardino į šaltą vandenį. Padarė tai tris kartus.

Ligonis atsimerkė ir lėtai keliamas į viršų mintimis perbėgo visą savo gyvenimą, – lygiai išdėliotus horizontalius geležinės žievės pusrąsčius, – mėnesius ir metus. Matė tėvus, sėdinčius prie metalinio stalo po medžiu Rygoje; sniegą ir šviesas naktį; bėgo su kitu vaiku keliukais pasižiūrėti negyvo kareivio, išgulėjusio miške daugiau kaip metus ir suirusio; praslinko pro sesers veidą – sesuo kalbėjo lėtai, nes kitaip alpdavo; liesą mokytoją, aklą viena akimi; tetos dantis ir blyškias siūbuojančias krūtis; „Užsičiaupk!“; surūdijęs priekinių vartelių vyris; kai susilaužė tris šonkaulius, jis aptiko daugiau sieros vienoje ausyje; norėjo suvokti pralekiančio paparčio lapo geometriją; atsikando didelį kąsnį vieno obuolio, paskui kito; švelniaodė jau-

na moteris virto jo motina; staiga visiškai dingo tėvas; praslinko tuštuma tarp sesers kojų; prisiminė, kaip žiūrėdavo į vyresniuosius; juodi taškai ant policininko nosies; vėl motina palaida suknele; karo popietės, staiga ėmusios dvokti kaip mėsininko parduotuvė; moters negarbė; nešvarios mergaitės kulkšnys; uniformos ir visuotinis nuobodulys; purvinos gatvės; peršoko dideles savo gyvenimo spragas, dideles spragas; paparčiai, šlapia žemė, dideli juodi paukščiai; turiu nusijuokti; riaumojantis vanduo; ji praskėtė šlaunis; žvilgsnis į Turčaninovo veidą tą dieną, kai jis įkišo šį į kalėjimą dvidešimčiai metų ir tą pačią dieną nuėjęs patvarkė to vyro žmoną; Niujorko silueto idėja; jis negali priartėti, jis niekaip negali pakankamai priartėti; pirmą savaitę Australijoje paėmęs šautuvą nušovė erelį – šis dusliai trenkėsi į žemę; trūksta idėjų galvoje, bet jam nesvarbu; troškina; du medžiai dangaus fone; duotasis gyvenimas susideda iš teisingai praleisto laiko kiekio, jis tą suprato; vandens pilna stiklinė; jis slenka lėtai; balta šviesa. Štai kokius dalykus jis matė. Svarbiausia, kad pasiekė dykumos į pietus nuo Darvino paviršių, o Baltasis Rusas Turčaninovas atsargiai laikė jį už varvančių pečių, – jau mirusį.

21

Cameronii

BUVO BŪTINA peržvelgti vyriško elgesio nuotrupas. Visada sunku nepaisyti fizinės drąsos reikšmės.

Karo apkasai giliai įsirėžė į jo protą, pasirengę ir laukiantys. Kiekvienas scenarijus buvo visai lengvai įsivaizduojama situacija, lėtai įjungianti jo paties galimo elgesio pratybas. Turi išlikti greitas ir tuo pat metu ramus, dažnai purve. Niekur nė ženklo moters, nešnara jokia minkšta medvilninė suknelė.

Tie prievartos aptarimai lengvai gali virsti svarbiais pasakojimais. Net sumažinus iki fragmentų, taip, kaip ardomas šautuvas, visada lieka galimybė, kad jie nuslys į mito gelmes sukurdami labai stiprų aidą.

Istorijos, apvilktos chaki, menkai domino Eleną, – ir Sidnėjuje ji nesižvalgė į fregatas ir kreiserius, prišvartuotus Vulumulu. Dabar, kai jis skynėsi pro jas kelią, ji sėdėjo sukryžiavusi kojas, ir atrodė, kad klausosi geranoriškai nusiteikusi, nors tik demonstravo pakantumą ir išlenkusi kaklą kaip blyški gulbė tyrinėjo savo nuogą padą.

Dievas žino, eukaliptų pavadinimuose pakanka užuominų apie dėmesį kaustančius, su karu susijusius prisiminimus bei kitų ekstremalaus (kitaip tariant, normalaus) vyriško elgesio pavyzdžių.

Yra mažiausiai keturiasdešimt eukaliptų rūšių, vadinamų dėžėmis: Pūkuotoji dėžė, Pilkoji Bailio dėžė, Molojaus dėžė ir taip toliau. Kurdamas istorijas Elenai nepažįstamasis vengė pernelyg tiesmukų sąsajų tarp jų ir, tarkim, istorijos apie kairiarankį aborigeną su ištatuiruota blondine butelyje, besišukuojančia plaukus, ar Molojaus, Didžiosios Baltosios Vilties iš Litgou, kuris pasitraukė iš ringo nesudaužytu veidu, – net su visais dantimis, – ir tapo pasiturinčiu traktorių ir naudotų mašinų prekiautoju miestelyje, o paskui patyrė asmeninę tragediją dėl vienturčio sūnaus. Istorijos įsibėgėja ringe ir išsilaksto laukan.

Kalbant apie Dėmėtąją gumą (*E. maculata*) iš karto tampa aišku, kad taškuotas chaki žalumo kamienas yra tiksli slepiamosios uniformos, kurią dėvi Australijos armija, kopija. Nepažįstamajam leidžiama pradėti keletą istorijų nuo didžiausių autoritetų pastabų: pasak kapitono Greivo, Karališkojo valų būrio fuzilieriaus, Australijos pajėgos turėjo blogiausią reputaciją dėl kaliniams taikomos prievartos – *blogesnę už marokiečių ir turkų.* Gal taip yra todėl, kad jau nuo Pasaulinio karo daugybė savanorių ateina iš kaimų, kur žudymas yra įprasta darbo dalis. Vienam kaimiečiui pavyko išvengti abiejų karų, prisiminė jis (Elena nekreipė dėmesio), ir žemėse prie upės, kurios priklausė jam ir broliams, jis pastatė patį liūdniausią memorialą mirusiesiems – asmeninį tiltą, kuriuo vaikščiojo tik avys.

Kitas aiškus kandidatas istorijoms įkvėpti buvo kraujamedis, atpažįstamas iš kraujavimo raudona sula. Holendas pietiniame pakraštyje turėjo apie trisdešimt šių medžių. Paminėjus *kraują*, paprastai žmonės prisimena pėstininkų mūšius, automobilių avarijas, įpjautus pirštus, o Elenai kraujas turėjo *subtilesnę, svarbesnę* reikšmę. Kanberoje gyvena liesas senas kareivis neįtikėtinai raudonu veidu. Būdamas jaunas karinin-

kas jis šokdavo į apkasus Šiaurės Afrikoje ir Naujojoje Gvinėjoje ir vienas atakuodavo priešus. Kraujamedis. Ne kartą jo šautuvo buožė ir jis pats buvo sodriai aptaškyti kraujais. Turėjo keletą randų ir juos primenančių medalių. Civiliniame gyvenime jis kūrė citatas apie apdovanojimus ir išskirtinę narsą, – šią savanorišką veiklos sritį jam pavyko visiškai monopolizuoti. Metams bėgant jis išmoko meistriško lakoniškumo, kuris galėjo ištverti begalinį kartojimą: „ekstremaliomis...“, „nors puolamas iš visų pusių...“, „nesirūpindamas savo paties saugumu...“, „grįžo per kulkų ugnį...“ ir taip toliau. Tačiau kaip daugelis fiziškai drąsių vyrų, namie jis šalinosi žmonos ir keturių dukterų, o jei tekdavo spręsti subtilias principines problemas, lengviau būdavo pasprukti iš namų; jį galima populiariai ir geraširdiškai vadinti „moraliniu bailiu“.

Jie ėjo pro paskutinius kraujamedžius. Buvo karšta. Elena sekė iš paskos; jis priminė jai klajojantį karį. Tai bent – tarp gumos medžių *klajojantis karys.* Argi tai ne ištrauka iš seno sunkaus tomo apsauginiais žalvario apkaustais? Kartais Elena įsivaizduodavo figūrą, atsirėmusią į artilerijos sviedinio sužalotą medį, – dulkėtą, nukraujavusią, gal net ant žirgo.

Elena vis dar nežinojo jo vardo. Akimirką pamanė, kad galėtų paklausti tėvo, ar jį pažįsta.

O kodėl ponas Keivas negalėtų būti tolimų kraštų karys? Stebimas jos neatlaidaus tėvo, jis buvo dalykiškai ramus, glotniai susišukavęs. Jo kūne ir laikysenoje yra kareiviškų bruožų, medvilninis kostiumas aiškiai pusiau kariškas, – galvojo Elena prisimerkusi.

Prie daubos pradžioje išbarstytų oranžinių riedulių augo aukštas ir negražiai ištįsęs medis, *E. exerta.*

Eidamas pro šalį jis ištarė jo vietos pavadinimą – Stalo draugas. Per pastarąjį karą, – sakė jis, – du australų kareiviai susi-

tiko transportiniame laive, plaukiančiame į Vidurio Rytus, ir garsiai susiginčijo dėl lenktyninių žirgų. Nuo tos dienos jie buvo laikomi bičiuliais. Žemasis ketino įsidarbinti dantistu Brisbeine, o jo bičiulis dirbo alaus darykloje. Jų tvirta draugystė buvo akivaizdi, kai pavalgę prie to paties stalo jie dar ilgai šnekučiuodavosi ir išeidavo paskutiniai. Tai nekėlė rūpesčių. Su jais nereikėjo nuolat šnekėtis. Nors iš tiesų jie nedaug ką težinojo vienas apie kitą, bet ir neklausinėjo nenorėdami nukrypti į asmeniškumus ir nėrėsi iš kailio padėdami vienas kitam. Vaisiniai pyragaičiai, atplukdyti iš namų užlituotose skardinėse, cigaretės ir dantų šepetukai buvo tik keletas iš tų daiktų, kuriais jie dalinosi. Gatvės fotografas Jeruzalėje nufotografavo jų ištįsusias fizionomijas brezento fone apgailėtinoje oazėje: vienas, su fesu ir Kvinlendo šypsena, stovėjo uždėjęs ranką kitam ant peties.

Kas keletą dienų mažasis rašė mergaitei į Brisbeiną, savo sužadėtinei. Laikydamas nuotrauką ištiestoje rankoje jo draugas tyliai švilptelėjo, nors net ir jis turėjo pastebėti jos atsikišusius dantis.

Žemasis, būsimasis dantistas, buvo rimtas ir beveik pedantiškas, ypač prisiminęs, kad jo sužadėtinė laukia jo grįžtančio namo, o tas, kuris švilptelėjo – ilgakojis, skardžiabalsis ir lengvabūdis – nekūrė problemų iš nieko. Jo pravardė Breinas* padėjo jam išvengti, kaip sakydavo, karininko dalios.

Visai netrukus, per Kretos mūšį, žemasis sprogus granatai neteko dešiniosios akies ir rankos. Šalia jo ilgakojis draugužis Breinas gavo šrapnelio skeveldrų į pilvą.

Abu buvo evakuoti. Karo ligoninėje gulėjo gretimose lovose ir aukštasis ėmė greitai sveikti.

* Intelektas.

Nereikia nė sakyti, kad sunkiau sužeistasis, beveik visas sutvarstytas, be akies ir be rankos negalėjo rašyti sužadėtinei, bent jau reguliariai. Net kai draugas pridėdavo cigaretę jam prie lūpų, būdavo sunku užsitraukti.

Vėl atsistojęs ant kojų Breinas pats ėmė rašyti sužadėtinei. Jis nesvarstė ir nesivargino prisistatyti, pasirašydavo intymiu „Aš".

Jaunoji moteris Brisbeine staiga ėmė gauti iš kareivio laiškus, parašytus visai nepažįstama rašysena. Kiek padvejojusi atsakė.

Ji dėkojo jam už laiškus. Teiravosi, gal kartais pažįstąs jos sužadėtinį, neaukštą vyriškį rusvai gelsvais plaukais. Klausė keletą kartų. Dėl karo netvarkos, – laivai kas dieną skendo Viduržemio jūroje, galbūt su jo laiškais, – jis neatsakąs. Instinktas liepė nerašyti apie baisias draugo žaizdas. Jis tik dar labiau stengėsi ją pralinksminti. Galiausiai ji ėmė klausinėti, kaip sekasi jam.

Toje ligoninėje žaliomis sienomis valandos slinko lėtai. Jis buvo kare, ir viskas. Dabar troško tik vieno – grįžti namo. Pasakojo jai apie planus pirkti kaimo aludę. Aprašinėjo smulkmenas. Kaimo aludės nepaprastai pigios. Jis nupiešė ramų gyvenimą su sezonų kaita, avikirpių antplūdžiais ir komivojažieriais. Laiškai pailgėjo iki tuzino ir daugiau puslapių. Atsikišę jaunos moters dantys nebebuvo toks akivaizdus trūkumas, vaizduotėje jis matė tik jos geraširdišką šnairavimą ir stambias šlaunis iš suplėšytos fotografijos.

Tuo metu būsimasis dantistas vis dar buvo sunkių ligonių sąraše, o Breinas, kuris simuliavo simptomus norėdamas būti šalia draugo, išveždavo jį į saulėkaitą, sėdėdavo šalia ant pintos kėdės ir rašydavo laiškus. Per vieną iš tų trumpų kelionių jo draugas sudejavo, kai į jį kažkas atsitrenkė. Kitą kartą palietė Breino ranką sakydamas: „Tu geriausias".

Pamažu, beveik atsitiktinai, laiškai tapo begėdiški, labai dviprasmiški. Atsiminęs nuotrauką jis pabrėžtinai aukštino jos šlaunis, pėdas, kurių nuotraukoje nė nesimatė, ir tuščiažodžiavo apie jos asmenybę. Lėtai ją nurenginėjo, aprašinėjo apatinius, kol ji stojo visiškai nuoga prieš jį, – taip jis rašė. Jis buvo kareivis, o iš kareivio laukiama narsos.

Ji atsakė santūriai. Papokštavo. Bet argi jis galėjo rimtai pagalvoti, kad ji įsižeis?

Jo rašysena nebebuvo jai nepažįstama. Tvirtos raidės ir tamsus rašalas atkakliai liejosi puslapis po puslapio, tai derėjo prie žodžių ir minčių, kurių jis negalėjo neišsakyti. Dabar jau rašė kasdien, tad ji vos spėdavo atsigauti po serijos tolimų svajonių, kurias skaitė kaip nuolatinius reikalavimus, kai atkeliaudavo dar vienas laiškas; kartais dėl karo netvarkos ateidavo septynių ar aštuonių laiškų šūsnis. Vartojant naują karinį terminą – intensyvus bombardavimas, per jį sunku išlikti.

Sunkusis ligonis iš lėto pagijo ir galėjo plaukti namo, nors jo regėjimas liko prastas. Lydėdamas nešamą į laivą draugą Breinas pažadėjo susirasti jį karui pasibaigus. Jie paspaudė vienas kitam rankas ir pasikeitė adresais.

Tą akimirką – pačią blogiausią iš visų – ėmė liūdnai karksėti varna. Elenai dar nespėjus praverti burnos pasakotojas atsigręžė.

– Visada gali pradėti, – nusišypsojo jai, – pašniukštinėjęs kaimo viešbučiuose, tuose, su giliomis verandomis. Patikrinęs kiekvienos penkiasdešimtmetį peržengusios barmenės dantis.

Vėl nepažįstamasis jos žemėse rodė kelią; Elena suvokė, kad seka jam iš paskos... Turėtų būti kitur, daryti ką kita.

Jie buvo toli nuo namų.

Jis žingsniavo ir nekreipė į ją dėmesio, dažnai net nesivargino nubaidyti musių. Ir vis dėlto drauge jie slankiojo valandų

valandas, be aiškaus tikslo – taip nepažįstamieji jaukiai sėdi drauge užtemdytame kino teatre.

– Ar tau nereikėtų grįžti? – staiga paklausė jis. – Kuri dabar valanda?

Tai klausimas, į kurį nereikia atsakymo; dažnai tokie klausimai pakimba kaip maloniausi atviri teiginiai. Ką ji sakytų, jei tėvas paklaustų, kur buvo? Žodis po žodžio, valanda po valandos, nuo medžio prie medžio.

Jį vienas medis traukė, o kitas ne, ir tai buvo panašu į ėjimą pagal ištemptą vielą, sudarančią trikampį ir vedančią jį su savimi tiesia linija. Elena, įsijautusi į pasakojimus ar jų fragmentus, matė, kaip jie kyla iš eukaliptų pavadinimų, dažniausiai paprastų vietos pavadinimų. Ir net jei daugelis pasakojimų neturėjo tvirtesnio pagrindo ar paprasčiausiai kilo iš klaidingai perskaityto pavadinimo, – tai nebuvo labai svarbu.

Čia, atviroje vietoje, augo *E. cameronii,* gana aukštas, pilka pluoštine žieve.

Jis atsiplėšė gabalėlį minkštos žievės, sukeldamas dulkių debesį.

Jie liko liauno *cameronii* šešėlyje, kuris išties priminė fotografinį lapijos negatyvą; jis ėmė žingsniuoti iš šešėlio į saulėkaitą ir atgal, o tai buvo ženklas, kad jo galvoje klostosi dar viena istorija, dar viena iš jo šiurpą keliančių karo istorijų krūvos – istorijų apie prievartą, tamsiai pilkų istorijų. Elena nebuvo įsitikinusi, kad pilka spalva jai patinka, net laivo, batelių poros ar suknelės – ji vyriška, metalinė. Žinoma, yra išimčių – žiemos dangus ar minkštos galos* plunksnos, kurios taip harmoningai nukraujuoja į rausvumą.

Ji jautė, kad ne pilkai ir juodai dryžuotos istorijos ją traukia, o tos, kuriose yra žalumos, raudonio ir stiprių mėlynų šuo-

* Mažas Australijos kakadu pilka nugara ir rausvai violetine galva.

rų, su geometriniais poslinkiais tarp trijų žmonių, tokiais giliais ir sukrečiančiais, kad apie tai tiesiog būtina parašyti dienoraštyje.

Elena pirštų galiukais perbraukė grožio šlakelius, išsibarsčiusius ant skruostų.

– Mažas miestelis Airijos Respublikoje, – prabilo jis, – vadinasi Lifordas.

Tokia geniali, trumpa pradžia padėjo išvengti kitų vaisingų galimybių, pavyzdžiui: „Bostone naktį lijo“, arba „Tada (rugpjūčio 26 dieną) apėmė keistas jausmas“, jau nėra nė kalbos apie „Markizas išvyko penktą“. Vis dėlto jo naudai reikia pasakyti, kad jis šiek tiek perdėjo: Lifordas iš tiesų yra kaimas, o ne miestelis. Šiferio stogai, šlapios gatvės, neįprastai netvarkingi mokiniai.

Lifordas, pamatytum dirstelėjusi į žemėlapį, yra kaip tie nelaimingi Lenkijos ir Čekoslovakijos miesteliai. Jam teko nelaimė būti ant dviejų šalių ribos...

Liforde kai kurių namų svetainės buvo Šiaurės Airijoje, o vonios ir galiniai kiemai – Respublikoje. Nematoma punktyrinė linija ėjo per miestą ir žmonių gyvenimus. Be viso kito, ji dar skatino ir žiaurią ištikimybę. Liforde užaugo jaunuolis Kernis, vienas iš penkių katalikų vaikų. Jis labai gerai žinojo, ką nori veikti. Kaip ir daugelis jaunų žmonių, jis norėjo išvykti iš Lifordo. Bet net Dublinas pietuose atrodė esąs kitame pasaulio krašte. Nors neturėjo darbo, ėmė taupyti motoriniam dviračiui. Kernis mėgo išgerti. Nakčia jis pereidavo sieną ir susitikinėdavo su protestantėmis iš gretimų ūkių. Bučiuodavo jas prie medžių ir akmeninių tvorų. Puikiai laidė sąmojus. Buvo plačiaburnis. Naktimis laukuose ir pievose matydavo pažįstamus vyrus bei ginkluotus nepažįstamuosius su mašinomis be šviesų; matė negyvą britų kareivį kanalizacijos griovyje ir vis dar trūkčiojantį protestantą su dvasininko kepuraite.

Kai kurie vyresni vyrai patarė jam laikyti liežuvį už dantų ir palikti ramybėje ūkininkaites. Jį perspėjo, bet jis nekreipė dėmesio. Perspėjo dar kartą.

Vieną vakarą Kernis grįžo į Lifordą po pasimatymo merginos namuose. Mergina, gyvenusi Šiaurės Airijoje, leido jam atsegioti marškinių sagutes. Kernis grįžo atgal į Respubliką švilpaudamas, susigrūdęs rankas į kišenes.

Vyriškis užsidegė cigaretę ir pasuko prie jo. Kiti paėjėjo į priekį. Kernis apsidairė ir bandė išsisukti. Dienos šviesoje ar bare jis būtų galėjęs juos nuraminti. Kumštis ar kirvio kotas su baisia jėga vožė jam į galvą. Atrodė, kad kaukolė perskilo. Dar vienas smūgis į veidą, tada puolė kiti, iš visų pusių. Jis pajuto, kad kraujas pliaupia iš nosies. Norėdamas sukelti užuojautą parkrito ant žemės ir susirietė, bet buvo dar blogiau – jie ėmė spardyti jį kojomis. Jį traiškė, kažkas jame trūkinėjo. Pasijuto mirštąs. Vargiai tesuvokė kodėl. Prisiminė palengvėjimą – nebeskauda. Dar pagalvojo apie motorinį dviratį. Vos prieš valandą tvirti jo dantys lietė blyškią rimtos ūkininkaitės krūtį, o dabar Kernis suriko pajutęs pilną burną išmuštų dantų.

Per grumtynes vieną jo kūno pusę mušė Šiaurės Airijoje, kitą – Respublikoje. Šonkaulius sulaužė ir plaučius pradūrė vienoje pusėje, o žandikaulį suskaldė, pirštus sutraiškė ir sulaužė kulkšnį kitoje.

Viena jo kūno pusė buvo sudaužyta iki juodumo, kita – iki mėlynumo. Viena akis buvo užmerkta.

Kernis buvo paliktas pusgyvis. Net jis pats nežinojo, ar yra dar gyvas. Anksti ryte pienininkas rado jį gulintį klane, greičiau mirusį, nei gyvą.

Atrodė, kad po tos dienos viena jo jausmų dalis mirė, kita liko gyva. Kurį laiką buvo malonu kalbėti su Kerniu. Jis nereikšdavo nuomonės, nestodavo kieno nors pusėn. Viena jo dalis galvodavo vienaip, kita – priešingai. Iš vienos pusės taip, iš kitos – anaip.

Su neįgalumo pensija jis persikėlė į Dubliną. Čia pasinėrė į fotografiją.

Žmogui, kuris visada laikosi neutralios pozicijos, fotografo karjera puikiai tinka; jis lengvai išmoko fotografo amato ir jo nepaprastas beaistrio žmogaus nedrebančiomis rankomis savybes ėmė pripažinti Flyto gatvėje; Kerniui davė sunkią užduotį fotografuoti pilietinius karus, badmečius, mirties bausmės vykdymą Afrikoje ir Pietų Amerikoje: nuo tokių užduočių jo pirmtakams pasimaišydavo protas. Kernis stebėjo aplinką bejausmiu žvilgsniu. Jo nespalvotos nuotraukos išgarsėjo sekmadieniniuose žurnaluose dėl šiurkštaus objektyvumo.

Tais sunkiais metais pats Kernis tapo visiems gerai pažįstamas: sudaužytu veidu, pariesta koja ir visada su fotoaparato dėklu.

Vienoje laikraščio redakcijoje Londone jis sutiko australų žurnalistę iš kaimo laikraščio Naujajame Pietų Velse. Ji aštriai vertino visus pasaulio įvykius. Galbūt jis joje atpažino senąjį save! Be to, jo nepaprastas gebėjimas matyti abi puses jai pasirodė patrauklus. Jis norėjo suteikti jai pusiausvyros, o ji suvokė galėsianti jį valdyti – gana darnus gyvenimas.

Vos jiems susituokus ji pasiūlė persikelti į Sidnėjų. Jo nuomone, vienas miestas nedaug kuo skiriasi nuo kito, nors Sidnėjuje jam teko pradėti viską iš pradžių – fotografuoti kriminalinius įvykius.

Ji įtikino jį nuo nespalvotų nuotraukų pereiti prie spalvotų. Jis sutiko. Spalvomis galėjai pasiekti tai, ko negalėjai nespalvotomis nuotraukomis, ir atvirkščiai. Terasiniame name Niutone, kur durys ir langai atsiverdami aikčioja nuo drėgmės, – smėlėtame Niutono priemiestyje, – jie pradėjo smulkų verslą: kūrė nuotraukų kalendorius draudimo agentams, daržovių pardavėjams ir mėsininkams, išleisdavo juos gruo-

dį, kasmet įdėdavo merinosų pilno aptvaro ar kokios vienišos Vaiduoklių gumos, nufotografuotos iš skirtingų pusių, nuotrauką.

Verslas neklestėjo. Bet ir nesunyko.

Vis dar sunku susidaryti nuomonę apie Kernį. Jis niekada nesiginčija. Ji ėmė lankyti bažnyčią. Atrodė laiminga pora.

22

Rudis

MINTIS, KAD RAMAUS vyro vaizduotė gali būti žiauri, neatrodo teisinga; ir vis dėlto Napoleono fenomeno požymiai gana įprasti išoriniuose protestantizmo pakraščiuose. Faktiškai nenutolsime nuo teisybės teigdami, kad visų pirma romumas ir žiauri vaizduotė traukia vyrus tarnauti bažnyčiai. Šis dvasininkų, pastorių ir misionierių bruožas toks dažnas, kad protestantų lyderiai rizikuotų jį ignoruodami. Kai kuriose konservatyviose parapijose, – arba kai iš pažiūros romus vyras išplukdomas į svetimą vargganą šalį dirbti misionieriumi, – visada lieka neįtikėtino elgesio galimybė. Misionieriškas darbas kartais prieštarauja pagrindinei taisyklei: „Sėslume ir ramybėje siela įgyja išminties“.

Pasakojimas apie Klarensą Brauną – pastorių Klarensą Brauną – prasideda, atsižvelgiant į mūsų tikslus, ne Edinburge, kur jis gimė, bet 1903 metais prie upės Vakarų Afrikoje, jam einant ketvirtą dešimtį, ir baigiasi kažkur Adelaidės priemiesčiuose ir kitose Australijos vietose – pėdsakai išsibarstę.

Jo tėvas buvo pamokslininkas Edinburge; jam patiko jo paties balsas, plūstantis kaip vandenyno bangos. Net „labas rytas“ ant bažnyčios laiptelių būdavo ištariama taip užtikrintai, kad venos iššokdavo jo smilkiniuose ir ant kaktos. Vieną sek-

madienį parapijiečiai kiek nustebo, kai jis tik sumikčiojo, mostelėjo ranka tarsi keltų platų kardą ir krito ant sakyklos.

Klarensas suklupo prie tėvo.

– Eikite... – atrodė, kad jis bando kažką pasakyti prieš išleisdamas paskutinį atodūsį iš gilumos. Klarensas vis viena apsisprendė. 1903 metų pradžioje jis išlipo Lagose su savo jaunąja žmona, o kitą dieną Nigerio upe nuplaukė į nuošalų, karščiu alsuojantį kaimą.

Niekas neparuošė pastoriaus Brauno ir jo skrybėlėtosios žmonos neįtikėtinam Afrikos karščiui, ligoms ir badui bei visur ore tvyrančiai ramiai nevilčiai. Jis kartą lankėsi Londone, tik tiek. Gluminančio keistumo kraštui dar daugiau melancholijos teikė upės plotis bei atstumai tarp žmonių ir objektų. Jie išsilaipino Afrikoje ir nuo pat pirmos akimirkos, eidami tolyn palei upę, pajuto, kad juos pamiršo pažįstami žmonės, o kita gentis vėl dabinosi prašmatniais drabužiais, stulbino sudėtingais papročiais. Trindamas rankas pastorius stengėsi paguosti žmoną, kuri ilgėjosi pianino ir daugybės seserų, likusių Edinburge. Karštyje jos veidas išraudo, ji išsižiojusi gaudė kvapą. Ji nekentė menkiausio triukšmo lauke ir atsisakė prižiūrėti vaikus.

Tame pasaulio krašte septynerius metus nebuvo lietaus.

Pasėliai nudžiūvo, buvo pažeistas vėliau gimusių vaikų regėjimas ir kaulai, o bendruomenės turtas, kurį sudarė netvarkingos juodai baltų ožkų kaimenės, sumažėjo dešimtąja dalimi, todėl nuolat buvo keičiama kraičio sistema. Pirmą kartą, kiek siekia atmintis, Nigerio upė liovėsi tekėjusi ir iš aukštupio atskriejo žinia, kad ji teka *atgal.* Žmonėms, augusiems prie jos krantų, pasaulis, kokį jie pažino, ėjo į pabaigą.

Jei upė buvo paprasta ir matoma, – kaip saulė ar mėnulis, medis ar net laužas, – ją buvo galima garbinti. Žmonės itin vertino savo upę. Ji tekėjo pro jų gyvenimus, visada šalia, ir

teikė gyvybę kitiems. Buvo pasakojama, vėl iš aukštupio, apie lavonus, plaukiančius pasroviui ir sustojančius prie namų pasirodyti vilties netekusiai žmonai.

Paprastai upės stiprybę galėjai pajusti ranka. Dabar, kai ji liovėsi tekėjusi ir tebuvo tik ilgas šiltas tvenkinys, panaši apatija apėmė ir žmones, o pastorius Braunas dėl to neteko jėgų – paskui staiga visas jo romumas kažkur dingo.

Jis buvo tarsi nužengęs iš Senojo Testamento. Sulysusi žmogysta, klupinėjanti nualintose žemėse, yra pasakėčių patrankų užtaisas. Jis buvo geras žmogus – beprotiškai skaistus. Negalėjo žiūrėti į kenčiančius žmones... vaikai, vaikai. Kaip naujai atvykęs ir baltasis, turintis religinių galių, jis atsidūrė dėmesio centre. Turėjo ką nors daryti.

Jie žvelgė į jį, po vieną ir būreliais.

Su visomis religinėmis regalijomis pastorius Braunas meldė lietaus: iš pradžių vienas, vėliau šalia savo tylenės žmonos, kuri dėl nesuprantamų priežasčių ėmė žiauriai elgtis su čiabuviais, paskui tvankioje gofruotosios geležies bažnyčioje, o kai ir tai nepadėjo – prie pačios upės prieš didžiulę minią. Jis žvelgė į dangų – karštą, be debesėlio. Tai truko ištisas savaites. Jis girdėjo savo žodžius griaudžiant; kažkas užvaldė kančias ir mirtį, – šaukė jis, tarsi kas nors klausytų; galiausiai ritmingą vilties ir pašėlimo, tikriausiai paveldėto iš tėvo, akimirką jis išbėgo iš bažnyčios ir metė į upę didelę medinę Kristaus skulptūrą.

Vėliau tą pačią dieną didžioji upė lyg ir sujudėjo. Kitą dieną ji jau srūte sruvo. Po savaitės jau niekas nebūtų jos sustabdęs – upė išplatėjo, pragraužė krantus. Ji nusinešė silpnus gyvūnus ir šiek tiek pasėlių, senukus bei vaikus, išsekusius nuo bado, nušlavė laikinus trobesius pakrantėse; net ant kalvelės stovėjusi Brauno bažnyčia buvo apsemta.

Paskalūnams pastorius tik rūpesčių pridarė. Jam atvykus nelaimių padaugėjo. Jį smarkiai plūdo už akių. Braunas nesu-

prato, kodėl nepaisoma jo savaitinių pamokslų. Londoną pasiekė pranešimai apie jo bėdas ir šokiruojantį poelgį – įmestą į vandenį Kristų, – be kita ko, skulptūra buvo bažnyčios nuosavybė, – ir jis buvo atšauktas, uždrausta net koją įkelti į Afriką.

Adelaidėje, eukaliptų mieste, Klarensas Braunas su žmona įsikūrė Norvudo priemiestyje, namelyje su raudona veranda. Tylus priemiestis su išblukusiomis pilkomis trobelėmis, aptvertomis statinių tvoromis, ramino – bent jau ją. Būdamas nepaprastai energingas, per savaitę jis tapo pasaulietiniu pamokslininku ir baldų pervežėju.

Jie turėjo dukterį. Aštuoniolikos ji buvo priversta ištekėti už gerokai vyresnio vyriškio. Kurį laiką tėvas bandė nuslėpti padėtį laikydamas ją namuose, bet kai to nebebuvo galima padaryti, išsiuntė nepaisydamas motinos maldavimų.

Vyras, už kurio ji ištekėjo, buvo nuolat keliaujantis draudimo agentas. Jo pavardė buvo Keivas. Jiems gimė sūnus, kuris augo stiprus ir nesitraukė nuo motinos. Dėl susiklosčiusių aplinkybių ji tapo ypač priklausoma nuo jo. Vengdama bažnyčios ji vesdavosi jį į koncertus, jie visada sėdėdavo ant tų pačių dviejų kėdžių. Jam kėlė nerimą muzikos poveikis šėlstančiai motinos vaizduotei: perkreiptos lūpos, sujauktas įprastas veido romumas, kartais nuriedėjusi ašara. Jis nuolat eidavo su ja į koncertus; visgi ponas Keivas liko abejingas muzikai, sukurtai Dievui šlovinti.

Kurį laiką jis bandė blaiviai save įvertinti. Nors jautė darąs įspūdį aplinkiniams, save suvokė kaip padriką šviesią antgamtinę būtybę. Ponas Keivas labai dažnai jautėsi nereikšmingas.

Medžių pasaulis bent žadėjo tvirtą pagrindą. Tai buvo vientisas pasaulis, be psichologijos, atviras ir kartu uždaras. Užduotis klasifikuoti ir apibūdinti buvo gana sudėtinga. Pavyzdžiui, eukaliptai buvo paini tema, kurią jam sunkiai sekėsi suvaldyti, tarsi jie būtų vienas nuolat besidauginantis asmuo.

Ne kartą ponas Keivas buvo beprasitarįs apie tai Holendui – tarsi tai galėtų ką nors pakeisti, tačiau nusprendė, kad ir Elena galėtų parodyti daugiau užuojautos. Atėjo laikas pasikalbėti su ja.

Su Holendu buvo papraščiau narstyti eukaliptų temą. Keistis informacija jiems buvo lengva – daug lengviau. Ponas Keivas galėjo tą daryti vardydamas medžius. Daugybės kelionių metų palei Murėjų bei Darlingą, Kuperio upokšnį ir kitur ponas Keivas girdėjo pasakojant apie potvynius, krūmynų gaisrus ar nepatyrusius žmones, kurie pasiklydę mirdavo iš troškulio. Vaikštinėdamas su Holendu po jo žemes ponas Keivas jautė būtinybę šį tą papasakoti, o Holendas prabėgomis apie vieną atvejį užsiminė Elenai – apie jų pažįstamą moterį iš miestelio.

Pasak pasakojimo, prieš kelerius metus pritrūko mokytojų ir valdžia išspausdino skelbimą Didžiojoje Britanijoje. Atvykęs tiksliųjų mokslų mokytojas su išblyškėle žmona ir dviem dukrom buvo pasiųstas į Graftoną – vieną iš tų šiaurinių paupio miestelių.

Jie įsikėlė į medinį namą netoli upės. Sunku buvo priprasti prie plačios erdvės ir mažo Graftono miestelio papročių – jie ten išbuvo vos savaitę, kai upė pakilo ir išsiliejo iš krantų. Vanduo vis kilo – rudas, nesulaikomas, jis užliejo viską aplink. Mokytoją su šeima iš namų išplukdė valtimi.

Po potvynio liko purvynas. Purvas įsigėrė į sienas. Mokytojui teko petimi stumti duris į miegamąjį, o kai jos atsivėrė, žmona ir dukterys suklykė ir atšoko. Potvynis atplukdė į jų miegamąjį padvėsusią karvę, kuri gulėjo ant dvigulės lovos apipuvusi ir išpampusi.

Tai bent šalis! To tikrai pakanka, kad pirmuoju laivu grįžtum į pašto atviruko žalumo Angliją.

Bet jie liko. Jis tapo direktoriumi.

Dukros galų gale ištekėjo į miestelius. Viena iš jų – patauška, – sakė Holendas Elenai, – ta rudaplaukė, kurios plaukai kaip ausinės. Išliko ir Midlendo akcento pėdsakų – taip potvynis palieka žymę virš lango.

Nuo tos dienos, kai Elena išlipo iš traukinio, ta moteris miestelyje stebėjo jos gyvenimą. Vaikas auga be motinos! Dažnai ji klausinėdavo Elenos apie tėvą, bent jau iš pradžių. Matydama į sodybą žygiuojančius gerbėjus paštininkė atkreipė dėmesį, kad beveik kas dieną ponas Keivas gauna laišką arba perka kaštoninės spalvos pašto ženklą. Nors ir buvo gerokai vyresnis už Eleną, jis jai patiko – buvo rimtas, patikimas žmogus.

23

Racemosa

GRAŽŲ POTVYNIO gumos (*E. rudis*) pavyzdį galima aptikti Sidnėjaus botanikos sode, už trisdešimties žingsnių nuo knygyno. Iškili didybė. *Didingas*, topteli. Tikrai. Žodžio *didingas* reikėtų vengti iš visų jėgų, ypač kalbant apie meno kūrinius – Sezano (pušų tapytojo) paveikslus ar operos teatro vulgarybes, ar net rudojo bokserio fizinius duomenis („didinga veislė“), o ypač – apie natūralią gumos medžio didybę. Iš tiesų tai išpūstas terminas, žmogaus, pozuojančio su rašikliu ir bandančio perteikti mintį, impotencijos požymis... Visiems suinteresuotiesiems būtų geriau, jei grąžintume jį prie žodžio *išpūsti* ir ten paliktume.

Kamieno apimtimi ir paplitimu Potvynio guma panaši į Upės raudonąją gumą – ji mėgsta šaltiniuotą ir pelkėtą žemę; ir vis dėlto ji sėkmingai auginama smėlėtame Alžyre. *Rudis* – tikriausiai dėl šiurkščios žievės; gal ir dėl jos, o gal dėl medienos, tinkančios tik malkoms.

Apatinės šakos lygios ir pilkos. Pumpurai didoki, su buko kūgio formos gaubteliais; suaugę lapai su lapkočiais.

Holendo egzempliorius augo stačiakampyje prie tilto, eilėje šalia jo augo blyški Keverzonių guma, vadinama *E. racemosa*.

Elena taip pasinėrė į lėtai pasakojamas nepažįstamojo istorijas, kurios užėmė didžiąją dalį jos dienos, kad menkai te-

pastebėdavo už pasakojimų stovinčius eukaliptus; ji leido pasauliui, kuris buvo toli ir priklausė jam, priartėti. Pasakodamas vieną istoriją po kitos, pasitelkęs vaizduotę ir patirtį, jis netiesiogiai siekė kuo daugiau laiko praleisti su ja dviese, kaskart atskleisti dalelę savęs... Tai pajutęs pranykdavo, kartais tik mostelėjęs. Kai esi palikta, o tave supa tik pilki kamienai ir netoliese kažkas juda, tyla įgauna dreskiančių, nepasitenkinimą keliančių savybių.

Eukaliptai garsėja tuo, kad sukuria niūrią nejautrumo atmosferą.

Tą penktadienio rytą ji apsivilko iki sviesto spalvos nublukusią suknelę ir pasijuto tokia laisva bei nesuvaržyta, kad net sušiaušė savo grožį užsispyrusio nekantrumo išraiška. Visa jos esybė triumfavo berankovėje suknelėje – tarsi be kaulų lengvai plauktų pirmyn.

Lauke buvo itin mažai ženklų. Bent jau nepažįstamuoju galėjai pasikliauti – kad pasirodys; pavidalas, kurio galėjai laukti, ne taip, kaip medžių.

Balsas buvo pažįstamas – tiriantis, kiek gluminantis. Migdantis.

– Jos įdomios, – jis varstė žvilgsniu jos pasmakrę. – Tau tinka.

Tai buvo didelės baltos sagos po gilia iškirpte, tik dvi. Ji nukirpo jas nuo seno palto ir pati prisiuvo.

– Mano tėvas nuėjo ten, – tarė ji, – tad aš atėjau čia. Jaučiu, kad jį apgaudinėju.

– Nesuprantu kodėl, – susiraukė jis ir garsiai paklebeno išklerusio tilto lyną.

Elena suprato nepagavusi jo minties; nepasinaudojo proga, kai jis staiga parodė dėmesį. Ji nusisuko į kamienus, skiriančius juos nuo namo.

– Man patinka šie medžiai. O tau? – ir tyliai pridūrė: – Ar esi ten buvęs? Kartą mačiau kaučiuko plantacijos Malaizijoje nuotrauką.

Jis iškėlė pirštą. Ereliai, lekiantys nuo didelio Kalnų pelenniaus, pakeitė kryptį, kiti tamsūs paukščiai pakilo į dangų.

Dabar išgirdo ir Elena; vyrų balsai, žievių atplaišų traškesys po kojomis. Jis įtraukė ją į patiltę, jie sutūpė; jis vis dar laikė ją už riešo, o ji nesipriešino.

Ji pajuto šypseną jo balse:

– Dabar tu iš tiesų apgaudinėji tėvą. Kas bus, jei jis tave čia ras?

– Tšš, – nutildė ji.

Pro plyšį tarp tilto lentų ji matė tėvą ir poną Keivą, pasirodančius ir vėl pranykstančius, balsai tai garsėjo, tai tilo.

Elena beveik nepastebėjo pono Keivo pažangos, jai kažkaip pavyko nustumti tai į pasąmonę. Bet dabar, pamačiusi iš arti, ji buvo sukrėsta. Matė, kaip jis tvirtai žengia pro medžius; maždaug per keturiasdešimt minučių įvardijo visą plantaciją. Tėvas akivaizdžiai susitaikė su likimu. Ponui Keivui įvardijus medį, jis kaip raštininkas išbraukdavo jį iš rankų darbo *catalogue raisonné* juodais viršeliais. Atrodė, tarsi tėvas kėblintų su žentu.

– Jis kaip automatas, – sušnibždėjo ji.

Ji norėjo pailsinti galvą. Pamiršo tą neviltį – kaip besiplečiančią dėmę; ši vėl pripildė jos gerklę, susuko vidurius. Ji nežinojo, ką daryti. Suglebo; sako, taip suglemba žaginamos moterys. Tačiau ponas Keivas visai nebuvo blogas žmogus! Įgrūsta po tiltu ji suvokė, kad ją vis dar laiko už riešo ir paprasčiausiai skaičiuoja pulsą. Bent jau jis, šis vyras, atrodė niekieno pusėje.

– Tai baisu... – suaimanavo ji.

Nepažįstamasis paleido riešą ir pažvelgė į du vyrus, stovinčius dešinėje ant upės kranto. Elena iš labai arti galėjo patyrinėti vieną jo veido pusę, ausį ir kaklą.

– Mano tėvas, – daugiau sau sušnibždėjo Elena, – su senu apsiaustu. Tėvas turi...

Toli aplink visi žinojo apie jos tėvo sprendimą dėl santuokos, nors vyras šalia jos neišsidavė ką nors žinąs.

Tuo metu ponas Keivas buvo įvardijęs tris ketvirtadalius visų eukaliptų; liko gal tik kelios dienos. Jei taip – mažiau nei šimtas medžių. Panorėjęs ponas Keivas būtų galėjęs tęsti ir viską baigti šią popietę, bet atrodė, kad jam smagu vaikštinėti po aptvarus su jos tėvu, kalbėtis, keistis informacija – ir ne visada apie medžius. Elena matė visa tai prieš save, o tėvas buvo nugalėtas.

Staiga suprato, kad yra dar vienas vyras, kuris irgi gerai išmano šią milžinišką ir sudėtingą užduotį.

Elena panoro nužygiuoti tiesiai prie tėvo ir suklykti, jei tik tai padėtų. O kad ji būtų Sidnėjuje. Ten galėtų pranykti.

Kaip tik tada po tiltu juos pasiekė cigaretės dūmai. Juose buvo jo, jos tėvo, esybė – susiraukšlėjusi, šilta, užsispyrusi iki pat sidabrinių gijų plaukuose.

O nepažįstamuoju vargu ar galima pasitikėti. Parodė dėmesį, paskui ir vėl nutolo. Apžiūrinėjo neaukštą medį, *E. racemosa.*

– Kažkas atsitiks, – tarė jis.

Tuo metu proziškasis medžių fotografas (kiti taikosi į nuogalius, trečiojo pasaulio sienas, melodramiškai pritemdytų svetainių daiktus, bado ir / arba karo estetiką, aukštąją madą, kalnus iš įvairių pusių) pagal tarptautinės leidyklos užduotį ėjo per Holendo žemes gavęs jo leidimą ir labai efektyviai identifikavo bei fotografavo kiekvieną eukaliptą; šiame procese slypėjo pačios gamtos užmaršus atsainumas. Tai truko keletą savaičių, jis viską atliko laiku. Kad ir kur eidavo su fotoaparatu, kiti visada būdavo priešingoje žemių pusėje. Paskui, tempdamas savo trikojį kaip teodolitą, jis paprasčiausiai susikrovė daiktus ir išvažiavo pro paradinius vartus, nė nenutuokdamas

apie dovaną, – būtų galėjęs ją gauti, jei tik būtų žinojęs, o gal žinojo, bet nesidomėjo, – ir niekas jo nebepamatė. Net Elena, kuriai iš pat pradžių nepatiko jo tamsi susivėlusi barzda, batai ir medvilninės trumpos kelnės, nežinojo apie jo pasiekimus.

24

Barberi

PER PUSRYČIUS Holendas sėdėjo su šiurkščiu apsiaustu, pasirengęs vėl išeiti.

Už lango lygumoje palei upę šen bei ten auga eukaliptai, jos vagą žymi tankesnė žaluma. Kairėje matyti dalis tolygiai pasodintų vienodo aukščio eukaliptų alėjos; prisiminkite, kaip ji eina nuo kelio iki paradinių durų.

Buvo jau vėlu. Kai dovana tapo jau ranka pasiekiama, ponas Keivas galėjo leisti sau neskubėti.

Debesys užklojo dangų ir pakibo virš žemės, žadėdami išsiilgtą lietų. Oras ir žemė papilkėjo. Nuotaika prie stalo buvo niūri, miglota. Galbūt ją gadino – galima sakyti, blogino – medžio anglies pilkumo plytos, iš kurių buvo pastatytas namas, ir giliose verandose atsiradusi tamsa.

Elenai buvo liūdna. Ji negalėjo užmigti.

Vis svarstė, ar dėl to, kad buvo pavargusi, tėvas jai atrodė... na, ne senstelėjęs, bet neabejotinai išsekęs ir ramus. Net ausys padidėjo. Ir smakro dalys, nematomos skutantis, rodė sveikos nuovokos trūkumą visuose kituose reikaluose.

– Noriu, kad išgertum. Kitaip neįpilsiu arbatos.

Per pusryčius Elena išspaudė apelsinų sulčių – jei ir nepailgins gyvenimo, tai gal bent padės jam pasijusti geriau.

Tėvas siekė stiklinės.

– Ponas Keivas mano, kad sodinti eukaliptus palei kelią buvo beprotiška ir naivu. Jis žino bent tris sodybas, kur krūmynų gaisrai atėjo tiesiai prie namų. Viskas paskendo dūmuose. Sakė, kad taip gali nutikti ir čia. Ką darytume?

Jis ištiesė ranką ir palietė Elenos alkūnę.

– Mūsų draugas ponas Keivas pirmiausia išpjautų juos grandininiu pjūklu. Bet šio namo viduje nėra nieko vertinga, išskyrus tave. O be tavęs, – jis laikė jos mielą alkūnę, – ši vieta būtų tik tuščias kevalas.

Elena liko stovėti šalia tyli. Stebėjo, kaip jis varto rankose tuščią puodelį. Gal norėjo dar ką sakyti, kai pakėlė galvą:

– O, štai ir pats vyras. Tik pažiūrėk į jį, jis savotiškai puikus vyrukas.

Elena skubiai išėjo iš kambario. Ji neatsakė į tėvo šūktelėjimą, nė vėliau, jam išeinant su ponu Keivu. Kurį laiką ją guodė tik jos mėlyna pagalvė.

Ji pažvelgė į veidrodį: šiomis dienomis nieko daugiau neveikė, tik raukėsi. Paskubomis, nerūpestingai apsivilko senus tėvo marškinius, apsiavė batus ir apsimovė gelsvai žalias kelnes. Lauke, kaip paprastai, nužingsniavo prie upės, bet staiga sulėtino žingsnį, sustojo ir nudelbė akis į žemę. Ją apėmė tingus niūrumas.

Pasijuto tarsi švarus namas, kuriame turi apsigyventi žmonės. Ir nusijuokė.

Toli už kabančio tilto Elena pamatė atsidūrusi pusiau uždarame plote, kuriame lankėsi tik kartą prieš daugelį metų, kartu su tėvu per vieną jo sodinimo ekspedicijų. Tai buvo tolimas šiaurinis pakraštys, kur upė suko į rytus; tolimiausiame taške Holendas pasodino vienišą Vaiduoklių gumą, kartais matomą iš miesto. Elenai iš dešinės kalva leidosi prie upės, abi jas dengė amžinas šešėlis. Čia, nuolydyje, buvo daugybė retų eukaliptų, dabar jau užaugusių; slapta gausybė, daugiausia iš Šiauri-

nių Teritorijų, gausiai žydinti įmantriomis žvaigždutėmis. Elena stabtelėjo ir apsidairė.

Tai buvo menkiau pasirengusių gerbėjų kapinės; tačiau ponas Keivas išpyškintų jai jų pavadinimus (primenančius liaudies šnektą: Moliūgo guma, Geltonasis švarkas, Kirpėjo guma, Kakadu vilnonė sėdynė, Manos guma, Džimpis stalo draugas, Taukmedis ir taip toliau); tik Elena nebenorėjo daugiau girdėti jokio eukalipto pavadinimo.

Už tako šildėsi ilga akacijų krūmynų gyvatė, Elena ją apėjo ratu.

Ji negalėjo paaiškinti, kodėl nuklydo taip toli nuo namų. Elgėsi ne visai sąmoningai. Galiausiai sustojo prie gležno malio su plonytėmis atžalomis, panašesnėmis į plonas šakutes, įkištas į žemę.

Jei jis dabar prieis prie manęs, čia stovinčios, tai tikriausiai mane seka, – nusprendė ji. Be kita ko, tai reikštų, kad jis dėl jos pasiryžęs *viskam*. Norėjo jį išvysti.

Dingtelėjo mintis, kad dauguma jo pasakojimų buvo apie dukras ir vedybas; ir šie pasakojimai, – ji matė, ji suprato, – buvo vis labiau skiriami jai.

To užteko, kad nebegalvotų apie nesustabdomą pono Keivo pažangą.

Darbiniams marškiniams ir apsmukusioms ilgoms kelnėms nepavyko paslėpti jos strazdanoto grožio. Rūbai dar labiau jį pabrėžė. Tiesą sakant, bet kas ją pamatęs nuspręstų, kad dėl jos širdgėlos kaltas grožis.

Ji tučtuojau pastebėjo, kad jo plaukai drėgni, ir buvo aišku, jog šluostėsi savo marškiniais.

– Aš čia, – šūktelėjo ji.

Jie sėdėjo geras dešimt minučių beveik liesdami vienas kitą, nieko nesakydami. Toks nevaržomas artimumas ją ramino. Jos mintys krypo į jį. Ir kai jis pradėjo kalbėti, buvo beveik

toks pat neryžtingas kaip Kirpėjo guma, leidžianti ūglius aplink juos ir už jų; jis pasinaudojo medžio užuomina, jo žodžiai lėtai sukosi ir ieškojo, norėjo įsiskverbti į ją, niekur kitur.

Pasakojo istoriją („Ar tau yra tekę girdėti?..“), atkeliavusią iš Mauritanijos, kurios plačioje dykumoje išlikęs viduramžiškas kaimas; sakoma, kad čia nėra didesnio nei du aukštai pastato. Akmenuotoje šios šalies vietovėje prie kalvų *milžinas* paėmė į nelaisvę jauną ilgaplaukę moterį. Jis buvo stiprus ir prakaituotas, lengvai įtūžtantis. Gyveno akmens troboje su akmens baldais ir langai buvo akmeniniai. Jaunoji moteris nuolat galvojo, kaip pasprukti. Žinoma, daugiausia galimybių buvo naktį, bet milžinas tai numatė ir miegodavo įsikandęs jos plaukus. Ji puolė į neviltį, bet grožio neprarado. Kartą tamsią naktį įslinko vagis ir atsargiai ėmė traukti jos plaukus vieną po kito iš pabaisos dantų. Užtruko visą naktį. Išaušus jis ištraukė paskutinį plaukelį ir jie paspruko; bėgdamas per akmenuotą žemę jaunasis vagis išvydo prieš save blyškų grožį, apie kurį tik gandus buvo girdėjęs, o ji, laiminga, kad išsilaisvino, atsisuko ir pirmą kartą pamatė savo išgelbėtoją vagį.

Elena klausėsi nejudėdama.

Tikėjosi, kad jis pasakos toliau ar bent jau dirstelės į ją, bet pamatė tik į tolį įbestą ir jos vengiantį žvilgsnį.

Jis pasakojo toliau, rinko žodžius tarsi vagis, traukiantis plaukų gijas – taip atsargiai, kad Elena atsisėdo ir įsiklausė.

– Ryšys tarp moters ir jos kirpėjo yra intymus, – tęsė jis. – Sakoma, kad moterys pripasakoja savo kirpėjams tokių dalykų, kurių net negalvoja pasakyti savo vyrams.

Jis tyliai kostelėjo sumišęs.

Atsisėdusi prie veidrodžio moteris atsiduoda į kirpėjo, dažniausiai vyro, rankas. Tai galimybė pasikeisti, beveik apeigos – intensyvios ir šiek tiek liūdnos. Moteris apsiaučiama mantija. Plaukai – vienintelė besikeičianti veido dalis. Būtent plaukai

įrėmina – ir daro savitas – įvairias moteriškojo grožio sąvokas. Moteris nukirptais plaukais susitraukia iki esmės: iš čia itin būdingas moters, kuriai prieš atiduodant priešui permiegoti nukerpami plaukai, simbolis.

Pas kirpėją moteris mato veidrodyje įvairius jos apnuoginimo etapus. Už nugaros visada stovi kirpėjas. Pirmiausia moteris nuprausiama ir nuskalaujama iki paprastumo; ji visą laiką to tikėjosi. Nuo tos minutės ji kritiškai ir viltingai seka savo keitimąsi. Kirpėjai pripranta prie ašarų. Net kai moteris lieka patenkinta rezultatais, dažnai jaučia nusivylimą suvokdama, kad naujoji išvaizda buvo *įgyta,* pagrįsta iliuzijomis, kad tai tik meistriškas kirpimas ar ekspansija erdvėje. Kiekviena moteris turi tvirtą nuomonę apie kitų plaukus. Plaukai yra galia. Istorijoje kuriai nors moteriai įgijus viršenybę, ją įgyja ir jos kirpėjas.

– Tavo batai ir plaukai. Gali pamiršti visa kita, – žilstelėjusi moteris tamsiais akiniais ištarė Elenai autobuse, važiuojančiame į Sidnėjų.

Toje ilgoje gatvėje į miestą, Oksfordo gatvėje, Elena kartą užsuko į grožio saloną, išdažytą sidabriniais dažais, su sietynais, o tėvas vaikštinėjo lauke; dabar ji klausosi šalia sėdinčio vyriškio, kuris pasakoja apie gyvulių augintojo dukrą, atvykusią į Sidnėjų – kirpėjas perdavė savo galią naiviai moteriškei.

Jos vardas Katerina. Kilusi iš vienos tų senų Riverinos šeimų – jos giminė turėjo ilgą istoriją. Graži sodyba. Ji buvo prie Murumbidžio upės, o aptvaruose – tiek avių, kad jie, žiūrint iš tam tikros vietos, atrodė tarsi ilgalaikė šukuosena. Katerinos tėvai buvo išsiskyrę, bent jau geografiškai; motina, kurią Sidnėjaus visuomenė vis dar prisiminė kaip žvitrią mergaitę, kraustėsi iš proto Riverinoje, nes jai buvo nuobodu, ir daugiausia laiko praleisdavo Sidnėjuje, kur turėjo ispanišku stiliumi įrengtą butą Elizabetės įlankoje. Čia ji užsiiminėjo labdara, rengė lengvus priešpiečius, tobulino golfo įgūdžius, – ne visada to-

kia tvarka. Kasmet vasarį, kai Sidnėjuje ją apimdavo apatija ir išpildavo prakaitas, keliaudavo į Europą. Ji buvo niūraus, saulės nusvilinto grožio, nuolat leisdavo krūvas pinigų drabužiams ir kosmetikai, o bankų saugyklose turėjo keletą brangakmenių.

Aštuoniolikmetę Kateriną tėvas nuolat veždavo į Sidnėjų ir palikdavo pas motiną. Tai buvo motinos idėja: ji išties negalėjo pakęsti minties, kad jos duktė vegetuoja kaime, apsupta bliaunančių avių ir krankiančių varnų, kvailai atakuojama kaimo stuobrių. Sidnėjus nukels ją nuo arklių ir apvilks vakarine suknele, nors jos pečiai ir nebuvo itin dailūs.

Per patį pirmą vizitą – metinukų galvijų mugę – Katerinos motina tik pažvelgė į ją ir paskambino Morisui į Dabl įlanką, – kad sutvarkytų dukters plaukus. Tai tapo įpročiu, kai tik Katerina įžengdavo į miestą.

Paprastai moteriai buvo sunku patekti pas Morisą, na, nebent perspėjus prieš dieną. Moteris turėjo būti įžymi ar bent atrodyti kaip įžymybės šmėkla, arba demonstruoti dideles galimybes vieną dieną tapti įžymybe (per santuoką, pinigus ar skyrybas).

Kai kurios moterys buvo pernelyg baugščios, kad peržengtų Moriso kirpyklos slenkstį. Jis niekada nesišypsojo, bet mokėjo nutaisyti nepaprastai daug veido minų, moteriškų savo intensyvumu, labiau panašių į grimasas, kurias padaugindavo blizgantys veidrodžiai. Ir dar – jis garsiai kalbėjo. Įprasta frazė buvo: „O kas gi *čia?*“ Kartais pirštų galiukais sprigtelėdavo moters plaukus. Turėjo penkis padėjėjus, kuriems vadovavo plodamas delnais, lakstydamas pro šalį ir badydamas pirštu – kaip šachmatų didmeistris per varžybas su keliais jaunais vilčių teikiančiais sportininkais, – vienas iš jų buvo visada pasiruošęs įpilti jam dar turkiškos kavos į tą patį puodeliuką.

Žinoma, tokios viešos tironijos niekas netoleruotų, bet jo akis buvo patikima. Moterys sustingdavo, kai jis atsistodavo už nugaros ir iškeldavo jų plaukus ant delno, tarsi sverdamas auksą, paskui nutaisydavo grimasą ir skubiai apsispręsdavo: nukirpti, sugarbanoti ar nudažyti. „TINKA?“ Jo rankose pikčiurnos moterys, niūrios iki bjaurumo, sušvelnėdavo, didingai nuleisdavo akis; viskas labai priklausė nuo amžiaus ir plaukų, su kuriais galėjai žaisti, kiekio. Kitų galvas jis apvesdavo puikiais galionais, o jaunoms blondinėms suteikdavo lengvumo ir eldijos judrumo. Nors ir buvo artistiškai rūstus, Morisas išklausydavo ir užjausdavo, jei kalba pakrypdavo asmeniškesnėmis temomis nei plaukai. Iš visų rytinių priemiesčių, – Voklazo, Belevju kalvos, Point Paiper, – moterys suko į jo saloną šalia šveicariškų batų ir rankinių parduotuvės Dabl įlankoje, o kai kurios net palikdavo savo automobilius vidury gatvės, kad tik nepavėluotų į susitikimą.

Katerina nieko apie tai nežinojo.

Ji buvo naivuolė; atrodė taip, tarsi sėdėtų lauke po medžiu.

Jos motina, aišku, buvo ypatinga Moriso klientė. Didingu gestu jis patikėjo Katerinos plaukus trinkti gabiausiam mokiniui, nedaug vyresniam už Kateriną, kuris atkakliai stengėsi grąžinti į Sidnėjų ilgas žandenas. Jo vardas buvo Tonis Blektinas. Dar jis šluodavo grindis. Kai jis kalbėjo, Katerina stebėjo jį veidrodyje. Jis ėmė garsiai mėgdžioti Morisą, o tai savaime buvo nerūpestingai įžūlu. Katerina sėdėjo ramiai. Gal jis netiko kirpėjo profesijai. Blektinas, – iš kur tokia pavardė?

Ūmai jis pasiteiravo Katerinos:

– Noriu užsiauginti ūsus. Ką tu manai? – prieš jai atsakant pridūrė: – Bosas išmestų mane iš darbo.

Ir tęsė:

– Gimiau Šefilde. O tu?

Padrąsintas romaus Katerinos dėmesio, jis pripasakojo jai

apie savo šeimą. Motina buvo alergiška persikams ir nuolat vėluodavo. Tėvas griež等davo dantimis: „Tu pavėluosi ir į savo laidotuves!“ Jis bandė pardavinėti ledus iš nedidelio sunkvežimio Liverpulyje, bet netrukus paspruko nuo žmonos ir vaikų, o paskutinį kartą žmonės girdėjo, kad skambina pianinu naktiniame klube kažkur Birmoje. Kitas Blektinas – toks Sirilas – turbūt buvo protingas. Jis buvo mokslininkas, nuolat siuntinėjantis savo paskutines knygas, suvyniotas į rudą vyniojamąjį popierių.

Jis vis tarškėjo, o Katerina atsilošė ir užsimerkė. Karštas vanduo tekėjo jai per pakaušį. Stiprūs pirštai skalavo sunkius šlapius plaukus.

Staiga pirštai plaukuose sudvejojo; Katerina suprato, kad jis liovėsi kalbėjęs.

Ji buvo ką tik atvykusi iš kaimo ir neturėjo laiko persirengti suknelės.

Kirpėjo mokinys spoksojo į kriauklę, prispaustą jai prie kaklo. Į tingų rudą upės vandenį nuskalautos dulkės sukosi kriauklėje, vanduo pakilo iki kraštų; šviesiai rudas, beveik permatomas saulėje, vanduo kriauklėje buvo šiltas ir priminė tvenkinį. Blyškios smėlio kruopelytės nusėdo ant dugno.

Toks kaimiškai rudas vanduo niekada neteka mieste; tik jau ne Dabl įlankos salone. Jaunajam mokiniui, kuris dar ir grindis šlavė, jis kalbėjo apie erdvę, vasariškus aptvarus, vienišus medžius. Graibydamas drumstame vandenyje jis tikėjosi rasti vėžį ar eukalipto lapą.

Vis daugiau vaizdų su siūbuojančiomis žolėmis bei sausra kilo iš kaimo vandens, srūvančio iš jos per plaukus. Jis manė, kad ji vis dar užsimerkusi, kaip visos moterys. Laikė ranką jos šlapioje galvoje; taip būtų galėjęs stovėti kiaurą dieną. Ji visada buvo su juo draugiška.

Katerinai jis atrodė įdomus. Buvo kitoks. Gal kai kam jo

veidas atrodytų kiek duobėtas ir nelygiai įdegęs, bet Katerina veidrodyje matė patrauklią neryžtingą stiprybę. Ji įprato vos atvykusi į Sidnėjų eiti tiesiai į saloną, kur Tonis jos nekantriai laukdavo ir imdavo trinkti bei skalauti jos plaukus.

Dabar norėdama susitarti dėl susitikimo Katerina siuntinėjo reljefiškus šeimos atvirukus ir teiravosi pono Blektino.

Jis nelabai suprato, ar jį žavi ji, ar upė, ar mintis, kad rudas kaimas teka jai per plaukus. Kiek padvejojusi ji ėmė vaikščioti su juo užkąsti, o vėliau – į barą, kur jis vėl pasakojo apie savo šeimą ir keliones bei iš kitų girdėtas istorijas; kai kurias jis net sukūrė pats, kad tik prajuokintų, kad tik išlaikytų jos dėmesį. O kadangi tarp apsilankymų būdavo šiokios tokios pertraukos, Katerina suprato, kad trokšta dažniau jį matyti ir girdėti jo balsą, kad ilgisi jo beveik taip pat, kaip paties miesto. Be to, Sidnėjuje ji neturėjo daugiau pažįstamų.

Maždaug po metų Katerina dar kartą atsisėdo ant kėdės ir tarė jam:

– Noriu, kad nukirptum mane trumpai, kuo trumpiau.

Gal ji tikėjosi, kad jis besąlygiškai paklus, o gal norėjo nusikirpti kaimo dulkes kartu su plaukais; be to, būtų papildomos naudos – motinai sukeltas nervų sukrėtimas.

Morisas buvo uždraudęs Blektinui dirbti kirpėju – ta garbė buvo skirta poetams, laikantiems rankose žirkles po ilgų metų įtemptų pratybų; kai Morisas panoro dar kartą patikrinti savo prižiūrimus plotus, pamatė savo mokinį, išskėtusį alkūnes ir iškišusį liežuvį – tarsi žmogų, brėžiantį baltą liniją tarp plytų, – ir visiškai pasikeitusią Katerinos išvaizdą bei kuokštus šviesiai rudų plaukų prie kėdės. Tonis buvo toks užsiėmęs, kad nepastebėjo už nugaros stovinčio Moriso nei jo atvaizdo veidrodyje. Katerina pastebėjo; ji taip ramiai pažvelgė jam į akis, kad liko tik pasišalinti netarus nė žodžio.

Morisas buvo subtilus vyras. Iš tolo jis keletą minučių žvel-

gė į porą: Kateriną ir savo mokinį, užsiauginusį absurdiškas žandenas.

Jie buvo laimingi drauge. Laukimas spalvino jų intymumą. Jis matė, kad tas intymumas kur kas gilesnis, nei paprastai jaučia kirpėjai. Jie buvo jauni, jis pavydėjo jiems nekaltumo. Vis dėlto nuėjo į mažytį kabinetą ir žvilgtelėjęs į savo rankas paskambino Katerinos motinai, dar sustiprindamas naudingą ištikimybę vienas kitam.

25

Forrestiana

ŽEMAŪGIS MEDIS, puošnus.

Vakarų Australijoje žmonės augina jį darželiuose dėl gausių raudonų žiedų.

To užteko, kad kai kurie žmonės jį pramintų *krūmokšniu.*

Prieš keletą metų... mieste netoli Melburno, – jo pavadinimas panašus į tą, kuris nukamavo Šerloką Holmsą, – su tėvu, miesto advokatu, gyveno liesa smailianosė moteriškė.

Jos vardas Georgina Bel.

Įkopusi į trečiąją dešimtį Georgina pirmą ir vienintelį kartą nukeliavo į Europą. Tomis dienomis australai spruko iš savo ištuštėjusio krašto išsipūtusiais „P&O“ keleiviniais garlaiviais – pojūtis toks, tarsi horizontaliai važiuotum traukiniu, tik čiuoži per purviną gilų skystį.

Laive nutiko keistas dalykas.

Port Saide, kur kepino nepakeliamas karštis, ji išlipo ant žemės. Čia ją suko, spaudė, badė alkūnėmis ir įkyriai ant jos šaukė šimtai elgetų, prekybininkų, įkyruolių ir vaikų suplėšytais marškinėliais; buvo visiška suirutė. Iš viso to išniro vienas rusvas veidas ir akys pažvelgė į ją.

Jis nusekė paskui ją į turgų. Ten tvyrojo triukšmas ir dvokas, tie žmonės nepaliko jos ramybėje – viso to buvo per daug. Grį-

žusi į laivą ji nuėjo į savo kajutę ir prigulė karštyje pailsėti. Beveik tuoj pat atsisėdo ir pamatė tą vyrą prie savo gulto. Jo akys buvo įsmeigtos į ją. Lūpos truputį drėgnos, mėsingos, nuo jo dvelkė česnaku.

Iš lauko girdėjosi dūzgiantis užsienio šalies gausmas. Vėliau ji pagalvojo, kad jis tikriausiai nemoka nė žodžio angliškai. Iš po marškinių jis išsitraukė gyvą viščiuką – kaip burtininkas. Be šypsenos veide jį paglostė. Lėtai ištiesė ranką ir paguldė viščiuką ant jos šlaunies, kur jis ir liko tarsi užhipnotizuotas.

Tada jis būtų galėjęs daryti su ja bet ką. Bet įbėgo laivo įgula; ji niekada taip ir nesuprato kodėl.

Po mėnesio Anglijoje Georgina Bel grįžo namo. Kiekvienam, kas klausė, ji atsakinėjo: „Žinoma, Londonas buvo žavus, bet man trūko tėvo ir darželio".

Šeimos namas buvo senas, pastatytas iš vario sulfato spalvos akmenų, su rožių krūmais, urnomis ir pavėsinėmis.

Prieš kelionę Georgina rodė tik mandagų dėmesį tėvo vyresniajam partneriui, vedusiam vyrui su tvarkingais ūsais ir keturiais vaikais. Dabar ji pastebėjo, kad dalykai, apie kuriuos jis kalba, buvo neįprasti ir dažnai jai juokingi. Keletą kartų, kai ji lydėjo jį su prekėmis į kitus miestus, jie drauge pietavo. Georginos nuostabai, šiek tiek pasipriešinusi ji tapo jo meilužė.

Georgina vos galėjo patikėti tuo, kas vyksta. Ji staiga pajuto užplūstančią pilnatvę, greitai gelmes pasiekiantį švelnumą ir rūpestį dėl visų su juo susijusių dalykų. Bandė išsakyti tai žodžiais, bet tik juokėsi. Ji galėjo klausinėti, kalbėti bet ką; dar niekad ji nebuvo kam nors tokia artima. Ji labai blaiviai vertino jo išvaizdą; tuo pat metu dvejojo! Norėjo jį matyti visą laiką, bet negalėjo. Jie galėjo tik slapčia nuvogti keletą akimirkų. Ji norėjo megzti jam drabužius, nupirkti kaklaraištį ir apatinių; būtų prižiūrėjusi, kad jo batai deramai blizgėtų. Georgi-

na svarstė, ar jo žmona per dvidešimt metų perprato jį taip gerai, kaip ji. Buvo skausminga matyti jį sėdintį su ja bažnyčioje, už perėjimo, su vaikais. Ten ir savo tėvo biure jie turėjo būti pabrėžtinai mandagūs vienas kitam.

Beveik dvejus metus jie buvo meilužiai. Nė neįspėjęs, paprastą šeštadienio popietę, jis parkrito gatvėje ir mirė. Jis net nebuvo storas. Georgina negalėjo pasakyti jiems, – tėvui, bet kam mieste, – kad jie buvo meilužiai. Viešai ji net nesielvartavo. „Ir žemė buvo išlyginta virš jo." Palaidojo sode, gudobelės šešėlyje.

Kiekvieną dieną Georginai norėjosi klykti.

Ji sodino gėles ant jo kapo, jų švelnios šaknys skverbėsi gilyn jo kūno link. Kas dieną Georgina užsikišdavo už ančio raudonų fuksijų, pasimerkdavo keletą prie lovos.

Šias ryškias spalvas ji galėjo išdidžiai demonstruoti viešai; po kiek laiko, regis, pasijuto geriau.

26

Platyphylla

JIE LĖTAI ĖMĖ tolti nuo Fuksijos gumos.

Jis taip atsargiai pasakojo advokato istoriją, tad gal ji iš tiesų buvo tikra; Elena matė Georginą Bel – moterį, išblyškusią, tarsi ligonę, ištįsusia nosimi, primenančia į raudoną rašalą padažytą kreidos gabalėlį, ir svarstė, kaip po to moteris gali atsigauti. Buvo ir tėvas, įsikabinęs į savo vertikalų išdidumą. Ji norėjo užduoti daugybę klausimų.

Tas vyras šalia vis trynėsi jai į šlaunį ir petį – tikriausiai nė pats to nesuvokdamas.

Ji pagalvojo, kad gal jis ir galėtų būti švelnus, tačiau dabar gana šiurkščiai staiga baigdavo pasakoti tuo metu, kai ji užsigeisdavo sužinoti daugiau. Tai atliepė dabartinę jos būseną, kuri, galima sakyti, buvo prislėgta, nepatenkinama. Tas tariamas jo švelnumas galėjo būti tik šiek tiek daugiau nei būtinas mandagumas, atsitraukimas keletą žingsnių atgal. Galų gale jis daugelį dienų praleido čia, tarp medžių, su ja, moterimi; tik juodu, nė vieno žmogaus netoliese.

Ji norėjo pasikalbėti su juo.

– Šiandien mes dažniau šypsomės. Kas nutiko?

Tramdydama šypseną, kuri labiau priminė grimasą, ji pažvelgė jam į akis.

Fuksijos gumą pasodino už Elenos lango kaip puošmeną.

Pirmą kartą jis ėjo su ja per žvyrą link paradinių durų. Bet kurią akimirką iš už kampo galėjo pasirodyti tėvas... su ponu Keivu. To užteko, kad Eleną apimtų beatodairiškas linksmumas.

– Čia aš miegu, – tarė ji.

Ji nebuvo tikra, ar jis išgirdo. Atrodė, kad visą jo dėmesį staiga patraukė gana paprastas Raudonasis malis (*E. socialis*).

Beveik varė iš proto mintis, kad jis su ja praleidžia tiek daug laiko čia, tarp medžių, o ji net nežino kodėl. Elena jį jautė kaip nuolat pučiantį šiltą vėją, kuris maloniai liečia įvairias jos kūno vietas glausdamas drabužius prie įdubimų; ir tai, kaip pernelyg lengvai jis keisdavo temas, jai priminė vėją – taip vėjas keičia kryptį, tuo pat metu nuolat ją supdamas.

Vis dar prie žemaūgių eukaliptų jis susimąstęs prakalbo apie tai, kaip Hobarto priemiestyje statistikos ekspertui iš gerai žinomos draudimo kompanijos prireikė suveriamųjų kopėčių, kad sužavėtų našlę, kuri kasdien eidavo pro jo namus į darbą ir atgal. Pasakojama, kad norėdamas patraukti jos dėmesį jis ėmė karpyti didžiulę priekinę gyvatvorę ir skėtinę pušį, suteikdamas joms išties stulbinančių gyvūnų formas, – taip kai kurie atogrąžų paukščiai išsenka sukdami ir puošdami lizdus ar atlikdami sudėtingus salto danguje. Vyras gali padaryti viską, kad tik atkreiptų sunkiai pasiekiamos moters žvilgsnį, – sakė jis.

Bėda ta, kad manija, pasireiškusi romantiško gyvatvorės karpymo forma, patraukė ne tuos žmones. Iš viso Hobarto bei pagrindinių Australijos žemių ir sunkų darbą šlovinančių Azijos valstybių sausakimšuose autobusuose atvažiuodavo jie – žmonės su fotoaparatais. O našlė, kaip ji reagavo?

Elena negalėjo sulaikyti šypsenos išgirdusi jo skeptišką toną, bet ją kamavo pernelyg daug klausimų; ir būtent tada ji nusprendė, kad, užuot vaikštinėjusi tarp medžių, kol jis nuspręs dingti jam įprastu būdu, – taip pat staiga jis baigdavo pasakojimus, – ji pasisuks ant kulno ir grįš namo.

„Turiu atkeršyti!“

Nenorėdama skubėti ji perėjo žvyro alėją. Tolumoje matė tėvą ir neklystančio stamboko pono Keivo figūrą šalia vėjo užtvaros; ponas Keivas staiga stabtelėjo, atsisuko ir kažką pasakė; stovinčią prie paradinių durų Eleną sukrėtė bejėgiško žagsulio priepuolis, kuris iš nugaros turėjo būti panašus į raudą.

Vieniša Baltoji guma stovėjo už slapto vingio, šalia maudyklos, kuri, Elenos manymu, buvo tik jos. Ten, už didžiulių upės Raudonųjų gumų, ji siūlė porceliano baltumo blyksnį, – tarsi prasiskleistų užuolaidos, o už jų – dosnios nuogos moters kojos.

Elena visą rytą praleido savo kambaryje. Ji girdėjo tėvo ir pono Keivo murmėjimą. Iki savaitės pabaigos jis įvardys tuos kelis likusius medžius. Elena pastebėjo, kad tėvas vengia jos žvilgsnio. Jam tai irgi buvo sunkus išbandymas. Gali tekti likti vienam tuščiame name.

Girdėjo, kaip trinktelėjo durys, kai tėvas ir jau beveik laimėjęs gerbėjas išėjo laukan.

Ji nusivilko suknelę, apsivilko marškinius ir kelnes, paskui vėl suknelę. Persirenginėdama žvelgė į veidrodį. Matė save su skirtingais bateliais. Jos miegamajame visada trūko šviesos. Vis dėlto jai patiko jos kūnas, žvilgantis blyškiu baigtumu.

Ją visada stebino jo gebėjimas ją surasti, kad ir kur ji vaikščiotų tarp medžių. Iš kairės ateis ar dešinės, ar iš užpakalio? Ji niekada nežinojo. Bet kurią akimirką galėjo nukristi prieš ją nuo vieno iš tų medžių, kaip Erolas Flinas ar Tarzanas.

Jau seniai praėjo laikas, kai ji paprastai išeidavo iš namų. Šešėliai nusidriekė kitoje medžių pusėje. Medvilninė suknelė atrodė šilta, tarsi ką tik išlyginta.

Elena ėjo prie upės, į tėvo medžių tankumyną. Šalia maudyklos sulėtino žingsnį. Tas vyras, kuris kasdien ją susirasda-

vo; tik pamanykit, vakar ji paprasčiausiai atsuko jam nugarą ir nuėjo. Ką jis darys? O jei nebepasirodys – kas tada?

Vanduo buvo skaidrus, plūduriuojantys šapai ir akmenys dugne atrodė didesni. Išmarginta iš viršaus svyrančių šakų karšta šviesa ištatuiravo jos rankas; įbridusi į vandenį Elena pagalvojo, kad jos veidas irgi kaip vėžlio šarvas. Ji jautė sruvenančią giminystę su gamta. Tai buvo upėje atrandama tiesa. Upės tėkmė iš lengvo veržėsi prie jos, – kantrus visa įveikiantis spaudimas, tikrasis atkaklumas; Elena taškėsi, plaukė pasroviui, vėl taškėsi ir tingiai galvojo apie jį, laiminga nuo minties, kad tai, ką ji leido, vargu ar gali būti nedora.

Elenos kūnas tarp medžių stulbino. Jis buvo blyškus ir minkštas, o ją supantys kamienai – kieti. Šilta sauja plaukų tarp kojų ir kiti apvalumai buvo tarsi gyvūnai – triušiai tarp akmenų.

Atsisukusi į saulę Elena pasijuto kaip be odos.

Ji tingiai pasičiupinėjo plaukus, ar išdžiūvo. Tada pasilenkė pasižiūrėti kulno. Elena neturėjo daugiau ką veikti, tad pasiliko.

Apsupta tvirtų pilkų kamienų ji negalėjo prisiminti, kur paliko savo drabužius.

Tada išgirdo žingsnius. Atrodė, jis atsekė pagal išmėtytas žievių atplaišas. Elena atsisuko ir pamatė jį. Suvokdama savo nuogumą, ji neįvertino savo strazdanoto grožio.

Jis sustojo visai arti.

Ji norėjo, kad jis tučtuojau pradėtų kitą istoriją – gal taip pridengtų jos nuogumą, bet jis žvelgė į šalį. Ant jo rankos pamatė geltoną savo suknelę ir kitus daiktus.

– Prisimenu, kartą... – jis atsisuko.

Tiesiog ištiesė ranką ir pirmą kartą palietė jos skruostą, perbraukė šaltus ir drėgnus plaukus.

– Kodėl vakar pabėgai?

Elena pakratė galvą ir pakėlė ranką; staiga jis pasilenkė ir švelniai gyvuliškai įkando, palikdamas ant rankos dantų žymę.

– Gal per daug kalbėjau, – jis susiraukė. – Gal tiesiog nesusivaldžiau.

Jis ėmė aprenginėti ją suknele; paliko pusnuogę, rankose laikydamas apatinius; Elena jautė susikaupimo virpulį, bet jai buvo nesvarbu. Ji žvelgė į jo ausis ir kaklą.

Ji iškėlė rankas, kad jis nutrauktų žemyn suknelę.

Bandydamas užsegti dideles sagas, jis pritūpė prieš ją. Elena pasijuto suglebusi, šilta ir pasirengusi. Akimirką prisiminė moterį, kurią jis vadino Georgina – ankštoje kajutėje, su prie šlaunies prispaustu šiltu viščiuku.

Už jų šnarėjo upė – begalinis šilkas virš žvirgždo.

Vaikai nuolat pasiklysta miške. Vienam į koją įsminga strėlė, kitam įkanda gyvatė, susimuša kulną ar pameta šlepetę. Kartais batai turi magiškų savybių, o kiekviena graži princesė – piktą pamotę. Trikrūtė moteris iliustracijoje – po vieną krūtį kiekvienam jos gyvenimo vyrui.

– Baltame plokščiastogiame name Dramoine, – kalbėjo jis, palikęs ramybėje sagas ir dairydamasis batelių, – gyveno garsus aerodinamikos specialistas su trimis aukštaūgėmis dukterimis. Jo pavardė buvo įrašyta šalia Šo-Gibsono – „Už nuopelnus aviacijai“. Su ūsais – jis nusipelnė įšventinimo į riterius. Jauni vyrai plūdo į jo namus, – ne tiek norėdami pamatyti dukteris, kiek bandydami pakilnoti nedidelį meteoritą, kurį jis laikė ant bufeto.

– Ar rinktumeisi jį, pleiskanotąjį poną Klemą Seklerį? Klemas Sekleris – žemaūgis vyrukas šviesiai rudais antakiais, gyvenęs vienas terasiniame name Darlingherste. Na, ne visai vienas.

Elena nusprendė niekaip nereaguoti. Nuogumas teikė jai svarbos.

– Australijoje po karo, kai vyrai ir moterys vaikščiojo skrybėlėti, dar buvo įprasta už namo turėti didelę paukštidę su paukščiukais, o jei ne paukštidę, tai bent narvą su kurtinančiai

rėkiančia papūga ant laktos. Vėliau šį įprotį, keliantį įvairiausių klausimų, pakeitė tropinių žuvyčių baseinų manija, o paskutinis mados klyksmas – Angoros triušis galiniame kieme.

Klemas Sekleris laikė kanarėles. Tuzinas paukščiukų visą laiką giedojo ir treliavo narveliuose visuose jo namo kambariuose. Kartais tas treles galėjai girdėti nuo tako. Jis, kai tik grįždavo iš geležinkelininko tarnybos, tuoj imdavo keisti joms maistą ir vandenį, o kartais išrinktąsias išleisdavo pasimankštinti. Toks buvo Klemo Seklerio gyvenimas.

Greitomis apžiūrėjęs vieną Elenos kojos pirštą tęsė:

– Kaip paukštininkas, Sekleris tarp žinovų turėjo prastą reputaciją. Daugelį metų jis bandė išvesti baltą kanarėlę. Visas viltis siejo su išlepintu hiperaktyviu patinėliu, pilku su tamsiai geltonais dryžiais. Tarp jo plunksnų Sekleris įžiūrėjo baltų žybsnių. Kitos kanarėlės buvo žalios arba geltonos ir gyveno narvuose priekinėje verandoje, už kurios žaliuzių augo frandžipanis*, o virtuvėje vienas ant kito, tarsi maži dangoraižiai, buvo sukrauta dar daugiau narvų. Jis turėjo penkiasdešimt ar šešiasdešimt paukščių.

Pilkasis patinėlis gyveno dideliame narve su veidrodžiu Seklerio antrojo aukšto miegamajame.

Jis vedžiojo pirštu jai per koją ir Elena ėmė palaimingai šypsotis. Tik pamanykit – daugybė paukštelių.

– Vieną vasaros vakarą Sekleris parsivilko namo pavargęs kaip šuo. Kaip visada, jis užlipo į viršų ir atidarė pilkojo paukščio narvą, kad šis pasiskraidytų, – tai buvo būtina. Paskui atsigulė ant lovos ir įsispitrijo į lubas. Jas reikėjo perdažyti. Visas namas triušo. Jis perbraukė liežuviu per dantis. Pašvilpavo keletą gaidų ne į toną, – tokį įprotį įgijo gyvendamas su pulku kanarėlių. Gulėdamas karštyje regėjo savo gyvenimą, – bent

* Atogrąžų medis su kekėmis kvapnių žiedų.

jau pastaruosius dešimt metų, – padalytą į daugybę skyrelių – begalė paukščių, bejausmių, susirūpinusių tik maistu, čirškaujančių tarpusavyje. Jo gyvenimas atrodė banalus. Tiesą sakant, jis neturėjo akcento.

Tai buvo netikėtas „kanarėlogo“ atradimas.

Jis atsikėlė ir atvėrė langą. Tikriausiai buvo prisnūdęs. Netrukus pajuto skersvėjį, kimiai riktelėjo ir užtrenkė langą – bet per vėlai. Po kambarį skraidęs jo pilkasis patinėlis pasinaudojo proga ir kliudęs beužsitrenkiantį langą paspruko.

Iš balkono paukščio nebuvo matyti. Sekleris nuskuodė į apačią ir lakstė gatve dirsčiodamas į nutekamuosius griovius ir po automobiliais, į priekinius kiemelius, išbetonuotus ir toje Sidnėjaus dalyje užgriozdintus senais motoriniais dviračiais.

Dar kelias dienas jis vaikštinėjo gatvėmis, beldėsi į duris, apieškojo labiausiai tikėtinas vietas. Paliko žinutę vitrinoje tarp musių nutupėtų delikatesų, kur pirkdavo cigaretes. Po savaitės ėmė svarstyti, ar išvis žino ką nors apie kanarėlių įpročius. Ėmė pripažinti savo netektį. Kanarėlę tikriausiai nutvėrė katė.

Jis nusižiovavo. Elena pamatė plačiai pravertus žandikaulius. Būtų galėjęs užmigti prie jos kojų, bet tęsė liūdną pasakojimą apie kanarėlių augintoją.

– Vieną penktadienio vakarą ponas Klemas Sekleris ėjo namo iš Kings Kroso. Buvo tamsu. Netoli namų kai kur terasiniuose namuose dar degė šviesos; žmonės sėdėjo prie stalo, vaikštinėjo. Vieną langą šiek tiek užstojo medis. Iš pradžių jis pamanė, kad pranėrė vaisinis šikšnosparnis – jų pilna rytų Sidnėjuje, Darlingherste, – bet tai vyko viduje, baltame kambaryje. Moteris sėdėjo prie pianino. Jai ėmus skambinti vėl išniro tas plasnojantis šešėlis, paskraidžiojo pagal muziką ir švelniai nusileido moteriai ant peties. Sekleris priėjo prie lango. Jis negalėjo patikėti savo akimis.

Moteris atsistojo nuo pianino ir atsuko nugarą. Ji buvo liauno liemens, plaukai susukti į kuodą. Su prarastuoju paukščiu ant peties ji išėjo iš kambario.

Sekleris nuėjo tiesiai prie paradinių durų ir norėjo paskambinti. Skambutis buvo nušveistas, žalvarinis. Prie durų – smėlio spalvos, kaip jo antakiai – kilimėlis. Dviejuose didžiuliuose vazonuose žydėjo kamelijos. Langai buvo užleisti tvarkingomis užuolaidomis.

Po skambučiu užrašas: HAIDĖ KIRŠNER, PIANINAS.

Kitą rytą jis sugrįžo. Dar nepriėjęs namo išgirdo pianino garsus. Atrodė, kad ji niekada nesiliauja skambinusi. Pro langą matė moterį, sėdinčią šalia mokinės, rodančią į gaidas ir grojančią. Tuo metu pilkoji kanarėlė vėl nusileido jai ant peties.

Sekleris nuėjo. Reikėjo viską apgalvoti. Jis buvo keturiasdešimt aštuonerių. Kai mintimis sugrįždavo prie namo, jo paukštis visada tupėdavo jai ant peties. Galiausiai paskambino. Išvalytu kostiumu, pasirišęs kaklaraištį, tą pačią dieną jis sėdo šalia panelės Kiršner mokytis skambinti pianinu.

Ar pilkoji kanarėlė jį atpažino? Ji tvirtai įsikabino į panelę Kiršner ir rūsčiai žiūrėjo į jį! Kanarėlėms patinka įvairūs muzikos ritmai, – paaiškino ji jam, tariamam kanarėlių ekspertui. – Net Bachas, – nusišypsojo. Pagrojo fugos pradžią, o Sekleris akimis sekiojo po kambarį skrajojantį paukštį, kuris netrukus grįžo ant panelės Kiršner peties.

Netrukus Sekleriui ėmė patikti stiprus jos akcentas, jos uolumas visur, kas tik buvo susiję su muzika; jis tiesiog negalėjo atplėšti nuo jos akių, kai ji vaikiškai linksminosi.

Du mėnesius jis mokėsi skambinti pianinu ir paukštis nusileido jam ant peties. Iki to laiko jis šio to pramoko ir baisiai nevikriai bandė skambinti paprastas melodijas. Mokytoja išties buvo labai kantri.

Vis dar pusnuogė Elena buvo panirusi į svajas. Visada taip – istorijos po medžiu. Pajuto besišypsanti.

– Tuo metu, – tęsė jis, – kanarėlių augintojas beveik kasdien stebėjo tobulas blyškias panelės Kiršner rankas, – jis pakėlė Elenos alkūnę. – Per visą savo gyvenimą jis nebuvo matęs tokios odos, tokios dailios ir lygios, kad rankos susiliejo su dramblio kaulo klavišais. Jis negalėjo atitraukti akių nuo tų nuogų rankų. Nestiprus krimstelėjimas, – jis krenkštelėjo, – ir būtų palikęs žymę visiems laikams.

– O toliau, – tarė Elena.

– Dabar kanarėlė kartais nutūpdavo ant jo peties, kartais ant jos. Panelė Kiršner bandė padrąsinti paukštį, kad šis įžnybtų jos mokiniui į ausį. Atėjo laikas apsispręsti. Dabar po pamokų ji vaišindavo jį meduje mirkytais pyragaičiais, – pateikdavo juos ant mėlynų lėkštelių, – ir klausinėjo apie jo sveikatą. Dieną ji vilkėjo siuvinėtus marškinius aukštu kaklu arba segėjo ypatingą segę, apie kurią teiravosi jo nuomonės. Sekleri vis labiau traukė ten užsukti, tiesiog pabūti – ne dėl pamokų.

Vis dėlto jam užteko tik pažvelgti į panelės Kiršner alebastrinę odą, paskui į žvitrų patinėlį, ir abejonių nebeliko – jis norėjo grįžti.

Vieną sekmadienio vakarą, kai ji kažką tyliai murmėdama išėjo iš kambario, jis nukėlė kanarėlę nuo peties. Besipriešinančią įgrūdo į palto kišenę ir išėjo.

Kai ėjo pro langą, skaisčiai apšviestas kambarys su pianinu vis dar buvo tuščias. Jis laikė ranką kišenėje, apgniaužęs paukštį. Taip ir nuskubėjo namo.

Viršuje įleido kanarėlę atgal į narvelį. Paskui kurį laiką gulėjo ant lovos. Mintimis grįžo prie vakaro, kai pirmą kartą pažvelgė į pianistės kambarį ir pamatė tarsi peteliškę skraidžiojantį paukštį, pastebėjo jos liauną liemenį. Ji irgi gyveno viena. Jis svarstė, ką ji dabar veikia. Jei liko suglumusi, tai jis – taip pat. Kai paukštis saugiai grįžo į narvelį, jis vėl galėjo galvoti,

su kuriomis patelėmis apačioje geriausiai tiktų jį suporuoti. Jis aiškiai kažką darė ne taip – vis nepavykdavo. Kanarėlių čirškėjimas apačioje atrodė keistai tylus po panelės Kiršner pianino muzikos.

Kitą rytą anksti atsikėlęs Klemas Sekleris nuėmė chalatą, kurį visada nakčiai užmesdavo ant narvelio. Ant metalinių grindų parvirtęs ant šono gulėjo pilkasis patinėlis – negyvas.

Elena vaikštinėjo pirmyn atgal.

– Kur girdėjai? Kokia baisi istorija. Man gaila tokių žmonių. Tu ją turbūt prasimanei, – Elena sustojo prieš jį. – Ar tai tiesa?

Dabar jis galėjo apžiūrėti ją iš arti. Žvilgsnis klaidžiojo tarp daugybės apgamų ir strazdanų. Elenai atrodė, kad jos klausimai pasiekia jį per jos suknelę. Akimirką Elena net nebuvo tikra, ar ji užsagstyta.

Atsklido balsas:

– Kai kanarėlių augintojas pasibeldė į panelės Kiršner duris, jo pečiai buvo apkritę pleiskanomis. Ji viena akimi žvairavo. Ir baldai rodė prastą skonį, įprastą muzikantams. Paslaptis, kodėl tarp dviejų žmonių kyla potraukis. Kas galėtų pasakyti? Tai stebuklas, bet taip visuomet būna. Kartais pakanka žmogaus balso, tarkim, vyro balso, kurį išgirsti tamsoje ar už durų. Turėtų būti koks nors derinys. Kaip manai?

– Vien balso neužtenka, aš netikiu.

– Turėtų būti atvejų, kai potraukis nėra sąmoningas. Taip tiesiog nutinka, – atsiduso jis. – To negalima paaiškinti – tikra paslaptis. Tai nelogiška, – pridėjo. Ir papurtė galvą.

– Logika? – jai kilo noras nusijuokti.

– Noriu pasakyti, kad žmogus tokiu atveju negali rinktis.

Pokalbis sruveno, o šviesa ir šešėliai žaidė tarp medžių. Anks-

čiau jis jau seniai būtų nuėjęs. Aišku, norėjo pasilikti. Vėl raukėsi nukreipęs žvilgsnį į šalį.

– O tu nežinai, ar tavo istorijos tikros? – ji laukė apie nieką daugiau negalvodama.

Viskas liko toje intymioje, atsakymų neteikiančioje situacijoje, kuri kartais taip pat būna labai paslaptinga.

27

Diversicolor

MAŽO MIESTELIO į vakarus nuo Sidnėjaus pagrindinėje gatvėje graikas turėjo kavinę. Ji buvo padalyta į atskiras erdves su pritvirtintais stalais, o stiklinėse lėkštėse ant stalų padėta baltos duonos riekių. Sienos nudažytos jūros spalva, o šalia kapučino automato iš žurnalo išplėšta nuotrauka vaizdavo baltą vienuolyną ant plikos uolos.

Graiko žmona virė valgį kavinės gale, duktė nešiojo maistą ant staliukų, o jis kiaurą dieną sėdėjo prie kasos aparato viską prižiūrėdamas.

Jo duktė turėjo ilgus juodus plaukus ir dėvėjo palaidinukes gilia iškirpte – kartais teniso marškinėlius. Niekada neapsivilkdavo suknelės ar sijono. Atrodė nuolat nepatenkinta. Vargu ar kada ištardavo kokį žodį.

Graikas persikėlė su šeima į žemyno gilumą, kuo toliau nuo jūros. Jis nenorėjo, kad kas matytų jo dukrą su maudymosi kostiumėliu. Sklido gandai, kad jos kūną darkė vyno spalvos dėmė, nors niekas, – iš tiesų nė vienas tų storžievių, kurie kas vakarą sėdinėjo kavinėje, – nebuvo matęs tos dėmės savo akimis.

Miestelyje nelabai kas vyko. Keletas užsilikusių jaunuolių gyvybingiausius savo gyvenimo metus leido kalbėdami apie mašinas arba liežuvaudami apie padavėją, bet nuščiūdavo ir iš-

sišiepdavo vos jai priėjus prie staliuko. Jei kuriam nors ir pasisekdavo nusivesti ją į kiną ar pakviesti pasivažinėti į kitą miestelį, tėvas norėdavo, kad ji grįžtų namo iki vienuoliktos vakaro; ji pati niekada niekam neleido pažiūrėti, kas slypi po jos marškinėliais ir džinsais. Užaugo kartu su tais jaunuoliais. Ir pernelyg gerai žinojo jų mintis ir kalbas, kaip bus sušukuoti jų plaukai ir kaip jie atrodys.

Vieną rytą vyriškis, kurio niekas anksčiau nebuvo matęs, atsisėdo prie staliuko ir užsisakė pusryčius.

Jo ausys buvo didelės, o galva maža. Ryšėjo kaklaraištį. Norėdamas kuo nors užsiimti, jis geras dešimt minučių tyrinėjo meniu ant duonos lėkštės dangčio.

Šis vyras žvilgtelėjo į juodaplaukę padavėją ir ėmė pusryčiauti čia kas rytą; ir kaskart smulkmeniškai nurodinėjo, kaip apversti kiaušinienę, tikėdamasis ją pralinksminti, – bet ji nepaisė jo.

Jis apsistojo viešbutyje. Visada buvo šnekus. Galėjo kalbėti bet kokia tema, vos tik užsimindavai. Ypač mėgo prisistatyti moterims ir kalbinti jas. Manė, kad jo neįtikėtinas bjaurumas nėra trūkumas. Tiesą sakant, tai galėjo būti netgi privalumas. Jis buvo geras klausytojas. Net jaunystėje buvo išties suktas. Pradėjo pardavinėdamas vaistus nuo kosulio, išnešiodamas po butus, vėliau perėjo prie dulkių siurblių, „Singer" siuvamųjų mašinų. Papildomai užsidirbdavo kaip įgaliotinis vėliavų stiebų gamintojo, neseniai išplėtusio asortimentą ir pradėjusio pardavinėti skečiamąsias kopėčias – tokius dalykus sunku pervežti dideliais kiekiais. Jis visada atrodė alkanas. Įprastiniai nusivylimo dėsniai komivojažieriams kur kas labiau tinka nei kitiems žmonėms.

Jį traukė padavėjos niūrumas, o kai pasiklausinėjęs sužinojo, kad ji turi kažką ant savo kūno, ką taip uoliai saugo, jog nė vienam vyrui nepavyko sužinoti smulkmenų, jis nusprendė, kad nepaliks miestelio tol, kol pats nepamatys.

Dėl to jis visuomet valgė pas graiką. Vakarais išeidavo paskutinis, net jei tekdavo užsisakyti dar kavos. Bet netrukus suprato, kad meistriškumas, nešęs jam sėkmę daugybėje šalies miestelių, – šokiruojantis meilikavimas ir aiškiai absurdiški perdėjimai, vis tie patys seni anekdotai, pasakojami įbedus akis į moterį, – niekur jo nenuves. Padavėja nekreipė dėmesio. Tapo įtari, net priešiška.

Po savaitės nesėkmių jis nusprendė pasilikti dar vieną vakarą – juk negalėjo lindėti šioje skylėje amžinai. Sprendimas atėjo lengvai – tarsi papildomas skrebutis. Jis užkėlė savo lagaminą ant lovos ir pasiuntė kavos. Tamsoje prieš jį išdygo moteris juoda skara. Tai buvo senutė, kurios jis anksčiau nebuvo matęs.

– Tai ne pasaulio pabaiga, – ji bandė sakyti grabinėdama jo rankovę. Buvo pamiršusi įsidėti dantis. Paėmusi jo delną patrynė pirštais ir tarė: – Tapk doru piliečiu, įsiklausyk.

Taip ar panašiai nuskambėjo – kaip mįslė ar pašaipus čerškimas. Kai jis nusigręžė linksmai kikendamas, suklupo ir nusibrozdino kelį.

Padavėja pavargusiu žvilgsniu tai pastebėjo. Paklausė:

– Ką jūs veikėte?

Pažvelgęs žemyn jis pamatė, kad į rankas prisivarė rakščių.

Graikas ir jo duktė spoksojo į jį. Netikėtai tėvas linktelėjo ir nusišypsojo. Bet buvo per vėlu. Vyras jau buvo nusprendęs, ką darys. Nebebandydamas laimėti jos tą paskutinį vakarą, jis baigė valgyti ir nebeužsisakė kavos. Lauke palaukė, kol kavinę uždarys. Aplink nebuvo nė gyvos dvasios. Kai jos miegamajame įsižiebė lempa, jis pasuko už kavinės.

Atsargiai kopė statinių tvora. Panoro pašvilpauti kokią melodiją. Kodėl niekas to nesugalvojo anksčiau? Čia juk yra japoninė šliandra, vištidė, skiedrų. Prie lango su žaliuzėmis jis pasistiebė.

Kambaryje jaunoji padavėja nusimetė paskutinį drabužėlį. Nerūpestingai atsigręžė. Jis vos neaiktelėjo nuo jos pūpsančio nuogumo, juodos tankynės tarp šlaunų.

Norėdamas pamatyti daugiau pasistiebė – ir pamatė ant jos kojų tamsią dėmę, – tarsi būtų iki kelių braidžiojusi po rašalą.

Tą akimirką ji atsigręžė į langą. Nors jis ir neklyktelėjo, bet atšoko, ar bent jau taip manė. Nugara atsirėmė į kažką tvirta. Jis negalėjo pajudėti. Priešintis nebuvo prasmės. Vis dar matė kambarį ir blyškų padavėjos kūną. Jo rankos pranyko. Pajuto, kad virsta kažkuo kietu, tiesiu, neįprastai aukštu. Kvailai nusprendė, kad reikėtų grįžti namo į Sidnėjų. Jo mintys išdriko. Ėmė girdėti balsus.

Nuo raumeningų padavėjos kojų dėmė nutįso iki vielinės vištidės tvoros, butelių ir skardinių, lentų ir dar toliau, nukeliavo per pilką statinių tvorą iki naujo telegrafo stulpo apačios, Kario, kuriam lemta stovėti bet kokiu oru ir aiškiai matyti nuogą graikę padavėją jos kambaryje.

Žinoma, paskui jis laimingai gyveno, kartais pasimėgaudamas vyrų kompanija.

28

Decipiens

IKI ŠIOS DIENOS sklando daugybė pasakojimų apie vyrą, aptikusį nuogą moterį, kuri tiesiog negali išsisukti, nebent užsimerktų. Labai būdinga rūšims. Kiekvieną minutę kur nors pasaulyje taip nutinka. Atsitiktinai? Regis, čia veikia esminis giliai paslėptas mechanizmas; o kai akys mato neapsaugotą kūną, įsijungia antrinis mechanizmas, kuris gali duoti netikėtų rezultatų, o kartais ir atpildą.

29

Neglecta

PRAĖJO DVI DIENOS – jo nė ženklo. Elenai enciklopedinis peizažas atrodė visiškai blankus ir niūrus.

Jokio judėjimo, ar bent nieko neįprasta; jokia žmogysta nesiartino prie jos.

Trečią dieną vėjai ir įkypas lietus atėjo iš rytų ir plakė eukaliptus, paversdami juos bejėgiais krūmokšniais – sugadintos reputacijos panorama; dideli medžiai drebėjo ir krūpčiojo moteriškai sielvartaudami, kai kurie perskilo ar buvo išrauti su šaknimis, o aptvarėlis su šviesiai ruda žole buvo sušukuotas kaip platus demblys, – toks oranžinių plaukelių demblys patiesiamas prie kai kurių grožio salonų Sidnėjuje.

Apsvaigusią nuo vėjo Eleną ėmė kankinti neramios, iracionalios mintys. Jo nebebuvo. Kas įsiskverbė į ją? Galvodama raukėsi. Atsisukusi nuoga į jį tądien prie upės ji jautė ypatingą, atvirą paprastumą. Pasitikėjimą. Tam tikra prasme ji jau atsidavė, nebegalėjo jo laikyti nepažįstamuoju.

Laukdama ten, kur jie paprastai susitikdavo, ji netikėtai suvokė, kad jo ten nebebus. Ėjo gilyn, klaidžiojo nuo medžio prie medžio.

Eukaliptai, savanaudiški medžiai, teikia itin mažai pastogės. Vieną iš tų dienų Elena toli nuklydo nuo namų; galbūt tikėjosi, kad varvančios gumos galės pasitarnauti kaip skėčiai, –

kaip ąžuolai ar paprasti platanai, ar net niūrios vokiškos pušys; ji peršlapo kiaurai pamiršusi užsisegti darbinį apsiaustą. Tikra tiesa, plaukai prilipo prie kaktos ir ausų, vanduo zigzagais žliaugė per veidą ir ji pasijuto esanti liūdnos dramos centre; nutaisė ryžtingą, sustingusią išraišką. Kokia prasmė nusivilkti šlapią suknelę ir kabinti ant paslaptingos vinies jos medžio kamiene? Nieko nebegalvodama nuėjo prie *E. maidenii* – ir ten styrojo vinis. Pakabinta džiūti suknelė buvo panaši į ją, sugniuždytą.

Pagaliau oras sustabdė pono Keivo nepermaldaujamą žygį. Visai netikėtai jis vis viena atvyko ryte ir pritrypė purvinais batais verandą, abu su Holendu. Su arbatos puodeliais rankose jie mąstė apie bjaurų orą.

Liko tik tolimasis trikampis aptvaras, daugiausia gyslotažievių; jame, esančiame arčiausiai miestelio, buvo viena vienintelė Vaiduoklių guma. Puošmenas, išsirikiavusias alėjoje prie namo, pasiliko pabaigai. Paskutinius keturiasdešimt eukaliptų pasiliko savo triumfo žygiui iki paradinių durų. Ponas Keivas pareiškė Holendui, kad jam reikės dar dienos, daugiausia dviejų.

Elena tai nugirdo pro lietaus barbenimą į geležinį stogą; slinkdama pro verandą, be suknelės po lietpalčiu, ji vos nesuklupo.

Visi, išskyrus Eleną, suvokė, kad ponas Keivas tuoj laimės jos ranką. Neįtikėtina – ji vėl nukreipė visas mintis ir energiją kitur, į kitą, čia nesantį, bet ją traukiantį nematomą žmogų, tarsi vildamasi, kad jai nugręžus galvą į kitą pusę pono Keivo profesinė pažanga kaip nors išsivadės ir pranyks. Dabar jau tėvas ar kas kitas nelabai ką tegalėjo padaryti, kad ją išgelbėtų.

Kai oras išsigiedrijo, ji užkopė į bokštą ir dairėsi aplink ieškodama kokio nors judesio, kokio nors jo ženklo. Pažįstami daiktai pakeitė vietas, kiti paliko savo pėdsakus, išdrabstytus

ant žemės – sulaužydami tvoros liniją ar stypsodami keistai persikreipę. Šen bei ten įdubos, paprastai dengiamos šešėlių, žvilgėjo nuo vandens – peizažas po mūšio.

Medžiai gamino deguonį tarsi žodžius. Elena girdėjo jo balsą. Istorijos su užsienio dekoracijomis priartėjo prie namo. Grįžo pas ją. Dėl vandens paklodžių, gulinčių aplink, bei dėmesio maldaujančių susitaršiusių eukaliptų.

Tarp tų istorijų Elena leido jam ištiesti ranką ir padėti perlipti per nugriuvusį medį ar akmenį, nors to ir nereikėjo.

Upės pipirmėtė (*E. elata*) turi daugiau botaninių pavadinimų nei bet kuris kitas eukaliptas. „Vienoje iš uosto hasjendų Vokluzoje gyveno maža šviesiaakė moteris auksiniais sandalais, kuri buvo ištekėjusi ir išsiskyrusi tiek kartų, jog sunkiai prisimindavo paskutinę savo pavardę. Kitos moterys ją mėgo, tačiau ji niekada nebuvo laiminga. Vieną dieną be jokios aiškios priežasties raumeningas vyras su ant peties ištatuiruota žvaigžde, tik su batais, trumpomis kelnėmis ir jūreiviškais marškinėliais, išvertė krūvą šlapio geltono smėlio jos kieme ir, – ar patikėsit? – ramiai nužingsniavo iki priekinių durų pasiimti kvito. Ji vis dar buvo su chalatu, susivėlusi. Valandžiukę sutrikusi tvardėsi, bet netrukus, kol stovėjo žvelgdami vienas į kitą, ją apėmė dar didesnė sumaištis, jai pažįstama...“

Iš liauno Raitelio malio (*E. steedmanii*) vakaruose Elena, žinoma, tikėjosi ko nors apie triukšmadarius žokėjus ar gyvulių varovus, tačiau prisiminė tik liūdną paštininką Botani (Sidnėjaus priemiestis), kuris ėmėsi prasto pašto išnešiotojo darbo, – Elena nusišypsojo, – ir dirbo savo darbą taip nenoriai, kad buvo nuolat kilnojamas į vis mažesnius kaimiškų vietovių miestelius, kol galiausiai atsidūrė čia, šiame miestelyje prie chaki upės; jo sesuo dirbo barmene, o jį retkarčiais galėjai girdėti vaikštinėjantį ar krenkščiant biure.

Begėdiškiausių teatrališkų vietos pavadinimų medžiai – Kvepiančioji citrina, Sidabrinė princesė, įvairiausi Geltonieji švarkai bei Valangaros baltasis, barstęs lapus į tvenkinį ir taip traukęs dėmesį, – šmėžavo visur aplink ir nusėdo į atmintį. Elena jautė, kad jo žodžiai sukasi vis arčiau – išties gana įkyriai.

Šiaurės vakarų Ispanijoje yra vietovė Korunija, – tarė jis. – Ten daugybė uolų – geologinė karštinė. Korunija garsi dėl dviejų dalykų: blogo oro, – ten visuomet lyja, – bei švyturio, kuris Tamsiaisiais amžiais* buvo pastatytas iš granito. Vietos gyventojai vadino jį Karamelės bokštu. Pasakojama, kad šiame bokšte stovėjo stebuklingas veidrodis, kuris galėjo atspindėti visus pasaulio įvykius. Korunijos moterys ėjo prie veidrodžio pažiūrėti, kur yra jų vyrai, matė jų vargus ir pavojus jūroje, regėjo gimimus, mirtis ir santuokas.

Vieną sekmadienį čionykštis vyras juodu kostiumu atėjo sužinoti ką nors daugiau apie moterį, kurią rengėsi vesti. Tačiau rado jauną, tvirtų žandikaulių ir plačių šlaunų užsienietę. Iš veidrodžio, – miestelio turizmo biurui pasiūlius, – ji ieškojo klajoklės draugės, kuri iškeliavo nepalikusi adreso. Ispanas jau rengėsi išeiti, bet staiga veidrodyje pamatė savo sužadėtinę mero sūnaus glėbyje! Šalia lovos stovėjo grafinas su vynu. Jam bežiūrint sužadėtinė atsidūrė ant mero sūnaus. Ispanas atsisuko į apstulbusią australę.

– Aš juos nužudysiu! Tuoj pat! – jis tikrai to troško.

Absurdais netikinti australė veidrodyje nepamatė nieko, nė ženklo linksmosios draugės, ir ramindama paglostė jam ranką.

Ji buvo iš Džylongo. Nuolat išvykdavo ir vėl grįždavo – tarsi pririšta prie ilgos elastinės virvės. Pirmiausia buvo Balis. Pas-

* Istorijos laikotarpis Vakarų Europoje po Romos imperijos žlugimo, 500–1100 m. e. m., kai germanų gentys užplūdo Europą ir Šiaurės Afriką, puldinėdamos ir naikindamos miestus ir gyvenvietes.

kui Indija. Nuvyko į Londoną. Jos sąraše buvo ir Pietų Amerika. Grįžusi į Europą keliaudavo traukiniais, o Londone apsistodavo prieš pajusdama namų trauką. Namuose iškart imdavo planuoti kitą kelionę.

Kad istorija būtų trumpesnė, – tarė jis, – jauna moteris iš Džylongo ir ispanas išėjo drauge ir linksminosi kavinėje. Ji liko Korunijoje. Jis atėjo į jos kambarį. Tamsi jūra, besiveržianti pro langą į jos kambarį, jūros paukščių klykavimas ir svetimi žodžiai lauke, o viduje – vyriškis pamėlusiu veidu, pompastiškai rodantis jai dėmesį; jo akys ir nerimstančios rankos susipynė su jos jaunatviška energija ir sukūrė užuojautos kupiną jėgą, didžiulį visa gaubiantį švelnumą, kokio ji niekada nebuvo patyrusi.

Būdama su juo ji įvertino savo gerą sveikatą ir numatė savo gyvenimą, besidriekiantį į priekį, – saulės nušviestą, paklūstantį perspektyvos dėsniams. Vis dėlto po savaitės ją vėl apėmė nerimas. Šypsodamasi ir gerai nusiteikusi paskelbė, kad jai laikas išvykti; vyriškis savo nuostabą išreiškė garsiais barniais. Ji apsisprendė, nors žvelgdama iš autobuso į jo mažėjančią figūrą pasijuto sutrikusi ir šnirpštė į nosinę.

Londone netikėčiausiomis akimirkomis ji regėjo kambarį Korunijoje, kuris iš tolo atrodė įgrūstas tarp juodų uolų. Matė jį, einantį per kambarį ir uždarantį duris. Tai buvo jų kambarys. Ištįsęs veidas ir plaukai iki pečių – jai patiko jo iškilminga povyza. Juto jo lūpas, girdėjo balsą.

Kiekvienas žmogus per gyvenimą sutinka tūkstančius kitų, moteris – tūkstančius vyrų, visokiausių; ir kur kas daugiau, jei nuolat keliauja po pasaulį. Net jei taip, iš tokios daugybės vidutinis asmuo retai sutinka žmogų, kuris iškart harmoningai jam tiktų, turėtų panašių interesų. Nepaisant didelio pasirinkimo, galimybės menkos. Turėtų įvykti stebuklas. Galbūt nesąmoningai tai suvokdama, ji vieną ankstyvą rytą besilinksmin-

dama nutampė jam ausis, o jis suvaidino puikų spektaklį iš skausmo raičiodamasis ant grindų.

Londone ji suprato, kad nereikėjo išvykti. Būna keistų ypatingų akimirkų, kai žmogui suteikiama vienintelė galimybė; ten tokia ir buvo.

Korunijoje lijo. Ji bėgiojo gatvėmis, žvilgčiojo į kavines. Žmonės tik gūžčiojo pečiais. Ji pasakojo apie jį. Visą rytą sėdėjo su karštu šokoladu prie jų įprastinio staliuko. Trečią dieną nuėjo prie veidrodžio bokšte sužinoti, kur jis. Ten nieko nebuvo. Veidrodis stūksojo juodas.

Pasisukusi eiti išvydo save – lyg ir savo figūrą iš nugaros. Ramiai stovėdama veidrodyje regėjo save po penkiolikos, dvidešimt metų. Viena, raumeningų kojų, ji laikė sunkų pirkinių krepšelį su kuokštu išlindusių salierų, o šalia jos – plonas medelis, neaukštas, su tamsiai žaliais, lyg dėmėtais lapais.

Elena nulipo iš bokšto.

Jo nebuvo. Suvokė, kad nežino net jo vardo. Kas toliau, rytoj? Baisu apie tai galvoti – ir vis dėlto veržėsi į ateitį. Ir aiškiai suvokė – nenorėtų, kad jos gyvenimas būtų kaip platus tuščias aptvaras.

Savo kambaryje ji pajuto nerimą – kaip ta moteris iš Džylongo istorijos.

Iškeverzojo: „Turime pasikalbėti. Tavo nelaiminga duktė“. Raštelį pakišo po tėvo kambario durimis.

30

Papuana

ĮSIVAIZDUOKITE, kaip sunku būti pirma baltąja moterimi, gimusia Naujojoje Gvinėjoje. Vargu ar gali laimingieji, kuriems pasisekė gimti tokiems kaip visi, suprasti tą gniuždantį poveikį. Balta kaip sniegas ji augo plantacijoje, mokėsi internatinėje mokykloje Brisbeine, vėliau – darbo paieška ir meilės nuotykiai, kol galiausiai ištekėjo už dabitos italo; jos nešamą psichologinę naštą būtų galima palyginti su našta daugybės salos moterų, pasmerktų eikvoti savo gyvenimus nešiojant ant galvų didžiulius ryšulius malkų ar žalių bananų.

Brisbeine ji būtų žinomas žmogus.

Stambi (iš tiesų gigantiška), ji slėpėsi vilkėdama kaftaną*, išmargintą linksmomis gėlėmis, puošėsi plačiais auskarais, kurie siūbavo ir žvangėjo vos jai pajudėjus. Šviesūs jos plaukai išbluko ir virto purvinos pilkos spalvos. Dėl kažkokių priežasčių jos odai netiko atogrąžos. Nuo karščio ir drėgmės suskirdo veidas ir rankos, bet ji meiliai šypsojosi. Brisbeine jai priklausė brangakmenių parduotuvė miesto parduotuvių rajone. Kai jai sukako keturiasdešimt, jos vyras nė neperspėjęs paliko ją dėl kitos moters. Maždaug tuo pat metu jai buvo diagnozuota skruosto ir kaklo melanoma. Sūnui, kuris turėjo savų

* Kaftanas – į sermėgą panašus drabužis, dėvėtas Rytų Europoje iki XX a. pradžios.

rūpesčių – dėl per mažos šeimos bei mažmeninio verslo netoliese esančiame parduotuvių rajone, – ji davė nurodymus ir privertė pasižadėti, prisiekti Biblija, kad po mirties jis išbarstys jos pelenus buvusio vyro, kurio neapkentė, sode.

Vaiduoklių istorija tegul lieka kitam kartui.

31

Patellaris

JOS TĖVAS perspėjo ją dėl vyrų. Ar reikia saugotis ir *tėvų?*

Šiaip ar taip, vyrai yra silpni ir mėgsta išsisukinėti. Vyrais negalima pasikliauti, tikrai; jie visada būna kur nors kitur. Ir nuolat bando kuo nors įtikinti. Tarsi tai būtų jų buvimo žemėje tikslas. Elena spoksojo į tapetų raštus. Vyrai pasakojo istorijas, saldžialiežuvavo bandydami įtikti, turėdami tik vieną mintį galvoje – vis dėlto jai buvo malonu. Vyrai visada norėdavo įtikinti.

O tėvai, jos tėvas – vyras, dabar vaikštinėjantis kitame kambaryje?

Moteris jis kartą pavadino „varikliukais". Tiesą sakant, taip ir yra, tik jos dar ir nuolat suirzusios. Įsivaizduoti karštį, vamzdžius ir virpesį buvo lengviau, nei bandyti suprasti. Elena pastebėjo, kad su miestelio moterimis tėvas elgėsi abejingai, dažnai įžūliai, o joms tai net atrodė patrauklu.

Savo kambaryje Holendas tupinėjo prie lentelių, kurias reikėjo pritvirtinti prie medžių, – ant jų buvo išraižyti visų pasaulio eukaliptų pavadinimai, jis rūšiavo jas ant grindų. Elena įėjo, o kad jis nieko nesakė, atsisėdo.

Reikėjo kelių minučių priprasti prie tėvo kambario atmosferos. Elena kaip visada smalsiai apsidairė; trūko tikro švelnumo, trūko spalvų – jokio veidrodžio kambaryje. Tik atsitik-

tinis rudumas – įrangos detalių, instrumentų, mechanizmų dalių, lietaus lygio matuoklių, palaidų pieštukų; sunkūs apsiaustai, atsarginiai batai, pionierių stovyklos neštuvai; sąskaitų knygos, dokumentai, cigarečių sukimo aparatas, lagaminas ir šautuvas kampe; jis sakė, kad šautuvas užtaisytas – jei tektų nubaidyti jaunus patinus; kalendorius su milžiniška Raudonąja guma, užimančia visą taką Adelaidėje – dovana metų pradžioje nuo pono Keivo.

Kambaryje slypėjo tyli netvarkinga harmonija, panaši į kalvos šlaitą su išvirtusiais medžiais. Ir vis dėlto jis buvo *panašus į urvą.* Elena gerbė jo skirtumus, išbarstytos tėvo esybės ženklus; tokia atsitiktinė, ilgam įkūnyta individualybė.

– Jei kalbėsime apie žalą, – prabilo jis, – viskas nusiaubta. Nenusakoma daugybė medžių išvartyti kaip kėgliai. Niekad nebebus taip, kaip buvo.

– Tvenkiniai pilni, negalėjau nueiti prie upės.

Tėvas linktelėjo.

Į vieną pusę jis pastūmė silpnesnių medžių rūšių pavadinimus, – tų, kurie perskilo pusiau, buvo išversti su šaknimis ar kurių šaknys negilios.

– Mūsų draugas ponas Keivas ten atlieka skubią apžiūrą. Padoriai elgiasi.

Elena pritūpė prie jo.

– Tu gali juos visus atsodinti. Juk nebus labai sunku, tiesa?

– Šiame versle sunku greitai žengti į priekį. Užtrukau tiek laiko... O gamta visada pasirengusi įsikišti. Gamta nuolat eina į priekį, labai kantriai. Aną dieną laikraštyje skaičiau žinutę apie eukaliptą, kurį pirmą kartą kažkas, pamiršau kas, aptiko prieš šimtą metų. Pridėtas aprašymas, duotas vardas *rameliana,* bet daugiau jo niekas nebematė. Esu tikras, kad pasakojau tau apie tai. Metams bėgant jis tapo vienu iš paslaptingųjų medžių. Ponas Keivas net klausė, ar jis išvis kada nors egzista-

vo. Bet dabar laikraštyje perskaičiau, kad ekspedicija aptiko išlikusį pavyzdį – dykumoje, į vakarus nuo Olgaso, – jis linktelėjo susimąstęs. – Tą mums reikėtų gauti.

Žiūrėdama į tėvo sprandą Elena suprato, kad negalės su juo pasikalbėti. Medžiai visada jam siūlė prieglobstį – įdomių, blusinėjamų pavadinimų miškas. Sprandas buvo įrudęs, šiek tiek išvargintas ir sužalotas metų, kai bet kokiu oru teko prižiūrėti plantacijos plotus.

– Ar kas nutiko? – pasiteiravo jis.

Tarp dalykų, kuriuos ji norėjo aptarti, buvo mintis viską mesti ir kartu patraukti į Sidnėjų, į tą patį viešbutį, stovintį toje pačioje Bondi kryžkelėje. Gal tada ponas Keivas, pareigingai, tik vis energingiau statantis kojas į jos tėvo pėdsakus, suprastų užuominą.

Tėvas stabtelėjo laikydamas rankoje *E. sepulcralis.*

Tarsi sakydama: „Viskas gerai, nesirūpink", Elena išsitiesė ir pabučiavo šiurkščią jo odą. Tą padariusi pajuto silpnumo atoslūgį, jos neviltis virto liūdesiu dėl jo.

Jei tada jis būtų atsisukęs ir pažvelgęs, ji būtų krūptelėjusi ir apsiašarojusi. Palenkęs galvą jis degėsi cigaretę. Kas jai darosi? Pasijuto serganti.

Dar visai neseniai, vaikystėje, jai patikdavo apsiauti milžiniškus tėvo raštuotos odos batus ir maklinėti po namus.

Dabar ji buvo duktė, besirengianti išeiti.

Norėdama apsisaugoti nuo negandos, ji giliai įkvėpė per burną. Bent jau jos kambarys teikė jai šiokį tokį prieglobstį, buvo jaukus, nes pažįstamas, o medžiai jį dengė.

Ji pakilo eiti ir nerangiai siekė medinės dėželės ant židinio atbrailos – to daikto nebuvo regėjusi.

– Paimk ją, – atsklido balsas. – Radau anądien. Ji priklausė tavo motinai. Ji taip jos ir neapžiūrėjo. Ėjau pro juokingai brangią sendaikčių parduotuvę netoli Oksfordo gatvės, patarnau-

tojas šveitė švitru moters galvą, ir pamaniau padovanosiąs ją tavo motinai, kad pralinksmėtų. Tai puikus šveicarų inžinerijos pavyzdys, bet... šiaip ar taip, pamatysi, kad ji nebuvo tinkama.

Ir šūktelėjo:

– Raktas ant raištelio.

Elena nusinešė senovinę dėžutę ant ištiestų delnų – tarsi slaugė švarius rankšluosčius, – vienintelį daiktą namuose, kurio praeitis siekė jos motiną.

Grįžusi į savo kambarį pasijuto apsupta iš visų pusių – ne dažytų sienų, labiau tėvo, tūpčiojančio prie kiekvieno eukalipto pavadinimo knygoje, ir pono Keivo, artėjančio tvirtu žingsniu. Paskui įtūžo, bet ne ant jų, o ant to kito, labiausiai nematomo ir nepatikimo žmogaus, kuris tiko jai pagal amžių, interesus ir visa kita, bet po visų tų istorijų nusprendė nebesirodyti, nebepadėti – palikti ją.

Elena nebežinojo, ką daryti, kur eiti.

Ir ašaros ėmė kilti iš šilto negiliai esančio šaltinio, jame plūduriavo skaidrūs jausmai, visas jos bejėgiškumas. Ašaros pirmiausia pasiekė burną. Ji jas sulaikė. Žioptelėjo ir nurijo. Tada jos grįžo prie akių, kurios jau mirksėjo pasiruošusios patvinti. Staiga ji atsivėrė ir pajuto, kad jos tvirta, sudėtinga esybė atsiskleidžia ir visa ta maišatis virsta jaukia, perregima užmarštimi. Be to, daugiau nebuvo ką daryti.

Išsiblaškiusi pasuko motinai skirtos dėžutės raktą.

Stebuklų žodyne yra daugybė įrašų apie nepaprastas ašaras, beveik tiek pat, kiek apie vynu virstantį vandenį ir kalbėjimą be liežuvio. Verkiančios mozaikos – ilga hipnotizuojanti istorija. Ašaros reiškia apsivalymą; sielvartavimas ekstazėje yra religinis vyksmas. Jėzus verkė. Šventieji į istoriją įrašyti kaip tylieji raudotojai. Jų ašaros kilo aukštyn „mums nežinomais keliais“. Šitaip ašaros teka į ateitį. Vyrus ir moteris nuolat traukia upės. Ašaros skatina irimą ir bejėgiškumą; verkiančios mo-

ters veidas suyra, tuo tarpu vyras patiria bejėgiškumą – nekantrų bejėgiškumą, naudingos kalbos bejėgiškumą. Pačios ašaros plūsta dėl beverčių žodžių. Tuo pat metu vyrai, – panagrinėkime temą plačiau, – tikisi, nori ir dažnai įsivaizduoja konkrečią moterį verkiančią. Daugelis moterų yra piktos ir nepatenkintos. Verkdami mažiau, jei išvis verkia, vyrai bent jau išsaugo žodžių naudą – kad įtikintų.

Dar dažniau nei aprašytuose ašarų stebukluose verkiančios moterys pagerbtos mene. Pavyzdžiui, drobėse yra ašarose paskendusių moterų: veidai suskilę į daugybę plokštumų arba lygūs, su viena žibančia ir dėmesį traukiančia ašara, kitos, rodėsi, tuoj pratrūks – akys drėgnos, lūpos sučiauptos, įdėmus žvilgsnis pakeltas nuo skaitomo laiško arba baimingas – už nuotakos kambario lango.

Tuo metu, kai Elena jau buvo beduodanti valią ašaroms, spragtelėjęs atsivėrė lakuotas muzikinės dėžutės dangtelis ir ant nusidėvėjusių vyrių tarsi mumija iš kapo iššoko šiaudų spalvos plaukų žmogysta; tokie buvo ir jos motinos plaukai, bet čia – melžėja išraudusiais skruostais ir atitinkamu tarpkrūčiu, laikanti porceliano kibirą.

Tik pušimis apaugusiose Alpių vietovėse Vokietijoje, Šveicarijoje, Austrijoje galėjo būti pagamintas – priešinantis arogancijai – toks abejotinas kičo šedevras.

Neaiški metalofono muzika suskambėjo iš dėžutės.

Kol Elena spoksojo ir tramdė ašaras, melžėja ėmė mechaniškai *verkti į kibirą*. Tikriausiai už to taip pat slypėjo kokia nors istorija. Gal praeivis pasinaudojo ja vienoje iš tų bemedžių pievų, – jos ten taip vadinamos. Nuo tada melžėja perėjo per daugybę rankų.

Gulėdama ant lovos Elena tyrinėjo rausvaskruostės blondinės nelaimę. Matė, kad ji maždaug jos amžiaus. Kai ašarų srautas išseko, Elena vėl prisuko dėžutę. Šitaip ji leido mechaninei figūrėlei verkti.

Svyruoklinės dėžutės (*E. patellaris*) auga netoli upokšnių ar šlaitų papėdėse neįprastai plačiai: vakarinėje Šiaurinių Teritorijų dalyje ir netoli Port Hedlendo Vakarų Australijoje. Jos turi pilką gyslotą žievę; šakelės nusvirusios – tarsi verktų (tai tinka daugeliui eukaliptų). Mažesnis svyruoklinis eukaliptas, *E. sepulcralis*, pavadintas pagal europietiškas kapines.

32

Ligulata

ČIA REIKĖTŲ šiek tiek aprašyti ydingą sapnų fotografiją.

Tikra tiesa, kad atsibudusi ankstų rytą Elena suprato, jog sapnavo jį. Ir tai iškart suteikė jam gilesnę, primygtinesnę būtį, tarsi jis būtų buvęs šalia jos lovoje, jautęs jos esybės šilumą – labiau, nei pats suvokė. Elenai sapnai jį darė artimesnį, tačiau dar labiau nepažįstamą.

Bėda ta, kad niekas negali pasikliauti sapno ištakomis – ką jis gali, o ko negali reikšti?

Čia yra ką veikti. Sapnas gali neatspindėti nieko ypatinga – kaip dienos šviesoje vaizdai ir situacijos neturi ypatingos reikšmės ar poveikio. Ne visi sapnai yra reikšmingi. Sapnams irgi reikia pailsėti! Daugybė sapnų, turbūt net dauguma, yra sutartinių dalykų prisiminimai, lėtas atkartojimas to, ką matei tąryt – nieko daugiau. Priežastis, atkeliavusi iš pasąmonės, gali išvis neturėti psichologinės reikšmės. Jų priežastis gali būti tokia pat atsitiktinė kaip Apgriuvusi guma, augusi jaunojo Šildreiko kelyje tą lemtingąjį ketvirtadienį, kai jis išsuko iš purvino kelio palei upę lėkdamas purvinu tėvo sunkvežimiu (eukalipto pavadinimas buvo *dealbata*).

Tačiau Elena mėgo sapnų privatumą: juose jos keisti jausmai virsdavo dar keistesniais. Jie abu – ji ir jis – bent jau galėjo plūduriuoti tirštame vienyje; Elena atsibusdavo sušilusi ir drėg-

na, dėkinga ir netikinti. Tie sapnai galbūt sustiprino jos jausmus jam. Vos pabudusi juos aprašydavo dienoraštyje.

Po gležnu *E. nelsonii* Elena tyliai klausėsi istorijos apie nuo gimimo aklą melburnietį, kuris dažnai sapnuodavo jūrą, muzikos instrumentus ir ožką, vis bėgančią po arkliu; nereikia nė sakyti, kad šių dalykų jis nebuvo matęs.

Sapnų apibūdinimai pasakojimuose yra abejotini. Nes jie yra įsivaizduoti sapnai, „prasimanyti" – jiems stinga laiko. Pasakojimą galima sukurti. O kaip sukurti sapną? Neiškildami laisva valia iš pasąmonės, jie yra melagingi, iliustruojantys kažką, „panašų į sapną", – gal dėl to sapnų aprašymai pasakojimuose atrodo keistai bereikšmiai. Norint išvengti apdujimo, geriausia greitai perversti puslapį.

– Pralinksmėk, mergyte, – tėvas palietė jos petį. Ji pylėsi arbatos iš seno rudo arbatinuko. – Tai ne pasaulio pabaiga.

Ji žvelgė į jį.

Elena vis dar buvo su chalatu. Tada jis padarė tai, ko nedarė nuo tada, kai ji buvo maža mergaitė. Apglėbęs liemenį jis švelniai prisitraukė ją prie savęs; ją dusino jo metai, jo žandenos ir tabako kvapas, kietas atviraširdiškumas, kurį buvo galima nuspėti iš jo taupių judesių. – Gera mergaitė, – jis paglostė jos plaukus.

Elena nusprendė nesipriešinti ir neverkti. Troško ir vieno, ir kito, bet pavyko susitvardyti.

Holendas tai pastebėjo.

Atsirėmusi alkūne į stalą Elena liko jo glėbyje ilgiau nei ketino.

Jie abu išgirdo žingsnius, girgždinančius žvyruotą įvažą. Bet kurią akimirką ponas Keivas galėjo atidundėti per medinę verandą. Elena pajuto tėvo atodūsį.

Kuo arčiau dovanos buvo ponas Keivas, tuo garsiau skambėjo jo balsas, ir kažkokio šiurkštaus laisvumo atsirado jo ran-

kų ir kojų judesiuose. Jis nepranešęs įėjo pro paradines duris – kaip šeimos narys.

– Tiltas sugriuvo, – pranešė.

Holendas pakėlė galvą.

– Apie ką kalbate?

– Tas, kuris stovėjo čia per amžių amžius, mažasis pėsčiųjų tiltas. Upė pašėlo ir nusinešė didžiąją jo dalį.

– Kaip apmaudu, – suniurnėjo Elena.

Tėvas tarė:

– Niekad nenaudotas... ant paskutinių atramų... vieno žmogaus manija.

Rankų darbo tiltas tvirtai stovėjo gražiame ir tviskančiame upės vingyje; ant jo Elena kadaise sėdėjo maskatuodama kojomis ir buvo slapčia apžiūrinėjama.

– Ir dar štai kas, – ponas Keivas nutaisė paslaptingą išraišką. – Įspėkit, ką radau styrančią Mergelės gumoje. Į kamieną įkaltą vinį.

Teisėjo mostu, būdingu rūsčiam sutuoktiniui, jis parodė Elenos suknelę – jau išdžiūvusią, nublukusią iki šviesaus rabarbaro ar ilgos kumpio riekės spalvos (su mėlynomis sagutėmis).

Holendą ji paveikė labiau nei žinia apie tiltą. Jis liko apstulbęs.

– Tarp medžių gyvena laukinė moteris, – ponas Keivas išsišiepė. Abu vyrai spoksojo į suknelę.

Elena nebenorėjo ten būti. Stovėjo vienoje vietoje daužydama šlaunimi į stalą ir ją užliejo nepaprastas srovenantis lengvumas. Visas kūnas suglebo: kraujas, kaulai ir kiti audiniai. Nusilpo regėjimas, išdžiūvo gerklė – toks prie žemės lenkiantis silpnumas. Net sunku tapo klausytis.

Tarsi iš už upės ji girdėjo krenkščiojantį tėvą; bet jis vis dar buvo virtuvėje, vilkosi apsiaustą prieš išeidamas su ponu Keivu. Elena matė jo susirūpinusį žvilgsnį. Svarstė, ar buvo šiurkšti ponui Keivui.

Tuščiame name Elena nusirengė ir grįžo į lovą, ten ją ankstyvą popietę ir rado Holendas. Tai buvo taip neįprasta, kad jis prisėdo šalia, uždėjo ranką jai ant kaktos ir ėmė klausinėti, o ji tik linkčiojo. Vos paminėjus maistą užsimerkė.

Miestelio daktaras buvo senbernis. Jis visada vilkėdavo lininį švarką su maisto dėmėmis; jo veidas atrodė išsekęs kaip tikro kaimo gydytojo, – nors apie tai neverta nė kalbėti. Jis tarsi nepriklausė miesteliui. Šv. Vincento ligoninėje Sidnėjuje jis buvo chirurgas rezidentas ir vairavo „Rover" automobilį. Gal ten, o gal jo asmeniniame gyvenime kažkas nutiko. Apie tai niekas niekada nekalbėjo, o jis nebegrįžo į Sidnėjų. Visgi jis sapnavo košmarus. Kartais nuo tako buvo galima girdėti jo klyksmus, tačiau kitą rytą lankydamas ligonius jis kuo rūpestingiausiai šypsodavosi. Buvo paslaugus, nuolat linkčiojo drąsindamas. Jį dažnai kviesdavo į namus pietų; kad ir kiek taurių išlenkęs, jis kaip chirurgas atsiraitodavo rankoves ir pjaustydavo kepsnį taip tiksliai, kad visada pakildavo nuo stalo visus sužavėjęs.

Dabar, sėdėdamas ant Elenos lovos, jis ją šnekino. Pamatavo temperatūrą ir paprašė parodyti liežuvį.

Pasakojo, kad kai pirmą kartą atvyko į miestelį, viskas atrodė taip kaip šiandien. Po karo atsirado dviem ar trim našlėmis daugiau, ir tiek. Viena iš jų, ponia Džesė Kork, susapnavo sapną. Namą, kurį jis statėsi. Vieną ankstyvą rytą ji su chalatu atlėkė į viešbutį ir pasibeldė į jo duris. Džesė Kork susapnavo, kad jam reikėtų perkelti namą į kitą vietą. Būtų laimingesnis kitoje kalvos pusėje, – štai kodėl iškart atėjo jam to pasakyti.

– Tokie sapnai gali kelti rūpesčių, – paaiškino daktaras Elenai. Ir paklausė: – Ar gerai išsimiegojai naktį?

Vienas iš pirmųjų dalykų, kurių išmoksta daktaras – prikąsti liežuvį, – tarė jis. Netrukus namas buvo baigtas. Kartą jam

skubiai išvykus pas ligonį, ten kilo gaisras ir namas su visais daiktais sudegė iki pamatų.

Jeigu jai nepagerės, tarė gydytojas Holendui, jis grįš ryte.

Kadangi nebuvo nutikę nieko ypatinga, Elena nusprendė likti lovoje.

33

Abbreviata

ŠTAI NESENAS pranešimas iš Santjago su antrašte: „ANTROJO ŠANSO NEBUS“.

> Čilės policininkas, kuris pernai išvengė mirties, kai plėšiko kulka rikošetu atšoko nuo parkerio jo kišenėje ant krūtinės, žuvo medžiui užgriuvus jo patrulinį automobilį. Hektoras Zapata Kuevas buvo sutraiškytas, kai per audrą ant automobilio užgriuvo didžiulis eukaliptas.
>
> *Reuters*

Kita vertus, – užsiminė jis prabėgomis, – eukaliptai daug prisidėjo prie žmonių rasės pažangos ir gerovės. Apskritai eukaliptai darė teigiamą įtaką. Be daugybės geležinkelio pabėgių, atveriančių snaudžiančius žemynus, ir telegrafo stulpų (*E. diversicolor*), kurie atliko savo vaidmenį perduodami skubias verslo ir intymias asmenines žinutes, iš Geležinės žievės pagaminta daugybė vagonų ašių, krūvos jų supjauta tiltams ir molams, kurie vis dar stovi, bei pilkoms avikirpių pašiūrėms (kuriose buvo kerpama vilna, iš kurios buvo gaminami drabužiai, kurie...) bei sakykloms, iš kurių skleidžiamas Dievo žodis Naujajame pasaulyje; daugybė jos panaudota biliardo stalams, in-

daujos irgi iš džaros, – tikėsite tuo ar ne, jose laikomas pribloškiančių savybių Australijos cheresas ir brendis, – ta lygaus pluošto mediena naudojama šimtams pianino dangčių – ir kiek malonumo ji suteikė; tvirtai išdrožtos kojos ir galvūgaliai laiko čiužinius, pagalves ir tyliai ištartus žodžius norintiems pagausinti lakios vaizduotės ir tolerantiškų žmonių gentį; žinoma, tos kojos galėtų išduoti keletą paslapčių, – nusišypsojo jis. Ištisi džarų miškai Vakarų Australijoje buvo supjauti į lentas ir suleisti į šokių salių grindis, čia įvyko tiek nutikimų, turinčių pradžią, vidurį ir pabaigą; kiti miškai toliau naudojami popieriaus gamybai (meninės, filosofinės ar medicininės pakraipos tekstams spausdinti); vėliavų stiebai ir ramentai gaminami iš lygaus pluošto eukaliptų; šiuose medžiuose aptinkama drevių su medumi; toks Reimelis Viktorijoje išgąsdino Havanos vyrus, 1860 m. užpatentavęs *eukaliptų cigarus,* susuktus iš Gumos medžių lapų, o kalbant apie patentus – vis dar laukia sprendimo daugybė įvairiausių patikimų eukaliptų aliejaus buteliukų ir ąsotėlių, ant kurių juodu ant balto užrašyta, kad aliejus gydo daugybę ligų, viską – nuo paprasto peršalimo iki...

34

Illaguens

ELENA KAS DIENĄ ėjo vis silpnyn.

Gulėdama be judesio ji vengė bet kokių vaizdinių, ypač apie netolimą ateitį, ir ėmė plaukti visiško bejėgiškumo upe – pagalvės ir medvilninės paklodės buvo minkštos tarsi debesys. Varnos balsas lauke lūžinėjo šaižia dejone, – su tokiais garsais ji augo, ėmė jų nebegirdėti, bet dabar jie nedavė jai ramybės ir šiurkščiausiu būdu priminė apie paskutinę prieglaudą sausoje žemėje.

Šitaip Elena prarado laiko pojūtį.

Ponas Keivas įsėlino garsiai šnabždėdamas, laikydamas skrybėlę abiem rankomis – tarsi Elena būtų jau mirusi. Iš pagarbos ir vidinės maišaties likusius medžius jis vardijo eidamas lėtai kaip vėžlys. Holendas ištaikydavo su juo pabūti tik valandą ar dvi, nenorėjo palikti vienintelės dukters. Elena dar niekada nebuvo tokia išblyškusi – blyškus strazdanotas grožis, įsirėžęs pagalvėse.

Nors ir pasyviai, Elena vis grįždavo pas jį, prisimindavo jo kalbėjimą, kaip lengva jai būdavo klaidžioti su juo nuo vieno eukalipto prie kito.

– Prie šių medžių, – anksčiau kalbėjo jis, – galima pritvirtinti lenteles su pavadinimais, kaip zoologijos ir botanikos soduose. Lengvai įskaitomas už dviejų žingsnių! Atsparias blo-

gam orui! – Sustojo prie liaunos Besisukančios gumos (*E. periniana*), augančios vienoje eilėje su Lašišine guma prie paradinių vartų. – Ką manai?

– Bandymas padaryti kažką rimta, bet nebūtina, – pernelyg skubiai ištarė Elena.

Dabar, savo kambaryje, ji stebėjo platų dienos šviesos judėjimą, prasidedantį prie lubų, krentantį ant mėlynų sienų ir einantį per grindis, kur ji buvo palikusi savo tamsius beformius batelius, o vėlyvą popietę kopiantį tapetuota siena, kol išsklysdavo ir viskas papilkėdavo. Net čia, į jos kambarį, įsibrovė eukaliptas: pro langus, atsiveriančius į verandą, mirgantys Fuksijos gumos lapai metė ant jos paklodžių tinklelį, virpino šepečius, buteliukus ir dubenėlius ant tualetinio stalelio.

Kai istorijos prasidėdavo banaliai, ji atsipalaiduodavo. Būdavo taip: „Senutė gyveno tamsaus kalno papėdėje...“, „Metams bėgant stebuklų vertė mažėja...“, „Vėlyvą vienuoliktos dienos vakarą...“, „Kartą gyveno vyras, kuris...“ Tokie nuvalkioti žodžiai vertė Eleną slapčia šypsotis ir grįžti prie medžių; tada ji pasinerdavo į savo mintis ir suraukdavo antakius – kita dienos versija, kurią pakeisdavo vakaras ir naktis.

Gulėdama be judesio Elena visgi bandė iššifruoti istorijų modelį; ji net prisiminė plantacijos kontūrus, pažvelgdavo į istorijas tarsi iš viršaus, lyg jis slėptų kokį nors šabloną.

Daugelis iš jų buvo apie dukteris arba moteris, jau beveik subrendusias vyrui. Moteris sutinka vyrą ir nutinka kokia nors nelaimė. Tai trunka neilgai. Ji suprato, kad istorijų apie moteris išties yra daugiau nei apie vyrus. Nebūtina ir skaičiuoti. Duktė tikrai gali niekada netapti savarankiška moterimi. Tėvai istorijų pasaulyje būna stiprūs ir nejautrūs. Daugybė jo istorijų buvo apie tėvus; pasakojo, kaip tėvas visiškai pamiršo dukrą, – taip įliejo gilaus liūdesio gaidą. Kodėl jis apie tai pasakoja? Moterys atrodė ieškančios ar kažko laukiančios,

kažko beveik neapibrėžiamo, bet vis dėlto – dar kažko, pavyzdžiui, išeities – kur nors ar su kuo nors; ji tai tučtuojau suprato ir atpažino. Jos atrodė *nuolankiausiai paklusnios*. Elena negalėjo jų negerbti. Tos moterys, viena po kitos, judėjo lengvai ir pakluso savo mintims apie tikruosius jausmus. Elenai dažniausiai patikdavo moterys, apie kurias jis pasakodavo. Po Besisukančia guma jis atsigręžė į ją susikišęs rankas į kišenes.

– Viktorijos pakrantėje, – jis prisidengė akis, – gyveno švyturio prižiūrėtojo žmona, kuriai be galo patiko leisti aitvarus. Ji buvo jauna ir neturėjo vaikų. Ištisas savaites nesutikdavo nė gyvos dvasios. Miltai, arbata ir cukrus iki švyturio lango būdavo užkeliami pintine iš tamsios valtelės. Jos vyras buvo kur kas vyresnis, galėjo vaikščioti ištisas savaites nepratardamas nė žodžio. Ji leisdavo aitvarus nuo uolų švyturio papėdėje, kur buvo laimingiausia. Vieną dieną vyras pažvelgė žemyn ir riktelėjo taip, kad ji siaubingai persigando ir paleido aitvarą, kuris buvo nelaimingos moters veido formos. Aitvaras pakilo į viršų ir užkliuvo už praplaukiančio laivo stiebo. Kapitonas buvo jaunas vyriškis su ką tik prasikalusia barzda. Jis pirmą kartą vadovavo laivui...

– Iš ko juokiesi? – jis irgi nusijuokė, tądien, kai padėjo ranką jai ant šlaunies.

Elena geso, labai nusilpo, kartais keistai ištįsdavo – sulig mylia, bet vis dar savo lovoje rinko istorijas, kuriose, žinoma, dalyvavo jis. Jis nesirėmė bendru išprusimu, tik kartą prasitarė, kad „greičiausiai perdėjo“. Tai buvo šis tas daugiau nei geras prisiminimas, – pareiškė.

Kad galėtų pasakoti tas istorijas, jis vis dėlto turėjo žinoti daugybės eukaliptų pavadinimus; tą Elena suvokė tik ramiai gulėdama lovoje. Viktorijos šaltinio malis įaugo į pietinę tvorą; *E. prominens*, – pasak jo.

– Mažame miestelyje, – pamiršau kur, – pagarsėjusiame laukinių rožių medumi ir smulkutėmis moterimis tamsiais antakiais, kur namų spynaskylės yra širdies formos...

Tarp medžių – tų nemalonių, nenaudingų medžių, – pasakojimas ginė pasakojimą. Spakl gatvėje Blektaune (Sidnėjaus priemiesčių merai dažnai mėgsta demonstruoti savo terminologinius gebėjimus) vyras ištatuiravo tris savo dukteris. Vienai ištatuiravo usnį, antrai rožę, o vyriausiajai – mažą telefoną... *E. melanoleuca.* Kažkur kitur gyveno prekybos agentas, tapęs kiaušinių pardavimo didmenininku; jis vedė kaulėtą pikčiurną,. kuri jam gimdė tik strazdanotus vaikus ir daužė lėkštes kilus menkiausiam ginčui.

Ne visada reikia istorijų, nors Elena mieliau rinkosi jas. Dėl tankiausių lapų Pilkoji guma iš pietų Kvinslendo buvo vadinama Odiniu švarku. To jam užteko pasakyti, kad baikeris, apsižergęs sunkų motociklą, yra šiuolaikinis privalomas viduramžių riterių atitikmuo. Baikerius irgi slegia apsauginiai apdarai – šalmas ir akiniai, jų batai – balnakilpėse. Motociklai, kuriuos jie vairuoja ir ant kurių laksto nedidelėmis grupelėmis, yra galingi, apkarstyti oda ir grandinėmis; didelis motociklas yra tvirto žirgo variantas – su visa galia ir karščiu viduje. Tą akimirką Elena būtų galėjusi paklausti apie nedidelę įpjovą jam po akimi, apie Rando istoriją, nes ten ji buvo užrašyta, bet jis jau ėjo prie kito medžio.

Ir taip be poilsio, miglotai, vis analizuodama. Viskas vyko pasąmonėje, po šviesesniu bundančiu paviršiumi; ji pliuškenosi savo upės seklumoje.

Kartais tėvas ir kiti įeidavo į kambarį mesdami šešėlius. Ji dėkinga pajusdavo jo šiurkščią ranką ant savosios. Jo rankos šiurkštumas leido jai jaustis dar jaukiau. Jos ranka buvo tarsi paukščiukas jo delne.

Pusiaurytį pono Keivo balsas suskambo garsiau nei paprastai, skelbdamas pergalę. Tikriausiai norėjo eiti tiesiai į jos kambarį ir atšvęsti. O kas toliau?

Elena užsimerkė ir nusisuko į sieną.

35

Rameliana

1920-ŲJŲ PRADŽIOJE jauną prancūzą iš Liono uošvis išsiuntė į verslo kelionę Australijoje. Jis paliko jauną žmoną ir vos pusės metų dukterį.

Ateitis jam atrodė kaip ilgas ir nepaprastas nuotykis. Banguoti Australijos kontūrai pietų vandenyno mėlyje viliojo savo paslaptinga tuštuma. Jis niekada nebuvo sutikęs ten viešėjusio žmogaus. Kuboje ir Taityje – taip, bet ne Australijoje. Artimiausias buvo emigrantas iš Rusijos, teniso treneris; jis tvirtino, kad neseniai, ištiktas širdies priepuolio, regėjo milžinišką besikeičiantį šiaudų spalvos kontūrą.

O dabar pats turėjo ten vykti!

Daugeliu atvejų jis idealiai tam tiko. Buvo liesas, tamsiaakis, nenustygstančių pirštų. Labai smalsus, tiesiog svajoklis; kaip ir daugelis prancūzų, buvo stebėtinai prisirišęs prie *dykumų,* tuštumos tyrumo ir taip toliau; tą išreiškė šnekumo priepuoliais, kiek trikdančiais uošvį. Nepaisant visos Sacharą primenančios tuštumos bei gana skystos populiacijos, Australijoje, kaip dabar žinome, auga daugybė medžių; šešėlio užtenka, nes kur pažvelgsi, visur eukaliptai ir akacijos – net vadinamosiose dykumose. Nežinodamas, ko tikėtis, jis įsidėjo į bagažą butelį vandens ir vandens valymo kristalų.

Kol atsisveikino su žmona, kuri verkė mojuodama žio-

vaujančios dukters rankute, uošvis kartojo paskutinius nurodymus.

Jis turėjo fotografuoti aborigenus natūralioje aplinkoje, ypač kreipdamas dėmesį į jų virtuvę, iniciacijos bei santuokos ceremonijas, kurios greičiausiai siekia akmens amžių, be to, užrašyti kuo daugiau jų mitų bei legendų. Uošvis ketino steigti etnografijos muziejų Paryžiaus pakraštyje, kur po vienu stogu būtų įkurdinti įvairūs aborigenų mitai ir – tam tikra tvarka – jų kasdienio gyvenimo nuotraukos.

Kelionė buvo rami ir jaunasis prancūzas Brisbeine išlipo į krantą. Netrukus jis išsirengė į žemyno gilumą.

Laiškuose žmonai jis rašė apie dantų skausmą ir savo vienatvę, apie tai, kad iš tiesų sunku rasti akmens amžiuje gyvenančių čiabuvių. Savo meilę jai reiškė jaunam prancūzui derančia maniera ir pridurdavo žinutę dukrytei, nors, žinoma, ji buvo per maža skaityti ir rašyti. Savo uošviui jis tvarkingai užrašė keletą nugirstų mitų ir legendų, įskaitant padavimą apie tai, dėl ko varna pajuodo (iš pradžių ji buvusi balta), bei pasiūlė keletą nedrąsių pastabų aborigenų žodynui.

Maždaug po pusmečio atkeliavo pirma fotoplokštelių siunta: kuo toliau nuo pakrantės jis keliavo, tuo mažiau drabužių aborigenai vilkėjo, o jų segimi sijonai ir mūvimos kelnės nelabai tiko muziejui. Vėlesnėse nuotraukose juos pakeitė ryškiai šešėliuoti akmenuotų uolienų atodangų ir siaurų tarpeklių vaizdai, į niekur vedantys takai, įlankos su tamsiais paukščiais, baltakamienio eukalipto pusiau perskelta uola. Kitoje šūsnyje ir vėliau pereita prie miestelių su vienu arkliu, gerai nusiteikusių barmenių bei purvinų šulinių kasėjų į pietus nuo Darvino, geriančių arbatą iš rantuotų puodelių. Nors visoje Prancūzijoje nebuvo nieko panašaus, uošvis jautė poreikį priminti savo agentui jo misiją, nuo kurios priklausė viltis įkurti minėtą muziejų.

Kol prancūzo žmona laukė ir pamažu darėsi vis tylesnė, duktė tapo aukšta paaugle; kartais ji tyrinėdavo savo veidą veidrodyje, ieškodama toli esančio tėvo bruožų.

O žmona bijojo, kad grįžęs vyras jos nebeatpažins.

Nepraėjus nė metams jis liovėsi siųsti nuotraukas. Paaiškino, kad keliauja po atšiaurią šalį, „plačią smėlio ir kietmedžio dykynę“. Kartais ilgą laiką išvis nebūdavo laiškų. Tie, kuriuos gaudavo žmona, būdavo parašyti pieštuku ant nešvaraus popieriaus, išblukę. Nei ji, nei tėvas nesuprato, kas vyksta. Atrodė, jį prarijo dykuma.

Pagaliau, – praėjus daugiau nei penkiolikai metų, – jis parašė, kad grįžta namo. Išsiuntė bagažą pranešęs, kad pats atvyks iš paskos.

Prancūzijoje visiems palengvėjo, žmonės susijaudino. Pagyvenęs uošvis stebėjo, kaip išpakuojami ryšuliai. Ten buvo fotoaparatas, trikojis ir gobtuvas. Jis niūriai žiūrėjo į dėžes su nepanaudotomis fotoplokštelėmis. Iš kitų ryšulių išvyniojo keletą bumerangų, autentišką vumerą* ir paveikslą ant žievės. Asmeninius drabužius ir pypkę žmona nusinešė į miegamąjį. Buvo dar peteliškė ir skutimosi puodukas. Kelios knygos. Viską dengė plonas raudonų dulkių sluoksnelis, ant kilimo liko mažytės dulkių piramidės, rodančios, kad daiktai buvo saugomi ilgai.

Žmona laukė jo pasirodant šiek tiek negaluodama, tarsi būtų patyrusi sukrėtimą po stipraus žemės drebėjimo. Sunku laukti penkiolika metų; ji gyveno daugiau našlės, o ne žmonos gyvenimą. Dabar jis grįš pasikeitęs, net oda nebebus tokia lygi, kokią ji prisiminė. Vis dirsčiojo į vestuvinę nuotrauką pasitikrinti, kaip jis atrodė. Tyrinėjo save veidrodyje, matavosi batelius ir senas sukneles.

* Aborigenų ietis, naudojama mesti į taikinį ar stipriau durti.

Dukrai irgi rūpėjo tėvo grįžimas. Jai gerai sekėsi mokykloje. Jis buvo jai svetimas, tuo pat metu artimas ir tolimas, beveik be kontūrų – vaiduoklis.

Jos laukė skirtingai.

Ėjo mėnesiai.

Po daugelio metų, kai veidą išvagojo raukšlelės (tarsi kas būtų užmetęs tinklą), o duktė persikėlė dirbti į Briuselį, ji sužinojo, kad jaunas jos vyras mirė netoli Klonkario, o ji tapo labai turtinga.

Jis išklydo iš tiesaus tako, nusisuko nuo pradinių tikslų.

Australijoje jį viskas glumino. Keliaudamas į žemyno gilumą ir vėl atgal į pakrantę ir į miestus jis sutikdavo vis tuos pačius *žmones,* – atšiaurius, atkaklius žmones.

Visur vaikščiojo su žodynu kišenėje. Daugybė nepažįstamųjų šiltai sveikino jį savo trobelėse ir palapinėse.

Sidnėjuje, vyrų pensione netoli uosto, jis sutiko barzdotą vyriškį, kuris padarė jam didžiulį įspūdį. Šis žmogus padarė klaidą, – dėl dukters, nepaaiškino smulkiau, – ir nebegalėjo žiūrėti į savo veidą. Daugiau nei trisdešimt metų jis sėkmingai išvengė visų veidrodžių. Dažniausiai sėdėdavo namuose; net atsisakė susitikti su dukra, kad neaptiktų jos veide savo bruožų. Nereikia nė sakyti, jis nebeįsivaizdavo, kaip pats atrodo. Nors jo drabužiai buvo itin tvarkingi, veidas – tikra raukšlių raizgalynė, kuri jam kalbant judėjo tarsi skėčio virbalai. Tai, ko jis siekė, buvo filosofiškai keblu ir reikalavo pagarbos.

Kuo labiau jaunasis prancūzas tolo nuo savo misijos, susijusios su etnografijos muziejumi, tuo netvaresnė atrodė jo būtis. Jam nebuvo sunku suvokti, kad šešėliai nuotraukoje yra cheminės vagystės forma.

Žemė, flora ir fauna paprasčiausiai buvo svarbesnės.

Tai, kas jam nutiko, savo ruožtu tapo legenda. Antraisiais

metais atokioje vakarų Kvinslendo vietovėje jis vienas užkopė ant uolos kyšulio. Uola sužvilgo; o kai rado dar daugiau tokių uolų, kažką riktelėjo prancūziškai. Jis negalėjo patikėti savo akimis. Sklype dabar yra didžiulė sidabro kasykla, šviečianti naktį, dirbanti kiaurą parą. Tada Naujajame pasaulyje dar galėjai padaryti tokį atsitiktinį atradimą.

Jo netikėta mirtis likus kelioms dienoms iki grįžimo į Prancūziją irgi buvo visiškai atsitiktinė.

Visą laiką jo našlė gyveno su brangiu sidabro telkiniu ir mažesne už delną nuotrauka: vyras stovėjo šalia kiek aukštesnio jos tėvo saržos kostiumu. Tada jis pasitraukė nuo medžio ir prisidengęs akis atsisuko į ją, – prisiminė Elena.

36

Baileyana

JI ŽVILGSNIU apmetė daugybę skirtingų kambario paviršių, kur jos akys anksčiau ilsėjosi daugybę kartų; Elenai tai niekada nepabosdavo. Buvo tylu ir jauku. Atrodė, kad išsekusio artimumo atmosfera turėjo raminančių savybių.

Tačiau Elena vartėsi ir slidinėjo, šviesoje ir tamsoje, nuo vieno savo esybės pakraščio iki kito.

Ji buvo ir rami, ir susijaudinusi; jautėsi apatiška ir vėl negalėjo nustygti. Turėtų būti aiškus medicinos terminas šiems pakilimams ir kritimams bei prieštaringai slidinėjimo būsenai apibūdinti.

Nors gulėjo lovoje, nesijautė pailsėjusi. Nors jai patiko saulė ir jos šiluma, ir daugybė tylių garsų, atsklindančių iš lauko, staiga tarp savo pagalvių pamatydavo medį ir pajusdavo neapykantą jiems, visiems tėvo medžiams. Daugiau nebenorėjo matyti šakelės su svyrančiais chaki spalvos lapais. Nebegalėjo žiūrėti į pasaulį. Kaip ji galės gyventi savo žemėse?

Taip nusiteikusi Elena peržiūrėjo savo drabužius, matavosi batelius. Mintimis grįžo prie pustuščių parduotuvių Sidnėjuje, kur liesos moterys juodais drabužiais patarnaudavo užrietusios nosis. Staiga ją apėmė beprotiškas noras išdalinti visus savo geruosius drabužius, – ir kreminės spalvos suknelę su baltomis sagomis, ir raudonus batelius. Naktį atsibudo kalbėda-

ma, – bent jau buvo plačiai prasižiojusi, – nors dieną tysojo lovoje nepratardama nė žodžio. Pakilo temperatūra, jai pablogėjo. Ji paprasčiausiai nebeturėjo jėgų sustabdyti blogėjimo, kuris kartais imitavo fizinį judesį – lėtą slydimą nuo kojūgalio į niekur; tačiau dabar jai tas nerūpėjo.

Susapnavo baisų sapną apie kibire skęstantį vyrą (ir ką gi jis galėtų reikšti?).

Iki jos ligos tėvas, laikydamasis kažkokio nebylaus susitarimo, niekad neidavo į jos kambarį, o dabar sėdėdavo jos kojūgalyje ištisas valandas arba vis kaišiodavo galvą pro duris pasižiūrėti, ar viskas gerai.

Kartais po pietų ji atsimerkusi pamatydavo, kad prie lovos sėdi ir ją stebi keletas vyrų.

Nuolat lankėsi senasis daktaras lininiu švarku; Elena matė, kad jo veidas, išmargintas ryto šviesos, atrodė nelaimingas, tarsi būtų ne laiku ir ne savo vietoje. Matuodamas temperatūrą ir uždavinėdamas tuos pačius klausimus jis vis baksnojo nagu į dantis. Sėdėdavo gerą valandą ar ilgiau. Elenai patikdavo, kai jis imdavo niūniuoti.

Cha! Kad ją pralinksmintų, tėvas paklausė švelniu meilikaujamu balsu:

– Nemanau, kad vyrukui bus leista užsirūkyti?

Jai bepradedant linkčioti, dar ir prisiminimų šypseną išspaudus, degtukas užsiliepsnojo – itin geologinis garsas.

Tuo metu į vieną iš laisvųjų kambarių su rudu lagaminėliu, skrybėle ir plaukų šepečiais atsikraustė ponas Keivas. Jis ištisą dieną sukiojosi po namą vis krenkšėdamas. Jautėsi kaip šeimos narys ir manė, kad jo teisės tvirtos. Buvo kantrus.

Vis dėlto jis ėmė svarstyti, ar ši drama susijusi su juo. Juk įvardyti daugiau nei penkis šimtus medžių nėra taip lengva, kaip atrodo. (Tuzinai buvo nugvelbta iš atokiausių Australijos užkampių.) Kaupiantis sėkmingai išbrauktų pavadinimų skaičiui,

tamsi perkeltų pavadinimų grupė įgavo visagalio svorio ir aukščio – tarsi aukštyn kojomis apversta biblioteka. Jis pats tą jautė. Peržengus pusiaukelės žymę jo viešas kritimas bus stipresnis! Elenos ateitis irgi priklausė nuo jo sėkmės ar žlugimo; ji akivaizdžiai buvo prie ribos. Tai galėjo pakenkti jos sveikatai.

Paskutinę dieną jis suklupo. Ėjo su Holendu žvyro alėja, vardijo kiekvieną medį, iš kairės ir dešinės, kaip monarchas, skaičiuojantis lojalius valdinius; matė paradines duris, simbolizuojančias pergalę, besisiejančią su nuosavybe, šiluma ir vartais; gal taip ir buvo. Ponas Keivas suabejojo. Ant liežuvio galo sukosi Gyslotoji žievė, bet jis dar kartą pažiūrėjo į lapus – iki šios dienos nežino kodėl, – ir teisingai priskyrė medį, turintį penkiolika skirtingų vietos pavadinimų, prie *E. dealbata.* Holendas matė, kaip mažai jam trūko iki klaidos.

Virtuvėje žiaumodamas biskvitą ponas Keivas pasiteiravo, ar Elenos liga turi ką nors bendra su juo. Holendas šiurkščiai atrėžė:

– Aš taip nemanau. Nieko nebūna dėl vienos priežasties.

Tad ponas Keivas laukė trokšdamas padėti. Pavyzdžiui, jei jis pabelstų į jos duris ir įneštų arbatos ant padėklo, gal tai galėtų būti jo gerų ketinimų pavyzdys.

Kūnui nėra normalu būti horizontalioje padėtyje; po kurio laiko jis ima kelti rūpesčių. Mirtis ir palaidojimas („atgulęs ilsėtis“) laikomi natūralia horizontalia padėtimi, tad galima suprasti, kodėl vertikalios mirties, tokios kaip pakorimas, nukryžiavimas, sudeginimas ant laužo ir t. t., melagingumas palieka tokį neišdildomą įspūdį.

Išgirdę naujienas apie ilgai trunkantį Elenos horizontalumą užsukdavo susirūpinę kaimynai; jie atnešdavo naminės uogienės, vaisinių pyragaičių ir gėlių bei daugybę naminių patarimų. Nedaug kas anksčiau buvo lankęsi tamsioje sodyboje.

Kas rytą atvykdavo daktaras, bet jis vis dar negalėjo nustatyti ligos.

Seserys Sprant pasinaudojo proga pasidairyti po Elenos kambarį; įslinko ir į pritemdytą poilsio kambarį, o mėsininko žmona ėmė šeimininkauti Holendo virtuvėje, kol šis liepė jai nešdintis. Paštininkė atsiuntė pluoštą atvirukų, o ponia Brein iš viešbučio įdėjo porą butelių Adelaidės porterio. Kažkas paliko naują kalendorių – su dar viena Vaiduoklių guma, avimis ir įprastomis išklerusiomis tvoromis.

Miestelio žmonės klausinėjo tik apie Holendą ir jo dukrą. Moterys žavėjosi Elena; jos jai nepavydėjo. Norėjo, kad vėl pakiltų ant kojų. Kai turi tokią gražuolę apylinkėje, pati kažkaip atrodai dailesnė.

Ponui Keivui moteris, dieną gulinti lovoje, simbolizavo visišką sumaištį ir paslaptis.

Kartais jie drauge su Holendu sėdėdavo prie lovos. Kai ponas Keivas atėjo su kažkokiu ypatingu eukalipto aliejumi, gydančiu visas pasaulio ligas, Elena nepanoro kalbėti ir nusisuko.

Ponas Keivas tegalėjo pasiūlyti kantrybę, kuri yra geranoriškumo atmaina.

Vieną rytą pauzė ištįso į dvi nejaukias valandas ar dar ilgiau; Holendo nebuvo, tad ponas Keivas tingiai paėmė verkiančią melžėją nuo staliuko prie lovos. Jis susimąstęs linktelėjo:

– Padaryta gerojoje senojoje Austrijoje.

Bukais pirštais atkakliai bandė pasukti raktelį.

– Ne... – sušnibždėjo Elena.

Pasigirdo garsus trakštelėjimas. Šis vyras sulaužė prisukimo mechanizmą. Elena apsiverkė.

Nuo tada Elena geso sparčiau. Niekas negalėjo nieko padaryti. Buvo kaip kaspinas, plaukiantis iš aukštybių į žemę, kur atguls poilsio, galbūt amžino. Elena jautėsi pavojingai nusilpusi.

Ji ėmė prarasti savo grožį.

Daktaras svarstė, ar kviesti žymųjį kolegą, jei jis dar neemigravo į Ameriką.

Šįsyk mėsininko žmona sugrįžo su kitomis moterimis ir pono Keivo akivaizdoje paragino Holendą siųsti pacientę tiesiai į Sidnėjų. Bet Elena smarkiai papurtė galvą ir užsimerkė.

Tai buvo viena iš tų bevardžių ligų. Į gyvenimą ją galėjo grąžinti tik pasakojimas.

37

Approximans

PRIE LOVOS buvo pastatytas krėslas, kad į jį sėstų vyrai ir pasakotų savo istorijas.

Privalumas buvo toks, kad nuo istorijų pasakotojo krėslo jie galėjo nevaržomi klaidžioti žvilgsniu po strazdanotą Elenos veidą, kuris įprastomis aplinkybėmis stipriausius vyrus paversdavo vapentojais ir išsisukinėtojais.

Per senas, kad gerai išmanytų moterišką grožį, daktaras ėmė pasakoti Elenai kai kuriuos įdomiausius chirurgijos atvejus. Atrodė, kad jis kalbasi su savimi, nesikreipdamas tiesiai į ją, ir Elena vėl ėmė snūduriuoti. Jam išėjus Elena vos neparkrito ant grindų, kai atsikėlė uždaryti grindis siekiančio lango. Paprastai prieš grįždama į lovą ji pažvelgdavo į veidrodį, kartais perbraukdavo šepečiu plaukus, bet dabar nuėjo tiesiai į lovą ir nusisuko į sieną.

Jauni čionykščiai vyrukai, be abejonės, paraginti savo motinų, vis sėsdavo ant krėslo ir pyškindavo anekdotus apie kiaulių šaudymą, neįtikėtino ilgio gyvates bei žiaurumus, su kuriais buvo susidūrę. Perdėjimas naudingas pasakojimui. Bent jau Trevoras Treilas pasinėrė į savo prosenelio brolio nuotykius; anas gimė toli žemyno gilumoje, įstojo į prekybos laivyną, kai sukako šešiolika, ir keliavo aplink pasaulį. Jam grįžus susirinko šeima. Pirmiausia, pasak šeimos legen-

dos, ką jis padarė išsvirduliavęs į krantą, tai atsiklaupė *ir pabučiavo kiaulę.*

Tas pat nutiko labai padoriam mokytojui. Jis įėjo pirštų galais ir paskaitė jai iš britų istorijos knygos, o kai paklausė, ar norėtų kitą dieną išgirsti daugiau, ji nežymiai papurtė galvą.

Ponas Keivas pastebėjo, kaip Elena suvirpa tą akimirką, kai vyras sėdasi į krėslą ir pradeda istoriją; iš jos povyzos galėjo spręsti, kad ji klausosi. Jis irgi galėtų pamėginti. Jei jo istorija grąžintų ją į gyvenimą, jų problemos, kad ir kokios didelės, būtų išspręstos. Ir ėmė knaisiotis atmintyje. Visada lengviau pasakoti pirmuoju asmeniu. Istorija atrodo sklandesnė. Taip galima sukurti veržlų nuoširdumą, tarsi „aš" iš tiesų atskleistų kažkokią išskirtinę vidinę tiesą.

Vieną vėlyvą rytą ponas Keivas užėmė savo vietą. Atrodė, kad jis rankioja mintis, paskui pasimuistė krėsle.

– Turiu istoriją. Ji apie mano sužadėtinę.

Elena sujudėjo. Klostės ir raukšlės (jos akių kampučiuose), bet nė vieno netvarkingo plaukelio; ir jo žodžiai, neįprastai tiesmuki.

– Aš vos nevedžiau. Tai buvo prieš kiek laiko Adelaidėje. Ji buvo Mardžorė.

Plonos lūpos, šiurkštūs plaukai. Ji nuolat vilkėjo kašmyro megztinius, nežinau kodėl. Visada prašydavo nupirkti, kai vykdavau į kitą valstiją. Tėvas – valstybės tarnautojas. Aukštesniojo mokslo departamentas, jei neklystu. Tai buvo prieš kelerius metus. Mardžorė juokdavosi iš mano eukaliptų tyrinėjimų ir visada siūlė man užsiauginti ūsus, – ponas Keivas sukikeno. – Ji mokėjo riesti nosį! Kartą jai paprieštaravau, nepamenu dėl ko, ir ji vožė man į marmūzę.

Šiaip mes gerai sutarėme. Keletą metų susitikinėjome po kelis kartus per savaitę.

Vieną dieną ji man štai ką pasakė: „Man beveik keturiasde-

šimt ir man patinka būti su tavimi. Bet šeima mano, kad turėčiau ištekėti. Pranešk antradienį. Kitaip man teks susirasti ką nors kitą“. Ar panašiai.

Štai kokia buvo mano padėtis. Minėtą antradienį mes sutarėme pavakarieniauti. Kinų restorane, jei manęs atmintis neapgauna, Hindlio gatvėje. Kalbėjomės apie šį bei tą. Daugiausia kalbėjau aš. Ji vis dirsčiojo į laikrodį, negalėjo ramiai nusėdėti nė minutės. Vienu metu pamaniau, kad ji išbėgs iš kambario. Laukiau, kol liko kelios sekundės iki vidurnakčio, tada daviau atsakymą. Jai palengvėjo, paskui kažkodėl supyko ant manęs. Vėliau ėmė kalbėti apie kvietimus ir taip toliau.

Prisimenu – jos veidas sušvelnėjo. Ji buvo gana graži, norėjau jai pasakyti.

Elena atsigręžė nuo sienos.

– Nutiko keistas dalykas, – ponas Keivas sukryžiavo rankas. – Tuo metu tai atrodė gana paprasta. Vaikinas biure mane apšvietė. Su Mardžore matėmės kiekvieną dieną. Teko tvarkyti daugybę reikalų. Nusivedžiau ją į lombardą, kur buvo pilnas stiklainis vestuvinių žiedų.

Istorija tekėjo gana sklandžiai, su deramomis pauzėmis. Elena atsimerkė ir įsispoksojo į lubas.

Ponas Keivas kostelėjo.

– Mardžorė kišo ranką į stiklainį ir traukė žiedus tarsi irisus. Jie visi man atrodė vienodi. Rodos, ji žinojo, ko nori. Laikydama ranką stiklainyje sustingo ir susimąstė. „Ne! – staiga atstūmė stiklainį. – *Aš noriu aštuoniolikos karatų!*“ Nesupratau, apie ką ji kalba. Išdūmė palikusi mane stovėti lombarde su pustuziniu vestuvinių žiedų saujose. Prieš kelerius metus.

Elena prasižiojo nežiūrėdama į jį.

– Tai, – ponas Keivas patrynė rankas, – tikriausiai vienintelė man nutikusi istorija, kurią prisimenu.

Holendas, klausęsis iki pabaigos, prisivertė pajuokauti:

– *Aštuoniolikos karatų?* Kodėl ne dvidešimt keturių?

Jis pastebėjo, kad Elena nusisuko į sieną ir gulėjo labai ramiai.

– Manau, jai reikėtų pailsėti, – susigūžė Holendas. – Geriau eikite.

38

Crebra

SIAURAS RAUDONOSIOS geležinės žievės lapas – štai kur įprasmintas dalykiškas *daiktavardiškumas*. Šis eukaliptas turi tiesų kamieną ir kietą, giliai išvagotą žievę – tarsi po arimo išdžiūvusio tamsiai pilko molio rėžį. Lapai siauroki. Neapibūdintas tik jų „verkimo įprotis“ (techninis terminas), nors svyrantys lapai žvilga tikrai melancholiškai.

Amžinas liūdesys, kabantis ore, būtų nesvarbus, bet Siauralapė raudonoji geležinė žievė yra vienas iš labiausiai paplitusių eukaliptų pasaulyje; yra žinoma, kad jie telkiasi miškingose rytų Australijos vietovėse, iki pat Kvinslendo. Botaninis pavadinimas pripažįsta tą iš pat pradžių: *crebra* išvertus iš lotynų kalbos reiškia „dažnas“, „arti vienas kito“.

Įsivaizduokite tokių plačiai paplitusių melancholijos teiginių poveikį bendrai nuotaikai. Nereikia nė sakyti, kad jie prasiskverbė ir įsikūrė ištįsusiuose mūsų žmonių veiduose, – jų žandikauliai pailgėjo, – bei žodžiuose, suformuotuose beveik nepastebimų lūpų judesių, kurie dažnai prakošia besaikes emocijas. Jie chaki pilkumu padengė mūsų kasdienes istorijas, kaip jos pasakojamos ir kada, net mitus ir legendas – taip, kaip norvegus suformavo sniegas ir ledas.

Eukaliptai gali kasdien priminti apie tarp tėvų ir dukrų tvyrantį liūdesį, bejausmį gamtos stoicizmą (kuris, žinoma, visai

nėra stoicizmas), perdžiūvusį ir tirpstantį asfaltą miestuose. Kiekvienas žemyn nusviręs lapas siūlo dar vieną liūdną istoriją, sausą citatą ar pokštą, nubaidantį muses.

Tik labai nedaug eukaliptų, – tie blyškūs ir įspūdingi gražuoliai, kurie pasiekė šlovę ir pateko ant rankšluostukų, pašto ženklų ir kalendorių, – pataiso bendrą melancholišką įspūdį, kurį sukūrė *E. crebra* ir keletas kitų Geležinių žievių. Jie suteikia šviesos žvilgesio aptvarui, uolai, miesto takui: dvi Lašišinės gumos stovi Melburne, transporto salelėje tarp universiteto ir kapinių! Vos kelių ir tereikia. Jos yra didingas teiginys viso, kas gyva ir plečiasi: tąsa.

O štai jums paralelė. Neperdėsime teigdami, kad sunkiai įveikiamam vyrų instinktui matuoti, kuris dažnai klaidingai vadinamas pesimizmu, priešpastatomas atsiskleidžiantis moterų optimizmas, kuris tiesiog yra pats gyvenimas – jų amžinas koziris.

Miniatiūroje parodyta moterų pagarba gėlėms; ji labiausiai koncentruota, kai jos pakelia galvą, ir mes atpažįstame jų natūralų panašumą į gėles.

39

Confluens

SEPTYNIOLIKTĄ dieną Elena vis dar gulėjo savo kambaryje. Niekas nepapasakojo istorijos, galinčios grąžinti ją į gyvenimą.

O pono Keivo istorija tik pablogino padėtį.

Jis pats jau laimėjo Elenos ranką pagal visas taisykles, tėvui stebint per petį kiekviename kelio colyje. Pagal bet kurį standartą tai buvo įspūdingas atminties ir atkaklumo žygdarbis, toks sunkus egzaminas, kad Holendas nemanė, jog koks nors vyras galėtų jį išlaikyti. Jei ponas Keivas turėtų pradėti viską iš pradžių, gal suklystų pusiaukelėje. O dabar, pasiekęs visiškai netikėtų rezultatų, jis buvo pernelyg suglumęs ir sąžiningas, kad protestuotų.

– Nesipainiosiu akyse, – pasakė jis girdint Elenai. Ponas Keivas pasišalino ten, kur jautėsi jaukiausiai, – prie eukaliptų; apie juos jis žinojo daugiausia, ir jų ten buvo išties stulbinanti įvairovė.

Kurį laiką Holendas nelabai ką galėjo daryti. Sėdėjo tyrinėdamas savo krumplius, į kuriuos niekada nekreipdavo dėmesio, ir jie pasirodė jam didesni nei paprastai. To užteko, kad jo pečius supurtytų niūrus išprovokuotas juokas, o Elena svarstė, kuo jos padėtis galėtų būti tokia juokinga.

Reikėjo laukti. Laikas visada duoda atsakymą, manė Holendas. Laikas visus daiktus sudeda į vietas. Tik tiek jis tegalėjo pa-

sakyti ponui Keivui, žmogui, kuris jam ėmė patikti ir kurį jis bent jau galėjo gerbti. Bet po pirmo žodžio „Laikas..." jis užsičiaupė.

Buvo dalykų, kuriuos jis norėjo papasakoti Elenai. Bet jie neaiškūs ir keblūs; juodu su dukra buvo skirtingi žmonės.

Elenai patiko, kad jis sėdėdavo prie jos ant krėslo. Nakčia jo cigaretė žybčiodavo tamsoje, o namas girgždėdavo dėl žemesnės temperatūros; jis vėl neaiškiai kartojo liūdną jos motinos istoriją, nes ji irgi nyko pamažu blykšdama.

Kuo daugiau Elena klausėsi, tuo mažiau suprato savo tėvą... Ji pažinojo jį geriau už kitus, tai tiesa, tačiau iš esmės išvis nepažinojo. Nors ji menkai ką težinojo ir apie nepažįstamąjį, – tas žmogus išties buvo keistas, – bet Elena suvokė, kad pažįsta jį geriau nei savo tėvą.

Tą suvokusi gulėjo atmerktomis akimis ir aiškiai regėjo vyrą iš įvairiausių aptvaro vietų, prie medžių. Visą tą laiką ji stebėjo tamsoje žybsinčią cigaretę, nors ši irgi ėmė blykšti. Kai visiškai užgeso, vyro nebebuvo – nei sodyboje, nei šalia jos. Viskas jai buvo juokinga, ir ji ėmė mirkčioti įtūžusi.

Tačiau ji vis dar matė jo veidą, girdėjo balsą, nors turbūt norėjo išmesti iš galvos. Nebesitikėjo vėl jį pamatyti. Nenorėjo nieko matyti.

Išblyškusi ir išsiblaškiusi Elena vis giliau grimzdo į paklodžių ir pagalvių gelmes, jos grožio dėmelės ir jų narkotinė istorija, įsirėžianti į vyrų protus ir klupdanti jų liežuvius, – tos legendinės dėmelės išryškėjo ir atrodė nederančios prie veido ir kitų kūno dalių, prie kaklo ir liaunų rankų, tarsi jų būtų per daug ir jos būtų per tamsios.

Miestelio ir aplinkinių sodybų moterys suprato, kad tėvas viską daro negerai; jis nesusigaudė, kas vyksta. Ir pernelyg daug dėmesio skyrė daktarui, kuris tegalėjo galvoti apie skysčius. Bet jei kas sušnibždėdavo, kad jau atėjo laikas Elenai persikelti į artimiausią padoresnį miestą ar už kalnų į Sidnėjų, Elena nusisukusi į sieną purtydavo galvą:

– *Nevažiuosiu...*

Holendui tai buvo pati keisčiausia dukters liga, jei išvis liga. Pavyzdžiui, ji nė karto nevėmė. O jeigu liga, tai kažkokia miego ir dalinio nebylumo liga. Kasdien ji vis mažiau judėjo ir ištardavo vos kelis žodžius. Tas skatino žmones sėstis ir pasakoti savo istorijas. Kelių pasiklausęs ir pamatęs, kad duktė užmigo, jis nusišypsojo – nevilties ir skausmo miegas.

Holendas atidarė Elenos kambario langą į verandą.

Kurį laiką taip ir stovėjo, nors paprastai kalbėdavo žiūrėdamas į Eleną.

Pusiaukely iki pirmojo aptvaro augo pažįstamas medis: verkiantis, melancholiškai žvilgančiais nusvirusiais lapais, *surambėjusios* žievės apdaru, lyg lauktų blogiausio – kad viskas greičiau baigtųsi, – tarsi Afrikos hiena.

Kai Elena pakėlė galvą ir pažvelgė į tėvą, ją taip pat patraukė jo žvilgsnis į medį.

– Geriau jautiesi? – jis pasisuko. – Gerai, – dar jai nespėjus atsakyti.

Jis įnirtingai naršė seno tamsaus apsiausto kišenes ieškodamas degtukų, o Elena norėjo pasakyti, kad jis jau laiko juos rankoje.

– Žinai, ponas Keivas vis dar čia, – tarė jis pagaliau. – Kadangi jis viską mato, nėra jokios priežasties jam išvykti. Jis labai kantrus vaikinas, metodiškas, – tėvas išpūtė dūmus. – Jei turėtume santaupų, galėtume pasamdyti jį sodininku. Jis tikrai išmano apie eukaliptus.

Kada nors anksčiau Elena būtų pradėjusi juoktis.

– Neištveria dyko buvimo, – pridūrė jis.

Stojusioje tyloje Holendas pajuto kažką lėtai artėjant: to beveik užtektų nušluoti apėmusį nesmagumą. Dangaus mėlynumo kambariukas, jo dukters pasaulis, derėjo su tais tarsi parke

išdėstytais medžiais ir siūbuojančia kilimine žole lauke. Elena irgi jautė beveik tą patį. Kad ir kas būtų, tai turėjo plaukti iš jos. Gal tiesiog pranyko jos abejonės dėl savęs. Pasipriešinimas dingo – vanduo liejosi visomis kryptimis kaip per potvynį. Negalima praleisti likusį gyvenimą lovoje, tik ne geriausius metus.

Vėliau, kai tėvas atėjo su arbata ant padėklo ir nuėjo užverti durų į verandą, Elena prabilo:

– Pirmiausia ryte susitiksiu su ponu Keivu, pasakyk jam.

Ji nusisuko į sieną suėmusi savo šiltas krūtis į delnus. Galiausiai ją taip apstulbino suakmenėjęs tėvas, kad net nežinojo, ką daryti – ką sakyti? Ji pastebėjo, kad su senu apsiaustu jis atrodo liesesnis, ir tai tik pabrėžė jo užsispyrimą. Jai pasidarė gaila jo, savo tėvo, gaila dėl jo užsispyrimo, ir ji tamsoje užmerkė akis.

– Na, galbūt svarstai...

Elena pamanė, kad sapnuoja.

Jei atsimerks – balsas dings.

Jo balsas atėjo iš niekur, be perspėjimo, nepasakęs „Labas vakaras“ ar panašiai.

– Ar miegi?

Ji atsimerkė vis dar nusisukusi į sieną. Balsas buvo labai arti. Dabar ji prisiminė kiekvieną pažįstamą įbrėžimą ar dėmę.

Tik pamanykite, jis paprasčiausiai įėjo! Nuostaba buvo fizinė – kaip banga. Kur buvo? Kodėl? Jis išvis neturėtų artintis prie jos. Dabar, vidurnaktį, jis buvo jos kambaryje.

Jis įėjo pro verandą.

Ji norėjo, kad jis išeitų – norėjo, kad liktų.

Prieš liepdama jam likti ar išeiti, ji sujudėjo, bet neatsigręžė.

– Kodėl tu čia?

Nors buvo tamsu, kambario kampai pakrypo į jį, o jis atrodė įspūdingai šaltakraujiškas, kaip tikras karininkas.

– Įjungsiu lempą, – tarė Elena.

Jei jis šypsosis, ji paprašys jo išeiti. Anksčiau ji niekada nebuvo mačiusi jo savo kambaryje – be saulės šviesos ir medžių.

Viską pamiršo, kai šviesoje pamatė jį, vilkintį senu odiniu švarku, išblyškusį, su liūdna puokšte geltonų vieno medžio žiedų. Jie pernelyg aiškiai rodė, kaip eukaliptas gavo pavadinimą: jų reprodukciniai organai buvo „gerai uždengti".

– Jie gražūs, – tarė Elena. – Nuostabūs.

Nesvarbu, kad nuskinti nuo netoliese augančio medžio pesimisto, *E. crebra.* Jos rankoje gėlės susiliejo su ja, sruveno į ją ir iš jos; Elena pasijuto tvirtesnė nuo ją užplūdusios šilumos, ta šiluma ją veikė.

Kol jis stebėjo paslaptingą šios moters pranašumą, ji atsisėdo lovoje ir tuoj pat susmuko – subtili užuomina.

Perbraukusi ranka per veidą Elena svarstė, kaip ji atrodo.

– Kokia griuvena, – atsiduso ir nuslydo po antklode slėpdamasi.

Dabar, kai jis jau grįžo ir tikrai stovi jos kambaryje, – pasilenkęs prie jos, – ji laukė jo balso; bet tučtuojau Elena išvydo blykštančią nevilties dėmę, priminimą apie jos padėtį, jos kantrų tėvą ir poną Keivą, laukiančius kituose kambariuose. Rytojaus rytas netoli – ir tai pabaiga.

– Turiu tau kai ką pasakyti.

Pirmiausia – gėlės ir dar viena jo istorija – tarsi tai, ką jis pasakys, galėtų viską išspręsti. Elena pasisuko į sieną. Ką jis gali pasakyti? Jis nepadarė visko, ką turėjo padaryti. Ponas Keivas padarė daugiau, daug daugiau. Pasak tėvo, jis padarė viską, ko buvo reikalaujama. Ponas Keivas – nepaprastas žmogus, – sakė tėvas. Buvo per vėlu.

– Pasislink, – sušnibždėjo jis.

Nepaisydamas pasakotojų krėslo, pastatyto prie lovos tam tikslui, jis nusiavė batus ir išsitiesė šalia jos.

– Nėra prasmės... – lėtai kalbėjo Elena.

Valandžiukę jis apžiūrinėjo dėmę ant priešingos sienos. Kai tą darydavo tėvas, atrodė, tarsi ieškotų vietos prikalti vienam iš žemės ūkio kalendorių.

– Svarbiausi įvykiai mano gyvenime, – pradėjo jis, – vyko parkuose, soduose, miškuose...

Elena visą laiką manė, kad jo pasakojimai apie įvairias vietas buvo išgalvojami čia pat dėl jos, nes ji klausėsi smalsiai, egoistiškai susidomėjusi. Nė vienas iš jų nebuvo „Aš tą, aš aną“, kur viskas sukasi apie „aš“. O dabar, kai tiesiog būtina papasakoti pačią įdomiausią istoriją, – istoriją, kuri kažkokiu ypatingu būdu galėtų ją išgelbėti – bet argi dabar tai įmanoma? – jis pasinėrė į asmeninius prisiminimus, kaip ir visi kiti. Jai tas nepadės. Jis akivaizdžiai nesuvokė jos padėties.

Kita vertus, gal istorija atsakys bent į kai kuriuos iš daugybės klausimų, kuriuos ji norėjo jam užduoti.

Nuo pagalvės šiltoje lovoje ji galėjo stebėti jo veidą; žandikauliai judėjo jam atsargiai renkant žodžius, – šitaip jos tėvas užsimiršęs kramtydavo kepsnį, ypač pastaruoju metu. Staiga jai kilo noras nusukti jam nosį ar bent ausį. Švelnios raukšlelės išryškėjo aplink jo akis ir burną. Žandikauliai buvo stiprūs, atrodė lyg kadaise būtų buvę sulaužyti.

Taip jau nutiko, kad jis irgi jautėsi nejaukiai pasakojimo centre; palikęs įžanginę frazę tarsi aiškinamąją pastabą ar užuominą, toliau tęsė nepabrėždamas „aš“ ir visai ramiai pasakojo apie žmogų, kuris užaugo su rūsčiu patėviu, nes jo motina, išjodinėjanti žirgus lenktynėms dėl prizų, paspruko su kitu vyru, amerikiečiu inžinieriumi, tvenkusiu upes pietryčių Azijoje, – bet Elena suvokė, kad ši istorija apie jį, jo istorija, ir tai teikė vilčių.

Patėvis šlubavo, buvo susižalojęs jodinėdamas. Tiesą sakant, jo koja buvo suriesta kaip jaunas Gumos medis. Tačiau jis plau-

kiodavo ištisą žiemą, todėl gyventi pasirinko drėgną daugiabutį už Bondi.

Jis buvo nelaimingas žmogus, puskurtis, ir nuolat puldinėdavo berniuką, mušdavo jį visą laiką, kol jie gyveno prie jūros; patėvis rengėsi juodais drabužiais, buvo giedrų pavandenijusių akių, vis rėmėsi ramentais ar lazda ir priminė pasakos veikėją, – pasakojo nepažįstamasis šalia jos.

Tad berniukas augo tarp kumščių smūgių, riksmų ir visada švytinčio Bondi. Nenuostabu, kad jis mėgo botaniką – ramią, tvarkingą, žalią, – nors geologija gal būtų dar ramesnė, patikima ir pastovi.

Vieną naktį pas patėvį atsikraustė moteris ir jam buvo liepta išsikraustyti. Jis nelaukė ryto. O netrukus metė studijas.

Jis taip ilgai buvo išvykęs iš Sidnėjaus, kad draugai manė, jog yra miręs. Keletą kartų ir pats svarstė, ar dar gyvas. Pradėjęs ramiose Šiaurės pusrutulio šalyse, jis baigė vargingame Pietų pusrutulyje. Daugelį dalykų matė pirmą ir paskutinį kartą. Nutiko daugybė visokiausių nuotykių, kurių jis niekaip kitaip nebūtų patyręs. Gavo tai, ko tikėjosi; o troško jis patirties. Suvokė tai kaip *sandarą*. Bet viską darė pernelyg sąmoningai. Be abejonės. Keliavo traukiniais: gyvenimas, horizontaliai padalytas į greitai prabėgančias atkarpas, kurias žymėdavo Pilkoji geležinė žievė ar Taukmedis, kertamas šiauriniame Naujajame Pietų Velse. Du kartus buvo pasiklydęs miškuose, Borneo ir kažkur Lenkijoje. Jis matė, kaip vaikuojasi dramblė. Tai vyko tikmedžių miške. Kju soduose jis stumdė karutį. Ar žinai, kad Kju yra tik du eukaliptai? Ten dar buvo simpatiška garsaus orchidėjų žinovo žmona su šaliku ant galvos.

Vyras šalia jos suraukė antakius ir nuleido galvą:

– To vyro gyvenimas buvo turtingas ir įvairiaspalvis...

Elena negalvojo apie patirtį: pati patirtis jos nedomino. Ta-

čiau kaip visada tai tilstantis, tai vėl garsėjantis jo balsas ją ramino, ir ji įsijautė į jį.

Po *n* metų jis grįžo į Sidnėjų.

Kitą dieną po apsilankymo Bondi išgelbėjo skęstantį žmogų, – tęsė jis. Pats gelbėtojas papuolė į keblią padėtį. Jis gulėjo išsekęs paplūdimyje šalia išgelbėto jūrų dumbliais aplipusio žmogaus pamėlusiu veidu. Susirinko žmonių būrelis.

Atidžiai klausydamasi Elena įsivaizdavo gerai pažįstamą paplūdimį, – bet jai tas tikrai nepadės.

Ponas Lonsdeilis, išgelbėtasis, buvo tylus žmogus, – tęsė nepažįstamasis. „Ne, man nereikėjo ten būti... – atsikrenkštė jis iškosėdamas jūros vandenį. Buvo beveik septyniasdešimties, vis dar segėjo laikrodį. – Nenorėčiau kelti rūpesčių."

Ponas Lonsdeilis turėjo nedidelį verslą ir šiek tiek paklausinėjęs pakvietė savo gelbėtoją kitą dieną atvykti į fabriką Redferne. Daugelį metų fabrikas gamino abėcėlės raides bei skirtingų dydžių ir spalvų skaitmenis iš specialiai sutvirtintos plastmasės. Jie buvo naudojami parduotuvių vitrinose, senų automobilių krautuvėse ir vaikų darželiuose. Fabrikas taip pat gamino lenteles su kryptį nurodančiais užrašais ĮĖJIMAS ar VIENOS KRYPTIES EISMAS; pirmąją dieną lankytojui buvo pademonstruota nedidelė plastmasinių raginimų siunta – „TAMSA, ATGAILAUK!" ir panašių, – paruošta pristatyti grupei bažnyčių Fidžyje. Bet dulkėtas biuras ir fabriko grindys, kadaise užtiestos kilimais, rodė, kad ponas Lonsdeilis nebeturi entuziazmo; paaiškėjo, kad taip ir yra, nes pavedžiojęs jaunuolį po fabriką jis pasiūlė šiam darbą.

Aplinkybės paakino galingą viltį. Atrodė, tarsi jos būtų švelniai apsivijusios viena kitos kojas. Senukas nuolatos skendo. Jis neturėjo šeimos, kuri jį išgelbėtų. Jo skruostai buvo giliai įdubę. Jie dažnai drauge eidavo į lenktynes Rouzhile, Rendvike. Jiems net nereikėjo kalbėtis.

Iš pat pradžių naujokas pamatė, kaip galima patobulinti firmos produktus. Jam ateitį simbolizavo aliuminis. Jo lengvumas ir patvarumas, jo neutralumas: medžiaga, galinti keisti pavidalą.

Čia pasakotojas nutilo.

Bet kuriuo kitu metu žodžio „aliuminis" pakaktų Elenai užmigdyti, juk ji užmigdavo iškart, kai tik kiti vyrai atsisėsdavo prie jos lovos; dabar ji gulėjo labai rami, plačiai atsimerkusi. Žiūrėdamas tiesiai prieš save, tarsi ji jam priklausytų, jis nerūpestingai įkišo ranką po antklodėmis ir rado vieną jos rankutę, saugančią krūtį.

– O! – tokia buvo jos reakcija. – Tu šaltas.

Tas šalia jos gulintis vyras buvo tarsi ledo luitas su rankomis.

Jis kažkam rengėsi, laikė jos ranką; staiga ji pajuto, kaip jos šiluma naikina jo šaltį. Tokios buvo skubrios Elenos mintys ir grožis vėl ėmė plūsti jai į veidą.

Po eksperimentų ir ėsdinimo procesų tyrimų bei išbandžius įvairius spaudmenis, dalis fabriko buvo pertvarkyta dirbti su nauja medžiaga aliuminiu, – tęsė jis, vis dar laikydamas Elenos ranką, – ir netrukus pasipylė sporto stadionų ir koncertų salių kėdžių numerių užsakymai. Bet norint toliau augti reikėjo pereiti prie daiktų identifikavimo ir pavadinimų. Plėtojantis aukštesniojo lavinimo bei laisvalaikio leidimo sektoriams, kilo atitinkamas dėmesys faktams, beveik manija. Mums nejauku, jei mūsų matytas daiktas nėra susijęs su pavadinimu. Objektas beveik neegzistuoja tol, kol neturi pavadinimo, bent apytikrio.

Turėtų būti truputį keista, – tarė jis, – kad vyriškis, apie kurį kalbame, – prisiminkime jo botanikos studijas, metus, praleistus įvairiuose miškuose bei Kju, – tapo misionieriumi, siūlančiu pirkti aliuminio stebuklus! Ir vis dėlto viena galėjo pasitar-

nauti kitam. Lentelės su spalvotame aliuminyje išgraviruotais žodžiais gerai laikėsi lauke: lengva perskaityti ir kur kas pigiau už žalvarį.

Sidnėjaus botanikos sodus įtikinti nebuvo sunku; dabar baltus botaninius pavadinimus rudame fone bet kokiu oru galima perskaityti prie kiekvieno krūmo ar medžio. Netrukus ir kitų valstijų sodai ėmė nuolat užsakinėti lenteles; paskui atėjo zoologijos sodų ir nacionalinių parkų eilė. Ponas Lonsdeilis, mėgęs pokštauti apie šią fabrikui svetimą medžiagą, žinoma, buvo pamalonintas. Jis buvo geras, tikrai geras žmogus, – ji vėl pajuto jį linktelint galvą.

Tuo metu Elenai pasigirdo tarsi tėvo žingsniai prie durų ir ji paskubom dirstelėjo į tariamą nepažįstamąjį šalia savęs; bet jis arba neišgirdo, arba jam buvo nesvarbu, nes ramiai tęsė toliau – gal net šiek tiek garsiau. Mintimis nuklydusi už durų Elena ne visai suprato tolesnius žodžius.

Iš naujo kliento vakariniame Naujajame Pietų Velse atėjo didelis užsakymas, – pasakojo jis. – Kai užsakymas buvo baigtas, jis nusprendė asmeniškai jį pristatyti. Norėjo susipažinti su naujuoju klientu. Tai reiškė, jog teks keliauti ir likti nakvoti.

– Ar tau patinka keliauti traukiniu? – Norėdamas atkreipti dėmesį, jis suspaudė Elenos ranką. – Labai ramina. Kaip skaitymas lovoje. Gal dėl visų tų pabėgių.

Šiaip ar taip, – jis tokiu pačiu tonu tęsė pasakojimą, – mūsų atsitiktinis verslininkas patogiai įsitaisė vagone, prie kurio, beje, iš lauko pusės per visą ilgį pritvirtinta rievėta aliuminio juosta. Bagažo vagone saugiai keliavo medinė dėžė, prigrūsta mažų aliuminio plokštelių – ištisas pasaulis, sudėtas į žodžius ir plokščią metalą, dėl saugumo supakuotas į laikraščius. Traukinys pajudėjo, o jis dar kartą išsitraukė užsakymą ir perbėgo žvilgsniu ilgą sąrašą gyvulių augintojo rankoje – vieną didžiosiomis raidėmis, kitą mažosiomis, iš viso daugiau nei penkis

šimtus pavadinimų. Žinojo, kad atrodo pavargęs ir netvarkingas, bet jam tas nebuvo svarbu.

Atsimerkęs jis pamatė priešais save dvi moteris, dvi į jį spoksančias žilaplaukes. Su senomis keistomis krepo suknelėmis jos atrodė kaip pora raganų; jis pasiūlė joms obuolį, sūrio ir biskvitų ir jos viską suvalgė, nieko jam nepalikdamos.

– Seserys Sprant, – sušnibždėjo vis dar išsiblaškiusi Elena.

Kai priartėjo prie kelionės tikslo, vyresnioji patapšnojo jam per kelį:

– Sodyboje netoli mūsų miestelio su tėvu gyvena jauna moteris, gražesnės tikriausiai nesate matęs.

Kita sučirpė:

– Tėvas – kaip kalėjimo prižiūrėtojas, nešiojasi raktą nuo jos miegamojo ant kaklo.

– Pradėk nuo upės, – patarė vyresnioji sesuo, – neik prie namo. Ji bus kur nors tarp medžių.

Ir tąsyk jis matė jas paskutinį kartą.

Ant geležinkelio platformos jis pernelyg užsiėmęs ieškojo transporto sunkiai dėžei, kad galvotų apie kieno nors dukterį, nors ir gražuolę. Ši siunta atims daugiau laiko, nei manė. Ėmė svarstyti, ar išvis buvo verta to imtis. Prie paradinių sodybos vartų jis sutiko išskubantį kiną, kuris mandagiai linktelėjo. Prie namo durų stovintis vyras pakvietė vidun.

– Verandoje drauge išpakavome dėžę.

Bet Elena galėjo galvoti tik apie savo tėvą ir poną Keivą koridoriuje, ir tikrai beviltišką savo padėtį, nors šalia jos ant lovos buvo jis ir laikė jos ranką.

– Prisimenu, išeidama su arbata atrodei *labai* nelaiminga. Net, sakyčiau, suirzusi, gal dėl to, kad tavo tėvas manęs nepristatė. Be to, buvome užsiėmę su tomis krūvomis metalinių plokštelių, žymėjome mano atspausdintus medžių pavadinimus.

Elena pažvelgė į jį, paskui į duris ir vėl į jį. Kai atsisėdo, vienas jos petys apsinuogino – itin daili jos kūno dalis.

Kas iš tų kelionių po pasaulį – jis niekur nebuvo matęs tokios grožybės.

Paglostė jos skruostą.

– Ar supratai, ką dabar pasakiau? Ką tai reiškia?

Labai dalykiškai, be šnibždesių, jis apglėbė jos liemenį.

– Nebuvo nė vienos klaidos.

Elena nė nežinojo, ką sakyti. Tik suvokė, kaip jiems lengva kartu. Pajuto jėgą jo rankoje: jis apsisprendė.

Jam teko pakartoti:

– Visi medžiai įvardyti, visi iki vieno. Sunkus darbas, bet nėra neįmanomas. Ir štai aš čia. Galėčiau persimesti tave per petį ir nužygiuoti į mišką ar panašiai.

Kalbėjo ir apie kitus dalykus. Apie tai, kad reikia apsispręsti ir drauge iškeliauti, *E. confluens.*

Elena tylėjo. Tėvas bruzdėjo už durų. Anksčiau ji girdėjo jį kalbant su ponu Keivu.

Verandoje jis apžiūrinėjo priešais dunksančių figūrų kontūrus – pusapvalius, plunksninius, patamsėjusius dangaus fone. Žinoma, tai tik dalis tos daugybės skirtingų rūšių medžių, pavadintų skirtingais vardais. Ar medžiai auga net naktį? Miškas yra kalba; sukaupti metai.

Kažkur miestelio pusėje tyliai sulojo šuo.

Už savęs jis girdėjo niūniuojančią Eleną, ji rengėsi. Jis buvo žmogus, besidomintis vieta, kurioje jautė vėl prasidedančią savo istoriją.

Serija „Garsiausios XX a. pabaigos knygos“

✓ Peter Høeg „Panelės Smilos sniego jausmas“
✓ Jostein Gaarder „Sofijos pasaulis“
✓ Kerstin Ekman „Įvykiai prie vandenų“
✓ Umberto Eco „Fuko švytuoklė“
✓ Michael Ondaatje „Anglas ligonis“
✓ Einar Már Guðmundsson „Visatos angelai“
✓ Robert Schneider „Miego brolis“
✓ Andréï Makine „Prancūziškas testamentas“
✓ Peter Høeg „Moteris ir beždžionė“
✓ Milan Kundera „Nemirtingumas“
✓ Nino Ricci „Šventųjų gyvenimai“
✓ Thomas Brussig „Herojai kaip ir mes“
✓ Andrzej Zaniewski „Žiurkinas“
✓ Gabriel García Márquez „Apie meilę ir kitus demonus“
✓ Michael Larsen „Netikrumas“
✓ Alessandro Baricco „Šilkas“
✓ Viktor Pelevin „Čiapajevas ir Pustota“
✓ Irvine Welsh „Traukinių žymėjimas“ (Trainspotting)
✓ Ute Ehrhardt „Geroms mergaitėms dangus, blogoms – viskas“
✓ Susanna Tamaro „Eik kur liepia širdis“
✓ Umberto Eco „Vakarykštės dienos sala“
✓ E. Annie Proulx „Akordeono nusikaltimai“
✓ Elfriede Jelinek „Geidulys“
✓ Zyranna Zateli „Grįžtantys su vilkų šviesa“
✓ Svava Jakobsdóttir „Gunlodos saga“
✓ Agneta Pleijel „Žiema Stokholme“
✓ Lydie Salvayre „Šmėklų draugija“
✓ Ute Ehrhardt „Kaip tapti bloga mergaite“
✓ Carl-Johan Vallgren „Lošėjo Rubašovo dokumentai“
✓ Michael Larsen „Gyvatė Sidnėjuje“
✓ Alina Fernández „Alina“
✓ Margaret Atwood „Greis“
✓ Ingrid Noll „Šaltas vakaro dvelksmas“
✓ Eva Wlodarek „Neliksiu nepastebėta“
✓ Catherine Clément „Teo kelionė“
✓ Connie Palmen „Dėsniai“

- ✓ Robert Schneider „Oreigė“
- ✓ Nikolaus Piper „Feliksas finansininkas“
- ✓ Lennart Hagerfors „Svajonė apie Ngongą“
- ✓ Arto Paasilinna „Zuikio metai“
- ✓ Judith Krantz „Tesės Kent brangenybės“
- ✓ Elizabeth Wurtzel „Prozaco karta“
- ✓ Marie-Claire Blais „Geismai“
- ✓ Ian McEwan „Amsterdamas“
- ✓ Ragnhild N. Grødal „Grobuonis!“
- ✓ Zoë Jenny „Žiedadulkių kambarys“
- ✓ Denis Guedj „Papūgos teorema“
- ✓ John O'Donohue „Anam ċara. Keltų pasaulio dvasinė išmintis“
- ✓ Jean-Pierre Vernant „Pasaulis, dievai, žmonės. Mitų interpretacijos“
- ✓ Philippe Delerm „Pirmas gurkšnis alaus ir kiti maži malonumai“
- ✓ Chuck Palahniuk „Kovos klubas“
- ✓ Carl Sagan „Demonų apsėstas pasaulis“
- ✓ Alessandro Baricco „Jūra vandenynas“
- ✓ Milan Kundera „Atsisveikinimo valsas“
- ✓ Umberto Eco „Rožės vardas“
- ✓ John Banville „Parodymų knyga“
- ✓ Michal Viewegh „Mergaičių auklėjimas Čekijoje“
- ✓ Samuel Shem „Dievo namai“
- ✓ Pentii Lempiäinen „Skaičių simbolika“
- ✓ Milan Kundera „Juokingos meilės“
- ✓ Milan Kundera „Gyvenimas yra kitur“
- ✓ Dietrich Schwanitz „Vyrai“
- ✓ Finn Skårderud „Nerimas“
- ✓ John O'Donohue „Amžinybės atbalsiai“
- ✓ José Donoso „Tamsus nakties paukštis“
- ✓ Joseph Heller „22-oji išlyga“
- ✓ Karl Ove Knausgård „Anapus pasaulio“
- ✓ Frédéric Beigbeder „Meilė trunka trejus metus“
- ✓ Milan Kundera „Lėtumas“
- ✓ Arthur Hailey „Detektyvas“
- ✓ Umberto Eco „Baudolinas“
- ✓ Lucía Etxebarria „Meilė, smalsumas, prozakas ir abejonės“
- ✓ Gilbert Sinoué „Dienos ir naktys“

- ✓ Peter Carey „Oskaras ir Liusinda“
- ✓ Milan Kundera „Pokštas“
- ✓ Fernando Savater „Gyvenimo klausimai“
- ✓ James Patterson „Siuzanos dienoraštis Nikolui“
- ✓ Frédéric Beigbeder „14,99 €“
- ✓ Laura Esquivel „Kaip vanduo šokoladui“
- ✓ John Updike „Poros“
- ✓ Jean-Philippe Toussaint „Vonios kambarys“
- ✓ Christian Jacq „Ramzis. Šviesos Sūnus“
- ✓ Juan Manuel de Prada „Apgaulinga Venecijos šviesa“
- ✓ Colleen McCullough „Morgano kelias“
- ✓ François Rachline „Sisifas“
- ✓ Sylvia Plath „Stiklo gaubtas“
- ✓ Lucía Etxebarria „Beatričė ir kiti dangiškieji kūnai“
- ✓ Christian Jacq „Ramzis. Milijonų metų šventykla“
- ✓ Anne Bernet „Poncijaus Piloto atsiminimai“
- ✓ Christian Jacq „Ramzis. Kadešo mūšis“
- ✓ Colleen McCullough „Erškėčių paukščiai“
- ✓ Samuel Shem „Vargo kalnas“
- ✓ Orhan Pamuk „Juodoji knyga“
- ✓ Frank McCourt „Andželos pelenai“
- ✓ Christian Jacq „Ramzis. Abu Simbelio valdovė“
- ✓ Murray Bail „Eukaliptas“
- Douglas Coupland „X karta“
- Alain de Botton „Esė apie meilę“
- Alain de Botton „Romantinis sąjūdis“
- Don DeLillo „Kosmopolis“
- Paul Auster „Niujorko trilogija“
- Hubert Selby Jr „Rekviem svajonei“
- Manuel Puig „Moters voro pabučiavimas“
- Nick Cave „Ir išvydo asilė angelą“

Bail, Murray

Ba-144 Eukaliptas : romanas / Murray Bail ; iš anglų kalbos vertė Rasa Akstinienė. – Vilnius : Tyto alba, 2005. – 227[5] p. (Garsiausios XX a. pabaigos knygos)

ISBN 9986-16-448-6

Murray'us Bailas gimė 1941 m. Adelaidėje, Australijoje. Jis šiandien žinomas kaip vienas geriausių ir įdomiausių australų rašytojų, kurio romanai ir apsakymų rinkiniai apdovanoti prestižiškiausiomis šios šalies literatūros premijomis. „Eukaliptas" (1998) – naujausia šio autoriaus knyga. Tai meilės pasaka. Tas, kuris teisingai įvardys visus didžiuliame ūkyje augančius eukaliptus, gaus karalaitės – gražuolės raudonplaukės ūkininko dukters – ranką.

UDK 820(94)-3

MURRAY BAIL

EUKALIPTAS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Rasa Akstinienė*
Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2005 10 21. 8,35 apsk. l. l. Užsakymas 1181
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio 10, LT-01112 Vilnius, tel. 2497453, info@tytoalba.lt
Spausdino UAB „Vilniaus spauda", Viršuliškių skg. 80, LT-05131 Vilnius

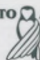

„Murray'us Bailas – šilčiausias ir šmaikščiausias pasakotojas. Tai viena didingiausių ir nuostabiausių piršimosi istorijų literatūroje.“
Michael Ondaatje

„Šedevras.“
Michael Hulse, Spectator

Murray'us Bailas gimė 1941 m. Adelaidėje, Australijoje. Tik keletui metų buvo iš jos išvykęs į Indiją ir Europą. Šiandien jis žinomas kaip vienas geriausių ir įdomiausių australų rašytojų, kurio romanai ir apsakymų rinkiniai apdovanoti prestižiškiausiomis šios šalies literatūros premijomis. „Eukaliptas“ (1998) – naujausia šio autoriaus knyga. Tai meilės pasaka. Tas, kuris teisingai įvardys visus didžiuliame ūkyje augančius eukaliptus, gaus karalaitės – gražuolės raudonplaukės ūkininko dukters – ranką. Jos širdis – atskiras klausimas: kaip ir daugumoje pasakų, tėvas dukterį pažada vyrui, nė nepasivarginęs paklausti, ką ji pati apie tai mano. Kaip ir daugumoje pasakų, kandidatai vienas po kito mėgina įvykdyti užduotį, bet daugumai nesiseka. O kai atsiranda tikras eukaliptų žinovas, kuris, rodos, tuojau pasieks išsvajotąjį tikslą, jaunoji gražuolė po svaigiai kvepiančiais eukaliptais sutinka kitą, kuris apie kiekvieną medį gali papasakoti po ilgesingą istoriją. Ir, kaip dar jokioje pasakoje nebuvo, rinktis jaunikį tenka karalaitei...

ISBN 9986-16-448-6

www.tytoalba.lt